

DEBRECZENI FÜGGETLEN ÚJSÁG

ELŐFIZETÉSI ÁR: HELYBEN: EGY ÓRA 1 KORONA, NEGYEDÉVRE 3 KORONA, VIDÉKEN: EGY ÓRA 1 KORONA 50 FILLÉR, NEGYEDÉVRE 4 KORONA 50 FILLÉR

PÁRTOKTÓL FÜGGETLEN
POLITIKAI NAPILAP

FELELŐS SZERKESZTŐ: DR. HEGEDŰS LORÁNT
KIADÓTULAJDONOSOK: HOFFMANN ÉS KRONOVITZ
SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVATAL: PIAC-UTCA 49

Karácsony napja.

Írta: Dr. Lencz Géza.

A legrövidebb nap és leghosszabb éjszaka; az évenkénti újjászületés és megújulás kezdete, melynek misztikuma kezdettől fogva foglalkoztatta a népeket és vallásokat. — Hát csak éppen korunk mehetne el megilletődés nélkül e nap mellett?

Nem tartozom azok közé, akik keresve-keresik a titokzatosságot: az emberek hiszékenységek sok végzetes bajba sodorta már. — Az emberiségnek felvilágosodásra, szabadságra van szüksége. — S éppen ezek ellen a nagy eszmények ellen vétkeztek legtöbbet a vallás nevében. — Tudatlanságban, babonában nevelték az emberiséget, mert így tudtak felette uralkodni; megfosztották még szabad meggyőződésének jogától is, hogy testileg-lelkileg rabszolgává tegyék. — Óh sok keserű tanulsága van a multnak, mely a lelketlen, hatalmi törekvések által kihasznált emberi könnyenhipésből származott, mely éppen a legmagasabb eszményi célok szolgálatától vetette vissza az emberiséget. — Óvja Isten városunkat ettől a veszedelemtől: az elfogultság és türelmetlenség uralmától.

Amde nem kevésbé végzetes azoknak az eljárásuk is, akik meg a felvilágosodás és szabadság fogalmából jelszavakat csinálnak s lassanként minden nemes, eszmé-

nyi örekvést ki akarnak irtani az emberiségből. — Mert hát hiába is dicséretük az erényes élet szépségét, ha a vallás nem adja meg annak magas értékét; földi szenvedés, nyomor egyhítésére legfeljebb az emberi dicsőségvágy ösztönözne, ha nem Isten szeretete állana előttünk utánzásra méltó példaként s az erkölcsi követelmények pusztá emberi rendeletekké süllyednének alá, melyeket az álfelvilágosodás kimosolyogna. — És hogyha csak a törvények örökdnének az emberi jogok, igazság, testvériség felett, az álszabadság ezer alkalmat találna azok kijátszására. — Bizony vallás nélkül nincs erkölcsiesség, legfeljebb kép-mutatás, nincs tökéletességre törekvés, hanem önző, létért folytatott küzdelem; az emberiség egész léte lesüllyed az állati élet színvonalára, melynek nincs egyéb célja, mint hogy minél kellemesebbé tegye a maga számára ezt a földi életet. — A régi, puritán Debreczent ellenkező felfogás tette híressé.

Sem egyik, sem másik út nem egyezik meg a keresztyénséggel, melynek eladig egészen új világfelfogása a december 25-höz, Krisztus születésének szent ünnepéhez csatlakozik. — Az Isten megjelent testben. — Nem elérhetetlen ábrándokat, hanem a földön megjelent valóságot hirdetjük mi. — Az igazság, szeretet, békeség, jóság, szentség országának már itt a földön meg kell valósulnia. — Mert hiszen

a muló, földi és az örökkévaló, isteni szétbonthatatlan összeköttetésének ünnepe a karácsony. — Az ember isteni élet folytatására van hivatva már itt a földön és azzal ellenkezik az emberi tudatlanság, tehetetlenség rut kihasználása; de ellenkezik vele az Örökkévaló előtti alázatos megtagadó emberi fennhéjázás, korlátokat nem ismerő szenvedély uralma is.

Társadalmilag legalacsonyabb, leg-egyszerűbb embertársamban is azt az örökkévalóságra rendeltetett lényt kell nekem felismerni, akivel maga a végtelen Isten akar életközösségre lépni. — Hát nekem, hogy ne volna kötelességem hozzá szerető szívvvel lehajolni, őt magamhoz karolni, nyomoruságán enyhíteni, bajaiiban vigasztalni? A keresztyénség a legigazabb kommunizmus, ezt hirdették az apostolok s reformátorok egyaránt. — De nem olyan, amilyent ma ezzel a szóval jelölnek. — Hanem az, mikor mindenki szolgálni akar a másikkal abból, amiye van.

Sokan vannak, akik manapság a valástól félnek, minden vallási kérdésben felekezeti türelmetlenséget látnak. — Mintha az a vallás felekezeteihez volna kötve s mintha a keresztyénség is nem felekezeten felül állva igyekeznék az emberiség boldogságának útját felmutatni. — Mivé lehetne az emberi társadalom, s mivé lehetne közelebből városunk, ha a keresztyénségnek testben megjelent eszméje itt

Karácsonyi ajándékok legolcsóbban FEKETÉNÉL.

A „Mester“ és a szobaur.

A „Mester“ szegény vidéki színész volt, aki átbotatába járta ezt az országot. Jobbára kicsiny mezővárosok hordólátta színpadán hirdette a nemzeti kulturát s eitette lázba az ottani sajtót és közönséget.

— Csodálatos — mondták — hogy ez az ember itt nyomorog ennél a „trupp“-nál, mikor a fővárosban is megállná a helyét.

Ahová ugyan maga sem kíváncskozott, nem éppen szerénységéből, de a vele született tehetség híjján, amelyet azonban évtizedes rutinjával és meleg egyéniségével ügyesen tudott eltakarni az avatatlan szemek előtt. Nem volt a napnak olyan szaka, perce, amikor ne mosolygott volna s kávéházban, vendégségben kifogyhatatlan volt az ő „humorának tárháza.“

— Mester, — maga a legszemlemezesebb ember, akivel találkoztam! — mondta a jegyző.

— A legbájosabb! — tolmácsolta a nő nevében a szolgabíróné.

Egy kis kóristalány pedig, akinek ötven korona volt a fizetése, minden éjjel elriasztotta az álmát, amért nem neki, hanem a primadonnának adta az éjjeli zenét a — főrendező. Alrendező ugyan nem volt a társulatnál, mert ezt sem a város, sem a nagykö-

zönség nem követelte, de az igazgató a napi egy korona rendezési járulék és a művészi hitel növelése végett díjmentesen adományozta ezt a címet.

— Ez az ember *mindent* megérdemel! — jelentette ki nagylelkűen az igazgató.

Igy nem is folyt olyan rosszul a Mester dolga, akit mint látjuk, sajtó, nagyközönség és direkción egyaránt szeretett. Amíg egy téli napon a tüdőgyulladás le nem verte a lábáról.

Nagy „ricsaj“ volt akkor este a városban, ahol a Mester és társulata működött. Az aranyíjúság színe-java vett részt benne s mint egyik jeles szakértő a „Korona“ vendéglő tulajdonosa megjegyezte, kettő belőle havonként éppen elég, hogy egy szegény vendéglősből gazdag ember lehessen.

Aki berugott azt ökrös szekérre tették, pezsgős palackokat állítottak a feiéhez s ebbe helyezték a gyertyát, mely a ravatalozás dekorációjához tartozik. A Mester huszonnégy szál gyertyát kapott megkülönböztetésül. Meg egy kis tüdőgyuladást. S ha a gondviselés, meg a kis kóristalány nem virrasztanak fölötte, aligha újra oda nem kerül a Szent Mihály lovára: a mennyország kapujába. Meghült, tüdőgyuladást kapott s napokig eszméletlenül, lázas állapotban feküdt kicsiny bohém-lakásán. A primadonna meg se látogatta, de már a második napon ajánlotta a direktornak egyik

„volt kollegájá“-t, akinek a kisujjában is több tehetség van, mint ennek a „vén ripacs“-nak. Harminckilenc éves volt és negyven fokos lázban feküdt akkor a Mester.

— Ki van a beteg mellett? kérdezte a színházi orvos, egy nemes szívi, jómodoru öreg ur, aki egy elsőrendű támlásszék ellenében a leglelküimeretesebben teljesítette hivatását.

— Én vagyok, doktor ur! — szölt a kicsi kóristalány.

— Éjjelre is?

— Éjjel-nappal. Amikor szabadulni tudok a társulattól.

Az orvos megsimogatta hamvaspiros arcát s jóságos szemét ráemelve, így szölt a leányhoz:

— Csak kevés szerelem, több priznicz és óránként egy kávéskanal ebből a folyadékból.

Három hét mulva talpra állt a Mester. Hat hét mulva pedig, a szintársulat új állomáshelyén, közel egy állandó szintársulat téli állomáshelyéhez, megtörtént a házasság is, a Mester és a kicsi kóristalány között. A város polgármestere és országgyűlési képviselője voltak a násznagyok. Jelen volt a téli állomáshely igazgatója is, aki a pecseryénél értékes nászajándékkal lepte meg az új párt:

minden lelket elfoglalna, ha közöttünk mindenki isteni élet folytatására elkötelezett rendeltetésének tudatában élne. — Legyünk rajta s legyen rajta közelebről a vezetőség, hogy úgy legyen; hiszen akik vezetésre vállalkoznak, szükség, hogy elméjük minden szilánkjá a közjó érdekében táplált emésztő tűzben égjen el.

Karácsony a legrövidebb nap és leghosszabb éjszaka, az évenkénti újjászületés és megújulás kezdete, melynek misztikum kezdettől fogva foglalkoztatta a lelkeket. — Ime, ami misztikus volt benne, kijelentetett. — Az emberi élet újjászületésének is ünnepévé lett az. — Ragadjon szárnyain bennünket buzgó ihlet, csendes áhitat s tartsa fogva lelkünket. — Legyen béke az embereknek s dicsőség Istennek!

Az ellenzék és a választói jog

Babaparlament, vagy komoly munka

Habár teljesen autentikus szövegében és minden részletében még nem került is nyilvánosság elé a kormány választójogi javaslata, bizonyos az, hogy a reform javaslatot már a legközelebb betervezik. Következik aztán a szokásos és megszabott törvényalkotási eljárás: a javaslatot megvitatja a Ház huszonegyes bizottsága, majd a Ház plénuma lesz hivatalosan föltette határozni.

E reform dolgában tehát a kormány és a képviselőházi többség megszabott uton halad és kétség nem fér hozzá, hogy a nagyszabású reformalkotás belátható időn belül meg fog történni.

Most az a kérdés, hogy mi az álláspontja az ellenzéknek, mely ezt a reformot régóta a legkövetelőbb módon sürgeti. Ellenzéki lapok cikkeiből, ellenzéki politikusok parlamenten kívüli nyilatkozataiból tudjuk,

tavasztól mindkettejüket társulata kötelekébe szerződte.

Azt mondják, mikor ezt a primadonna meghallotta, sárgaságba esett, majd heves idegroham lepte el, másnap pedig lemondotta az előadást és kérte szerződése felbontását: nem akar — ugymond — olyan társulatnál működni, ahol egy — „kóristanő” uralja a helyzetet.

Gyönyörű tavasz volt akkortájt, Rózsavillattal volt tele minden hajlék s az emberi lélek versenyt nyiladozott a bokrokkal, patlanó virágokkal. A Mester is érezte a megújulást, amely tartalmat, színt, koronát adott jövőjének küzdelmének. Ugy érezte, mintha eddig kopár sziklák között kalandozott volna, ahol hideg kövek meredtek reá. Most ért a mezőre, melyen kalászkok ringanak, illatos a pázsit s pacsirta szépen énekel.

— Kicsi pacsirtám, énekes madaram! — szorította magához a fiatal asszonyt. Ösztönös simulással tapadt az hozzá.

Aztán jövőjéről terveikről kezdtek beszélgetni:

— Három szobát veszünk — mondta az asszony — butort küld az anyám, aki házvezetőné a prépostnál. A prépost ezt megígérte. Egyet kiadunk albérletbe, az fedezi a házbért.

A Mester az albérlo említésére, mintha hideg zuhanyt kapott volna. Önkénytelenül

parlamentben igyekeztek kapacitálni a kormányt és a többséget. Ha ez sikerül neki, ha legalább részben diadalt tud szerezni a maga álláspontjának, a maga felfogásának, úgy ez határozott nagy siker.

Ha pedig nem sikerül, akkor is legalább szalválna van az ellenzék a közvéleménnyel szemben. És ha majdan ez a közvélemény úgy találja esetleg, hogy a választójogi reform a praktikus alkalmazásban nem felel meg, akkor az ellenzék legalább joggal hivatkozhatik rá, hogy ő benn a Házban mindent megkísérelt a szerinte rossz javaslat megakadályozására.

Ez is siker lenne. De távolmaradni, a parlamenten kívül agitálni, a Házon kívül bírálgni a javaslatot — ez szerintünk egy kissé nagyon is kényelmes és arra vall, hogy az ellenzék a képviselőházban nem mer szint vallani.

Vagy másfélszázan vannak a szövetség ellenzék tagjai, beleértve ebbe a számba most már a legújabb megválasztott ellenzéki honatyákat: Narancsik és Barthos urakat is, akiket választóik bizonyára nem azért küldtek fel Budapestre, hogy képviselői tevékenységük a szabadságtéri kávéházban merüljön ki. Másfélszáz ellenzéki képviselő még nem elég arra, hogy határozatokat tudjon hozni a Házban, de arra mindenesetre elég, hogy nagyszabású vita során felvilágosítsa, meggyőzze az országot a maga aggodalmainak igazságáról és hogy esetleges módosítás, javító indítványoknak tudjon érvényt szerezni.

Mindenesetre kötelessége az ellenzéknek, amely a Házon kívül oly nagy garral agitál, a reformjavaslat ellen, hogy benn a

a közte és felesége között levő különbségre gondolt s arra, hogy a szobaur, akire az asszony céloz, bizonyosan afajta fiatal *fajankó*, akivel annyiszor esalták meg már drámákban, bohózatokban.

— Majd meglátjuk — mondta hidegen — ha kapunk valami tisztességes embert, nem mondom!

— Mert drága a házbér, édes uram!

— De a nyugalom a fő! — tért ki a Mester.

— És a boldogság! — borult keblére az asszony.

Ősszel pedig beköltöztek a nagyvárosba, ahol megyeháza volt, meg jogakadémia s a színház gözzel volt fűtve és villanyval világítva. A lakás pedig még drágább, mint a Mester és az asszony gondolta.

— Bizony jó lesz egy szobaurról gondoskodni! — hozakodott elő most már maga a Mester. — Afféle *öregurat*: pénzügyi titkárt, postatisztet gondolok, aki az agglégénység mártíriumát választotta magának.

Kitették hát a cédulát a lakásra: „Egy csinosan butorozott szoba kiadó!”

A Mester mindjárt másnap megjelent a sörözésnél, ahol az igazgató bemutatta a városi uraknak.

— Az új jellemzés, egyszerű ember, hívták már a Vigszínházhoz is, de én időközben leszerződöttem!

Ugy hogy nemsokára éppen olyan ud-

parlamentben igyekeztek kapacitálni a kormányt és a többséget. Ha ez sikerül neki, ha legalább részben diadalt tud szerezni a maga álláspontjának, a maga felfogásának, úgy ez határozott nagy siker.

Ha pedig nem sikerül, akkor is legalább szalválna van az ellenzék a közvéleménnyel szemben. És ha majdan ez a közvélemény úgy találja esetleg, hogy a választójogi reform a praktikus alkalmazásban nem felel meg, akkor az ellenzék legalább joggal hivatkozhatik rá, hogy ő benn a Házban mindent megkísérelt a szerinte rossz javaslat megakadályozására.

Ez is siker lenne. De távolmaradni, a parlamenten kívül agitálni, a Házon kívül bírálgni a javaslatot — ez szerintünk egy kissé nagyon is kényelmes és arra vall, hogy az ellenzék a képviselőházban nem mer szint vallani.

Tüzoltók ügye

Alaptalan vádak a testület ellen

A tüzoltó-testület egy néhánv tagja és volt tagja a tüzoltó testület ellen a városi tanácshoz panaszt nyújtott be és abban a parancsnokságot meggyanusította.

A tüzoltó parancsnokságnak ezen körülmény tudomására jutván, haladéktalanul maga ellen vizsgálatot kért. A tanács dr. Tóth Emil tanácsnokot és Kondor Kálmán főszámvéző-helyettes bízta meg, akiknek jelentése alapján a következő határozatokat hozta:

22220—1912.

HATÁROZAT.

A városi tanács a betervezett jegyzőkönyvben foglaltak alapján megállapítja, hogy a helybeli önkéntes tüzoltó testület parancsnoksága az egyesület céljának megfelelően, az alapszabályok által előírt módon és helyes gazdálkodással vezet. Tudomásul veszi a városi tanács, hogy az egyesület vagyonáról s jövedelméről a parancsnokság által vezetett számadás megvizsgálatott s teliesen rendben

vara lett, mint az apró mezővárosban, ahol benne látták az összes színészetek apostoli megnyilatkozását. Különösen Székhy Gabi, ez a kitartott gentry fiu nyerte meg tetszését, aki nemcsak Ujházihoz hasonlította, hanem mindjárt fel is dekorálta az első jelzőjével és mert nevét megjegyezni nem tudta, így titulálta:

— Mester!
A többiek önkénytelenül követték a példát.

— Mikor lép fel, kedves Mester?
— Holnapután.
— Miben?

— „Constantin abbé”-ban.
— Pompás. Ujházi ugyis öregszik, legalább lesz, aki örökebe lépjen!

— És együtt mentek haza széki Székhy Gabi, meg a Mester.

— Nem leszek terhére, ha elkisérem, Mester?!

— Örömmel veszem. S az uton elmondta élete történetét, küzdelmeit, véletlen szerencsésjét, hogy a szomszédos kisváros közönsége mint szerette meg, hozta át hírét a nagyvárosba s az igazgatónak hogyan tetszett meg és szerződte ide. Azt persze elhallgatta, hogy a főispán, aki a kisvárosi országgyűlési képviselő legjobb barátja volt, lépéseket tett érdekében s az igazgató, aki jövő évben újra pályázik a színházért, nem tudott annak ellentmondani.

 Pigniczky István
chronometer és műórás

a szegedi hirneves Brauswetter órásnak tanítványa és 12 évig elsőrendű szakmunkása volt.

Csakis szolid, finom órák raktára.
Csapó- és Vár-utca sarok, a zenedével szemben.

találtatt az tárgyak leltáro tetnek. Tudomás, hogy a p szok is megviz kalmával kitün esetben az illet a testület kebel veiben é per amit panaszké hát a vizsgál gal szemben s ság beavatkoz nem állapittat teljesen kifogá ben találtattak járás beszünté jegyzőkönyve iratokkal egy tüzoltó paran vezetés melle mindenkor m merését nyilv bizalommal te oltó-parancsn vizsgálat befé közgyűlést hi

Örömmel nek s előre i hogy ezen kö nem 40 év óta dakkal szem s hogy a csakis szemé

Ezzel az végleg ez az

M

— Ros ceni Zeneke 4-én szomb diszterembe versenyt. zongoramü F. moll Be con moto. Sonata op.

— Itt la
— Nini a kiragasz Gabi.

— Iger
— Me
— Kér
Tiz pe
uj szobaur.

Székhy gyerneke magára ma kodni nem korában k tok tartják meg kárty málták.

— Jó
— Va

asszony. Székhy fizette.

— Ug konstatált. A sz lett a ház

Tel Mester m az új lakó hogy egy

— Sz
— C

szolta az Majd tesebb ha

Me

találtatott az egyesület kezelése alatt levő tárgyak leltározva vannak s gondosan őriztetnek. Tudomásul veszi továbbá a városi tanács, hogy a parancsnokság ellen emelt panaszok is megvizsgáltattak és a vizsgálat alkalmával kitért az alaptalansága, sőt sok esetben az illető panaszosok, kik annak idején a testület kebelében működtek, a testület könyveiben épen az ellenkezőjét igazolták annak, amit panaszokként hangoztatnak. Minthogy tehát a vizsgálat alkalmával a parancsnoksággal szemben semmi olyan tény, ami a hatóság beavatkozását szükségessé tenné, meg nem állapított, sőt ellenkezőleg, a vezetés teljesen kifogástalannak, a számadások rendben találtak: a városi tanács a további eljárás beszüntetésével a vizsgálatról felvett jegyzőkönyvet s hivatalos jelentést a többi iratokkal együtt irattárba tételre rendeli, a tüzoltó parancsnokság vezetése felett, amely vezetés mellett az egyesület hivatásának mindenkor megfelelt, megelégedését és elismerését nyilvánítja s a további működése elé bizalommal tekint. — Felhívja a tanács a tüzoltó-parancsnokságot, hogy amennyiben a vizsgálat befejezést nyert, a tagok által kért közgyűlést hívja össze.

Örömmel adunk helyet ezen közleménynek s előre is meg voltunk arról győződve, hogy ezen közhasznú intézmény, amely majdnem 40 év óta áll fenn, az ellene felhozott vádakkal szemben teljesen tisztázni fogja magát s hogy a felhozott panaszok és vádak csakis személyeskedésből eredtek.

Ezzel aztán, reméljük, elintézt nyert végleg ez az odiosus kérdés.

Művészet

— **Rosenthal hangversenye.** A debreceni Zenekedvelők Köre 1913. évi január hó 4-én szombaton este 8 órakor a Bika-szálló disztermében tartja ez idei harmadik hangversenyét. Közreműködik: Rosenthal Mór zongoraművész. Műsor: 1. Sonata op. 57 F. moll Beethoven. Allegro assai. Andante con moto. Allegro ma non troppo-Presto. 2. Sonata op. 58. H moll Chopin. Allegro maes-

— Itt lakunk! — bucsuzott a Mester.
— Nini! Egy kiadó szoba! — kiáltott fel a kiragasztott cédula láttára széki Székhy Gabi.

— Igen — hebegte — mi adjuk ki.
— Megnézhetem?
— Kérem!

Tíz perc múlva pedig be is költözött az új szobaur.

Székhy Gabi előkelő szülők félbenmaradt gyermeke volt. Szülei korán elhunytak s a magára maradt fiú sem tanulni, sem gazdálkodni nem akart. Milliói voltak, de 26 éves korában koldusbotra jutott s ma azok a barátok tartják benne a lelket, akik váltógiróval meg kártyán vagyonát elnyerték, megdézsmálták.

— Jó fiúnak látszik! — mondta a Mester.
— Vannak összeköttetései. — Örült az asszony.

Székhy Gabi pedig a házbért előre kifizette.

— Ugy látszik kevés bajunk lesz vele! — konstataulta a Mester.

A szobaur attól fogva legjobb barátja lett a házaspárnak.

Teltek-multak azonban a hónapok s a Mester már az évnegyedet is kifizette, míg az új lakó a harmadik hónapot lakta, anélkül, hogy egy árva fillért fizetett volna.

— Szólj neki! — mondta a Mester.

— Csak nem sértem meg?! — válaszolta az asszony.

Majd Székhy Gabi a világ legtermészetesebb hangján adta elő egy alkalommal:

toso. Scherzo (molto vivace). Largo cantabile. Finale (presto ma non tanto). 3. a) Nocturne, b) Mazurka, c) Valse op. 42. Chopin. d) Chant polonais Chopin—Liszt. 4. a) Moment musical Schubert. b) Papillons Rosenthal, c) Humoreszk Strausz János témái felett Rosenthal. A hangversenyzongorát a Bösendorfer-gyár küldötte. Előadás alatt az ajtók zárva maradnak. A 2-ik szám után 5 perc szünet. Tagok belépő-díjat nem fizetnek. Napi jegyek Hegedüs és Sándor könyvkereskedésében kaphatók 6, 5 és 2 K 50 fillérért. 1913. március 9-én fellép: Florence Mackbeth énekművész Londonból.

Akik kívül élnek a társadalmi korlátokon.

Csavargók, alkoholisták, naplopó svihák

A városi élet felszívó ereje olyan, mint a tenger. Vannak benne rétegek, melyeket sem a hajós éleslátása, sem a buvár kutató szeme nem lát, de amelyek a beléjük futó felszék, csatornák szeméjével kerültek oda, hogy maguknak buvóhelyet találjanak. Azért a tenger vize nem változik, kristályos tiszta marad a tömbje, felülete s csak néha a vihar ha felkavarja, ami piszok, szemét élőködik a testén. A városi élet hatalmas áramlása sem tudja kiválasztani ezeket a hasznos és haszontalan tömegeket, hanem a maga nagy kiterjedésű medrében észrevétlenül helyezkedhet el a kívánatos produktív elem mellett, az élősdiék vipera-serege: a tolvajok, alkoholisták és más társadalmon kívül élő, bünnöző csoportok különböző rétege.

Ezért szükséges, hogy maga a társadalom legyen résen s kivesse magából azokat, akik vagyonának és polgári erkölcsének veszélyes ellenségeivé lehetnek. Amit aként ér

— Gazdag emberré teszlek benneteket!
— Már tegeződtek — A jövő hónapban fizetek.

Ezóta két elseje mulott el. A szezon is vége felé közeledett, amikor nyári állomását foglalja el a szintársulat.

— Szóljon drága szívem a szobaurnak!
— türelmetlenkedett a Mester.

— A maga barátja! — vágott vissza az asszony. — Szóljon neki!

Aztán, mint aki tréfál is, meg komlyan beszél, tette hozzá:

— És ha felmond?

— Igen, igen. Akkor odaveszett minden.

És vártak még egy hónapig. Ezalatt ismét megszólalt a szobaur:

— Nektek is megfizetek. Holnapra várom nagynénem halálát.

Csakugyan a városban igen rossz hírek keringtek az öreg asszonyról, akinek egyik örököse ez a könnyelmű fiú: Székhy Gabi volt. Bárha mindenki tudta, az örökség már kétszer is tul van terhelve váltók, kezességek és uzsora tartozások által. Csak a Mester reménykedett, végre meglesz a házbér, rendezheti felgyülemlett adósságát.

— Nagyságos Asszonyom! — állította meg gázsi után való nap a Mester nejét a szobaur — néztek-e már jövő évre lakást?

— Igazán, erre nem gondoltam! — mondotta az asszony.

— Tudnék egyet! Igen alkalmas . . . Hat szoba, fürdőszoba . . . Négyet átveszek, kettő ingyen jut majd önöknek . . . Talán megnézhetnék?! . . . És addig kapacitálta az asz-

el, hogy haladásával párhuzamosan a rendőrségi intézményt is odáig fejlessze, hogy az ne csak a főbb utcákon és tereken, de a város egész testén rajta tarthassa a szemét s ott is, ahol nyomor és az alkohol köti le az emberek munkára teremtett izmát, ellenőrizze a gyanus egyének pulzusának verését. A maga kiválasztó erejével pedig eltudja különíteni a hasznos munkást a haszontalan csavargóktól, a bünnözőt becsületes környezetétől, a józan polgárt az erkölcsileg beszámíthatatlan alkoholistától.

A közigazgatási börtön így valósággal a kórház hivatását tölti be, azzal a különbséggel, hogy míg amott a test bomlott szövetét igyekezik eltávolítani az egészséges testről az orvos, itt a rendőrbíró a társadalom kelevényeit akarja kioperálni. Mint afféle csendes figyelőnek alkalmam volt végigsétálni azon a nagy termen, melyben a társadalom beteg alakjait helyezte el a hatóság s néhány vonással iderögzitem azokat a jelenségeket, melyek az ottani életet oly különössé és karakterisztikussá teszik.

Közigazgatás a börtönben.

Aki azt hiszi, hogy abban a világban, melyet *börtönéletnek* neveznek kiki a maga ösztönei és szenvedélyei szerint helyezkedik el alaposan téved. Csak olyan rend és szubordináció van itt, akár egy kaszárnnyában, államban. Vannak parancsoló tekintélyek, tiszteletben tartott törvények s irigylet hivataltisztségek. Az uralkodó rend és tisztaság felett pedig nemcsak az arra hivatott közegek öröködnék, hanem valamennyi tagja a „*köztársaságnak*” a maga erélyével, sulyával is támasza. Jaj annak, aki vét a börtönfegyelem ellen. Kiméletlenül ki lesz szolgáltatva a „*bíróság*”-nak, mely nem sokat teketóriázik vele, hanem kivetí az államból s pillanat alatt „*Bosznia*”-ba internálja. Ez pedig a börtönnek az a zuga, ahol sem a világosságot, sem

szonyt, amíg az belement, megtekintette a lakást és lefoglalta a főuri használatra alkalmas helyiséget. Mikor a Mester hazajött, elképedve hallotta.

— Mennyi foglalót adtál?

— Ötven koronát.

— Az elveszett!

— Hogyan? Hisz Gabi visszafizeti.

— Ha meghal a nagynénje?! Éppen most — mikor jöttem — fordult ki az orvos a palotából. Megállítottam és érdeklődtem a házbér irányában. Képzeld, az öreg asszony már tul van a veszélyen. Holnap Olaszországba utazik s csak ősszel tér vissza. S mintha valami hatalmas dráma főszerepét fejezte volna be, csuklott el a hangja és kérte üvegesedett szemekkel:

— Mikor fog az meghalni? . . . És mikor lesz ebből házbér? . . . Még aznap este felmondott a szobaurnak, és így szólt a feleségéhez:

— Legjobb lesz, ha ezután nem tartunk szobaurat. Csak két szobát, meg egy konyhát. Nincs szerencsénk a — *nagynénijemhez!* . . .

Csakugyan. Mikor a társulat eltávozott a városból, jött a távirat, hogy Székhy Gabi örökölt. A nagynéni elhunyt s vagyonának nagyrésztét a fivére gyermekére hagyta. Aki azonban kijátszotta hitelezőit, egyesegyedül a Mesternek fizetett, ki még ma is arról regél, milyen *becsületes* volt az ő egykori szobaur!

Több szobát azonban nem adott ki azóta!

Gyulai Zsiga.

Megkezdődött a karácsonyi nagyvásár

LANTOS Csapkeáruházában **Sas-u. 4.** Tiszta selyem harisnya minden színben, párja 6 korona.

a tisztaságot nem garantálja a *biró* és a *tanács*. Mert ezek képviselik a hatalmat, a tekintélyt és a legmagasabb polcot, melyet ezen a helyen elérhet az ember. Természetesen élnek is a kapott előnyökkel s tessék csak megkérdezni *Szöke* Sándor, *Mike* Imre és *Varga* János biróviselt férfiakat, micsoda értéke és becsülete van ezen a polcon egy sehonnai csavargónak?!

Érdekes tudni, hogy a *„biró“* voltaképpen nem is tartozik felelősséggel a börtön társadalmának. Kinevezés útján jutott hivatalához, melyet úgy kell betöltenie, hogy a *„fejes“* és a *„veréb“* elismerését érdemelje ki. A fejes: a *fogházfelügyelő*, a veréb pedig a *fogházőr* tisztviselését jelenti. Tehát a kinevezés is ezektől ered míg a birói tisztet betöltő csirkefogó senkinek kegyét a köztársaságban nem keresi, tőle jobban félnek a foglyok, akár a rendőrbirótól. Aminek az is a magyarázata, hogy nemcsak hatalma, de előlétele is tiszteletet parancsol, lévén már több ízben is büntetett tagja a köztársaságnak. S míg a polgári társadalomban a büntetlen előlétele az alapja minden haladásnak, itt harminc napnál kevesebb büntetéssel nem igen kezdődött még *birói pálya*.

A biró és a tanács meg a „dézma“.

Mint látni méltóztattak, a birói állás a börtönben nemcsak rendet, hanem hatalmat is jelent. Így például a biró, aki éppen úgy fel van ékesítve emberi hiúsággal, mint bármely emberfia a polgári társadalomnak, albirót nevez ki maga mellé, mindjárt uralma elején, maga pedig felveszi a *főbirói* címet. Ezzel a címmel aztán oly foku tekintély jár, amely mindenféle munkától is felmenti a börtön pasáját. Így nem kell sem söpörnie, sem vizet hoznia, sem más paraszti munkát végeznie. Ami valamennyi más fogházlakónak tartozó kötelessége. Ellenben többféle előnyöket biztosít a főbirónak.

Így például télen fekhelye közvetlen a *kályha mellett* van. Vele szemben helyezkedik el az albiró. S miután a helyek kiosztása is a főbiró hatáskörébe tartozik, vele kell értekeznie annak, aki kényelmes, meleg fekhelyre akar szert tenni. Ami nem megy egészen természetes uton. Mert bár ebben a kis társaságban az *„egyenlőség“* törvényeit mindenek felé helyezik, a biró nem igen respektálja ezt az elvet s apróbb ajándékok, mint étel és ruhanemű ajánlás, majdnem minden alkalommal biztos célhoz vezet. Ami ugyan alapos jelensége a *„panamázás“*-nak, de hát azt tartják, hogy a börtön nem közhivatal, ahol magasabb etika szerint kell élnie a polcon levőnek.

Így a *„dézma“* is bevett államforma, a mely abból áll, hogy aki hatalmat és kivételes kedvezést akar elérni, az ételben és szabadulása esetén más javakban is tartozik osztózni a biróval. Így választják a főbiró iniciatívájára a *„tanács“*-ot, sőt dézsmával történik az albirói előléptetés is. De hát a kis áldozat megéri a maga gyümölcsét, mert aki bejut a tanácsba, nincs annak baja sem a társasággal, sem az időjárással, mely Boszniában, a börtön aljában, sokszor igen kellemetlen. Aztán a tanács hatalma sem megvetendő. Minden kérdésben szava van s döntése ellen nincs apelláta. Így határoz a jövőnyek elhelyezése, foglalkoztatása és jövője felett.

— Aki henceg, vagy *kujonéroz*, — mondja Mile Imre — hamar bekerül Boszniába! Mile Imre ugyanis a közismert csirke-

fogók között azt az államférfit reprezentálja, aki évente több ízben ül a hatalmon: a birói székből s nagy étvágya folytán a dézsmát oly fokra emelte, hogy valósággal *„közpopulálás“* jegyében folyik uralkodása. Annyira falánk és nagyétű, hogy valamennyi alattvalója *„közadó“* utján tudja csak eltartani.

Boszniai részlet.

Az a *„Bosznia“*, melyet a börtön társadalmába szakított ki az anyaországból, a közigazgatási börtön egy vak sarkában terül el. Az a kis világosság, mely itt az életet és a természetet képviselik, ide soha sem jut el s alacsony, penészes voltánál fogva a levegőtlen helyiségnek valósággal bacillus gyűjtője. Ide internálják, a bekerült részvegeket, a tisztátalanokat s azokat, akik választékos modorukkal és fellépésükkel távol akarják magukat tartani a köztársaságtól.

— Nem sokáig bírják ki — magyarázza Nagy Pál fogházfelügyelő — a büz és a kényelem hiánya megtöri őket s kénytelenek a tanácshoz fordulni. Amely bizonyos szolgálatok ellenében feloldja a *„száműzetés“*-t s az illetőt átengedi a *„konírész“*-be. Ilyenkor persze pár napi koplalás, igen nagy megalázkodás következik s nem ritkán azt is elmeséli a *„boszniai“*, amit semmi uton nem tudott belőle kivenni a rendőrbiró. Amit aztán a főbiró közöl a *„veréb“*-bel, ez a *„fejes“*-nek adja tovább, így jut vissza rendőrséghez. Mert a főbiró nemcsak a rendre, hanem a szóra is vigyáz és *„ártatlan“* foglyot nem tűr kebelében a köztársaság.

— Mindenféle csirkefogóval csak nem lehetünk együtt! — mondja önérzetesen a jelenlegi főbiró.

Majd egy példát beszél el, mely pár év előtt szintén az ő birósága alatt történt:

— Két kifent gigerli került akkor közénk! —

— *Stiller* Mór és *Schvarcz* Dávid nemzetközi zsebtolvajok! — magyarázza a fogházőr.

— Az a! Két jófirma. Illeggették-billegették magukat, mint a barázda billegető. — És *nimetül* kezdtek társalogni.

— Csiba te! — mondok ne ánzágoljatok hé, mert baj lesz! — Nem hitték. Amíg be nem kerültek Boszniába. Két óráig maradtak ott. Akkor az izzadság leverte őket a lábukról. Hát kegyelmet kaptak. Reggelre már bevallották, hogy egy belgrádi sertésnagykereskedőtől *„nehéz pénzeket“* emeltek el.

— Csakugyan, — mondja a fogházfelügyelő, — vizsgálat is volt ellenük, de a pénzt már külföldön elköltötték. Ugy emlékszem, 6000 koronáról volt szó.

A szép Etelka.

— Érdekes ennek a históriája — folytatta Nagy Pál — mert ezek a jeles egyének nemzetközi szélhámosok, akik angolul, franciául is beszélnek s a legmodernebb rendszer szerint *„dolgoznak“*.

— *Stiller*nek egy debreceni leány, *Kőrösi* Etelka a barátnője. A kérléses időben éppen hazatoloncolták Etelkát Budapestről. És nálunk tartózkodott. Épen künn teljesítem valami munkát, mikor elegánsan öltözött uriember jött hozzám és a leány után kérdezősködött. Sárga cipő, szürke japán kalap volt rajta.

— Kelemen János technikus vagyok! — mutatkozott be. És a leány a menyasszonyom. Igen gyanus volt a dolog. Annál is inkább,

mert rögtön igazoló iratokat szedett elő s fölényesen, pökhendi modorban beszélgetett.

— Hová való az ur? Kérdeztem tőle.

— Budapestre! — mondta az előkelő fölépésű zsentlemén. Én pedig alaposan a szemébe nézve, felismertem benne a szélhámost.

— Ön nem technikus, — mondtam — hanem *zsebtolvaj!* Amire *Stiller* irataira hivatkozva, a legnagyobb gyorsasággal távozott. Délután azonban ismét bekerült, már nem mint technikus, de mint *„falazó“*, aki *Schvarcz* Dávid munkáját igyekezett fedezni. A tettes elmenekült, de *Stiller* ottmaradt. — Másnap azonban az egész társaság összekerült. — *Schvarcz* Dávid is ratjavesztett egy zsebelésen. Így kerültek a *„közös kaszinóba“*, ahol eldicsekedtek a szerbiai esettel. A főbiró árulta el őket.

— Nem türjük mink, uram, köztünk — mondja *Varga* János — csak a — *becsületes embert*.

(gy. zs.)

Párisi magyarok gyásza

Kont Ignác meghalt. Egy sokat szenvedett, elegáns bölcsünk, a francia eszű *Salamon* Ödön mondta a Halálról, hogy az még akkor is a jó embereket vinné el, ha csak a rosszaknak kellene meghalniok. Csakhogy míg most készakarva viszi a jókat, akkor tévedésből vinné. Most is egy nagyon jó embert vett el tőlünk. Egy csöndes, kedves, jó emberrel vagyunk szegényebbek.

Kont Ignác halálának hírére hozta a franciák fővárosából, Párisból a táviró. — A pesti lapok pár sorban el is parentálták már örökös munkában telt életét ennek a dolgos, szorgalmas professzornak, akinek örökre adósa marad az ország. Mert harminc évvel ezelőtt ő nem jószántából ment messze idegenben leélni életét, de a dicső magyar kormány bizonyos szempontok miatt kényszerítette erre a kitünő tanulmányokat végzett igénytelen tanárt. S akkor ment el előlrel kezdeni a boldogulást. A magyar oklevél után Párisban szerzett német-francia tanári diplomát, a Faculté doctora lett s hosszú vidéki collégekben töltött évek után 1892-ben a fővárosba hívták s megbízták előadások tartásával a Sorbonneon. Azóta nincs az a számbavehető francia folyóirat, amelyben ne szólna *Kont* a magyar irodalom s tudományosságról. Kézikönyveket, cikkeket ír, könyveket ismertet, előadást tart. magyar nyelvtanfolyamokat vezet s mindenütt ott van s felvilágosít vagy helyreigazít, ahol a magyar viszonyokról van szó. Ha magyar tudós Párisba ment, azt *Kont* kalauzolta s önzetlen szolgálatkésziséggel ő könnyítette meg a tanulni vágyó magyar ifjúságnak az első lépéseket a francia metropolisban. Százszámra kapta az ajánlólevelekkel megrakott kisebb-nagyobb „honfiakat“ és boldogan segített mindenütt, ahol csak lehetett. Így szolgálta meg a hazának azt, hogy itthon annak idején nem hagyták révényesülni.

Elöttem van monsieur le professeur *Kont* kis zömök alakja; szívós energia szól hozzánk az arcról, mélyen fekvő, eleven járásu szemek a széles homlok alatt, nyugodt, szelid mosolygás teszi kedvessé a különben dacos, kemény arcvonásokat. Az előbb jött fel a lépcsőn, a Sorbonne nagy, széles lépcsőjén, a hóna alatt könyvekkel, jegyzetekkel megrakott börtáska, serviette és csak az előbb mondta mosolyogva a bonjourt a motyogón köszöntő őszhaju, régi teremsgazdájának. — Mintha tegnap lett volna, hogy körülnézett a kis teremben s bölintott reánk, megkezdvén az előadást a franciák szép nyelvén, a mi Vö-

rösmarty...
ról. S cs...
fent a kat...
és elkérec...
mi hir haz...
Derék...
lejtünk, is

A vá... Egy...

A Néps...
talan mó...
vényjáva...
nyes beá...
következ...
hogy a l...
lődi tart...
pitható, l...
lasztójo...
összes k...
ben pedi...
ezért ille...
mindazol...
horderej...
bizonyos...
ítélni, ak...
va célza...
hanem m...
szövegél...
mény m...
ellenkezi...
mintha a...
osztályo...
jogfoszta...
tendő tö...
intézked...
tárig, m...
érdekeir...
tenne s...
ezt fájl...
és társa...
megítél...
truktív...
gosak.

A...
sa a ne...
beszélg...
lasztójo...
tikus a

formró...
tott ki...
ben. A...
talan é...
sérő a...
közlése...
körök...
zást ne...
ellenke...
dulat n...
szemp...
niok k...
melyet...
hivatal...
tudniil...
adatok...
nem le...
a lár...
ta ujs...
félreis...
lán ne...
el leh...
a kor...
járna...
Nems...
javasl...
ségek

Ko...
diva...
leány...
szöv...
kaba...

rösmartynk ezerszinü, ragyogó művészetéről. S csengő berregésre, összehaitotta ott fent a katedrán a serviettet, lejött a padok elé és elkéredzett, hogy-mint megy dolgunk és mi hír hazulról...

Derék, jó professzor, kit soha el nem felejtünk, Isten veled!

(bj.)

A választójogi tervezet

Egy politikus nyilatkozata

A Népszava, mely néhány nap előtt a jogtalan módon birtokába került választójogi törvényjavaslat egyes részleteit teljesen önkényes beállításban közölte a nyilvánossággal, következetesen folytatja félrevezető akcióját, hogy a közfelfogást a tervezett reform valódi tartalmát illetőleg megzavarja. Megállapítható, hogy a szocialisták újságjának a választójogi törvényjavaslatához fűzött eddigi összes kommentárjai részben tévedés, részben pedig megtévesztésre irányulnak. Épen ezért illetékes helyről rámutatnak arra, hogy mindazok, akik a parlamenti reform nagy horderejű problémáját tárgyilagosan és nem bizonyos tendenciától vezelve akariák megítélni, akkor járnak el helyesen, ha Népszava célzatos ferdtévesztéseinek hitelt nem adnak, hanem magának a törvényjavaslatnak hiteles szövegéből és annak indoklásából a közvélemény meg fog arról győződni, hogy merőben ellenkezik a való tényekkel az a ráfogás, mintha a kormány munkálata az alsóbb néposztályokkal szemben szűkkeblűséggel vagy jogfosztással volna vádolható. Az előterjesztendő törvényjavaslat liberális és demokrata intézkedéseivel elmegegy addig a legvégső határig, melyen túl ma nem az állam egyetemese érdekeinek, hanem önző osztályérdekeknek tenne szolgálatot. Lehet, hogy a Népszava ezt fájlalja, de ha így van, akkor az állami és társadalmi rend minden barátia maga megítélheti, hogy a Népszavának ezt a destruktív irányt szolgáló vádjai mennyire jogosak.

A „Budapesti Tudósító“ egy munkatársa a nemzeti munkapárt egy kiváló tagjával beszélgetést folytatott az előterjesztendő választójogi törvényjavaslatról. Az illető politikus a többi közt ezeket mondta:

— A Népszavának a választójogi reformról hozott közlése érdekes tüneteket váltott ki mind a sajtóban, mind a közvéleményben. A szocialista organum időelőtti közlése, talán éppen azért, mert sem a stasztikai kísérő adatokat, sem a részletes indokolást közléseihez hozzá nem fűzhette, a politikai körök feszültségét és az általános várakozást nemcsak hogy nem elégítette ki, de sőt ellenkezően, fokozta azt. Azoknak, akik indulat nélkül és csupán a valódi közérdek szempontjából mérlegelik a kérdést, osztaniok kell a kormánynak azt a felfogását, a melyet a Népszava indiszkrécioia után egy hivatalos közleményben hangoztatott, hogy tudniillik a reformjavaslatok értékéről az adatok teljes ismerete nélkül ítéletet alkotni nem lehet. Meg lehet állapítani azt is, hogy az a lármás felháborodás, amellyel a szocialista újság adatait ellenzéki oldalon fogadták, félreismerhetetlenül erőszakolt és egyáltalán nem olyan mélyenjáró, mint a milyenre el lehetett volna készülve a közvélemény, ha a kormány javaslata olyan nagyvonalú messze járna az ellenzék választójogi felfogásától. — Nemsokára ki fog tűnni, hogy a kormány javaslatát ugyszólván csak árnyalati különbségek választják el az ellenzéknek különböző

ismert elaborátumaitól s attól a választójogi felfogástól, amelyet az ellenzéki vezéreknek a legutolsó esztendő folyamán hangoztatott nézeteiből megalkotni lehet. Más szóval: ki fog tűnni, hogy a kormány javaslata feltétlenül életképes és alkalmas arra, hogy a komoly és hazafias közvélemény ellenőrzése mellett a különböző felfogások képviselőinek komoly vita és tárgyalás alapjául szolgáljon.

Moziképek a Miklós-utcán

Az Apollo-színház megnyitása

A Miklós-utca 1. számú ház telkén új épülettömb vonja magára a közfigyelmet. Afféle csipkés oromzatu, templomszerű építmény, mely vaskos bordázatával classikus arcával ugy néz előre, mint egy diadalmas hadjáratból visszatérő római gladiátor. Pedig csak ma vette kezébe a kardot, teli izmai duzzadnak az erőtlől és akarattól s az ut, melyen haladnia kell, még nincs feltaposva előtte haladó rajok talpától. Ifju, bátor, vérteli vállalkozás ez, sok gondnal, ambicióval és nemes izléssel megalkotva. Magában hordja a győzelem gyümölcsét. — Elismerés érte a vállalkozóknak: Farkas Andornak és testvéreinek. Akik valóra váltották mindazt a reményt, melyet egy ily rohamosan fejlődő város közönsége joggal igényelhet.

Megnyilt az Apolló-mozi.

Elegáns tónusu, tágas előcsarnokból lépünk a Biedermeier-stylusban tartott hatalmas méretű mozgószínházba. A földszinten 423 ülőhely van. Kényelmes, csukható színházi székekkel. Az emeleten 162 páholyülés, megannyi előkelő komforttal elrendezve. A csiny, izlés mendenütt szembetűnő.

Most az öt tagu szalonzenekar egy szinfóniával megadja a jelt az előadás kezdetére. A nézőtér elsőtétül s a vetítő lencse a színpadra mozgó ember árnyát, tiszta, éles képét rajzolja.

— Brávó! — kiált fel a nézőtér — a primadonna elsőrangú.

S megkezdődik a színjáték, mely néha a humor rózsaszín ruhájába lépdel, máskor az élet megrázó drámai erejével hat. „Egy parthie sakk“ a címe és látható máttól kezdve a Miklós-utcai Apolló-mozi műsorán.

— Mintha nem is mozi lenne! — jegyzi meg a hátam megett valaki.

Csakugyan, az ember nem érzi azt a bántó, szemrontó vibrálást, mely a mozikat általában jellemzi. Am abból az új módszerekből magyarázható, hogy itt nem vászonra, hanem gipszfalra rögzítik a képeket. Ami nemcsak élessé, de plasztikussá is teszi a darabokat. Azonkívül nem váltóáramot, hanem egyenáramot, használ a vetítéshez az igazgatóság. Óriási áldozatokkal építette mindezeket a mozivállalat s G a u m o n t párisi cég egy különös tehetségű megbízottját küldte le a bevezetésére. Kár, hogy a Murcheter világítás, mely az országban csak a budapesti Király-színházban van bevezetve, csak pár nap mulva lesz kész. Ez tudniillik

nappali fényt varázsol a terembe. Amit egyelőre rendes villanyvilágítással pótol a Miklós-utcai mozivállalat.

Különös figyelmet érdemel a színpad elhelyezése és a helyiség ventilálása is. — Már az első padosok legalább 10 méter távolra vannak a színpadtól így az illúzió a legolcsóbb helyen is teljes, nem úgy mint más hasonló vállalatnál, ahol az első sorok szemrontó hatása érezhető. A levegőt pedig egy tetőzeti szellőztető és két villany szárnyventillátor tisztítja állandóan, anélkül azonban, hogy a figyelmet zavarná.

— Igen ügyes dolog! — mondja a városi szakértő — az ember nem kénytelen hurkatöltőkkel mosdani.

Még a zenekar művészi tónusáról, Deesy Alfréd, a jeles művészigazgató agilitásáról szeretnék elmondani egyetmást, ha a buffébe nem invitálna a házigazda, aki a sajtó és a meghívott vendékek tiszteletére már ma nyitotta meg a színháznak gazdag falatozóját, ahol Márkus Sándor vendéglős szolgált pompás ételekkel, italokkal.

Több tószet hangzott el a Farkas testvérekre, akik ezt a nagyszerű vállalatot létesítették, a sajtóra, melynek nevében Hoffmann Sándor replikázott, Fehér Ferencre, a kinek minden modern eszme és haladásra szolgáló ügy körül vannak érdemei s Ritter építészre, aki ezt az illusztris művet megtervezte. A munkásság pedig, mely a maga munkaerejét adta az eszme mellé, szintén kivette a részét az elismerésből, melyet a sajtó és a jelenvoltak osztatlanul tolmácsoltak.

Mos már a nagyközönségé minden talp alattnyi tér, aki a Miklós-utca 1. szám alatt megnyilt Apolló-moziában pompás szórakozást, modern műélvezetet és uri kényelmet kap.

A viszontlátásig hölgyeim, uraim!

Conferencier.

Színház

HETI MŰSOR:

SZERDA: Délután *Tengerész Kató*, operett. (Bérletszünet.)

SZERDA: Este *Éva*, operett. (Bérletszünet.)

CSÜTÖRTÖK: *Színészvér*, operett. (Bérletszünet.)

PÉNTEK: *Sarkantyú*, színmű. (A bérlet.)

SZOMBAT: *Hit és haza*, népdrama. Ujdon-ság. (B bérlet.)

VASÁRNAP: Délután *Hoffmann meséi*, opera. (Mérsékelt helyárrakkal.)

VASÁRNAP: Este *Hit és haza*, népdrama. — (Kisbérlet.)

Ma délután 3 órakor :: nagy megnyitó előadás!

M Ű S O R:

Nordisk kép! Szenzációs

K É T F É R F I.

Színmű 3 felvonásban.

A Z E Z R E S B A N K Ó.

Vigjáték 2 felvonásban és a remek kísérő műsor.

Dec. 27-ikén új műsor.

Kovács Gyula és Társa

női és gyermek felöltők divatterme Debreczen, Főter 55. Hungária-hávé-ház mellett. ::

A szokásos „Karácsonyi nagyvásár“ mélyen leszállított áron

divattermeinkben megkezdődött. Őszi és téli újdonságok, női felöltők, divat bundák, plüsch és szörme kabátok leány és gyermek felöltők. Legdivatosabb szörme boák és muffok. Costümök, pongyolák, csipke, selyem és szövet bluzok, divatos kötött kabátok dus választéka a !! legolcsóbb mélyen leszállított szabott áron !!

A balkáni veszedelem

Biztosítva van a béke

Elégtétel a szerbektől

A veszedelemnek, mely oly szerencsésen elhárult fejünk felől, utolsó jelenete is lejátszódott a mai nap folyamán. A béke és szeretet ünnepét a karácsonyt most már bizony békében ültethetjük meg. Szerbia megadta az elégtételt a monarchiának s így az egész nagy veszedelem immár csak — emlék. S bizony így lesz a hadviselő felek között is, ahol karácsonyra szintén elpihennek a fegyverek, mely után remélhetőleg a teljes béke következik, amint azt a mai, Londonból érkezett távirat is mutatja.

A legutóbbi eseményekről a következő táviratok számolnak be:

BIZTOSITVA A BÉKE.

London, december 24.

A tegnap délutáni tanácskozás után a balkáni szövetségesek egyik delegátusa úgy nyilatkozott, hogy most már biztosítva van a béke megkötése. A törökök csakugyan ki akarták huzni a tárgyalásokat, mert azt remélték, hogy Ausztria-Magyarország és Szerbia konfliktusa majd kiélesedik és így a balkáni szövetségesek másrésztől is lesznek kötve. A nagyköveti konferencia megsemmisítette ezt a reményt és ezért Törökország föladata eddigi makacs magatartását.

A SZERB ELÉGTÉTEL.

Zimony, december 24.

A tegnapi minisztertanács határozata értelmében Pasics szerb miniszterelnök ma délelőtt felkereste Ugron István belgrádi osztrák-magyar követet és a szerb kormány nevében sajnálkozását fejezte ki a történetek fölött és egyben tudatta, hogy amint a prizrendi és mitrovicai osztrák-magyar konzulok elfoglalják állomáshelyüket, a konzulátusok épületére kitűzött zászlók előtt szabályszerű katonai tiszteletadás fog lefolyni. Egyébként ma királyi ukáz jelent meg, amely a moratóriumot a leszerelés napjától számított egy hónapra meghosszabbítja. Híre jár annak is, hogy a szerb-bolgár határon néhány napja beszüntették a vámhivatalok működését.

KÉMFOGDOSÁS.

Belgrád, december 24.

A vasútvonalon Belgrád és a Száva hídja között szerb katonák egy osztrák kémet tettek ártalmatlanná.

AZ OROSZ MOZGÓSÍTÁS.

Páris, december 24.

A Malin pétervári tudósítója jelenti: Az orosz kormány rendelete, mellyel megtiltotta a lapoknak, hogy a katonai intézkedésekről híreket közöljenek, azért jelent meg most, mert Oroszország az eddigénél is erőteljesebb mértékben folytatja a mozgósítást. Ennek azonban nincs támadó jellege. Orosz-

országot Ausztria-Magyarország kényszerítette arra, hogy „védelmi szempontból” megtegye az előkészületeket.

A TÖRÖKÖK ELHAGYTA KORITZÁT.

Athén, december 24.

Castoliából jelentik tegnapi kelettel: A törökök elhagyták Koritzát és tüzértüskével a Kiari hegyszorosban elsáncolták magukat. A görög haderő egy része üldözőbe vette az ellenséget és a hegyszorosban és körülötte vívott többrendbeli csaták után Linszkoveki irányában való menekülésre kényszerítette. Az üldözés folyamatban van.

APRÓ ESETEK

Idők jele. — Hirdetési illusztrációk.

— A jósno.

*

I.

Egészen feleslegesnek tartjuk, hogy kommentáljuk azt a levelet, amelyet a Brassói Lapok nyomdávalatának egyik fizetési kötelezettségének mindig pedans pontossággal megfelelő, általában nagyon jól szituált vidéki üzletfele intézett ma a nyomdához. A levél maga sokatmondó rövidségében így hangzik:

„Vettem e hó 16-án kelt b. levelét, amelyre válaszul szives tudomására adom, hogy követelését minél előbb ki fogom egyenliteni. Ilyen szűk időben nincs szükségem sem mire, azonban ha nyomdájuk papírpénz előállítására be van rendezve, úgy nincs nálammal jobb vevőjük. Teljes tisztelettel: Aláírás.

II.

Aki a különféle lapok hirdetési rovatait figyelemmel kíséri, tapasztalhatta, hogy e téren a versengés már nem csak tulzáshoz, hanem abszurdumok számba megy. Néhány példával fogunk szolgálni, amelyből kitűnik, hogy egyes cégek — határt nem ismerve, — illusztrált mondásukkal igyekeznek a közönség figyelmét hirdetésükre terelni. Így pl. egy budapesti áruház így kezdi hirdetését: „Csak nem evett kefét?” (Itt a hirdetés mellé a kefét evő ember kliséje van illesztve.)

Ugyancsak fővárosi, másik hirdetés így szól: „Mit törö a fejét”. (Itt a szöveg mellett egy rajz látható, mely szerint valaki törö a fejét — mozsárban . . .)

Ehhez hasonlóak: „Neki megy a falnak”, „Borsót hány a falra”, „Ütheti bottal a nyomát”, „Elvesztette az eszét” stb. Tessék mindenhova a megfelelő illusztrációt (így a fejével a falnak menő, a borsót falra dobáló és a fejnélküli embert stb.) oda gondolni, mert hisz ez másképp el sem képzelhető . . .

III.

A közelben egy nevezetes jósno boldogítja a babonás népet. Néha azonban előkelő vendégei is akadnak. Tegnap egy középkorú elegáns ur kereste fel a jósnot. Az öszülöndi azt szerette volna tudni, hogy ama fiatal hölgy, akiért szive lángol, megpuhul-e hamarosan? A jósno nagy ambícióval vizsgálta az ur finom tenyerét, azután elkezdte a jóslást:

— Uraságod egy szép nagy házban lakik; abban az udvarban lakik egy öszülöndi hölgy. Az egy veszekedő, nagy száju, csunya nő, aki nagy ellensége önmagának.

Az elegáns ur haragosan kiáltott föl:

— Honnan ismeri maga az én feleségemet?!

LEGUJABB

Éjeli telefontudósítás

Belgrád, december 24.

Ferdinánd és Péter király a legközelebb találkozni fognak, hogy az elfoglalt területek felosztását megbeszéljék.

Szófia, december 24.

A bulgárok lázasan fegyverkeznek, mert nem egyeznek bele az elfoglalt területek átengedésébe.

Bukarest, december 24.

Riasztó hírek terjedtek el, mert a kormány felszólította a pénzügyeket, hogy a bolgár ügyeiket rendezzék.

Belgrád, december 24.

Hartwig belgrádi orosz követ lemond és eltávozik.

Belgrád, december 24.

György herceg állapota aggasztó.

Prága, december 24.

Maszarik ismerteti azon sérelmeket, hogy a szerb katonák illetlenül viselkedtek. Prohászka elégtételt kér a sérelmekért, mert az állapotok olyanok voltak, hogy revolverrel kezében kellett átvenni táviratát. A szerbek ezzel szemben védekeznek.

HIREK

— Lapunk legközelebbi száma a karácsonyi ünnepek miatt, folyó hó 28-án, szombaton hajnalban jelenik meg.

— Karácsonyi istentiszteletek. Karácsony első napján: a Nagytemplomban prédikál Uray Sándor lelkész, ágendázik dr. Baltazár Dezső püspök, délután Kérész Lajos hittanhallgató; Kistemplomban prédikál Jánosi Zoltán lelkész, ágendázik Dicsőfi József lelkész, délután Bányay Lajos főiskolai szénior; Kossuth-utcai templomban prédikál Szele György lelkész, ágendázik Herpai Gábor segédlelkész, délután Fekésházy Jenő hittanhallgató; az Ispotályi templomban prédikál Könyves Tóth Kálmán lelkész, ágendázik Nagy Lajos segédlelkész, délután Zámory Sándor hittanhallgató; a városi szegényházban prédikál és urvacsorát oszt Bányay Lajos főiskolai szénior; a Csapó-kerti imaházban prédikál és urvacsorát oszt Kovács János vallás-oktató lelkész, a Homok-kerti imaházban prédikál és urvacsorát oszt Boér Károly vallás-oktató lelkész. Karácsony másodnapján: a Nagytemplomban Bányay Lajos főiskolai szénior, délután Zámory Sándor hittanhallgató; a Kistemplomban Zámory Sándor hittanhallgató, délután Fekésházy Jenő hittanhallgató; Kossuth-utcai templomban Kérész Lajos hittanhallgató, délután Bányay Lajos főiskolai szénior; az Ispotályi templomban Fekésházy Jenő hittanhallgató, délután Révész Lajos hittanhallgató.

Az ágost hitv. evang. templomban: Karácsony első napján: Délelőtt 10 órakor Materny Lajos főesperes végzi az istentiszteletet, utána ugyanó oszt urvacsorát. — Délután három órakor Szeberényi Lajos segédlelkész prédikál. — Karácsony másodnapján: Délelőtt Materny Lajos főesperes végzi az istentiszteletet, utána Szeberényi Lajos segédlelkész oszt urvacsorát. — Délután 3 órakor ima.

Pintér Gusztáv
ékszerész és órász. Plac-u. 26. (Barakban)

Divatos briliánt ékszerek, jegygyűrűk, láncok, Karácsonyi pontosan járó zsebórák olcsó bevásárlási forráa. ajándékok. Ékszerek, zseb- és ingaórák pontosan jótállással készíttetnek.

— U
ségének s
31-én este
várpalotá
országi u
grófnó pa
felső nég
diszruha
nek szala
vénynyel
selik.

— A
nok. Sza
katolikus
katolikus
arányai
rodnak. A
mán pap
ban álló
bányán is
pagált ot
val végz
laczfalus
negyven
azonban
gyűlés F
szóló kö
demleges

— I
ifjut ava
egyetem
vá: Falk
szentes
egyetem
az egye
torai kö

— E
ellenőr
eljegyez

—
tónk jel
rendeze
káplárok
mestere
kapnak.

—
rosi mu
lesz. M
előtt 9
tárával

—
kör a s
mal szil
Bika di
szét is
gyobb
adatát
multban
pesebb
kezik.
nekara
szére i
gondos

mekme
i. hó 2
Arany
tulajdo
áldozá
dett á
gyerm
az öss
lekes
állása
közé
zett e
osztás
tartott
adako
négy
darab
szony
ügyel
köszö
hozás

Gy
Gy
Gy

— **Ujévi üdvözet a királynak.** Az ő felségének szóló ujévi üdvözlést kedden, e hó 31-én este nyolc és tíz óra között a királyi várpalotában Pálffy Miklós herceg magyarországi udvarnagy és neje, Zichy Margit grófnő palotahölgy veszik át. A kocsik a felső négyszögnél hajtának be. Az öltözék: diszruha az osztrák-magyar nagykeresztnek szalagjával, katonáknál a szolgálati jelvényekkel. A fennálló udvari gyászt nem viselik.

— **Az új magyar püspökség és a románok.** Szatmárnémetiből jelentik: A görög-katolikus magyar püspökség ellen görög-katolikus román részről indított mozgalom arányai és jelentősége teljesen összezsugorodnak. A hívek nem sokat adnak egyes román papoknak ezzel az ügygel kapcsolatban álló izgatásaira. Kitiint ez már Nagybányán is, a mennyiben a széles körben propagált ottani gyűlés majdnem teljes fiaskóval végződött. Most Lukács László ismert laczfalusi oláh pap Szatmárra hívta össze negyven egyházközség lelkészeit, kik közül azonban csak tizenhatan jelentek meg. A gyűlés Pap Antal püspök székfoglalójáról szóló körlevelet visszaküldte, de semmi érdemleges határozatot nem hozott.

— **Doktorrá avatás.** Kiváló debreceni ifjút avatott hétfőn a budapesti tudományegyetem az összes jogtudományok doktorává: Falk Tibor, a debreceni ifjúság rokonszenves tagja az ifju, aki középiskolai és egyetemi tanulmányait kitünően végezvén, az egyetem is kitiintetéssel fogadta őt doktorai közé.

— **Eljegyzés.** Schwalb (Sajó) Adolf máv. ellenőr özvegyének leányát — Margitot — eljegyezte Propper Sándor uradalmi intéző.

— **Az altiszti kérdés.** Fővárosi tudósítónk jelenti: Az altiszti kérdést január 1-én rendezni fogják. A szakaszvezetők 80 fillért, káplárok 50 fillért és a továbbszolgáló őrmesterek pedig 30 fillér menetpótlilletéket kapnak.

— **A városi muzeum karácsonya.** A városi muzeum karácsony első napján zárva lesz. Második napja csütörtökön pedig délelőtt 9—12 óra közt a Csokonai-kör erekllytárával együtt megtekinthető lesz.

— **Az iparos kör táncestélye.** Az iparos kör a szokásos évi táncestélyét ez alkalommal szilveszter estélyén tartja meg az Arany Bika disztermében, melyre a meghívók már szét is küldtek. A rendezőség a legnagyobb körültekintő munkával végezte feladatát s a megtartandó táncestély, mint a multban, ugy most is a farsang egyik legnépesebb s legkedélyesebb estélyének ígérkezik. A zenét Rácz Károly és fia kitünő zenekara szolgáltatja. A megjelenő hölgyek részére igen kedves s csinos meglepetésről is gondoskodik a rendezőség.

— **A patronázs egyesület s az állami gyermekmenhely növendékeinek karácsonyfája.** E hó 23-án hétfőn délután ragyogott fel az Arany Bika szálló disztermében, melyet a tulajdonos, Németh András ur nem csekély áldozatkészséggel teljesen díjtalanul engedte át ez alkalomra. Több mint kétszáz gyermek részesült az ünnepély áldásaiban s az összes költségeket Weér Györgyné urnő lelkes buzgalma hozta össze, ki társadalmi állása magaslatáról a szegény gyermekek közé leszállva, jó szíve nemességével szerzett ezeknek igaz örömet. Az ajándékok kiosztása előtt dr. Baltazar Dezső püspök ur tartott gyönyörű szép beszédet a jószívű adakozókhoz s a gyermekekhez, majd utána négy leányka szavalt egy-egy kis alkalmi darabot, végül pedig Szini Aranka kisaszony, állami gyermekmenhelyi telepfelügyelőnő mondott a gyermekek nevében köszönetet azoknak, akik e szép ünnep létrehozásában buzgólkodtak.

**Gyapju szövetek legujabb kivitelben
Gyapju szövetek legnagyobb választékban
Gyapju szövetek legolcsóbban**

— **Királyi kitiintetés.** Letzter József udvari fényképésznek szép ajándékot hozott a karácsony. Ő Felsége egy remek kivitelű melltűvel lepte meg a genialis fényképészt. A tő felső részén a magyar korona alatt I. F. J. az ötvös munka remeke, a korona és a kezdő betűk apró briliánsokból vannak kirakva. Letzter Józsefnek ez a királyi kitiintetés katonai képekért jutott osztályrészül. Debrecenben is ösmerjük az ő pompás momentfelvételeit, de katonai hadifényképei a külföldön is feltűnést keltettek és őt tartják a monarchia legjobb hadifényképészének, a ki pompásan érti a legérdekesebb momentek megrögzítését. Letzter József udvari fényképésznek ez az újabb kitiintetése mindenestre díszére válik a magyar fényképészeknek, amelynek egyik legtehetségesebb tagja Letzter József.

— **Merénylet az állomásfőnök ellen.** Nádudvarról jelentik a kir. ügyészségnek, hogy ott tegnap Csendes Sándor fuvaros megtámadta Grünfeld József állomási előjárót, akit a csendőrök mentettek meg a kellemetlen támadás következményei elől. A fuvaros azzal védekezett, hogy tetterre Varga Sándor málházó bujtotta fel, akit tegnap költöztetett a vasúthoz, miután nevezett Bereszentmiklóásra lett áthelyezve. A málházót pedig az készítette a felbujtásra, hogy főnökére, ki a szabályok szerint átköltözési átalányáig addig, amíg butorai nincsennek bevononirozva, nem akarta kiutalni. E miatt lármát is csapott az irodában, ahonnan kitusították. Tagadja, hogy felbujtó lenne. — Megindult ellene a vizsgálat.

— **Művészasszony.** Kiss Imre a debreceni Városi Színház tagja eljegyezte Simon Erzsike urleányt.

— **Adományok a Patronázs egyesület részére.** A helyi vasut rt. igazgatósága 25 (huszonöt), a Bihari telepen levő „Népkör” pedig 5 (öt) koronát küldött hozzánk a Patronázs egyesület javára. Mikor ez adományokat a vezetőség nevében e lap hasábjain nyilvánosan nyugtázom, egyszersmind hálás köszönetet is mondom a nemesszívű emberbarátoknak. Debrecen, 1912. december 24. Csiky Lajos, patr. egyesületi titkár.

— **Tolvaj cselédleány.** Prém Mária 13 éves cselédleány fiatakorára dacára is ugyancsak megrögzött tolvaj lehet. Tettei ugyanis ezt bizonyítják. Özv. Dinó Györgyné Kölcsey-utca 7. szám alatti lakostól ugyanis 1 pár csizmát, özv. Nagy Sándorné ugyanottani lakostól 30 korona értékű ruhaneműt és Ábrahám Mózesné Darabos-utca 12. szám alatti lakostól pedig 11 koronát tartalmazó pénztárcáját csente el. Előállították a rendőrségen, ahol beismerte a terhére rótt büncselekmények elkövetését. Az envveskező cselédleány ellen az eljárást a rendőrség folyamathoz tette.

— **Katonáink karácsonya.** Klagenfurtból jelentik: A határőrző katonák javára való gyűjtést intéző bizottság ma 29.480 koronát küldött a hadügyminiszteriumba. — Bécsből jelentik: A hadügyminiszterium az adakozók ama kívánságának megfelelően, hogy adományait a bennük részesülő katonákhoz már karácsony előestélyén eljuttassák, már néhány nap előtt kiutalta az illető csapatoknak az e hó 19-ig beérkezett pénzeszegeket, körülbelül 400.000 korona összegben. — Zárából jelentik: A határon álló katonák számára indított gyűjtés Dalmáciában eddig 10.000 koronát eredményezett és ezt az összeget ma táviratilag átutalták a hadügyminiszteriumnak. — Triesztből jelentik: A helytartó kezdeményezésére komité alakult, mely eddig 24.918 koronát gyűjtött a határszolgálatot teljesített katonák, valamint a tengerésztsztek számára való karácsonyi ajándékol.

— **Az izr. négyesület elszámolását olvasóink a 89. oldalon találhatják.**

— **Köszönetnyilvánítás.** Mindazoknak, kik személyes megjelenésükkel, részvétükkel fájdalomukat enyhítették, hálás köszönetet mond az Aranyi-család.

— **Zsebtolvaj a karácsonyfa-piacon.** — Kiss Józsefné Zsák-utca 7. sz. alatti lakos e hó 23-án fölment a főtérre karácsonyfát vásárolni. Eközben ismeretlen tettes melléje férközött és „Abbazia” fölírású pénztárcáját 7 korona 73 fillér tartalommal ellopta. Kissné panaszával a rendőrséghez fordult, mely megindította a nyomozást.

— **Nagy Occasio** eladás megkezdődött Halmágyi Sámuel fő- és fiókiüzletében. — Rendkívül olcsó áruk.

„József Főherceg Szálló”
BUDAPEST.
Modern, kényelmes, tiszta. Vendégszobák 3 K-tól feljebb. Gőzfűtés, lift. Intézős pénztár. A keleti pályaudvarral szemben.
VIII., BAROSS-TÉR 2. SZÁM.

— **Amikor a majsztram özvegy.** Nagy Ferencné bárándi asszonynak a cipője Püspökladányban menet kilyukadt. Betért hát Rákosi Imre cipésmester műhelyébe, ahol a majsztram dolgozott. Kérte, rögtön reparálna meg az elszakadt topánkát.

— **Üljön le lelkem, amíg készen leszek!** — kínálta székkal a majsztram. Majd, hogy barátságát kézzelfoghatólag bizonyítsa, előbb a derekát, aztán az arcát kezdte simogatni. Sőt cuppanós csókokat is nyomott az ajkára.

— **Hagyjon békén!** — tiltakozott az asszony. — Nem szégyeli magát a segédje előtt?! Mert hogy az is ott volt.

A majsztram azonban efelett menten megnyugtatta, sőt segédjét bizonyos pillanatokkal instrualta, hagytna el a finom műhelyt. Aztán egy jelenvolt spanyolfalnak adta volna át a szerepet, ha az asszony nem tiltakozott volna:

— **Hagyjon el, én férjes, családos asszony vagyok!**

S belekapaszkodott a távozni készülő segéd karjába.

— **De lelkem!** — akarta megnyugtanni a majsztram — én özvegy ember vagyok!

És addig dulakodott az erőszakos emberrel, amik kiszakította magát karjából s cipőjét felkapva, másik lábán harisnyával, kirohant az utcára. Az esetet pedig feljelentette az ügyészségen, ahol az „özvegy suszter” ellen megindult az eljárás.

— **Rendőri hírek.** Tolvaj barát nő. Szegedi Juliánna Arany János-utca 15. sz. alatti lakos, cselédleány följelentette a rendőrségen egyik barát nőt, aki tőle egy kést és egy villát ellopott. — **Libalopás.** Szőke Sándorné Kut-utca 102. szám alatti lakos panaszt tett a rendőrségen ismeretlen tettes ellen, aki udvarából e hó 23-án este 8—10 óra tájban 2 hizott libáját ellopta. A rendőrség az eljárást és a nyomozást mindkét ügyben megindította.

Üzletáthelyezés.

Figyelem!

Figyelem!

A legnagyobb szücsáru-vállalat.

Az elsőrangú szücs- és szörmeáru nagy raktáram, melyet hosszú évek után oda fejlesztettem, hogy most a legkényesebb igényeket kielégíthessem. Piac-u. 42. alól Szentanna-u. 3. sz. alatt találjuk Teljes tisztelettel VÉGH GYULA, szücs m.

**Szigoru szabott
árak mellett
szerezhetjük be**

WEISZ ADOLF
pauzálókereskedő, Debrecen, Racsuth-u. 1.
(Első takarékpénztár palotájában.)

Villamos világítás Motor-berendezés Villamos csillárok

a legegyszerűbbtől a legmodernebb kivitelben,
mélyen leszállított árak. Eredeti Wolfram-égők
o 10-től 50 gyertyáig **1 30 K** o

FAZEKASNÁL
PIAC-U. 77. TELEFON 567.

— Példa a nevelésre. Szilágyi Dániel nádudvari kovácsmester két lelencházi gyermeket fogadott fel neveltetés, illetve nevelés céljából. Ugyancsak jóra oktathatta neveltjeit, amint az az alábbi kis esetből is meglátszik. E hó 18-án Rosenberg Adolf nádudvari malomtulajdonos házában egyik ablakát ismeretlen tettesek fölfeszítették és kolbász, libacombokat, meg egyéb husneműeket elvittek onnan. A megindult nyomozás hamarosan föllebbentette az „inkognitó”, vagy helyesebben ismeretlen tolvajok kiletét és e szerint az nem volt más, mint Szilágyi Dániel és két neveltje, Bagi István és Greman József, akik ellen a további eljárást is folyamatba tették.

Nemzeti kávéház

Petőfi-tér 9. szám.

Ma és minden nap este, úgy szintén minden vasárnap délután is Matyók Péter tamburica zenekara **6 enck és táncosnó** közreműködése mellett hangversenyek. Belpti díj nincs. Karácsony mindkét napján délután 3 órától kezdve zene-délután tartatik.

Tisztelettel **Rosner A.**

— Karácsonyi és újévi képeslapok legolcsóbban Aczél antiquáriumban kaphatók. Viszont eladóknak nagy kedvezmény.

— Halmágyi fiók-üzletében Piac-u. 32. (volt Szedlák-ház) a nagy Occasio-eladás megkezdődött.

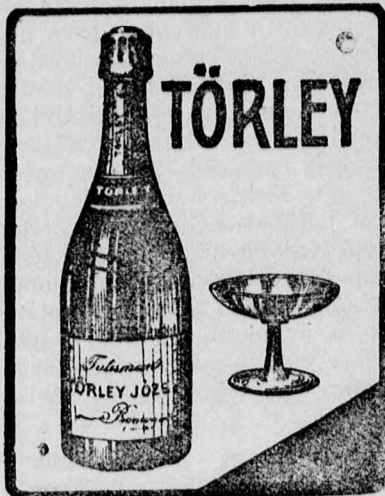
— Fischbein Jenő sör, bor, pezsgő és ásványvíz nagykereskedő, Debreczen, Hatvan-utca 30. (Telefon 10—51.), ajánlja az ünnepekre elsőrendű sör- és pezsgő gyártmányait, kitűnő üvegezett fehér- és vörös borait. Házhoz szállítás kicsinyben és nagyban.

Legszebb meglepetésül

karácsonyra gyönyörű nyakkendők, :: zsebkendők, gallérvédők, :: antik női díszítők és kézelőgombok, valódi francia parfümök mesés olcsón: Lengyel utóda

FRANK IMRÉNÉL
a Dreher mellett. :: :: Telefon 855.

— Pénztáros kisasszonyt, valamint egy bolti szolgát keresünk. Hegedűs és Sándor, Kossuth-utca.

KÖZGAZDASÁG.

Budapesti értéktőzsde.

Magyar hitel	787.—
Oestrák hitel	597.50
Magyarországi koronajáradék	82.78
Államvasút	85.—
Jelzálogbank	42.—
Máramaróvani	666.50
Salgótarjáni	89.—
Közúti vasút	639.26

Irányszat:

Magánleszámitolási kamatláb:

Bécs 5¹⁵/₁₆ %, Berlin 6 % London 4³/₄ %.

Budapesti gabonátőzsde.

Hvara E. (Strasser és König) deb. bizományos távirati jelentése	
Buza októberre	—
1913. áprillisa	17.67
Rózs 1913.	10.15
Zab 1913.	11.67
Tengeri 1913. év május	17.38
1913. júliusa	7.50
Tengeri augusztusára	—
Tengeri	—

Készárú változatlan.

Fizetésektelenségek. A bécsi hitelezői védegyelet a következő fizetésektelenségeket jelenti: Barta Károly Szilágyosmlyó, Jovanovics és Petrovics Mitrovica, Gündis Adolf Nagyszében, Bandler Miksa Érsekújvár, Maller József Nagyszalonta, Farkas Miklós Budapest, Erzsébet-körut 15. Kolláti és Farkas Nagyvárad és Ornstein Samu Máramarossziget.

Ingatlanok forgalma.

Özv. Weisz Sámuelné Groszberg Fáni veszi Schlesinger Zsigmond és neje Weisz Szerénától tiszacsegei házat 8800 koronáért.

Csiszár István és neje Décei Lidia veszik özv. Csiszár Ferencné Lőrinci Máriától 45 hold ebesei szántóföldet 40,000 koronáért.

Husztai József veszi Magyar Piroksa Szabó Józsefné és tsaitól 13 hold 114 négyszögöl sámsoni birtokát 11000 koronáért.

Gerő Lajos és neje Kálmánky Eleonóra veszi Bátor Gábertől 2 hold sámsoni legelőt 500 koronáért.

Szabó János és neje Csikos Juliánna veszik Papp József és neje Szakál Juliánától alsójózsai ingatlant 500 koronáért.

Urbánkó György és neje Kiss Juliánna veszik Horváth Gáborné Székelyhidi Borbálától sámsoni ingatlant 1300 koronáért.

Andrási István és neje Nagy Margit veszik Léka István és neje Győri Máriától felsójózsai házat 2600 koronáért.

Özv. Sándor Mihályné és Csire István veszik Nagyházi Imrétől 362 négyszögöl sámsoni ingatlant 181 koronáért.

Liszt Sándor veszi Farkas Imre és neje Molnár Zsófiától sámsoni házat 780 koronáért.

Értesítés.

Mélyen megrendülve a váratlan csapástól, mely boldogult férjem elhunytá által ért, szükségesnek tartom nagybecsűlt megbízóimnak szives tudomására adni, hogy a vállalatot változatlanul fogom tovább folytatni.

Elsőrangú és kellő szakértelemmel rendelkező munkaerő fog gondoskodni arról, hogy boldogult férjem jó hírneve továbbra is fennmaradjon.

Amidőn t. megbízóim nagybecsű támogatását és jóindulatát továbbra is kérem, vagyok kiváló tisztelettel Debreczen, 1912 december 24-én.

özv. Szabados Vilmosné.

TÖRVÉNYKEZÉS.

Radványi ur ismét szerepel. Radványi Dezső alias Rosenfeld Majer Dániel „festőművész”, akit üzemei miatt régebben Debreczenből kitoloncoltak, most ismét hallet magáról. Ujabbán Máramarosszigeten járt és vett föl megrendeléseket arcképnagyítások elkészítésére, azonban ezeket — mint rendesen — most sem készítette el. Emiatt — amint Máramarosszigetről táviratozzák — most letartóztatták.

Felhívás!

Alólirott megvettem Madai Imre urnak Debreczenben Uj-Móricztelep Kurucz-utca 1. szám alatti fűszerüzletét s felhívom a hitelezőket, hogy követeléseiket velem 1912 december 30-ig közölni oo sziveskedjenek. oo

Albrecht Béla
Árpád-tér 43.

Sirolin "Roche"

ezerszeresen bevált

tüdőhurutok ellen

friss és idült

köhöges, hörghurutnál
tüdőgyulladások után.

Egészséges tüdők erős étvágy óvszer a
tüdővész ellen.

T i z é v .

Tíz esztendő egy ember életében sem sok, annál kevesebb a társadalmak, országok, népek idejében. Kicsike porszem az idők végtelenségéhez mérve, vagyis kicsi relative. De érdemes megemlíteni akkor, ha ezt az időt nem a végtelenség mértékét nem tűrő tömegéhez illesztjük hozzá, hanem úgy tekintjük, mint a mikroszkop alá tett vízcseppeket, amelyben a teremtés milliárdjai élnek önálló, csodálatos életet. Tíz év az idők mérhetetlen tengerében egy ilyen vízcsepp. A sors, a mindent irányító végtelen erő nagyságának ez egy picike pont, de azoknak, akik e tíz évben mozogtak: meghatárolt, nagy időterület, amelyben vágyak, tervek, célok születtek meg, amelyben véres, vad, gyűlöletes harcok folytak, amelyben szerettek, barátkoztak, örültek, szenvedtek; a könnyelmű vagyont vert el, a munkás körmeit dolgozta foszlányokra . . . amelyben vágyak teljesültek, semmisültek meg, tervek váltak valóra, vagy mentek füstbe, célokat értek el azok, akik éltek, vagy cél előtt törtek le. Emberek születtek, gyermekek lettek ifjakká, ifjak férfiakká, férfiak öregekké, öregek aggokká, aggok halottakká, fehérre szürkült sok barna haj.

Ime ez történt azokkal, akik mozogtak a számlálhatatlan idő tíz évnyi csöppjében. De történt egyéb is. Az embereket érzések, szerelem és gyűlölet, vágy, kívánság, ész, sziv, okosság, vagy ostobaság, önzés, vagy szeretet vezette és ezeken a járszallagokon lelki nyakörvükön cselekedtek. Cselekedeteiknek tárgyi eredményei voltak s ez eredmények is alkotó részei egy decennium tartalmának.

Tehát valakik éltek és valamit tettek. Életet és tettet érdemes pedig moziképen bemutatni, még ha ez a film csak tíz esztendő hosszú is.

Érdemes, mert a gondolkodó ember logikusan él. A logikus gondolkodás pedig tapasztalatokból szűri le az igazságokat, amelyeket élte, cselekedete számvetésénél axiómákként elfogad és fölhasznál. Premisszákat állít föl és premisszákból vonja le a konzekvenciát. Aki élni akar, aki a jövőre vet előre pillantást, így cselekszik. A jelen és jövő cselekedeteire gondolkodással élő és számító ember pedig mi másból állítja föl a premisszákat, mint a múlt tapasztalataiból. Igen. A múlt tapasztalatai és a jelen körülményei a jövő konzekvenciáinak premisszái.

Ezért érdemes, kedves olvasóink, foglalkozni még tíz esztendővel is.

És most mondjuk el, illik-e, szabad-e foglalkoznunk éppen most és éppen azért tíz esztendő múlttal, mert e tíz esztendő első napján születtünk meg, mert éppen mi is ma tíz esztendősekké lettünk. Ha a kibuvót akarnók keresni, azt mondhatnók, hogy tesszük ezt azért, mert szokás. A mai rohanva élők közt, amikor évek alatt országok változnak, emberek és vállalatok hetek, hónapok alatt kerülnek a felszínre, vagy süllyednek az örök semmiség mélységébe, amikor sietve élünk, mert félünk,

hogy más még gyorsabban él s elfogyasztja előlünk azt, amit mi akartunk leélni, ma tíz év is nagy idő. Ám nem fogadjuk el e kibuvót. Nyíltan mondjuk ki: büszkeségből tesszük, büszkék vagyunk arra, hogy tíz év alatt erősekké lettünk s hogy tíz év alatt megtartottuk azt, ami az idők végtelenségében és a tíz évnyi csöppségben egyformán nagy, egyformán, mert fogalom és nem tárgy, megtartottuk ezt a fogalmunkat: becsületünket.

Nem, nem a szokás visz bennünket most arra, hogy itt ünneplő köntösben hajlongjunk a mélyen tisztelt publikum előtt. Nem a szokás. Mert akit csak a szokás visz arra, hogy a vasárnapot megünnepelje, az csak abban ünnepel, hogy tiszta ruhát viszen föl és nem dolgozik. De aki érzi az ünnepet belül is, aki ünnepel a lélekben is, azt az ünneplésre benső érzés figyelmezteti, sarkalja és belsőjében ölt tiszta ruhát.

Belső sugallat int bennünket is az ünneplésre. Amikor rátekintünk a Debreczeni Független Ujság címlapja fölött meghuzódó kis római számra, lelkünkben mint egy harangot döngető kalapács, úgy veri ki az érzés a számot: XI. És akkor ünnepi harangzugás rezdül át a lelkünkön: ünnepre hív. És mikövetjük a harangzugás hívó hangját, házunkat földszítjük és ünnepeink, ünnepünkhöz meghívjuk mindazokat, akiknek lelkét egy napon is megtudtuk ériteni.

Tíz évet ünnepel e lap, e sorok, a fekete betűk, a toll, amely e betűket papírra róttá és a kéz, amely vezette e tollat. A kéz, az változott, mert egyik fáradtan tette le, vagy nem tudott már akként mozogni, hogy mozgása, írása egy legyen az egészszel, magával a lappal, másiktól a legnagyobb ur verte ki a tollat, utána új kéz ragadta föl azt, de mindegyiknek kezében egyformán, egy cél felé futó sorokat vetett.

Arról akarunk beszámolni, amikor ide állunk ünneplő arccal és ünneplő lélekkel, hogy mit tettünk az idő alatt, amelyben éltünk, megfelleltünk annak, amit fogadtunk. A nagy nyilvánosságban, a nyilvánosságért éltünk, tehát természetes, hogy életünkbe bekapcsolódik a tíz esztendő minden nevezetesebb momentuma. Egy kis darab történet az, amit leéltünk, a mi történetünk a köz története.

Igaz, az ujság naponként él, napok eseményeiről számol be. De hiszen az évek is napokból torlódnak össze, világeseemények is egy napon történnek és a napi mozaik darabokból rakja ki a mindenható erő egyesek és az egész sorsát. Amikor tehát a nap eseményeit rójuk össze, egy-egy téglát hordunk az egészhez, amelynek megépítésén magunk is fáradoztunk. Amikor tehát a magunk tíz esztendejét ünnepelelünk és tíz éves életünkről beszélünk: a közről szólunk.

És most még egyet. Hivalkodni akarunk. Hivalkodni és dicsekedni azzal, hogy életünket magunk erejéből, küzdelmes munkával, becsületes törekvésekkel tar-

tottuk fönn. A mindenhatón és a közönségen kívül senki sem volt, akinek titkolt, vagy tisztességtelen támogatása injekciókkal, klikk-érdekek szolgálata jutalmakkal segítette volna a mi fönnmaradásunkat. A mi közönségünk, a magunk ereje tett bennünket azzá, amik most vagyunk. Nem kell kalaplevéve bókólnunk senki előtt, csak a mi közönségünknek kell hálásan köszönetet mondani. Bocsánatot kérünk kedves olvasónk, dicsekedtünk egy kicsit, de ez a dicsekedés is a te dicséreted, mert te tetted azt, hogy most dicsekedhessünk.

A te dicséreted az, hogy olyan lapot tarthatsz és tartasz fönn, amelynek multjához nem ragad piszkos garasnak fekete emléke. Nem vettünk el, nem kértünk alatomos szolgálatért, titokban adott sápot, nem is kértünk, nem szegődtünk szolgálatába sem ennek, sem annak, ha valaki, vagy valami mellett szoltunk, mi voltunk a pártfogók a sajtó erejével, a betű hatalmával és nem az, aki mellett szoltunk. Nem alárendelt csatlósként kísértük a közélet küzdőit, hanem egyenrangú társként, aki tiszta kézzel mer kezét nyújtani az együtt harcoláshoz. Amikor ezt el merjük mondani — ismételjük — téged dicsérünk, veled dicsekszünk, neked gyujtunk tömjént, neked hozunk myrhát kedves olvasónk. És amikor fölidézzük a tíz év multjának eseményeit és ez eseményekben magunkat, tiszta lelkiismerettel, a becsületes munka, a kötelelességteljesítés nyújtotta nyugodt érzéssel merjük ezt tenni.

Kezdődjék hát el. Berregjen a mozi masinája, fusson le a film, amelynek pillanatok alatt fölvetett képeit ma már csak a történetíró, az elbeszélő modorában fogjuk ide vetíteni . . .

Minden esemény, minden élet a születés pillanatában kezdődik. Az életet azonban megelőzi az ok, amely ez életet létrehozta. A Debreczeni Független Ujság születésének is oka volt. A közszükség, mely parancsoló kényszerrel vitt reá néhány e közszükséget megértő lelkes embert, hogy megteremtsék a Debreczeni Független Ujságot. Im e közszükséget így fejezték ki azok, akik akkor e merész — mert merész volt — vállalkozásba fogtak:

„Egyedül édes hazánk, szeretett városunk és e nagy magyar vidék érdekeit, eseményeit tartjuk szem előtt és emeljük oltárra — hűségesen, sokoldaluan, szókimondó bátorsággal és megközelíthetetlenül teremtven meg ezt a minden párttól független politikai napilapot, amelyre a nagy magyar vidék közönségének józan, gondolkodó, igazán független óriási többsége rég vágyva-vágyott.”

E vágy szülte a lapot.

A beköszöntő.

És 1903. december 12-én szombaton reggel megjelent az első lapszám, az első Debreczeni Független Ujság. Akkor óriási terjedelemben, tizenhat oldalon, nyolc szövegoldalal, nyolc oldal hirdetéssel.

A szerkesztő beköszöntőjétől a színházi rovat programhirdetéséig minden sorából — még most is a már megsárgult papíron a már megfakult betűk hasábjából — végtelen, szinte naiv, tiszta, melegítő lelkesedés emléke sugárzik ki. Valami, ami ma már

nincs bennünk úgy meg, nincs olyan törhetetlenül, mint akkor. Azt a szellemet, amely akkor vezethette a lapalapítókat, a szerkesztőket, ma már nem tudjuk meg sem érteni egészen. Olyasféle, mint amikor a tisztalelkű gyermek a füzet elejére írja:

— Isten nevében kezdem.

Lehetne ma lapot indítani e szóval Isten nevében...? És akkor? Lehetett. A felelős szerkesztő első szava nem hangos, üres fogadkozás, nem vásári nagydobverés, nem ezerféle program, nem beinvitálása a közönségnek a komédiához. Nem, egyik sem, hanem imádság a legfőbb Urhoz, igazi, valóságos imádság, amelyben áldást kér a szerkesztő a becsületes munkára:

„A szántó-vető magyar Istenéhez fohászok, midőn a szüzyepen a kalászingató első barázdákat föltörte. Én is Istenemhez fohászok, midőn ezen ifjú újság hasábjain az első tollvonásokat papírosra rovom. Áld meg Uram a becsületes küzdéseket, amelyek során a magyar nemzetért, az igazságért, minden szépért, jóért, nemesért magyar lelünk buzaszemeit ez újsághasábkok sorozatos barázdáiba vetegetjük...”

Igy kezdte meg a lapot ifjabb Móríc Pál és e szavakkal fejezni be az első cikket: „Te pedig dicső Urunk! A magyarságra üdvös sikerekkel termékenyítsd meg a mi betűvetésünk barázdáit. És áld meg a becsületes munkát.”

Ime ezek voltak az első hangok, amelyeket világgá bocsátott az új lap. Programot csak később adott, egy másik cikkben. Itt szól csak a közönséghez, itt ígérte meg azt a becsületes munkát, amelyre előbb Isten áldását kérte. Nem felelte el itt megmondani azt sem, hogy lapjában becsületet fog tartani s tollát nem mocskolja be a piszkos írás meg a hangban sem. De hiszen ez olyan természetes is, aki olyan meleg szívvvel tud fohászolni, aki imával kezdi meg a dolgot, nem fog trágárkodni, káromkodni.

És megindult a lap, megjelent az első szám.

Az első nap.

Mint politikai napilap, természetesen bőven foglalkozik politikával. És pedig a legkisebb eseménynél is bele-beleszövi a szerkesztőség a maga szubjektív megjegyzéseit. Ma ha állást foglalunk egy esemény kapcsán a vezércikknek kívül a cikk fejében mondjuk el álláspontunkat, itt fejtjük ki ennek helyességét. Eppen mozgalmas politikai élet volt künn az országban, itthon Debreczenben is. Tisza István gróf kormányelnöksége következett. Puky Gyula főispánt éppen akkor mentette föl az új kormány. Bánffy Dezső báró akkor alakította az új pártot, amelynek nem kisebb ember állott itt szolgálatában, mint Degenfeld József gróf. A szerkesztő akkor nem mulasztotta el, — mint kemény hajdu — hogy a miniszteri beköszöntőkről írva a vármegyei közgyűlés kapcsán, oda ne szurja: No, hiszen örülnek is Tisza Pista grófnak, mint a kecske a késnek...

Annál melegebben emlékezik meg a Bánffy-párt alakulásáról, amelyre akkor gyűjtöttek aláírásokat: Degenfeld József gróf, Berger Jenő, Körössi Kálmán, Pálfi Gábor, Szabó Kálmán, Eröss Lajos dr., Popper Alajos dr., Balkányi Miklós dr.

Az akkori fogalmak szerint erős hangon támadja egy másik cikk a vármegyét, mert elvetették azt az eszmét, hogy Bocskaynak a hat hajdúváros egyesült erővel közösen állítson egy-egy Bocskay-szobrot, Holló Barnabás millenniumi Bocskay-szobrának másolata után. A vármegye közközlésen akart föllátni egy szobrot Böszörményben, de a cikkíró szerint: „azonban minden pótadótól irtóztván a magyar, ez a terv is leszavaztatott.” Persze-persze az átkos pótadó, már akkor is réme volt a közgyűlésnek, s halálos ellensége a jó hajduknak, akik igaz magyar természettel a rendes porciót sem igen szerették fizetni, hát még a pótadót. Apaga satanas. És így lőn,

amint olvassuk az esemény krónikása nyomán, Bocskay ide — Bocskay oda, jóltevő ide, jóltevő oda, inkább ne legyen szobor, mintsem pótadó legyen.

Bátor tollal szurkálja meg később a közigazgatási ügyek referense a Debreczeni Újságot, amely „egy ciceros hirt bocsátott kacsaszárnyra”, amely „kövérbe-tűs” hirt szerint a város exlex alatt nem fizetvén adót, hanem azt takaréka tette s véget ért az exlex, a takaréka izzad, hogy most egyszerre kell kamatostul kiadni a 270000 koronát. Ezeket írja erről:

„És, hogy most az exlexnek farkavégére érvén...”

„Illetékes helyről értesültünk, hogy nem egészen így áll a bál.”

Ugyancsak a közigazgatási dolgok rovatából tudjuk meg azt is, hogy ezidőben folyt a harc a miatt, hogy Debreczen házosztály-, vagy házbéradót fizessen-e. A lap azt a reményét és oly irányuló értesülését közölte, hogy a kérdés a város polgárságára, amely természetesen a kisebb terhet jelentő házosztályadó megtartását kívánta, fog eldőlni.

Külön rovatot szentelt a lap az egyházi közleményeknek, ahol egyformán helyet adott valamennyi egyház közérdekű közlésének.

Hatalmas újdonság-rovat követte a cikkeket. Az első újdonság az új főispánról szólt, az akkor még ki nem nevezett Domahidy Elemérről, a nagykarolyi követéről. — Egyesületi, társadalmi tárgyú, rendőri hírek váltakoztak a rovatban. Itt foglalt helyet az a közlés is, amelyet a színügyi-bizottság üléséről adtak le, s amelyből megtudjuk, hogy minő harc folyt az előadások nyolc órai kezdeteért, ami a püspökladányiakra volt sérelmes. Nagy hatásköri összeütközési pont is volt ez a kérdés, amelynek eldöntésénél kifejezésre is jutott ez a színügyi-bizottság és a tanács közt, amely határozatában kimondódott, hogy a tanács a félnyolc óras kezdetet megállapítja, de nem azért, mert a színügyi-bizottság akarja, hanem mert jónak látja.

Az országgyűlésen nevezetes obstrukció folyt. Tisza István gróf volt a kormányelnök, Perczel Dezső a Házelnök. A Kossuth-párt leszerelt és ezért kemény támadások érték.

December 11-iki üléséről szóló tudósítását, amely az első számban jelent meg, így kezdi: „Hiába szerelt le a Kossuth-párt, a vita olyan nagy arányokban folyik, hogy egyelőre tudni sem lehet, lesz-e ujesztendőre törvény az ujonc-megajánlási törvényjavaslatból. A szabad ellenzék tovább folytatja a harcot és remény van arra, hogy az eddiginél még sokkal több nemzeti engedményt lehet kicsikarni.”

Tehát még nemzeti engedmények kicsikarása volt a legfőbb idea, a legfőbb cél.

Hol vagyunk ma már, amikor az azóta született kilences programnál is több eredményt értünk el, amikor már új véderőtörvényünk van, amikor két éves a katonai szolgálat, amikor elrendelte a király a cimeres jelvénykérdés rendezését s amikor a katonai büntető perrendtartás új. Hol vagyunk? hol vagyunk ma már, amikor a közigazgatás államosítása, választójogi reform, közgazdasági, szociális és kulturális kérdések a casus belli.

Az országgyűlésen szinte kizárólagosan közjogi alapon folytak a viták. Lukács László, az akkori pénzügyminiszter éppen újabb négyhónapos indennytéről szóló javaslatot terjesztett be s a harcos ellenzék a karácsonyi szünet iránt érdeklődött. Napirend előtti felszólalásokban vitáztak, obstruáltak. Lindner Gusztáv szász képviselő az akkor még legvehemensebb Lengyel Zoltán vádjait utasította vissza és a szászok hazafiasságát bizonyította. Csávozszy Lajos keveselte az elért vívmányokat, élesen bírálta a Kossuth-pártot. Uray Imre a civillista ellen szólt, királyi napidajákat akar e helyett megállapítani és pedig

60000 koronát s ezt is csak akkor, ha itt lakik a király.

Igy beszéltek akkor. Beszéltek. A technikai obstrukciónak mai sokszor gyerekes eszközeit nem ismerték s a leghevesebb beszédek hangjából sem kellemetlenkedett ki a korcsmai tónusnak egyetlen szikrája sem. Mintha nem is tíz év előtt, hanem sokkal előbb lett volna...

A távirati rovatban politikai eseményeket és világeseményeket regisztrál a lap, itt is megjegyzéseket fűzve minden eseményhez. Így Apponyiékra, akik delegációs tag-ságuk megtartását jelentették be Podmaniczkynek, ezt mondja: „Ennek a töprengő, tótfurulyás pártnak sok vezetelni valója van a magyarsággal szemben.” Ezután Kossuthékat ütik a leszerelés miatt. „Kossuth megint puhit” címen szól egy erős cikk ellenük. Az újságot a színházi rovat zárja be, ahol az állandó kritikás Csürös Ferenc dr., adott komoly programot.

Nyolc oldalnyi hirdetés bizonyította, hogy az első számot is nagy figyelemmel, szorgalommal állította össze a kiadóhivatal is és hogy a közönség is bizalommal kereste föl a lapot.

Ez volt az első szám, amelyet hasonló lelkesedéssel, kedvvel és szeretettel készített többi számok követtek.

A munkatársak.

A szervezés munkája még erősen folyt és csak a második számban adhatta közre a szerkesztőség azok díszes névsorát, akik munkatársai, tudósítói voltak a Debreczeni Független Újságnak. A legdíszesebb nevek egész serege volt ez a névsor, amelyet itt adunk:

Bartha Béla dr., Baltazár Dezső dr., Brassay Károly, Benedek Elek, Békefi Antal, Biró Géza, Boldizsár Kálmán dr., Bor János, Burger D. József, Baja Mihály, ifj. Cserzy Mihály (Homok), Csürös Ferenc dr., Csutoros Elek, Deák Juliska, Dóczy József, Diószeghy Mihály, Ferenczy Gyula dr., Freund Jenő dr., Gyöngyössi László, Gyökössi Endre, Gulyás József, Hamvay Lajos dr., Hegedüs Pál, Hentaller Lajos, Jakab Ödön, Jánosi Zoltán, Ibrányi Miklós, Igmandi Miklós, Jörgné-Draskóczy Ilona, Kardos Samu dr., Kardos Albert dr., Kiss Ferenc, Karácsony Imre, Körössi Kálmán dr., Komlóssy Miklós, Kövendi Domokos, Kulinyi Zsigmond, Kupa Árpád, Lendl Adolf, Lovász János, Morvay Károly, Medgyesy Károly, Maday Gyula, Mihalovits Jenő, Nessi Pál, Nagy István, Nagy Sándor, Oláh Gábor, Papp Zoltán, Petrus Jenő, Rákosi Viktor, Révi Nándor dr., Ritók István, Rácz Lajos, Szabolcska Mihály, Szele György, Szemes Zsiga dr., Sporzon Pál, Simon Károly, Simon István, Simon Elek, Sz. Szigethy Vilmos, Tömörkény István, Thassy Miklós, Tóth Kálmán, Uray Miklós, Vértessy Gyula, Végh Ilona Hanna, Zalár József, Zoltai Lajos, Zih Sándorné.

Ennek a kitünő, lelkes gárdának munkája mellett dolgozott azután a szerkesztőség, amelynek szerkesztői voltak: ifjabb Móríc Pál a felelős, Rostkowits Artur a segédszerkesztő.

Az első sorok után, amelyeket ismertettünk, ez a gárda és ez a szerkesztőség indította meg minden téren, minden irányban, de irányok által való lekötöttség nélkül a legbecsületesebb, a legelszántabb, de még a leghevesebb harcban is nobilis modorú s hangu küzdelmet. E küzdelmes munkálkodás éveinek eseményeiről rövid megemlékezésekben itt következik most a fölsorolás.

Ezeket is három korszakban, amint a lapnak is három korszaka volt, a három felelős szerkesztő alatt. Az első korszakot rövid interregnum váltotta föl, amely alatt a lapkiadótulajdonosok feleltek is a szerkesztésért.

Ezerkilencszázhárom.

Az első szám ismertetésénél elmondtuk már, hogy nevezetes politikai események

között
nyek r
lenség
koalici
dást.
folyt,
harcok
gctlen
érezhe
zódéss
pártok
folytat
érdeke
távol

T
litika
Egyré
csolat
mint l
volt, é
berek
gai vo

A
vezet
politik
Újság
már l
Doma
ván e
lőszin
Debr
táma
csipke
ben e
ben m
ték a
kedei
litette
be pé

cáföl
telme
tik jö
I
kezik
jóval
ciójá

genfe
lotta
genfe
mány
azon
tüze
párt

Sán
len k
kítás
Bán
genf
akko
esen
rai t
jelle
tudj
Egy
oszl

rően
doss
párt
Kör
a m
s an
ren
sze

ges
hog
ver

kai
ülés
tén
Ug
nisz
mi
rad

ha

között indult meg a lap. A politikai események rohamosan hozták közelebb a függetlenségi pártnak nagy megnövekedését, a koalíciós korszakot és a nagy-nagy csalódást. A képviselőházban az obstrukció folyt, exlex volt már a közeli jövőben. E harcok között az új lap, a Debreczeni Független Ujság erős független érzelmekekkel, érezhetően, láthatóan tiszta, szent meggyőződéssel állt a függetlenségi eszmék, de nem pártok szolgálatába. Kitartó, nagy harcot folytatott ez eszmék, de sohasem a pártok érdekében és mindig azon a hangon, amely távol volt minden durvaságtól.

Természetes, hogy az országos nagy politika hullámai Debreczent is érintették. Egyrészt az események természetes kapcsolata révén, másrészt, mert Debreczen, mint hely is nevezetes függetlenségi fészék volt, és mert mindenkor bővelkedett oly emberekben, akiknek az ország dolgában jogai volt szavuk.

A helyi politika eseményeiben két nevezetes esemény publikálásával kezdte meg politikai szerepét a Debreczeni Független Ujság. Egyik a főispán-kérdés volt. Akkor már bizonyossággal emlegették főispánnak Domahidy Elemért, aki ellen, mint Tisza István erősebb embere ellen, aki minden valószínűség szerint szigorú parancsokkal jó Debreczenbe és Hajdúvármegyébe, több támadást intézett. E támadások, amelyek a csipkelődésben és komoly megemlékezésekben egyaránt a tisztességes modor keretében mozogtak, csupán a politikai oldalról érték a főispán jelöltet, akinek hazafias cselekedetei azonban ugyanakkor elismerően említették föl s első megemlékezését így fejezte be például:

„Örvendenénk, ha viselkedésével megcáfolna a kinevezése által keltett rossz sejtelmeket, amelyek az erőszak sötétségét vetik jövőre elé.”

Ilyen bizakodással várja a lap és emlékezik meg mindig az új főispánról, aki csak jóval kinevezése után tartotta meg installációját.

A másik helyi esemény volt, hogy Degenfeld József grófnak Tisza István följárlotta a belügyi államtitkárságot, de azt Degenfeld visszautasította azzal, hogy a kormány politikájával nem ért egyet. A gróf azonban haza is jött ezután és itthon a legtüzesebben és erélyesen megkezdte az új-párt szervezését.

A harmadik kerületnek akkor Dobieczy Sándor volt a képviselője, Debreczen egyetlen kormánypárti képviselője. Az új-párt alakításánál azután tervbe jött, hogy helyébe Bánffy Dezső bárót nyerjék meg, vagy Degenfeld József grófot. Kitiűnő érzelme volt akkor a lapnak, mintha előre látta volna az eseményeket, amikor ezeket írja: „Kissé korai ugyan ez a tervezettség, de mindenesetre jellemző. Az ördög különben nem alszik, ki tudja mikor oszlatják föl a képviselőházat.” Egy esztendő sem telt el és megtörtént a föl-oszlatás és az új párt jelöltet állított.

Érdekes jelenség a lapban, hogy elismerően nyilatkozik a lap Tisza Istvánról és Hódossy Imre fölszólalása nyomán a kormány-párttól is, amikor az ülésen visszautasították Körber osztrák miniszterelnök kirohanásait a magyar közjog ellen. Megemlékezésre méltó s annak találta a lap is, hogy Kossuth Ferenc, aki akkor már leszerelt, az ezért őt ért szemrehányásokra így felelt:

„Harmincöt évig küzdött a párt dicsőségesen és küzd tovább, nem kell azt hinni, hogy az egyedüli küzdés az obstrukció fegyverével történhetik.”

Az obstrukciós világ dacára is a politikai élet csöndben folyt tovább. A delegációk ülése is nevezetesebb esemény nélkül történt meg, csupán az ellenzék, különösen Ugron Gábor támadta Pitreich hadügymisztort és a rendszert, amely idegen szelleművé teszi a hadsereget, amelyről ezért maradnak távol a magyar fiúk.

Egy Brassay Károly tollából származó hatalmas, erős vezércikk ostromozza a nagy-

hatalmi ábrándokat és törekvéseket, amelyek nekünk olyan sokba kerülnek. A politikában változás semmi sincs, a delegációk ülésezése mellett szinte sivárrá lesz a politikai élet, Amikor a Debreczeni Független Ujság bátor szóval kelt védelmére azoknak a magyar fiúknak, akiket súlyos büntetéssel sújtott a katonai parancsnokság, mert koszorút vásárolva meg akarták koszorúzni a debreczeni szabadság-szobrot. A három évet leszolgált öreg bakákat már másfél hó óta tartották fogva, Amikor Móricz Pál keserűen kemény cikkben mutatott reá erre a dologra és fölhívta erre a hajdusági képviselők figyelmét. Ettől a pillanattól kezdve napról-napra jelentek meg cikkek a titokban fogvatartott 39-es bakák érdekében és amikor már két hét is eltelt és semmi sem történt a dologban, keserű szemrehányással így ír:

„Szégyen, gyalázat, hogy a nagyszájú Kossuth-párti képviselők közül nem akad olyan, aki a képviselőházban szóvá tegye a hazafias magyar fiúknak ezen méltatlan sajnargatását, holott választóinak fiáról van szó, holott az üldözött magyar bakákra külön cikkekben hívtuk föl a becses figyelmüket.”

Majd újabb vezércikkben felszólítja keményen a képviselőket, hogy tegyenek már valamit a három hónap óta sinylődő hét katoná érdekében, akiknek neveit is sikerült megtudni. Szégyen, gyatraság, cudarság jelzőkkel kíséri a képviselőket és a nemzet hallgatását, mulasztását.

A kemény, ostromzó cikkekre végre Bakonyi Samu jelentett be interpellációt, amelynek hírére Nyiry honvédelmi miniszter kijelentette: „az ország érdeke megkívánja, hogy ez ügyben tisztán lássunk...” Segítségére jött az akciónak, hogy akkor történt, hogy Bileken az öreg bakák közül tizenhárom megtagadták az engedelmisséget, ami szintén nagy port vert föl. Végre január 5-én szólalt föl Bakonyi és kérte a honvédelmi miniszter jóakaratu közbelépését a debreczeni bakák érdekében. Nyiry azonban ilven lagymatagon válaszolt. Lázítás, tüntetés, fegyelemsértés büneit emlegette és hogy nincs még kellően tájékozva, de annyit mondott, hogy az ítélet küszöbön van. Erre óriási, fekete betűs kiemelt mondatokból álló cikkben megszerezte tovább az ügyet a Debreczeni Független Ujság s kötelességévé tette a képviselőknak, hogy tegyenek meg mindent.

1904 január 4-én hirdették ki az ítéletet a fiúk előtt, de persze csak annyit szivárgott ki, hogy katonailag enyhe büntetést kaptak. De ezzel a lap nem elégedett meg. A szerkesztőség utána járt a dolognak és megadta, hogy tulajdonképpen tizenhárom vádlott volt, akik közül nyolc fiú 8—3 hónapi börtönre ítélték. Éljen a haza! kiáltotta egyikük elítélte után. A debreczeni urinők és a lelkészi kar ekkor monstre kegyelmi kérvényt készített, amelynek aláírásához állandó nagy és sikeres propagandát csinált a lap.

A nagy politikában ezalatt változás nélkül tartott az obstrukció, de már véglegesen tudta csak fujni a beszédek. Ez sok embert elkeserített, így Wessprémy Istvánt, a hajdúvármegyei függetlenségi párt vezérét, aki az elnökségről le is mondott. E lemondás fölött fejezte ki sajnálatát Baltazár Dezső dr., a melyre ismét Wessprémy István válaszolt, megokolásául a lemondásának. A képviselőházban tovább haldoklott az obstrukció. 1903 december 19-én megtörtént a házbán, hogy Polónyi kijelentette: a harcnak nincs tovább célja, ne provokálja az ellenzék az öreg katonák további bentartását, a póttartalékosok behívását. És a kormánypárt tapsolt Polónynak, akivel Apponyi veszekedett el még egy pár ülésen.

Itthon Debreczenben az új párt erősödött ezalatt s igen sok függetlenségi csatlakozott Bánffy zászlója alá.

December 21-én véget ért az ujoncjavaslat vitája, amelyben csupán nyelvi kérdésekért harcoltak és szenvedtették a tartalékos, póttartalékos és kiszolgált katonákat.

Elkövetkezett karácsony. Igazán békeszám volt ez, az undok politikáról alig egy két sor volt a lapban. Érdemes megemlíteni:

az akkori, első karácsonyi szám 20 oldalas volt. A legközelebbi első politikai cikk volt: a választójog kiterjesztése érdekében írt cikk. Másnap Baltazár Dezső dr. szólalt meg és keserűen elmélkedett Kossuthék leszereléséről. A Kossuth-pártot támadni nem szünt meg ezután egy napra sem és a lap politikai tudósításai, cikkei a legszélesebb körben ölelték föl a legnagyobb részt tartalmatlan eseményeket.

Az 1904. ujévi vezércikket Barabás Béla írta, a magyar nyelvért folytatott küzdelem fontosságát állítja előtérbe. Annál meglepőbb volt ugyanaz nap Kossuth Ferenc egy ujévi nyilatkozata, amely azt tartalmazta, hogy az obstrukciót bécsi kezek szították, csak hogy letereljék Magyarország figyelmét a sokkal fontosabb közgazdasági kérdésekről. A politikai pártokban teljes fölfordulás volt. Az Ugron-párt harcot akart, Apponyi külön pártot szervezett. A tizenegy hónapos vita január 4-én ért véget s megkezdődött a részletes tárgyalás.

1904.

Elérkezett Debreczenben a főispán beiktatása. A város és vármegye is szeretettel fogadta Domahidy Elemért, aki igazán okos, megnyugtató és biztató szavakkal köszöntött be:

„Tartózkodni szándékozom — mondta — mint nagy hatáskörrel felruházott tisztviselő a politikai kérdések irányításánál hatalmi eszközöket fölhasználni, vagy ily módon befolyást gyakorolni.”

„Kerülni szándékozom minden olyan beavatkozást, mely a vármegyei önkormányzat törvényben biztosított jogkörét érinthetné.”

A városnál ezeket mondta:

— „Kitűzött ambicióm e történeti tradícióval bíró nevezetes város fejlesztését működésem ideje alatt nagy lépéssel előbbre vinni.”

Az új főispán szavai rendkívül jó benyomást keltettek s így őt is rokonszenvvel fogadták.

A Házban még tartott az ujoncjavaslatok részletes vitája, amelyet csak a tisztviselők fizetésemeléséről szóló javaslat szakított meg egy rövid időre. Ugyanekkor nagy elégedetlenséggel tárgyalták, hogy Tisza Sztámar főispánjává Kristóffy Józsefet nevezte ki.

Ritka erélyes hangon szólal meg ekkor a Debreczeni Független Ujság, újra az elítelt bakák ügyében és azt követeli: akasszák meg a Ház tárgyalásait, ha másként eredményt elérni nem lehet. Ime: a mai harcmodor eszméje, csak hogy szebb célért, mint ma. De semmi sem történt és a függetlenségi-párt egy lanyha pótostrukciót kezdett, amelynek védelmére Baltazár Dezső dr. írt vezércikket.

Ismét katonák szenvedéséért száll síkra a lap. A nevezsinyei zászlóaljnál szenvedő bebörtönzött 39-es debreczeni fiúk érdekében harcol, majd fölhívást intéz a magyar nőkhöz, hogy a kilenc elítelt debreczeni baka érdekében a királyhoz monstre kegyelmi kérvényhez gyűjtsenek aláírásokat, majd később valósággal ostromozza Kossuth Ferencet, amiért ő sem tesz semmit. És egymásután jelennek meg a legelíteltőbb, a legerősebb támadással megírt cikkek a Budapestre vitt kilenc honvédhuszár, a bileki bakák ügyében. Végre Rákosi Viktor január 18-án táviratban kérte föl a szerkesztőségtől az adatokat és az e tárgyban írt cikket.

Január 19-én jelent meg a Debreczeni Független Ujságban az új-párt kiáltványa Degenfeld József gróf és Körösi Kálmán aláírásával.

A Házban jegyzőkönyvi vitákkal, zárt ülésekkel folyt a játék tovább s egvire írták a „harcos”, „beszélő” ellenzék pártok Kossuth Ferencet hallgatásáért s diadalmasan jelentik be a lap, hogy az obstrukciók száma 45.

Január 20-án Nyiry förendelte táviratilag a debreczeni bakák adatait.

Ugyanazon a napon tartotta meg Tisza István gróf az első értekezletet a választójogi reform ügyében.

A Kossuth-pártban ekkor Lengyel Zoltán okozott nagy kavarodást: kilépett, nyilatkozott s ezeket mondta: . . . a függetlenségi politika megvénült és elerőtlenedett, mielőtt céljához ért volna . . .

„ . . . a függetlenségi pártnak kormányra kell törekednie.”

Eredményes munka nélkül ütök agyon az időt, a napokat. Azzal mulattatják egymást a Házban, hogy zárt üléseket kérnek. A tüdősítésekbe apró tüszurásokban éreztetni a lap is egy-egy kormányparti képviselő iránt érzett ellenszenvét. Így Károlyi György grófot ismert családi körülményei és kellemetlenségei miatt egyszerűen Frank Boriska férje címmel titulázza. Eseménytelen országgyűlések, a politikai élet is pang. Csupán az új párt mozog. A debreczeni függetlenségi párt hivatalos lapja sürtin csipkedi Bánffy, mire a Debreczeni Független Ujságban válaszol egy Bánffy védő függetlenségi ember.

Mégis Smialovszky Valér hozott egy kis mozgást a politikába január 26-án, amikor a béke megteremtésére pártközi konferenciát ajánlott, de ezt Tisza István nem fogadta el.

Január 27-én gyász érte a függetlenségi pártot. Meghalt Pichler Győző, aki a honra vigyáz.

Erős támadás érte a kormányt amiatt, hogy Sopronban a behívott póttartalékosokat kegyetlen, csikorgó hidegben nyári ruhában gyakorlatoztatták.

Harmincadikán érkezett meg Bánffy Dezső báró nagy és lelkes táborkarával, akiket a debreczeni új-párt és a függetlenségi fogadtak. Vasárnap nagy gyűlésen a Bikában alakult meg az új-párt. Hatalmas nagy beszédet mondott az alakuló gyűlésen Bánffy Dezső báró, akit akkor valósággal ünnepezték a közönség. A tizenhét pontban előterjesztett alapelveket szívesen fogadta a hallgatóság, amely előtt Tüdős János dr., majd Körösi Kálmán dr., végül Tutsek Sándor mondott lelkes, tartalmas beszédet. Beszéltek még az idegenből érkezett vendégek, végül megalakították a vezetőséget, amelynek elnöke Degenfeld József gróf lett. Ivetket tettek ki aláírásra Körösi Kálmán, Tüdős János titkároknál, Balázs Bertalan, Kovács József, Weisz József jegyzőknél.

Harcban, de üres harcban telt az idő, annyira üres, hogy a lap maga sem tudott ez időben mit tenni, az előbb hasábos politikai cikkek leolvadtak a vezércikkre s néhány hirre. A közlések nyomán adjuk ez időből az eseményeket.

Február 9-én látunk először kombinációkat egy új kabinetről, amelynek alakítására Khuen-Héderváry és Andrassy személye körül folyik a találgatás.

Február 12-én egy önérettel teli, gyönyörű vezércikk jelent meg Móricz Pál aláírásával és tollából. Nehány nap előtt ugyanis megírta, hogy Thaly Kálmán a debreczeni követ a Szent István-rend kiskeresztjét kapta s esküt tett. Erről Thaly nyilatkozatot küldött, amelyben elismeri a renddel való kitiintetését, de visszautasítja, hogy ő esküt tett volna. Nyilatkozatában hivatkozik Bánffy Dezső báróra is, így irván róla

„ . . . az Önök politikai mostani bálványképe”. Az erre irt válaszban leleplezőszerű nyilatkozatok is vannak:

„ . . . mint igazhíttű és keménynyaku kálvinista, nemhogy bálványimádó nem voltam soha, sőt a debreczeni függetlenségi párt lapjának szerkesztéséről is azért kellett megválnom, mert az elv cégére alatt előtolakodó magánérdeket nem szolgáltam és annak nyíltan ellene mondtam, hogy hivatottság nélküli egyének, mivel a függetlenségi firma élelmes, okos, hangos, fürgé botospánjai voltak, az őket meg nem illető zsiros helyekre és állásokra toladokjanak, illetőleg tolassanak elő a jó és hiszékeny polgárság félvezetése mellett.”

Igazán okos, becsületes mondás. Ma is érvényesíteni lehetne.

A politikában alig volt megemlíteni való dolog s így a szerkesztőség és a munkatársak alig találtak más témát, mint Ausztriát szidni, Habsburgia címen támadni a duálizmust, a hadügyminiszteriumot, katonai sérelmeket emlegetni.

Általában magasabb, közjogi kérdések cséplésénél egyebet nem tudtak nyújtani, de hiszen a közönség nem is várt egyebet, mint ahogy sajnos a ma már mégis számottevő intelligencián és iparos munkásosztály egy kis részén kívül, menteni. Ma is csak hangos, fölkapott szidalmak, öntudatlan ellenkezés — sajnos azonban ma már durvább, vadabb — lehetetlen és minél bombasztikusabb frázisai a kedveltebbek.

De napi krónikákban, még megjegyzésekben is alig lehet végigkísérni azt a hiábavaló eseménytelen időszakot, amelyet az ellenék a parlamentben végigélt. Egy hatalmas politikai történeti munkának sem lehetne ez célja, annál kevésbé e rövid összefoglalásnak, amelyben csak ismétlés volna megemlékezni a politikai események ürességéről. Az ellenzék támadta a kormányt mindenért, a néppárt, a volt nemzetipárt, a Szederkényi-frakció, az Ugron-párt maga is csipkedte egymást, valamennyi a Kossuth-pártot és mind együtt szónokoltak a szabadelvű párt ellen, amelyről és kormányáról naponként jósolták, hogy erőszakra készül, hogy megbukik.

Szinte bűnnek látszik az előtt, aki a lap ez időbeli számait forgatja, hogy míg minden más kérdést, különösen a városit — bár nagy figyelemmel kísért — de kis terjedelmű megemlékezésekben tárgyalt le, addig a politikával valóságilag megtöltötték a hasábokat. És csodálatos, hogy Apponyit mennyire nem ismerték még akkor, a becsületes kálvinista Móricz Pál lapja védelmezi őt a klerikalizmus vádjá ellen. A legnagyobb harci okok voltak akkor Pittreich kitiintetése, Khuen-Héderváry miniszterre kinevezetése, a Bécsbe összehívott minisztertanács. Ezekért voltak zárt ülések, napirend előtti felszólalások és egyéb ilyen ellenzéki játékok. Március 8-án bejelentette Polónyi a tervezett házszabályrevízió ellen a végletekig menő harcot, ezt fogadja Apponyi és 35 kivált társa is, másnap pedig Thaly Kálmán elnöke alatt kiküldi a Kossuth-párt a vitarendező bizottságot. Azonban március tizedikén bejelentették a pártok, hogy az unjoncjavaslatot nem obstruálják, mire Tisza is visszavonta a házszabályrevíziós indítványt. Meg is rótták őket Móricz Pál egy kesernyés vezércikkben nagyidai cigányoknak, Csóri vajdáknak nevezve az ellenzékét. Jellemző a naivsága és a mindenáron hazafiságra az az eset, hogy lelkesedéssel irták meg a következőket: Amikor Apponyi beszélt, a felesége a karzaton olyan kalapban jelent meg, amelynek alapszíne fehér, díszítése piros és zöld volt.

Áprilisban végre az exlex is megszűnt. A magas politikába ekkor beleszólt egy még nagyobb dolog. Április elején, husvétkor kitört a kefégyári munkások sztrájkja. Mintegy ezer munkás sztrájkolt csakhamar s az olajütőben, meg egyebütt munkás-gyűlések voltak. Kovács József polgármester, Végh Gyula főkapitány nagy előkészületekkel és aggodalommal néztek szembe a forrongó eseményekkel. A rohanó idők meg nem értésével kezelték és nézték a dolgokat s egy esetben a polgármester egyenesen derest és huszonötöt emlegetett a munkások előtt s megtiltotta, hogy fővárosi munkásvezérek beszédet mondjanak. A Debreczeni Független Ujság nagy vehemenciával támadt ezért a hatóságra és nagyon helyesen a munkásságnak, a szabad szólásnak és gyülekezési jognak pártjára kelt.

Ez a sztrájk mintegy előjátéka volt a nagy vasuti sztrájkknak, amely már országos bonyodalmakat idézett elő. Április 16-án nyújtotta be Hieronymi a vasutasok fizetésének rendezéséről szóló javaslatot s más-

nap már nyilvánosan is megindult az elégedetlen vasutasok mozgalma. Hangos megnyilatkozásokban keresett utat az elégületlenség. Nagyhangú cikkek, kormányt támadó frázisok közepette indult meg a vasutasok mozgalma, több volt a meggondolatlan lázítgatás is, mint az okos megfontoltság s ha arra kell gondolnunk, hogy milyen kárt szenvedett az ország, a kereskedelem, az ipar, a termelés, nem lehet helyeselni azt a lázításszerű hangot, amelyet a lapok használtak. Egyenesen elébük tárták a vasutasoknak a biztos győzelem bizonyosságát s egy pillanatig sem figyelmeztették őket a szemben álló hatalmi erőkre. Azt irták, teljesen tehetetlenül áll a kormány, nem bírja 48 óráig sem a sztrájk erejét s mi következett. Behívták a sztrájkolókat katonáknak, megmozdították a katonaságot, kirendelték a műszaki csapatokat, a korneuburgi ezredet és mégis a lapok azzal kiabálták tele a vasutasok fejét, hogy a kormány bukni fog. A vonatok megálltak, a sztrájkbizottság vezetőit letartóztatták, a fölízgatott vasutasok mit sem akartak tudni a kormány békés szándékairól, a pontokat visszautasították. Nem csoda, amikor így izgatták őket álhi-ekkel:

„A kormány sarokba szorítva. Csak kirtartás. A győzelem biztos.”

A vasutasok jogos követelései és sérelmeiknek méltányos és helyes orvoslása késett, éppen a rettenetes harc miatt, amely ekkor már elkeveredett folyt.

Kétségtelen, hogy e nehéz napokban a Debreczeni Független Ujság híven kitartott a vasutasok mellett. Az eseményekről és azok kapcsán lelkes, lelkesedéstől lángoló cikkeket közölt, rendkívüli kiadást adott ki. Minden sorából az igazságnak vallott dolgok imádata szólt ki. Április 23-án jutott csak arra a gondolatra, hogy nem csak tüzelni kell a harcosokat, hanem óvatosságra inteni „ . . . szelidek maradunk, mint a galambok és okosak, mint a kigyók” így ír. De már ekkor késő volt. A harcolókkal szemben megjelentek a szuronyok, a katonaság. Megkezdődtek a behívások. Közben április 25-én megszűnt Debreczenben is az általános sztrájk, 24-én meghirdette az üzletvezetőség a vonatok indulását, amire a lapok ahelyett, hogy végső szükségben okosságra a megmenthetők mentésére intették volna a vasutasokat, ezt az értesítést kigunyolták. Huszonötödikén feloszlatták az országgyűlést és 26-án már meg kellett írni: Vége a vasutas sztrájkknak. Huszonhatodikán reggel öt órakor az 1710-es rendes vonat elindult Budapestre.

A Debreczeni Független Ujság szerepének fontosságát bizonyítja az a körülmény, hogy a főkapitány, Végh Gyula, akiért hónapokon át irt és küzdött az ujság, rendőrökkel figyeltette a szerkesztőséget.

Már másnap 27-én megint országos szenzációs eset történt: az élesdi vérfürdő, amikor a revolveres, ködöbáló tömeg ellen a csendőrség tüzelt s az élesdi piacon tömegesen maradtak a sebesültek és halottak.

A politika pangott. Egy-egy választás körüli volt csak harc. Akadémikus viták folytak a vezércikkekben.

Annál nagyobb és szomorúbb gyász esete volt a magyarnak: Jókai halála. Május 7-én gyászkeretben megjelent számban paréntálta el a lap Jókai Mórt.

A világesemények közül az orosz-japán háború foglalkoztatta erősen a közvéleményt. 1904. január végén kezdett bizonyossá lenni, hogy a Keleten nagy véres háború készül s február 7-én megizenték a japánok a háborút, amelyben olyan nagy dicsőséges nevet vívtak ki maguknak. Közben kitört a forradalom is Oroszországban, Szibériában a száműzöttek lazadtak föl. Az orosz-japán háború kapcsán az angol lapok Ausztria-Magyarországot is belevonták az eseményekbe. Azt irták ugyanis, hogy Lengyelország forradalomra készül és a monarchia hadsereget küld e forradalom leve-

résére, ami reváns volna a Habsburgok részéről az 1849-iki orosz segítségért.

Elfoglalta heteken át a lapot 1904. év közepén az a harc, amelyet a csendőrségnek behozatala ellen indított. Debreczen autonómiájának féltésével hadakozott a javaslat ellen és igyekezett minden eszközt fölhasználni, hogy hangulatot teremtsen e terv ellen. Sikerült is. A június 30-án megtartott közgyűlésen az ügyet 3 szavazattöbbséggel levették a napirendről. A kérdést akkor nem közigazgatási ügynek tekintették, hanem politikai kérdésnek. Erős támadások érték ezért a lap részéről a főispánt és Kovács József polgármestert, aki mint 48-as polgármester a csendőrség behozatala mellett szavazott.

Ilyen modorban, ilyen intenciókkal szerkesztődött a Debreczeni Független Ujság végig az egész első korszakban. Végtelen nagy lelkesedéssel, a magyarság határtalan szeretetével és aprólékos figyelemmel minden iránt, ami közügy. A politikai események és állásfoglalások természetesen elfoglalták a lapot majdnem teljes egészében s így lehet az, hogy a városi ügyekre bár azok is mindig helyet találtak, alig jutott több, mint egy-egy hosszú ciceros hír, de ez is mindig a megfelelő kommentárral s a szerkesztő ide is bevitte erős politikai meggyőződését. Igaz, hogy akkor még a városi élet, a fejlődés sem volt olyan rohamos, mint most. Pedig fontos események, éppen a lapból látjuk, akkor is voltak a városnál és ezekben ugyancsak megmondogatta a véleményét a lap, ha netalán helytelennek tartott valamit. Természetesen épp az erős szubjektív kezelése mellett a lapnak, az állásfoglalás helyességét nem igazolta mindig az élet, a bekövetkezett idő. Ma már homlokegyenest ellenkező a fölfogás. De hiszen ma modern gondolkodással igyeksznek erőre kapni a helyesebb, fölvilágosodottabb irány vezetői, de szüklátkörü civisszósztály volt többségben és bizony a lapot ezeknek csinálták, ilyennek kellett hát lennie.

Sok nagy dolog megindulását kísérte figyelemmel a lap és segítette elő. Néhány nagyobb mozgalmat keltett, vagy érdekesebb eseményt sorolunk föl adatszéri szárazsággal. A házbéradó behozatala, a homokkerti új református gyülekezet első istentisztelete, a református nőegylet megalakítása. 1903 decemberében találjuk az első hírt, amelyből megtudjuk, hogy a református egyház kimondta a református egyetem létesítését. Megalakult az egyetemi bizottság Degenfeld gróf elnöke alatt. Szóhakertült a kisvasút átalakítása, a villamos-telep létesítése, a piac drágasága, a pénzügyi palota, a görög katolikus templom és iskola építése, a városháza kibővítése, amit feleslegesnek tartottak, új tanszékek létesítése a főiskolán, a piac rendezése, a színházi pályázat, amely Makó Lajossal szemben Zilahy Gyula javára dőlt el. Érdekes kimutatás a következő vagyonösszeállítás:

Pusztá neve	Térület holdakban	Egy hold átlagos értéke forintban	Összegérték forintban
Szöllőskertek	1400	2100	2.940.000
Majorsági földek	1122	1900	1.131.800
Homok új földek	8300	160	1.328.000
Fekete új földek	8282	350	2.898.700
Ondód	11657	300	3.497.100
Czuczsa	2003	450	901.350
Szepes	4656	320	1.689.920
Ebes	5800	450	2.628.000
Macs	5500	450	2.475.000
Hegyes	6217	310	1.927.270
Elep	10340	300	3.102.000
Alomzug	709	280	198.520
Köselyszeg	3492	285	994.950
Bánk	3341	135	451.035
Pacz	460	135	62100
Fancsika	2115	125	244.375
Csere	3647	125	455.875
Haláp	4914	100	491.400
Guth	2511	110	276.210
Összesen:	86496	318	27.693.605
Vagyis korona értékben			55.387.210 korona.

Ezen összeghez hozzáadandók a város, mint erkölcsi testület földbirtokainak leltári becsülvel megállapított értéke. E vagyonszó csoport értéke, amelyhez a debreczeni, szováti, sámsoni és guthi birtokok tartoznak, következők:

Jövedelmezők	26.983.759	korona
Nem jövedelmezők	1.791.464	„
Összesen	28.775.223	„
A polgárság földbirtokával együtt	84.162.433	„

Már akkor szó volt a Hortobágy hasznosításáról, parcellázásáról s e parcellákra székelyek idetelepítéséről. Nagy esemény volt 1904 februárjában a 39. gyalogezred áthelyezése, ami akkor csak még terv volt.

Egyszóval ami most már meglevő dolog, megvalósult kész létesítmény mindez tervekben ott fekszik a kötetnyi foliansokban, amelyek napról-napra kiadott nyolc-tizenkét oldalos lapokból nőttek vastaggá. Még egyet meg kell jegyeznünk e korszakról, amelyre Möriz Pál személye, egyénisége ütötte a bélyeget és ez a megalkuvás nélkül való magyarság mellett a meleg szív. Nem volt olyan kis ember, olyan kis ügy, hogy azért hasábot ne szentelt volna a lap. A társas-élet, mely „A társaságból” című rovatban megszólalt egy-egy kevés adoma, anekdota a magyar birtokos világ ismert alakjai száján olyan kedves közvetlenséggel, hogy az ma már lehetetlen. Nem maradtak el a rendőrségi hírek sem s különös pontossággal emlékezett meg mindig az összeírvetelekről, mulatságokról, bálokról.

Itt tartozunk megemlíteni, hogy már az 1904. évben megjelentette a lap az 1905. évre szóló első ingyen naptárát.

1904 szeptember 15-én a Debreczeni Független Ujságnak kellemetlen ügye akadt. Kovács József polgármester a lap utcai elárúsítására adott engedélyt visszavonta. Egyik napokon át forszírozott ügy adott állítólag erre okot. Möriz Pál, aki akkor jött haza feyvergyakorlatáról, lerántotta a leplet a titkos okról és kegyetlenül nyílt, félelemnélküli sorokban írta meg az igazi okot, nem kimélve a Debreczen intézőit, Kiss Albertet, Thaly Kálmánt, Kovács Józsefet. A cikkek folytatásától azonban úgy látszik, mégis megijedtek és a lapnak visszaadták az utcai árusítás jogát. Az érdekes írások mégis megmaradtak.

1904 november 4-én borzalmas eseményről számolt be a lap rendkívüli kiadásban. Akkor akasztották fel a többszörös gyilkos katonát, Kriszta Tódort a Pavillon lakatnyában.

Egy érdekes kis hirre is akadt a lapokat átfutó szem. És ez az, hogy Tisza István gróf 1904 novemberében ígérte meg ahonvédtűzészé létesítését. És a Debreczeni Független Ujság már akkor megírta, hogy habár Debreczent illetné az, mégis bizonyos, hogy az élelem Nagyvárad elhalássza. Amit akkor megirt, ma már valóra vált.

November 18-án behozták a délutáni üléseket a Házban, viharos jelenetek látszódtak le. Óriási kavardás, erős kifejezések, kilépések a pártból, történelmi pillanatokat emlegetett lap, megalakult a szövetséget ellenzék végrehajtó bizottsága. Tiltakozó népgyűlések voltak mindenütt, a Debreczeni Független Ujság valóságos nehéz harcot vívott, lelkesített, agitált, küzdött. Az ujság ez időben majdnem csakis politikát hozott: erős támadás Tisza ellen, buzdítás a függetlenségi részére. December 1-én volt Debreczen közgyűlése és ezen 93 szóval 70 ellenében a közgyűlés kimondta a következő határozatot:

„Törvényhatóságunk a kormánynak a ház elnökével együtt 1904 november 18-án a képviselőházban elkövetett eljárását elitéli és alkotmányunk egyik biztosítékának megsemmisítésével egyértelműnek nyilvánítja, ennek alapján az 1904 november 18-án áterőszakolt határozat érvénytelenségének kimondása iránt az országgyűlési képviselőházhoz felír.”

Persze heves harc folyt e körül, amelyben Dobieczy Sándor, Simonffy Imre polgármester, Bakonyi Samu, Kiss Albert, Szabó Kálmán, Márton Imre vettek részt.

Ezekben anapokban volt az egyházkerü-

let közgyűlése is, ahol szintén viharos jelenetek folytak az államsegély körül és a főiskola válságáról szólt a vita.

Néhány nap mulva december 4-én népgyűlés is tiltakozott a november 18-ika ellen. A Házban szervezték a parlamenti

December 13-án rendkívüli kiadásban hozta az ujság a híres botrány történetét, a bársonyszékek összetörését, a képviselőházi rombolást, a teremőrök, parlamenti rendőrök kidobását. Másnap fokozódott a botrány, Kossuth szöveget készített, Hajdumegye közgyűlése is tiltakozó határozatot hozott, Apponyi nyílt levelet írt, amelyben kijelenti, hogy a törvénynek nem kell engedelmességet. A házat elnapolták. Itthon Debreczenben már készültek a választásokra. Az 1905. évi névjegyzékben 5448 választó volt. Megindultak a választási előharcok, amelyek a karácsonyi ünnepek alatt is erősen folytak.

1905.

1905 január 1-én megjelent Rákosi Viktor szözeata a hajdunéphez e címmel: „Hajdutestvéreim.” Aszózatotalap első helyen közölte. Majd a felelős szerkesztő szólott egy lelkes vezércikkben, amelyben összetartásra hívja föl a hajdu népet és erős bizakodással mondja, hogy győzni fognak. Ugyanakkor közli a lap, hogy Apponyi belép a nemzeti ellenállás érdekében a függetlenségi-pártba. Első jele volt ez a koalíciós egyesülésnek. Erősen foglalkozott már akkor az ellenzék a választás gondolatával is és megindultak a találgatások, hogy ki lesz az új miniszterelnök. Apponyi bejelentette, hogy szakít a 67-es politikával. A politikai szelkakas jól előre megérezte, hogy következnek a koalíciós aranykor. A vezérő-bizottság erősen készült a választásokra s egymásra ülészet. Idehaza is megmozogtak a kombinációk. Így többek közt Hajduböszörményre Rásó Gyula alispánt kombinálta jelöltnek a Debreczen. A Debreczeni Független Ujság kétséggel fogadta e hírt, mint azt is, hogy Rásó Gyula helyett Somossy Béla legyen a jelölt. A debreczeni harmadik kerületben Dobieczy Sándor jelöltsége ellen dörgött egy hirben a lap.

Lelkes vezércikkben szól másnap Bakonyi Samu arról, hogy egy csatasorba kell most már állani.

Vehemens erővel folynak ezután a politikai harcok. Tisza az újévi üdvözlésre kijelenti: sajnálattal látja az obstrukcio embereinek előtérbe nyomulását, figyelmezteti a lejtőre s azt mondja: becsületes öntudattal mennek a harcba. Ugyanakkor Poiónyi Géza Kossuth lakásán fogadkozik Kossuth mellett és kezdődik a király esküjének a politikai harcok küzdelmes forgatagában való mindsűrűbb emlegetése. A lap az elrendelt téli választások ellen ír s kezdi a jelölések közlését, majd arról számol be, hogy béke lehetőségéről beszélnek.

Következik a Házfelosztás 1905. január 5-én. Apponyi nagy beszédet mond az exlexben való házfelosztás ellen s megkezdődnek a számszerű kimutatásai, melyik kerületben milyen választásra van kilátás. Lesz-e Tiszának többsége — így ír a Debreczeni Független Ujság? Szederkényiék frakciója, az új párt, a nemzeti párt, a disszidensek már együtt számítanak, egy pártnak s még így is haboznak, vajjon lesz-e hát győzelem, még fogalma sincs az ellenzéknek a bekövetkező eredményről. Debreczenben az a hír járt, hogy Degenfeld József gróf Balassagyarmaton lép föl jelöltnek.

A koalíciós egyesülés aznap meg is történt. Gullner Gyula és Apponyi kimondták, hogy áthelyezkednek a 48-as alapra s a nagy egyesülés meg is történt a Kossuth-pártkör helyiségében.

Ötödikén megtörtént a fölosztás. A királyi trónbeszéd meghallgatására az ellenzék már nem ment el.

Debreczenben kimondta a függetlenségi- és az új-párt, hogy a választásokon

együtt fog eljárni s közös bizottsággal fog intézkedni.

A választások határidejét január hó 26-tól február hó 15-ig szabták meg és a képviselőházat már február 15-re nem sokára össze is hívták. December 13-án történt képviselőházi rombolás hősei megkapták az idézést a rendőrségre. Természetes, hogy ez esemény is bekapcsolódott a politika izgalmaiba s így kapja az erről szóló tudósítás e címet: Megkezdődött a zaklatás.

Január hatodikán közli a Debreczeni Független Ujság a királyi kézirat szövegét, hogy az új képviselőházat a király február 15-re hívja össze. Ugyanekkor érkezett Debreczenbe a miniszteri rendelet is, amelynek nyomán január 11-re hivatta össze a közgyűlést. Harcias hangon vezércikkezik és cikkezik a lap.

Ekkor történt az első hivatkozás a tisztviselőkre, hogy ne féljenek, mert nem lesz bajuk. Közli a lap azután a 120 egyesült függetlenségi képviselő névsorát s a választási mozgalmakat. Hajdunánáson már meg is tartották a jelölő gyűlést, amelyen nagy lelkesedéssel ismét Rákosi Viktort jelölték.

A lapban mind nagyobb helyet foglal el a debreczeni kerületekben folyó választási harc. Thaly Kálmán, Bakonyi Samu és Szabó Kálmán mellett tör lándzsát a Debreczeni Független Ujság, egyben azonban figyelmeztette a függetlenségi pártiakat, hogy Dobieczy Sándor táborát se kicsinyeljék le, mert mint írja: „korántsem egészen olyan Lázárosok a kilátásai.”

Hevesen tiltakozik a Tisza-párt ama törekvése ellen, hogy az ellenzéki Hajdúvármegyében is tért akar hódítani. Különösen veszélyeztetve látta a második kerületben a választást, ahol Bakonyi Samuval szemben Münnich Aurél lépett föl. Sorra veszi a hajdúkerületeket s jelölteket. Beszéltek akkor Rásó Gyuláról, Somossy Béláról, ifjabb Lengyel Imréről, M. Szabó Lajosról, míg az ellenzéki oldalon Polónyi Géza, Rákosi Viktor neve szerepelt. S ugyancsak gyakran szerepelt a cikkekben a Guttman-bárók aranyának emlegetése. Hosszu cikkekben fordul a lap a tisztviselőkhöz, akikkel később az ellenállást csinálták meg a koalíciós vitézek. Tisztviselők az urnánál címen kapacitálja a lap is a tisztviselőket, legyenek a koalíció küzdelme mellett. „Az ország szemé most a tisztviselőkre néz” írja egyik cikkben.

Politikai multjában talán ez a legnagyobb büne a Debreczeni Független Ujságnak: maga is részt vett a tisztviselők behódításában a koalíció fertőjében. De mentsége lehet az, hogy vajon ki láthatta akkor a nagy hangú hazafiság mögött a főlemelt kvótát, a Lipótrendet, a talpfákat, a tisztviselők cserbenhagyását és sok más egyebet.

Természetes, hogy megindultak a képtelen híresztelések is. Így, hogy mozgósítás lesz a választások miatt s hogy osztrák dragonyosokkal töltik meg Hajdúvármegyét.

Napról-napra jelentek meg a tudósítások a választási küzdelmek előcsatározásairól s e csatározásokban derekasan részt vett a lap is. Mind hevesebben és keményebben foglalt állást a szabadelvű-párt és annak minden ténykedése és különösen ama kísérletek ellen, amelyek Debreczenre és Hajdúvármegyére vonatkoztak.

Megcáfolja azt a hírt, mintha Hajdúszoboszlón Polónyit akarná a nagyobb többség és hogy Kovács Gyula a mai alispán vissza akarna lépni a politikától.

Január 7-én érkezett meg Debreczenbe Bakonyi Samu, Thaly Kálmán, Papp Elek, Rákosi Viktor, akiket az akkori függetlenségi vezérférfiak s nagy közönség várt az állomáson. Ott volt Márton Imre, K. Tóth Kálmán, Ferenczy Gyula dr., Fejér Ferenc dr., Révi Nándor dr., Bacsó Dezső dr., Kertész János.

Másnap vasárnap, volt a Bikában Thaly Kálmán és Bakonyi Samu beszámolója és

programbeszède, amelyen a lap tudósítása szerint 3000 ember volt jelen. Bakonyi hatalmas, nagy beszédet mondott. Az egész esetet, a beszédeket külön számban közölte a Debreczeni Független Ujság még hétfőn, amikor egyébként nem szoktak lapot kiadni.

A lapban ezután napokig alig maradt hely egyébnek, mint a választási küzdelmeknek, amelyben amint cikkei, közlései mutatják, elől járt a Debreczeni Független Ujság. De ama köteletségének, hogy mint ujság teljes tájékoztatást nyújtson, eleget tett az ellenféllel szemben is és leköszölte Dobieczy Sándor jelöltetése érdekében tartott gyűlést, amelyről rövid, de tárgyilagos tudósítást hozott s nem feledte el beismerni: „Mikor Dobieczy a terembe lépett, hatalmas éljenzéssel fogadták.”

Január 10-én történt a III. kerületben az új-párti Szabó Kálmán jelöltetése. A jelölő gyűlés a Bikában volt, amelynek nagyterme zsufolásig megtelt. Érdekes, hogy kik voltak a vezető emberei az új-pártnak.

Főlemlíti a lap a következőket, mint akik a jelölő gyűlésen résztvettek: Thaly Kálmán, Degenfeld József gróf, Márton Imre, Körössy Kálmán, Bacsó Dezső dr., Balázs Bertalan dr., Bakonyi Samu, Tüdös János, Kardos Samu, Márk Endre, Révi Nándor, Bosznay István, Kocsár Gábor, Koncsek Géza, Varga Lajos, Pálfi Gábor, Pethő István, Csanak József, Csanak János, Nagy Zsigmond, Vass Károly, Simonffy István, Eröss Lajos, Koncz Ákos, Hegedüs Béla, Tafler Ignác, Konrád Samu, Szász Adolf, Rózsa Sándor, Sáfrány Lajos, Bakos Kálmán, Matolcsy László, Kovács József dr., Szabó Miklós, Freund Jenő, Szabó Sándor, Kolossa Ádám, Szabó Márton, Goldberger Adolf, Fényes Mór, Katz Lajos, Gondy Sándor, Beiszler Mór, Révész Lipót, Zong János, Szőlös Dezső dr., Hauer Bertalan, Kálmánchey Mór, Szojka Gyula. A nevek mutatják, hogy milyen különféle pártállású emberek kerültek ott össze s hogy a koalíció már teljesen készen volt Debreczenben. Érdekes jelenség, hogy a lex Dániellel szemben itt ezen a jelölő gyűlésen hallottuk először azt a híres kijelentést, amelyet a mai ellenzék olyan sokszor hangoztatott: a restitutio in integrum kijelentést.

Ugyanakkor jelölték Hajdúszoboszlón Kovács Gyulát, Nánáson Rákosi Viktort, Kaban és Nádudvaron Papp Eleket.

Január 11-én a városnál viharos közgyűlés folyt le, amelyen a választások kiírásáról szóló leirat volt az egyetlen tárgy. Szólásszabadság elkobzását emlegették, mert a főispán előbb berekesztette a közgyűlést, mintsem a vehemensebb ellenzékiek kibeszélhették volna magukat.

12-én tartott ülést a központi választmány, amelyen a választásokat január 26-ára tüzték ki: I. kerületben K. Kiss József, II. kerületben Dicsőfy József, III. kerületben Tüdös János dr.

Tizenharmadikán Hajdúvármegye tartott közgyűlést, amelyen Kovács Gyula tiltakozott az exlexes választás ellen. Ezt jegyzőkönyvbe is vették és Jánosi Zoltán indítványára hozzájárultak Kecskemét átiratához, amelyben tiltakozott november 18-ika ellen.

Közeledett mindjobban január 26-ika, amely napra Hajdúvármegye központi választmánya is kitzítte a választásokat. Folyt a harc, erős izgalom tette érdekessé a küzdelmet s megszületett a kortesnóta s a gunyvers. A dorogiak Rajk Imre bíró vezetésével Rákosival szemben kormánypárti jelöltet akartak, de Rajk Imre törekvése nem sikerült, jelölt nem akadt. A Debreczeni Független Ujság költője így gunyolta ki Rajk urat s a dorogiakat:

Debreczeni vármegyeház ablakán
Kitekint a nagybajuszu alispán.
Hát látja, hogy Piac-utcán lefele
Jön Rajk Imre, meg harminckét embere.

„Adjon Isten alispán ur, jó napot!”
„Fogadj Isten Rajk Imre, hát mi bajod?”
„Kormánypárti jelölt kéne Dorogra,
Akadna tán egy-két ember horogra.”

Az alispán a bajuszán sodorit, végignézi a harminckét dorogit. Rajk Imrét meg behijja a szobába, Portoriko szivart dug a szájába.

„Hallod bíró, jöjjön már meg az eszed,
Van tán ennél tisztességeseb kereset,
Ott a kapa, ott a kasza barátom,
Csak Rákosi már a követ Nánáson.”

Szépen fujja Hajdudorog bandája,
Igy szól rajta a Rajk Imre nótája:
„Rózsa mellett szép a piros tulipán,
Kilökött a nagybajuszu alispán.”

Természetesen megszületett a kortesnóta. Bakonyié így szólt:

Nem kell nekünk Münnich Órél.
Ki csak a bécsi koncból él.
Meg is hizott tőle szörnyen.
Szusszanni sem tud egykönnyen.
Éljen Bakonvi!

És még három strófiát át szidta, gunyolta a függetlenség Münnich Aurél és éltette Bakonyit.

A legvehemensebb harcok közepette közeledett január 26-ika. A választás lefolyásáról külön kiadásban tájékoztatta a közönséget a Debreczeni Független Ujság. A másnapi lap győzelemmámoros cikkekben adta tudtára az eredményt az olvasóknak:

Az első kerületben volt legnagyobb győzelem. Itt Thaly Kálmán, Jászi Viktor dr., Gál István szociáldemokrata volt a jelölt. Az eredmény volt: Thaly 890, Jászi 76, Gál 20.

A második kerületben így végződött a szavazás: Bakonyi Samu 1057. Münnich Aurél 362, Kardos Jakab 6.

A harmadik kerületben kapott Szabó Kálmán 907, Dobieczy Sándor 429, Nánási Lajos 2 szavazatot.

Napokig zengett a lap a diadalról. Tudjuk mi lett a nagy nemzeti fölzudulás eredménye. A függetlenségi párt és a koalíció pártjai többségbe jutottak. Senki sem látta akkor ennek jelentőségét, ki hitt volna a nagy lelkesedésben a jövő csufságoknak. Csak Andrassy Gyula mondta a választások után, amikor Zichy azt mondta, hogy fényesen győztek:

— Ez a győzelem olyan fényes, hogy alighanem megvakulunk tőle . . .

— Hát olyan nagy baj, hogy negyvennyolcasok leszünk — kérdezte.

Andrassy eigondolkozva, elkomorodva mondta:

— Nagy.

Igaza lett.

A nagy győzelem után megkezdődött a találgatás, mi lesz hát. Senki sem mert még függetlenségi kabinetre gondolni. Amikor végre Tisza István gróf Kossuth Ferencet is bejelentette a felségnek, mint egyikét a meghallgató politikuskoknak. Ezután kezdte hangoztatni először Bánffy Dezső báró, hogy a kormányt zár alá kell helyezni. Kossuthot február 12-én fogadta a király, megindultak a kormányalakítási kombinációk. Február 18-án megalakult a Ház, 21-én elnök lett 53 szavazattöbbséggel Justh Gyula. És ezzel megkezdődött a válság című korszak, kihallgatások — s a kabinet nem tudott megalakulni.

Viharos jelenetek közt fogadták a június 18-án kinevezett Fejérváry-kabinetet, Justh Gyula elnök megtagadta az elnapoló királyi kézirat fölolvását, 21-én megtörtént a szégyenletes Pozsgay-affér a köpködés. A legdurvább és beszámíthatatlan állapotban, a diadalmi mámor göggyének legvisszatartóbb formájában nyilatkozott meg a kormány tagjainak, a kisebbségnek és a királyi kéziratnak és személyének támadásában, a külföldi lapok és a Pester Lloyd ama megállapítása, hogy inparlamentáris tömeg került be több-

ségként
törvény
mány e

Re
szakban
meghal
előbb á
Lenke

Az
forrong
dődött
megöle
péterva
Május
egyete
29-iki
Keglev
gia els

Ju
vezete
az alk

A
Szuva
ki a k
Ju
önkén
utasít
len re

A
denek
Ekkor
tásán

R
tus 8-
oláh
széül

A
a vál
Justh

A
lott b
tagja
megv
donos
alatt

a köv
Gyul
neve
az al
hogy
alició

nak f
szep
a-ja
be a
ütött

buda
neve
hatá
által
gyül
képv

gyül
lésé
azel

szem
ke v
sági
hozs
küzs
egy
Ó a
a v
oko
ság

való

lom
lite
ki.
mel

litik
vár

gár
irat

séggként az országgyűlésbe. Megszólaltak a törvényhatóságok és állást foglaltak a kormány ellen.

Rendkívül lesújtó csapásként érte ez időszakban a magyar nemzetet, június 13-án meghalt József főherceg Fiumében. Még előbb április 2-án hunyt el Beniczky Bajza Lenke is.

Az előző hónapokban tört ki az orosz forrongás, amely hónapokig húzódott el s kezdődött február 17-én Szergiusz nagyherceg megöletésével, folytatása volt azok a véres pétervári, odesszai napok, a Knyaz Potemkin. Május 26-án Kiss Alberték leszavaztatták az egyetemet. Országos hírű eset volt a május 29-iki Hencz-Keglevich párbaj, amelyben Keglevich életét vesztette. Julius 8-án Norvégia elszakadt Svédországtól.

Julius 11-én megvált Hajdúvármegye nevezetes közgyűlése, amelyben megalakították az alkotmányvédő bizottságot.

Az orosz forradalom egyre tart, megölik Szuvalow herceget, tízével, huszával végzik ki a katonákat.

Julius 18-án tiltotta el Hajdúvármegye az önkéntes adófizetések elfogadását és ekkor utasította tisztviselőit, hogy semmi törvénytelen rendeletet végre ne hajtsanak.

Augusztus elseje felé már terjengeni kezdenek a koalíció szétrobbantásáról szóló hírek. Ekkor kezdik egy Bánffy-féle párt megalapításának az eszméjét pengeni.

Részletes tudósítást közöltünk az augusztus 8-án történt véres összeütközésről az egri oláh katonák és a polgárok között, mely összeütközésnek 7 halottja volt.

Augusztus 13-án pengette meg Kristóffy a választási reform eszméjét, mely ma a Justh-párt programjának alapja.

Augusztus 18-án nevezetes változás állott be a lap vezetésében a szerkesztőség két tagja a felelős szerkesztő és a segédszerkesztő megvált a laptól s az egy darabig a laptulajdonosok Hoffmann és Kronovitz felelőssége alatt jelent meg. E rövid interregnum alatt a következő események voltak a nevezetesek:

Augusztus 19. felé kezd elterjedni Justh Gyulának, akkor még Makó képviselőjének neve. Ezen a napon fontos nyilatkozatot tett az akkori zilált politikai helyzetről és arról, hogy miért nem vehette programjába a koalíció az általános titkos választójogot.

Az orosz-japán háború béketárgyalásainak folytatásánál a legfontosabb napok egyike szeptember 3-ika volt. Mivel ezen a napon a japánokra nézve hátrányos pont csuszott be a békébe, Tokióban valóságos lázadás ütött ki.

Ugyanezen a napon tartották gyűlést a budapesti függetlenségi polgárok, mely arról nevezetes, hogy ezen a gyűlésen, mondták ki határozatilag azt, hogy követelni fogják az általános titkos választójogot és ennek a gyűlésnek határozata folytán utasították képviselőiket ennek keresztülvételére.

Szeptember 6-án már 450.000 aláírás gyűlt egybe az általános választójog követelésére nézve, melynek gyűjtését hónapokkal azelőtt kezdték meg.

1905 szeptember 10-én vette át a felelős szerkesztést az új ember Sipos Béla, aki egyike volt a vidék legjobb, legtehetségesebb újságíróinak és aki új vért, új mozgást, új színt hozott a lapba. Nagy politikai eseményekben küzdött, de amellyel megértette azt is, hogy egy helyi újságnak itthon is sok dolga akad. Ő alatta kezd el a lap erősebben foglalkozni a városi ügyekkel, amelyekben gyönyörűen, okosan megírt cikkei remekei voltak az újságírásnak.

Az itt következő események az ő idejéből valók.

Szeptember 9-én ismét a japán forradalomról jött hír, mely, amint már előbb is említettük, az oroszokkal kötött béke miatt tört ki. Tokióban kihirdették az ostromállapotot, mely után kissé nyugodtabb lett a helyzet.

12-én nagy változás állt be a magyar politikában. Ekkor mondott le ugyanis a Fejérváry-kormány.

Ugyanezen a napon tartóztatták le Zsigány Árpád íróit, ki pár héttel előbb egy röpiratot bocsájtott ki, melyben a Habsburg-ház-

tól való elszakadásra szólította fel a magyar nemzetet. A letartóztatás után az a szenzációs részlet pattant ki, hogy Zsigány Bánffy Dezső megbízásából adta ki a röpiratot.

A japán forradalomról is véres részlet került ezen a napon nyilvánosságra. Ugyanis a fölkelők 12-én meggyilkolták Kamura egész családját.

15-én elnapolták a magyar képviselőházat, október 10-ig.

16-án ellopták Bánffy Dezső azon levelét Bérczi tanácsostól, amelyben fölszólította Zsigányt a röpirat megírására.

18-án ugyancsak a röpirat ügyéből kifolyólag bünrészesség miatt letartóztatták Zsigány védőjét, Halmai Elemért.

Ugyanezen a napon rabolták ki a helybeli honvédővölédét, melyet egy altiszt és 4 katona őrzött.

22-én felterjesztették a Zsigány-ügy aktáit a királyi táblához, mely ügyben a nyomozás még mindig tart s a kihallgatások is napirenden vannak.

Ezen a napon lett nyilvánosan tudottá, hogy a koalíció leszerelt és a magyar vezényleti nyelv kikapcsolásának hajlandó a kormányt elvállalni.

23-án derült ki az a katonai intézkedés, hogy az összes magyar ezredet pár kivételével, Boszniába helyezik át.

25-én mintegy 10.000 ember tüntetett Budapesten az ellenzék és a köztársaság mellett.

Október 3-án kijelentette Fejérváry Géza, hogy decemberben ismét új választás lesz.

Rendkívüli kiadásban emlékezett meg 10-én a Debreczeni Független Ujság arról, hogy a képviselőházat december 19-ig elnapolták.

18-án kinevezte a király a Fejérváry-kormányt.

28-án ismét oroszországi zavargásokról ad hírt a táviró. Több helyen véres összeütközés volt a katonaság és a nép között.

November 2-án már nyíltan kitört az orosz forradalom. A nép a cár ellen fordult s a forradalmi zavargásokból kifolyólag több véres összeütközés történt a nép és a katonaság között.

A 10-iki törvényhatósági bizottsági ülésen bejelentette Rásó Gyula alispán és Domahidy Elemér főispán, hogy az új kormány kinevezése folytán mindketten eltávoznak állásaikról.

11-én megkezdődött Oroszországban a zsidóüldözés. A táviró ekkor már katonai forradalomról is beszél.

13-án halt meg a debreczeni királyi ítélőtábla elnöke és a felső-zempléni ev. ref. egyház gondnoka, Bernáth Ferenc, akinek helyébe a tábla elnökéül Porubszky Jenőt nevezték ki, aki hivatalát 1906 január 5-én el is foglalta.

18-án fölfedeztek Oroszországban egy anarchista bandát, amely már ki is mondtotta a halálos ítéletet a cárra, melynek a végrehajtását már másnap, 19-én akarták végrehajtani. A fölfedezett banda tagjait, melyek között igen sok előkelő ember van, letartóztatták.

25-én kezdték meg a Zsigány Árpád röpirat után elkövetett hazaárulás s felségserzési ügyben a tárgyalásokat, melyet csak 26-án éjjel 3 órakor hirdettek ki a törvényszék. E szerint Zsigányt az esküdtek a vád alól felmentették.

December 19-én tartották meg a városatyaválasztásokat Debreczenben, melynek eredménye több független polgár megválasztása lett.

Az orosz forradalom még mindig tart. A véres összeütközések a katonák és a nép között napirenden vannak.

December 19-én elnapolták a képviselőházat március 1-ig.

29-én nevezték ki Debreczen város és Hajdúmegye új főispánját. Az új főispán a királyi kinevezés szerint Kovács Gusztáv lett.

1906.

Január 3-án érkezett meg Kovács Gusztáv Debreczenbe, ahol a sajnálatos főispánverés megtörtént. A védtelen öreg urat véresre verte a mesterségesen föllázított s ki-

csődített tömeg. A hatóság, a rendőrség késlekedése ma is megmagyarázhatatlan. Tudták a hangulatot, ismerték a készülődéseket és mégis egyetlen rendőr sem volt a pályaudvaron. Ennek a lehetetlen állapotnak a kritikáját a lap is elmondta, amely ekkor már a leghevesebb utat követte: csillapította a közönséget, amely előbb, még tegnap vad, undorítóan csunya, embertelen viselkedést tanúsított egy védtelen emberrel szemben. Maga Bakonyi Samu is sajnálattal emlékezett meg az esetről, de ugyanakkor azt is mondta, hogy a nép lelkét szüntelenül izgatják, ingerlik csoda-e, ha szélsőségbe csap. Elfelelt megmondani, hogy kik izgatják.

A debreczeni sajnálatos eseményekben a kormány maga is a hatóságot s annak fejeit látta bűnösnek. Kovács Gusztáv távozása után azonnal megjelent Debreczenben Boda Dezső dr. fővárosi rendőrtanácsos, mint kormánybiztos, Végh Gyula rendőrkapitányt azonnal fölfüggesztette s ideiglenes főkapitányul Tóth János budapesti rendőrkapitányt nevezte ki, aki erélyesen látott hozzá a bűnösök kinyomozásához. Letartóztatták Herczeg János tanítót, Varga Lajos dr., Révi Nándor dr. ügyvédek, Thieszen Arthur bankigazgatót, Fekete Jenő gimnáziumi tanulót, Békassy Jenő hírlapírót, Kerekes Sándor talyigást, Sáfrány Károly, Szöllősy István és Jeremiás Károly iparosokat. Persze a tíz napi fogság mártirokká, nemzeti hőskökké emelte a zsarnok üldözés áldozatait s e tekintetben a Debreczeni Független Ujság sietett a hangulatot emelni:

Következett azután a tisztviselők és rendőrök vexálása. Fölfüggesztette a belügyminiszter K. Tóth Mihály dr. rendőrkapitányt, Orosz László rendőrfogalmazót, Szöcs Lajos rendőrbiztosot és több rendőrt. A Debreczeni Független Ujság tekintet nélkül a személyekre a legvehemensebben támadta a jóléti bizottságot, hogy nem tesz semmit ezek érdekében, Kovács József polgármestert pedig, amiért engedelmeskedni sietett a törvénytelen rendeletnek.

Lassanként elsimultak az izgalomok. Tóth János befejezte a vizsgálatot s elutazott.

A nagy politikában válság- és békehírek váltották egymást. Már meg is volt az új Széll Kálmán-féle leginkább 67-es alapon összehozott, de mégis koalíciós miniszterium, amikor február 4-én bejelentette Andrassy a vezérlő bizottságnak, hogy a király a koalíciós pozíciót sem fogadta el. Megkezdődtek a viharjósítások, a vármegyék s a koalíció passzív reszisztencia álláspontjára helyezkedett s a korona kénytelen volt a királyi biztosok kiküldetésével megkísérelni. Erőszakos, rendőrökkel való sorozással fenyegetőznek a lapok. Debreczenben és Hajdúmegyében mindinkább lecsendesedett a hangulat annyira, hogy a tisztviselők körében a reszisztencia abban-hagyásának gondolata kezdett megerősödni s mikor a lap abszolútizmusra való készülődésről ad hírt, ugyanakkor arról is ír, hogy Hajdúmegye február végén kilép az alkotmányvédő vármegyék sorából.

A Debreczeni Független Ujság február 11-iki számában jelent meg Batthyány Ti-vadar gróf fölhívása, hogy ne vegyünk osztrák árut. A tulipános mozgalom.

A mozgalmas politikai élet, amely elnyelt minden más gazdasági és városi kérdést, alig engedte szóhoz jutni a fontosabb, életbevágó ügyeket. A lapon látszik meg legjobban a koalíciós politikai zűrzavar, az ország békéjének fölkavarása milyen és mennyi kárt tesz. Elhallgatott az újság is minden más ügyet. Alig egyszer-egyszer jut szóhoz Debreczen város közügyeinek krónikása. A politika mellett csupán az érdekes rendőri események, néhány katonai, nem is helyi érdekű pikáns esemény találtak helyet. A vízvezeték, a csatornázás, a Debreczen-Nagyvárad villamos vasút ügyét említette csak föl a lap, ezekkel foglalkozott a hírekben elhelyezett néhány soros egyéb tárgy megemlézéseken kívül. De a leghevesebb politikai harcokban is idő és hely jutott a szegény emberek dolgának. Így a kishivatalnokok drágasági pótléka ügyének elhanyagolásáért csipkedti a polgármestert. Február 17-én elrendelte Várady Sándor kir.

ügyész, hogy a lapokat expedició előtt be kell mutatni előleges cenzura végett.

Február 19-én következett be a nevezetes nap, amelyen Nyiri Sándor, a kirendelt királyi biztos, fölolvasta a Házat, miután előbb az országgyűlés a neki küldött királyi kéziratokat olvasatlanul küldte vissza a királyi biztosnak. Azután rövid ülés után eltávoztak a képviselők, akik után bevonult Fabriczius honvédezredes s fölolvasta a királyi kéziratokat. Az ezredes leszállt az emelvényről a szuronyos katonák lepecsételték a magyar képviselőháznak terméit, amelyre a király azt mondta:

... hasznos tevékenységet várni nem lehet.

Szomorú kép, szomorú események.

Miután a Házban nem lehetett többé ülésezni, azt kezdték beszélni, hogy az üléseket a debreczeni nagytemplomban tartják meg.

Heves, erős támadások hangzottak el az erőszak, a királyi biztosság ellen, a házfölösztetés ellen és a szociáldemokraták ellen, akik Kristóffy választójogáért a kormány mellett voltak. A munkáskéz akkor a kormány felé intgetett barátságosan és a hazafias koalíciót szidták a szociálista munkástömegek, amelyeket most — milyen az idők fordulása — vezetőik az ennek levitézlett és most újra föltámadt koalíciónak szögálatába állott. Érdekes a két esemény összehasonlítása. A koalíciónak ugyanazok az emberei vannak ma is az új vezérő biztosságban, mint akkor, ugyanaz az ellenzék és mégis a munkásság mellettük.

Itthon, miután sem főispán sem rendőrfőkapitány nem volt, a Boda után idejött Vaday Lászlót nevezték ki kormánybiztosnak, akit a lap kegyetlen szatirával, gunyolódással mart csipkedett. A tisztviselők már érezték is a nagy-nemzeti ellenállás terheit, amelyeket a harci koalíció szájjal csinált, de a bőrével mégis csak a tisztviselő fizetett meg. A jóléti biztosság is frázisokkal dolgozott úgy, hogy a tisztviselő sereg belátta, hogy tettek esetén ő marad a csávában. A tisztviselők zugolódta tehát és a polgármester meg öt tanácsnok biztosítani akarván magát, nyugdíjazását kérte. Hazajöttek a képviselők is, de a tervezett beszámolókat nem tarthatták meg, mert Kristóffy betiltott minden nyilvános gyűlést, nemsokára pedig betiltotta a miniszter a lapok utcai árusítását is s így a Debreczeni Független Ujság is értesítette olvasóit, hogy a trafikokban szerezzék azt be.

A tanács a beszédet adók kiadását megtagadta s mindenki akarta, hogy fölfüggeszék a tanácsot.

Február utolsó napján jelent meg a vezérő biztosság kiáltvány.

Naszády Iván, a királyi biztos még meg sem jelent Debreczenben, amikor a kuruc Hajdúvármegye leszerelt egy rendkívüli közgyűlést. Amelyen kimondták, hogy a tisztviselők fogadják el az önként fizetett adókat és adják ki a belépési nyilatkozatokat. Ugyanakkor a kamara Szabó Kálmán indítványára állást foglalt az önálló vámterület mellett.

Március 3-án megjelent Naszády Iván királyi biztossá váló kinevezése a hivatalos lapban. Sajtóban és a városban a legnagyobb ellenszenvvel fogadták a királyi biztos érkezésének híret. Naszádyról kisütötték, hogy fillig adós, hogy vadoláh és a többi. A vármegye minden akadékoskodás nélkül nyitotta ki közgyűlési termét és vette tudomásul a királyi biztos kinevezését, míg Debreczen város tisztviselői ragaszkodtak a közgyűlés tiltó rendelkezéséhez. A polgármester egyenesen meg is tagadta a közgyűlési terem kulcsainak átadását. Már mindenki attól tartott, hogy a polgármester fölfüggesztése következik, amikor elkészítették már többen is a nyugdíjaztatás iránti kérvényüket, de nem került erre a sor, a jóléti biztosság leszerelt és fölmentette a tisztviselőket az ellenállás kötelezettsége alól, sőt Kiss Alberték, Márton Imréék indítványt is terjesztettek elő, hogy kérjen a törvényhatóság főispánt a teljes rendgarantálása mellett.

A koalícióban különben is valami bomlás volt, a függetlenségi erősen támadták Bánffy s az emberek egymásután léptek ki az

új pártból, így többek közt Eötvös Károly is, Debreczenben pedig Szabó Kálmán és Körössy Kálmán is.

Érdekes eseménye a napoknak, hogy Vörös László kereskedelemügyi miniszter elrendelte a III. osztályu gyorsvonatok íratását már akkor.

Az izgatott hangulatnak és a mindenáron elenségeskedést kereső tendenciáknak lehet tulajdonítani azt a képtelen hírt, amely március 10-én kelt szárnyra, hogy a pápa föloldotta a királyt az alkotmányra tett esküje alól.

Március 11-én este Vaday kormánybiztos rendőrkapitány fölment a városházára és letépte a pecsétet.

A városban ez a szenzáció hatásával bírt, hiszen akkor még akkora volt a lelkesedő hangulat, hogy a nők körében megindították a koalíciós tulipánmozgalmat is. A fölhívás éppen e napon jelent meg.

A jóléti biztosság még a leszerelés után is ugratta a szegény tisztviselőket. A Bikában titkos értekezletet tartott s innen dirigálta a tisztviselőket.

Ez volt március 13-án s a lakosság az ifjuság inpozáns március 15-re készült, ami sikerült is. Az ünneplésbe, a politikai eseményekbe bekapcsolódott a színház is, amennyiben akkor katonazenekar játszott a színházban. Azonban 15-én csak úgy akart játszani a katonabanda, ha nem lesz hazafias vers szavalás. Ez pedig nem maradhatott el s így a kitűzött Hunyadi László opera helyett II. Rákóczi Ferenc fogsága ment, amihez nem kellett zene és így lehetett szavaini.

Március 16-án fölolvasták a vezérő biztosságot, 17-én Naszády Iván királyi biztos Hajdúvármegye és Debreczen városa közgyűlésén bemutatkozott. Ott Baltazár Dezső dr. emelt óvást ragyogó szép beszédben, itt senki.

Valami ellensége a lapnak a szociáldemokrata pártot ugratta a Debreczeni Független Ujság ellen, amelynek szerkesztője két gyönyörű vezércikkben felelt a rágalmakra.

Április 30-án elkoboztatta Várady kir. ügyész a lapot egy vezércikkért, amelyet Lengyel Zoltán írt.

A királyi biztosság azonban már semmi izgalmat nem okozott. A figyelem más események felé fordult. Így a debreczeni védegyelet mozgalmát kísérték nagy figyelemmel és szomorúan emlékeztek meg a 39. gyalogezred Boszna-Bródbra távozásáról, ami április elsején történt. Kombinációk történtek Végh Gyula főkapitányi állására. Néhány nap mulva megérkeztek a zöldhajtókás 61-esek, csupa oláh fiu.

Végre április hatodikán létrejött a béke, megalakult az új, koalíciós kabinet, amelyet a király is fogadott s amely a következő volt:

Miniszterelnök: *Wekerle Sándor.*
Belügy: *Andrássy Gyula gróf.*
Kereskedelem: *Kossuth Ferenc.*
Vallás- és közoktatásügy: *Apponyi Albert gróf.*

Igazságügy: *Polónyi Géza.*
A király személye körül: *Zichy Aladár gróf.*

Földmivelésügy: *Darányi Ignác.*
Honvédelem ideiglenesen: *Andrássy Gyula gróf.*
Horvát: *Josipovich.*

Debreczen városa sietett az országos örömhangulathoz alkalmazkodva a legmelegebben üdvözölni az új kormányt. Nyomban megindult a találgatás, hogy ki lesz az új főispán s általános volt a vélemény, hogy Tóth János dr.

Április 16-án adta be a vádiratot a kirendelt nagyváradi ügyész Kovács Gusztáv bántalmazói ellen. Összesen három büncselekménnyel 22 embert vádoltak.

A királyi biztostól megszabadulva a város is kezdett folyó ügyeivel foglalkozni és így került tárgyalás alá a villamos telep létesítésének és a villamos világításnak ügye, amely napokon át foglalkozott a Független Ujság abból a szempontból, hogy a felszerelési munkát a Ganz cég, vagy a Siemens és Schuckert-művek kapják-e meg. A kérdés körül a közgyűlésen nagy vihar is kerekedett

s a polgármester ellen erőszakoskodása miatt erős támadásokat intézett a lap.

A szünügyi bizottság ülésével kapcsolatban most hangzottak el az első erősebb panaszok Zilahy Gyula ellen, amelyeket azonban egy hét múlva már visszaszívtak.

Április 20-án világot megdöbbenítő szerencsétlenség híret közölte a lap: Szanfranciskó leégett, nyolcezer ember pusztult el.

A zárszámadás kapcsán ismételtlen merült föl a Hortobágy hasznosításának kérdése s a lap élesen elítélte az ősi jogokat emlegető tábor. Néhány héttel később kérvény érkezett, Debreczenhez, hogy 28.000 hold földet hasznóbérbe venne egy nagybirtokos.

Április 28-án megalakult az alkotmánypárt.

Április 30-án volt Debreczenben képviselőválasztás, amelyen Thaly Kálmánt, dr. Bakonyi Samut és Szabó Kálmánt választották meg.

A polgármester a Városban május elején cikket írt, hogy Debreczennek nem kell külön főispán. Ki is kapott érte. Maró gunnyal támadt neki a Független Ujság egymásután több cikkben, majd tételesen mutatott rá azokra a nagy kérdésekre, amelyeknek kisorsolásához, — mert hiszen a tanács alszik, — egy külön főispán bizony kellene. A Debreczeni Független Ujság Wespriény Zoltán mellett foglalt állást s arra is rámutatott, hogy az alispáni székre Kovács Gyulát kell megválasztani. Mindkét dolog nemsokára meg is történt: Wespriény Zoltán főispán, Kovács Gyula alispán lett.

Közben töröltek minden politikai pert, amely a Kristóffy-kormány idejéből származott, a lapok ellen megindított eljárásokat is megszüntették, Kovács Gusztáv ügyében is.

A politikai harcok elültével mind több hely jutott a városi és társadalmi ügyeknek. Május havában ünnepelte a főiskola kiváló tanára Balogh Ferenc dr. negyvenéves szolgálatának jubileumát, amelyről szokatlan melegséggel és terjedelemben emlékezett meg a lap.

A városnál tapasztalt elmaradottságot erőlyesen ostorozta. Így a rendőrség fejlesztése, az utcák világítása, a kövezés, az utcák burkolása érdekében egymásután jelentek meg a cikkek s többek közt azt írta a polgármesterről, hogy óegyiptomi stílusban igazgatja a közt.

Május 21-én nyílt meg a képviselőház, amelyen a király különösen terjedelmes és sokat jelentő trónbeszéddel nyitotta meg az ülészakot.

Mélységes szomorúsággal közli a lap május 23-án, hogy Wolafka Nándor dr. v. püspök meghalt. Az általános szeretet és tisztelet minden kifejezésével halmozta el a kiváló ember emlékét s méltó megemlékezésben parentálta el Debreczen e nagy emberét, akiről később Csiky Lajos írt meleg, szeretetteljes sorokat.

Május 24-én ilte fennállásának 150-ik évfordulóját a 39. gyalogezred, amely akkor távol a várostól Temesváron, Bródban állomásozott.

Nagy ünnepség folyt le május 27-én a sporttéren, ahol országos sportünnepély volt.

Különös gondot fordított ez időben a lap a rendőri és törvényszéki események közlésére s nem volt nap, hogy valamely rendőri esemény, vagy nagyobb törvényszéki tárgyalást ne közölt volna, amelyek közt különös érdeklődést keltett Sóvágó Gábornak a Méliusz-téri gyilkosnak ügye, amely szenzációs fordulatokkal hetekig húzódott el s azzal végződött, hogy a gyilkost életfogytiglani fegyházra ítélték.

Nem kevésbé szenzációt keltő nap volt az, hogy Boda Dezső dr. azt mondta a fővárosban, írása van, hogy meg voltak elégedve vele Debreczenben.

A megindult kavargásban Kovács József polgármester elszölte magát, hogy ő is teljes elismeréssel van Boda működése iránt. Természetes, hogy erre megindult a legerősebb, legcsipösebb támadás. Józsi bácsi nyilatkozik. Ritkán szól, de akkor elárulja magát — ilyen címen hozott a lap cikket.

Június 7-én installálták Wespriény Zol-

tánt a városnál és megyénél nagy ünneppé.
 Junius 14-én alakult meg a mentő-egyesület s ugyanakkor látjuk, hogy erős mozgalom volt az új postapalota építése, a 11-ik gyógyszerár fölállítása és a tisztviselőtelep létesítése érdekében. Ugyanaznap érkeztek Debreczenbe a finn dalárok, akiket nagy szeretettel fogadtak itt.

Mintha új éra keletkezett volna a városnál, elővettek több ügyet, így a vízvezeték kutak ügyét is, kiadták a munkákat és elrendelték a furás megkezdését. A júliusi közgyűlésen is nagy ügyek szerepeltek: a református főgimnázium 400.000 koronás segélye, a rendőrségi palota, a tizenegyedik gyógytár, a villamostelep bővítése, a Bocskay-szobor. Ráért a szerkesztőség éles, szuró hangon beszélgetni a polgármesterrel, gunyolni őt a Bodának irt elismerő levélért és „Józi bácsinak” címelve ugyancsak kikapott a volt 48-as pártelnök s egyenesen fölhívta, hogy vonja le a konzekvenciát. Napról-napra jelentek meg a cikkek „A polgármester”, „A polgármester nyilatkozik” s így tovább.

De e kérdésen kívül ott találjuk a lap hátsó oldalán a városi ügyek egész sorát, az érdekebb rendőri események földolgozása mellett. Csak néhány sorban akarunk rámutatni azokra a dolgokra, amelyek 1906 júliusától az év végéig foglalkoztatták a lapot. A debreczeni hajózáható csatorna terve, a Nagyerdő jövője, gyermekjátsszótér, nagy körút, a házbéradó behozatala, Oroszország forrongása, a Duma szétkergetése, ismét a polgármester Bodagrátulációja e címen: „A kameleon polgármester”, a sámsoni vasut elleni támadás, mert a Nagyerdőn megy át, a Hortobágy hasznosítása, a papi javak hasznosítása, az új bérkocsiszabályrendelet, mozgalomindítás, hogy Rákóczi Ferencnek mauzoleuma legyen, javító intézet Debreczenben, az általános választói jog, a debreczeni önkéntes iskola, a kiegyezés revíziója, a főorvosi állás betöltése, amelyre későn írták ki a pályázatot, művésztelap a Nagyerdőn, huszdrágulás Debreczenben, Polónyi kinevezi az éjjel-nappali ügyeseket, az alkotmánybiztosítók, a debreczeni adókiivetés, Wolafka örökének vagyoni bajai, a közművelődési ház, a debreczeni postapalota, a vízvezeték, a hajdumegyei indítvány magyar nemzeti bank létesítése iránt, a kiegyezési tárgyalások, a város hivatalos órái, az István-malom munkásainak sztrájkja, a színház művészi programja. Jekelfalussy miniszter a kassai honvédszobor leleplezésén, új vásárrendtartás, Bérczy Béla budapesti rendőrkapitány szenzációs öngyilkossága, a villamos világítás körüli harc, amelyben Révi Nándor dr. állításairól mutatja ki, hogy valótlanságokat mond, honvédtüzérség, létszámmelés, a Szerbiával föllépett bonvodalmak, az annexió előjátéka. Már október 3-án hadüzenetről írt a lap, amely erősen helytelenítette a Szerbiával fenyegető konfliktus előidézését.

A hivatalos lap nyomán október 4-én közölte a Független Ujság, hogy a király kispóstopostnak és debreczeni plébánosnak Wolafka utódjával Gróh Ferenc gyulai plébánost nevezte ki.

Október 16-án lett Tüdős Kálmán dr. főorvos.

Október 19-én terjesztette be Wekerle Sándor miniszterelnök Rákóczi hamvainak hazahozatalára és az 1715 XLIX. szegénytörvény 2., 3. szakaszainak eltörlésére vonatkozó javaslatot.

Október 20-án a Goluchowski-ügy miatt headta lemondását, de a király nem fogadta el s inkább Goluchowskit menesztette s nem sokára megtörtént az új külügyminiszter kinevezése, az új külügyminiszter Aerenthal Lexa Lajos báró pétervári nagykövet lett.

Rendkívül fontos várospolitikai esemény történt október 25-én. Megalakult a városi párt, amelynek célja volt, a pártpolitika kizárásával letörni a maradi klikket s irányítani modern szellemben a városi közügyeket. Márk Endre, Jánosi Zoltán, Szent-Királyi Tivadar, ifj. Schvarcz Vilmos, Kemény Mór, Szilágyi Imre, Kovács Gábor dr., Ferenczy Gyula dr., Kernhoffer József, Lőkövits Ar-

thur és még sokan olyanok, akik ma is kiváló emberei a közgyűléseknek, voltak a bevezető emberei az új alakulásnak.

Október 27-én érkeztek a fejedelem hamvai Orsovára, 28-án pedig a fővárosba, ahol az egész ország szeretete és lelkesedése vette körül a fejedelem, Zrínyi Ilona, Tököly, Eszterházy, Beresényi, Csáky és Sibrik koporsóit. Ugyancsak fejedelmi pompával ment végbe másnap a kassai dombon a temetés, amelyen az egész ország, Hajdúvármegye és Debreczen városa is küldöttséggel és díszbandériummal volt képviselve. Október 30-án temették Tököly Imre hamvait Késmárkon.

November elején megkezdődtek a híresztelések, hogy újonclétszámmelés kell. Az ellenzéki lapok megdöbbenéssel tárgyalták az ügyet, azt gondolták, hogy a szent és hazafias koalíciónak nem kell sem adó, sem katona, sem kvóta. Apponyi a maga kerülgetésével csak annyit mondott a hozzá intézett kérdésre, hogy erre ők nem vállaltak kötelezettséget.

November 13-án az egyházkerületi közgyűlés keretében meleg szeretettel és tisztelettel ünnepelték Dégenfeld József grófot, aki akkor volt tíz éve főgondnok.

Ez időben kezdett mozgalmat a társadalom a hatósági cselédközvetítőért. A kamara föllíratban kért orvoslást a waggonhiány miatt, ami jól tudjuk, a majdnem két éves parlamenti harc és akkor már egy éves koalíciós uralom vasuti politikájának eredménye volt. A városi tisztviselők fizetési javítást kértek, amivel kapcsolatban éppen akkor tárgyalták a bizottságok az új szervezeti szabályrendeletet, amelyről tudjuk, még ma sem nyert elintézését közmegegyezésre.

Szenzációs bűnügyet tárgyalt a lap november 22. száma. A László József-féle tartóztatást, dicséretére lehet mondani, hogy olyan hangon és olyan tartózkodó diskrecióval, a hogy az ma már nem szokásos. Sarkadi Szabó István huszárönkéntes és László József voltak a bűnösök. László beteg lelkű ember volt. Szabó ezt kihasználta nemcsak vagyoni előnyére, de arra is, hogy tönkre tegye László József gyönyörű 15 éves unokahugát.

November 25. Hazafias ünnepség keretében leplezték le a Bocskay-szobrot az Emlékkertben.

Még virágzott a koalíció, de már hervadt a tulipán, amely különben talaira sohasem talált a hazfiaknál, hanem csak gomblyukra. November 28-án Koncz Ákos tollából „A tulipán hervadása” címen közli ezt a tényt a Debreczeni Független Ujság.

November 30-án lett öngyilkos Vidor Pál, akinek özvegye az öngyilkosság okául Fedák Sári viselkedését nevezte meg. Este nagy tömeg támadta meg Fedákot és megverte.

A Hortobágy hasznosítását megint leszavazta a „140 pár csizma”, amely alkalomból a lap „A debreczeni átok” címen írt cikkben szomorúan konstatálja az elmaradottságot, amely Debreczent a maradiság posványában hagyja.

1907.

1907 január 9-én meghalt Perzsia hatalmas uralkodója, Muzaffer Eddin sah.

11-én Benedek János lemondott a Házban viselt jegyzői tisztségéről.

12-én a kultuszárca tárgyalása kapcsán szó esett a Házban a harmadik egyetemről is. Debreczent azonban ez alkalommal csak egyetlen képviselő említette meg.

Országos híri volt az a váltócsalás, melyet Biringer Tivadar, egy vidéki földbirtokos fia követett el s amelyre csak akkor, midőn Biringer már régen Amerikában volt, január 12-én jöttek rá. Összesen hatvan ezer koronát vett föl Biringer hamis váltókra.

A harmadik egyetem ügyében 15-én ismét fölszóltak a Házban s ez alkalommal Kecskeméthy István szólalt föl Debreczen érdekében.

17-én, a Csokonai-kör ülésén szóltak fel a harmadik egyetem ügyében, ahol is elhatározták, hogy akciót indítanak az egyetem Debreczenbe helyezése céljából.

Hónapokkal ezelőtt Hajdúvármegyében japán kivándorlási ügynökök csábították ki-

vándorlásra az erőteljesebb embereket. kiknek aztán öt évre házasságra kellett lépni egy-egy japán nővel, hogy az ezen házasságból születendő gyermekkel szaporítsák Japánnak az oroszokkal való háború folytán meggyengült férfierejét. A születendő gyermekek után aztán díjakat kaptak a kivándoroltak. A Debreczeni Független Ujság hiradása révén a miniszteriumba is eljutott ez a fölfedezés, hol is meggyőződve a hir valóságáról, 16-án rendeletet bocsájtottak ki, melyben fölszóltatták a törvényhatóságokat a kivándorlási ügynökök kiutasítására.

19-én mondott le Polónyi Géza igazságügyminiszter. A király mély sajnálkozását fejezte ki a távozás felett.

A város 30-iki közgyűlésén a munkások heves tüntetést rendeztek a város fa-hiánya miatt.

Csiha Márton hajdunánási főkapitány 30-án ülte szolgálati idejének 25-ik évfordulóját.

Polónyi Géza igazságügyminisztert február 1-én bucsúztatták el hivatalától a Házban nagyszámu karzati közönség jelenlétében.

4-én nevezte ki a király ő felsége az új igazságügyminisztert, aki Günther Antal lett s aki 5-én már meg is kezdette működését a Házban.

Március 11-én Pelkow bolgár miniszterelnököt -- midőn egy minisztertársával hazafelé ment -- ismeretlen ember három revolverlövessel leterítette. A miniszterelnök azonnal meghalt.

Rémiséges zendülés tört ki 19-én Romániában. A fellázadt parasztok, a legnagyobb kegyetlenkedéseket vitték véghez, de különösen a zsidókat üldözik. Sok ezret megölték és elűldöztek.

27-én a román zendülők már Bukarestet fenyegetik, ahol rémitő az izgalom. A zendülés az egész országban terjed.

Március 31-én 36 oldal terjedelemben jelent meg a Debreczeni Független Ujság. Husvét című szépirodalmi mellékletében a legnevesebb magyar írók nyújtottak élvezetes elbeszéléseket és verseket. Így Szabolcska Mihály, Csiki Lajos, Vértesi Gyula, Oláh Gábor, Szávay Zoltán stb.

Bukarestben április 2-án a dinasztia és a kormány elleni összeesküvésnek jött nyomára a rendőrség. A rendet eddig még nem sikerült helyreállítani.

11-én az orosz anarchisták bombamerényeket kíséreltek meg Miklós és Sándor nagyhercegek ellen. Tervük azonban nem sikerült, mert észrevették őket és revolverlövéssekkel elriasztották.

Debreczen város törvényhatósága 17-én tartott rendkívüli közgyűlésén bizalmat szavazott a kormányra.

Egy tehetséges, fiatal életet vágott ketté május 5-én egy önnudatlan ólomgolyó. Vályi Gusztávot, a híres poétát érte a véletlenül elsült revolver golyója s pár perc múlva már halott volt. Az országos híri fiatal költő családját számos részvétlívratban keresték meg a fiatal poéta tisztelői.

A vasutasok fizetésrendezéséről május 13-án terjesztette be a képviselőházhoz Kosuth Ferenc kereskedelemügyi miniszter a törvényjavaslatot.

A 13-iki pünkösdi száma a Debreczeni Független Ujságnak a „Pünkösdi” című melléklettel 40 oldal terjedelmű volt. A szépirodalmi részbe Jánosi Zoltán, Vértesi Arnold, Petrus Jenő, Szávay Gyula, Oláh Gábor stb. írtak.

Nagy ünnepségek keretében folvt le a Bocskay-szobor leleplezése Bőszörményben június 4-én.

7-én őfelsége a király Wekerlének adományozta a Lipót-rend nagykeresztjét.

A pár hét előtt történt képviselőházi naplóhamisítás hősét, Vajda Sándor nemzetiségi képviselőt 8-án a szó szoros értelmében kiűzték a parlamentből.

Őfelsége a király 27-én nevezte ki az új horvát bánt, Rakodczay Sándort.

28-án mély gyász érte a nemzetet gróf Károlyi István halálával, aki életében a közélet egyik legkiválóbb szereplője volt.

A portugál király, Carlos 29-én lemondott a trónról.

Julius 14-én egy Leon Mane Maille nevezetű ember kétszer egymásután rálőtt Fallières francia köztársasági elnökre, de lövései senkit sem találtak.

Országos szenzációju eset volt a még mindig emlékezetes dánosi rablógyilkosság, melyet véres kegyetlenkedéssel követett el egy kóbor cigány-banda július 19-én.

A Hortobágy-hasznosítása érdekében fontos nap volt a szeptember 10-iki nap. Ekkor került ugyanis a nagybizottság elé az ügy, ahol elfogadták azt az indítványt, hogy a 3000 hold hasznosítása érdekében a kaszáló használatáért összesen 60.000 koronával többet fognak szedni a gazdaközönségtől, mely összeget a szükséges beruházásokra fordítják.

Október 15-én szivárgott ki az udvari körökből az a szenzációs hír, hogy ő felsége a király nagybeteg. Súlyos tüdőgyulladásba esett, mely azonban amint tudva is van, szerencsére nem volt veszedelmes.

19-én meghalt a magyar közélet egyik kiváló szereplője, Podmaniczky Frigyes báró.

Justh Gyula a koalíciós kormány házelnöke az izzó oláh és horvát szemtelenkedések miatt, akik nem respektálták elnöki tekintélyét, november 18-án beadta lemondását úgy, hogy a 20-iki ülésen már nem elnökölt.

December 8-án meghalt a svédek királya, Oszkár, kinek helyét Gusztáv Adolf trónörökös foglalta el.

Nagy eseménye volt a politikának 24-én. A képviselőház ezen a napon elfogadta a kvótajavaslatot, csaknem egy heti tárgyalás után.

A Debreczeni Független Ujság 25-iki száma a „Karácsony” című melléklettel összesen 40 oldalra terjedt. A szépirodalmi melléklet ismét a legnagyobb költők és írók tollából származó legszebb elbeszélésekkel s versekkel szórakoztatta a közönséget.

1908.

Az 1908. év politikai válsághirekkel kezdődött meg. A koalícióban már megkezdődött a bomlás. Andrassy, Wekerle, Kossuth közt nem volt meg már a teljes egyetértés s a lap már így kénytelen írni: pazar dolog nézni, hogy a függetlenségi párt a nemzet bizalmának egyedüli letéteményese, mint halad napnap után a 67-esek által kijelölt és jól kitaposott uton.

Ez év elején adta Thaly Kálmán a Debreczeni városi muzeumnak értékes holmijait, amelyek most Thaly-szoba címen legértékesebb részei a muzeumnak.

Tizediken az Osztrák-Magyar Bank lezállította a bankrótát 6 százalékról 5 százalékra, közeledett az ország a nemrég elmúlt pénzbőséghez.

A képviselőház, a koalíció készült a hárszabályrevízióra s elhangzott először a plurális választójog gondolata. A revíziós javaslatot az újoncjavaslatlaltal együtt el is fogadták január 27-én.

Január 25-én fogadta el a szabályozási tervet Debreczeni közgyűlése, amely e hóban igen viharos volt. Különösen azért, mert már Aczélnek fájt, hogy Konecz Ákos a Város című lapban megmondta nekik az igazat kissé keményen. Szó volt a városi zálogházról is, de ezt elejtették, míg a Stencinger-ház megvételét kimondták.

Február 1-én tragikus esemény döbbentette meg a világot: anarchisták lelőtték Carlos portugál királyt és fiát Lajos trónörökösöt és trónra lépett Manuel, aki három év múlva mint menekülő hagyta el a trónt. A fiatal Manuel, akinek olyan szrelemes regénye lett nevezetes elüzetésekor Delis Gabyval.

A Márton-féle klikk, amely ellen a Debreczeni Független Ujság is erősen küzdött, február 6-án kapta az első erős dőfést Márton Imrének Székely Imre ellen vitt sajtópörében, amelyben Székelyt fölmentették.

Február 10-én ismét borzalmas eseményről számolt be a lap. A rablógyilkos Husz Ábrahámot akasztották föl Máramaroszigeten.

A politikában a függetlenségi érzelmű embereket egymásután érték a csalódások, új és újabb paktum lett a katonai kérdésekben, amelyeknél már engedmények nélkül is en-

gedni kénytelen volt, a hárszabályrevízió s az, hogy a kormány nyílt programotnemadott, nagy elkeseredést szült. Andrassy lemondással fenyegetőzött s nyíltan beszéltek és irtak a függetlenségi párt szétszűléséről és 24-én Lengyel Zoltán és Nagy Györgyék megteremtették az új ellenzéki pártot.

Február 24-én fényes, meleg ünneplésben részesítette a közönség és a sajtó Zilahy Gyulát, aki ekkor ünnepelte meg színészetének 25 éves jubileumát. Mindenki, a Debreczeni Független Ujság is, meleg szeretettel üdvözölte a kiváló művészbembert.

Március 4-én rendkívüli eseményről ad hirt az Ujság; árvíz volt Debreczen alatt. A nagy esőzéstől a Hortobágy kiáradt s elöntött mintegy 600 hold területet.

1908 március 15-én új korszaka kezdődik ismét a lapnak. Sipos Béla, aki súlyosan beteg volt s időközben fürdőre utazott, de megmiután nagyobb tervekkel foglalkozott, megvált a laptól.

Helyébe Hegedűs Loránt jött, aki most is vezetője és felelős szerkesztője a lapnak. Új levegő, új irányok vonultak be a lap hasábjára, a demokratikus célokért való küzdés.

Ez idő politikai élete igen zavaros volt. A balpárt megalakult, Kossuth Ferenc tiszta függetlenségi kabinetet kívánt, a nemzet elégedetlenkedett a koalíció viselkedése és politikája miatt, a szabadelvűpárt pedig látva, hogy milyen lehetetlen irányba vitték a politika szekerét, újra mozogni kezdett. A képviselőházban egymást követik a viharos, botrányos jelenetek és március 27-én kiűtött a technikai obstrukció.

Március 27-én rendkívüli közgyűlésen mondta ki a törvényhatósági bizottság, hogy minő áldozatokat hoz az egyetemért, s hogy monstre-küldöttséget meneszt a miniszterhez.

1908 március 31-én szenzációs cikkben a következő címekkel:

„Ritter Franz von Kossuth.”

„Megjött a Lipótrend.”

„Az árulás jutalma.”

megírta a Független Ujság, hogy Kossuth Ferenc megkapta a Lipórend nagy keresztjét. Ez járt a kedvező, már az osztrákoknak kedvező kiegyezésért, a kvóta felemeléséért. A lap az erről szóló cikket így fejezte be:

„Tisztelt Hazám, képzel el Kossuth Lajos fiát fekete topánkában és sárga bugyogóban.”

Egymásután következnek be a politikai kellemetlenségek. A Házban az elnökség erőszakoskodik, csöndes klotürt hoznak be, Kossuthékat Bécsben puhítják, bekövetkezik a Barkóczy-botrány, Apponyi védi Barkóczyt, a katonai kérdéseket kikapcsolják a hárszabályok rendelkezéséből s újabb kompromisszummal igyekeznek a megingott álláspontot fenntartani. Április 9-én elfogadták a klotür javaslatot, 10-én Zichy János gróf titkos kihallgatáson volt a királynál s a koalíciós kormány bizalomnyilatkozatokat kért a törvényhatóságoktól.

Április közepén kezdődött meg a dánosi rablógyilkos cigányok és a Polónyi-Lengyel pör.

Május 1-én kapta a második sebet Márton Imre, amikor egy újabb pörben az esküdtek megint fölmentették Székely Imrét, a harmadik dőfés a klikk vezetői ellen május 6-án következett be, amikor Márton Imrével szemben újból fölmentették Székelyt.

Május közepén volt az egyházkerületi közgyűlés, amelyen hosszas vita volt a szekularizáció kérdésében s óvást emelt a közgyűlés Apponyinak az autonómiába avatkozása ellen.

Május 23-án csendőrszolgálat lépett életbe a városban a kőmivessztráik miatt.

Május 29-én hirdették ki a dánosi rablógyilkos cigányok ítéletét, amely szerint valamennyi cigányt bűnösnek mondtak ki.

Végül sikerre vezetett a Debreczeni Független Ujság hosszú időn át folytatott küzdelme. A lap ugyanis ostromozta a kórházi lehetetlen állapotok miatt a kórház vezetőségét. 29-én miniszteri biztos jött le Debreczenbe és több napon át vizsgálta a kórházat.

Május 30-án nagy, súlyos csapás érte Debreczen és a Tiszántuli református egyházkerülettel a magyar kálvinistaságot: meghalt hegymegi Kiss Áron püspök. A kiváló, nagyevű főpap halála az egész országban mélységes nagy gyászt keltett s a király is részvétét fejezte ki. Junius 3-án volt a temetés, amelynek pompájában ismételtelen megnyilatkozott a nagy tisztelet és fájdalom. Azonnal meg is indultak a kombinációk az új püspök személyére s jelöltékül Baltazár Dezső dr.-t, Dávidházy Jánost, Dicsőffi Józsefet és Eröss Lajos dr.-t emlegették. Már akkor lelkesedéssel és általános szeretettel hozták forgalomba különösen Baltazár Dezső dr. nevét.

Junius 17-én fogadta el a Ház Apponyi népoktatási javaslatát, amely azonban még messze állt a kötelező állami népoktatástól s belekerült a később észrevett és annyi bajt, elkeseredést keltett szakasz, amely a szerzetes rendek iskoláiról szólt. Mind nyíltabban kezdték tárgyalni ekkor már azt is, hogy legközelebb jön már a létszámemelés. A választói joggal azonban még mindig késlekedett a kormány.

Junius közepén kitört a belvillongás Persiában.

A nyári forróságban a városnak is szenzációja volt: első ízben szavazták le Márton Imrét, amit a Debreczeni Független Ujság történelmi pillanatnak nevez.

Julius 6-án véres, borzalmas katasztrófa riasztotta meg Debreczen lakosságát. A 10 óra után induló 1707. sz. budapesti személyvonat Hajduszoboszlón összeütközött egy tehervonattal. Az összeütközésnél két ember meghalt, 12 súlyosan megsebesült. Ez a hét a szerencsétlenségek hete volt, néhány nap múlva a budapesti Kovald-gyárban volt rémes robbanás, a gyár kigyuladt és több munkás meghalt és megsebesült, a debreczeni gyorsvonat pedig elgázolt egy asszonyt.

A debreczeni püspökségre erősen folytak az előkészületek, minden oldalról nagy lelkesedés nyilvánult meg Baltazár Dezső dr. személye mellett. Az elintábor persze nem mulasztott el semmi eszközt sem fölhasználni, de sikertelenül, mert a Debreczeni Független Ujság, amely élénken kísérte figyelemmel a mozgalmat, rámutatott a huncutságokra.

Julius 20-iki számában pattantotta ki a lap, hogy a debreczeni színház válságba jutott és Zilahy Letzter Józseffel szövetkezett, ami körül hosszú, napokig tartó polemia fejlődött ki és sok nyilatkozat történt. Ugyancsak július 20-án lett öngyilkos Gromon Dezső, 26-án proklamálták Törökországban az alkotmányosságot, a vezetést átvették az ifjútörökök.

A városi közgyűlésen fölmerült a vásárcsarnok eszméje. Fejér Ferenc dr. tett erre vonatkozóan indítványt, de tudjuk, az ügy még ma is stagnál.

Augusztus 5-én Oppenheimban Zeppelin először szállt kormányozhatóan nevezett lég-hajójával, amely azonban fölrobbant.

A fizetésrendezés kapcsán erélyesen szállt síkra a lap a városi tisztviselők érdekében és sürgette a pénzügyi palotát.

Augusztus 8-án bedőlt a szegedi kendergyár s az épen ebédlő munkások közül a romok 12 munkást megöltek, huszat súlyosan megsebesítettek.

Augusztus 19-én rendkívüli kiadásban számolt be a lap a püspök választás eredményéről, amely szerint Dicsőffi József 231, Eröss Lajos dr. 227, Baltazár Dezső dr. 184, Dávidházy János 116 szavazatot kapott s így Dicsőffi és Eröss közt pótválasztásra került a sor.

Erélyesen kellett védeni és védte is a lap a tisztviselők érdekét a fizetésrendezés kapcsán, amelyet Márton Imre és táborkara el akart odázni. Valóságos harc folyt e kérdés körül, de a közgyűlésen a Márton-klikk csufos vereséget szenvedett és a szavazások eredményéből látszott, hogy a városi párt erősen és becsületes akarattal tud dolgozni.

Augusztus 31-én elhalt a függetlenségi párt egyik legerősebb oszlopa: Kiss Albert.

Nagy halottja volt az országnak szeptember 10-én, amikor Falk Miksa hunyt el.

Szeptember 16-án az esküdtsek egy negyedik ügyből kifolyólag újból felmentette Székely Imrét Márton Imrével szemben s ekkor a Debreczeni Független Ujság vezércikkben mutatva rá a tényekre fordult a társadalomhoz, hogy ne engedjen többé vezérkedni egy így kompromittált embert.

Szeptember 18-án Andrássy Gyula belügyminiszter lefújta Szabolcs megye ama törekvését, hogy Hajdumegye egy részét oda kebelezzék be.

Szeptember 22-én jelentette a lap, hogy Magyarországon fölütötte fejét a kolera réme s hogy Máramaroszigeten már áldozata is van.

Huszonharmadikán külön kiadásban adta hírül a Független Ujság, hogy az új püspök 416 szavazattal 344 szavazattöbbséggel Eröss Lajos dr. lett. A hírt a közönség nagy meglepéssel és örömmel fogadta.

Október 2-án egy nyilatkozatból kiderült, hogy Andrássy választójogi tervezete sem egyenlő, sem közvetlen, sem titkos, sem községenkénti választást nem akar, amire tudvalevően a fővárosi munkásság általános sztrájkjal felelt.

Október 2-án este gyultak ki először Debreczenben a villamos lámpák.

Októberben kimondták Bosznia és Herzegovina annexióját, aminek következménye lett egy török bonyodalom, Szerbia harcias mozgolódása, ezzel szemben a 15. hadtest mozgósítása, itthon pedig a létszámfelemelés és 40 millió több költség megszárazása, Bulgária teljes függetlensége. Emlékeztet, hogy részleges mozgósításban hívták be az embereket s mindenki bizonyosnak tartotta a háborút, amely azonban a monarchia demonstrációja és Németország föllépésére elmaradt.

Október 9-én a debreczeni egyház egyhanguan meghívta Eröss Lajos dr. püspököt debreczeni lelkésznek.

Október 15-én megszavazta a Ház a katonatisztek fizetésemelését.

Október végén megtörtént a polgármesterjelölés, amelyben két ember állt egymással szemben Kovács József és Tüdös János dr.

Tizenkilencedikén ünnepelte a debreczeni felsőkereskedelmi iskola 50 éves fennállását.

Ez időben pattant ki Latkóczy Imre államtitkár panamája. A volt államtitkár pénzért osztogatott patikákat. A botrány után október 24-én föbelőtte magát.

Október 29-én a városi közgyűlésen pattant ki a proviziós nyomda-panama, amely óriási vihart idézett elő Márton Imre ellen.

November 10-én avatták föl a debreczeni vasutas otthont.

November 11-én óriási fölháborodással fogadták Andrássy plurális választói jogtervezetét.

November 12-én meghalt Makó Lajos színigazgató.

November 18-án iktatták be Eröss Lajos püspököt s ugyanakkor erős tiltakozás hangzott el a Ne temere ellen.

December 5-én a szerb határon agyonlőtték a szerbek Trajter Dezső főhadnagyot.

December 11-én Polónyi Géza leplezte a koalícióra szegyenletes, addig tagadott paktumot.

A városi restauráció közeledvén a Debreczeni Független Ujság erélyesen foglalt állást Kovács József polgármestersége mellett és pedig sikeresen, mert a december 17-iki közgyűlésen 28 szavazattöbbséggel győzött is. A karácsonyi számba adott értékes programot egy interjú keretében. A programban a következő pontok voltak:

A Hortobágy hasznosítása. — Vasuti politika. — A krematórium. — A városi jóvedelmek fokozása. — Városi takarékpénztár. — Kulturális feladatok. — Egyetem. —

Kulturpalota. — Csendőrkörületi parancsnokság. — Rendőrségi palota. — A pótadó.

December 29-én volt a városatyaválasztás, amelyen minden vonalon a városi párt győzött.

Világot megrendítő esemény híre érkezett ugyane napon. A messinai földrengés Messina pusztulásának híre.

Szabó Kálmán Debreczen város III. kerületének országgyűlési képviselője 1909 január 3-án, hosszabb szenvedés után elhunyt.

Sipos Béla a Debreczeni Független Ujság volt felelős szerkesztője rövid szenvedés után 14-én váratlanul elhunyt. Temetése 17-én folyt le az egész város közönségének osztatlan részvéte mellett. Hamvai fölött Jánosi Zoltán, Than Gyula, Zilahy Gyula és Szathmáry Zoltán mondtak megható bucsuztatót.

Weszprémy Zoltán, Debreczen főispánja a belügyminiszter kívánságára 22-én lemondott.

A Szabó Kálmán halálával megüresedett III. kerület országgyűlési képviselőjéül Dégenfeld József grófot jelölték, kinek támogatására 24-én óriási népgyűlést rendezett a Dégenfeld pártja.

A 28-án megtartott képviselőválasztás alkalmával Dégenfeld József gróffal szemben Csanak Jánost választotta meg a polgárság a III. kerület képviselőjéül.

Világgraszoló lopásra jöttek rá 29-én. A budapesti Augusztianus templomból ellopták azt az urnát, melyben Ferencz magyar király és osztrák császár szívet őrizték.

Országos szenzáció volt az az ügy, mely február 4-én pattant ki. József főherceg gyermekének nevelőjét, Mihalovits Géza huszárszázadost börtönbe vetették. Ez ügyben interpelláció volt 7-én a Házban is.

Debreczen város közgyűlésén 12-én megszavazták a népszanasatóriumot.

10-én újra Szerbiának harci kedvéről terjengenek a hírek. György trónörökös ismét erősen izgatja a népet a monarchia ellen.

A monarchia 13-án jegyzéket intézett a hatalmakhoz, melyben arra kért engedelmet, hogy az okvetetlenkedő Szerbiát okkupálhassa.

Óriási botrány történt a Házban 17-én. Egy nemzetiségi képviselő támadást intézett a magyar nyelv ellen, melyre a magyar képviselők kevés híján csaknem megverték a gyalázkodó nemzetiségi képviselőt.

21-én hosszabb vita után elfogadta a képviselőház az unjociavaslatot.

A szerb konfliktusban újabb bonyodalom állt be 22-én. Oroszország ugyanis ismét Szerbia mellett foglalt állást.

24-én öfelsege a király az önálló magyar bank ügyét a külpolitikai veszedelmek miatt elhalasztotta.

A szerbek merényletet terveztek a monarchia odautazó követje ellen, ezt azonban sikerült elhárítani.

Jelentős fordulat állt be az osztrák-magyar-szerb konfliktusban március 7-én. Szerbia ugyanis látva a monarchia és a hatalmak ellenséges magatartását, lemondott jogtalan igényeiről.

Mihalovits századost, kinek afférja volt József főherceggel, 12-én a királyi család egy tagjának megsértése miatt lefokozásra és 4 havi börtönre ítélték.

A 4-iki fordulattal nem dőlt el a monarchia s Szerbia között fennálló konfliktus. Sőt amint ez a legtöbbször történni szokott, különböző hírek váltakoztak ezután is. Komollyá vált a helyzet 17-én, mikor már megkezdődött a monarchia haderejének mozgósítása.

30-án megegyeztek a hatalmak a konfliktus ügyében s így a béke biztosítva lett. Az izgató György trónörökös pedig a hatalmak kívánságára lemondott a trónra formált jogairól.

A főrendiház április 2-án tartott ülésén elfogadta, miután azt már a képviselőház előzőleg jóváhagyta.

Emlékeztet nap a politika történelmében április 10-ike. Ezen a napon kezdődött

ugyanis a koalíciós kormány fölbomlása, mely azóta nem tudott többségre szert tenni.

A Debreczeni Független Ujság 11-iki, husvétii száma 48 oldalra terjedt s mint minden nagyobb ünnep alkalmával, úgy most is az ország legjobb íróinak munkáiból volt összeállítva a szépirodalmi rész.

13-án a török fővárosban nagy zavargások voltak, melynek eredménye az akkori kormány lemondása volt. A lázadók még a képviselőházat is elfoglalták. 14-én még folynak a zavargások, melyből kifolyólag 47 haláleset állt elő. A lázadók két minisztert is meggyilkoltak. 29-én már annyira ment a lázadás, hogy a szultánt megfosztották trónjától s helyébe Resad basát, az ujtörökök emberét proklamálták szultánnak. A fölkelők 20-án már Konstantinápoly alatt állottak.

A politikában 25-én ismét jelentős változás állott be a magyar politikában. A király nyíltan állást foglalt az önálló bankkal szemben.

27-én az izzó politikai események s a király állásfoglalása miatt a koalíciós kormány bejelentette a Házban lemondását.

28-án a zavargó ujtörökök elűzték a szultánt s amint hírlett is, Resad effendit ültették a trónra, 29-én pedig elfogták a szultánt s Szalonikibe szállították.

Az országos híri szabadkai gyilkosság ügyében nevezetes fordulat állott be május 22-én. Ekkor ugyanis Jánosi, özvegy Haverdáné gyilkosa bevallotta a gyilkosságot.

Lapunk május 30-án, pünköstkor ismét 40 oldal terjedelemben jelent meg, melynek szépirodalmi részében ismét a legjobb írók dolgozatai foglaltak helyet.

A király öfelsege, miután a kibontakozási tárgyalások eredménytelenek maradtak, július 8-án újra kinevezte a Wekerle kormányt.

Törökország után Perzsiában tört ki a forradalom 13-án. A nacionalisták megtámadták Teheránt, úgy, hogy a sah menekülni volt kénytelen. A katonaság és a nép között heves harcok folytak.

15-én elhatározta a király öfelsege, hogy a már megkezdődött nyári szünet dacára is összehívja a Házat, mert Szinajában a románok meggyalázták a magyar zászlót. Ez ügy békés elintézése céljából a trónörökös Szinajába utazott. Visszafelé jövet 17-én négy lövést intéztek a trónörökös kocsjára s a golyók a kocsii oldaláról pattantak le. Egy Koncziámi nevezetű földbirtokost puskával kezében letartóztattak.

A perzsa sah a forradalom hatása alatt 19-én lemondott trónjáról, kinek helyét Mohamed Ali foglalta el. A forradalom csendesedik.

Clemenceau György francia miniszterelnököt a képviselőházban leszavazták július 22-én.

24-én alakult meg az új francia kormány, melynek elnöke Briand lett.

Spanyolországban 28-án a forradalom előjelei kezdtek mutatkozni. A kormány mintegy 5—6 városra hirdette ki az ostromállapotot. 29-én már egész nyíltan folynak a zavargások s a nép és katonaság közti összeütközések napirenden vannak. 30-án már nyílt forradalomra fajultak a zavargások. A nép és a katonaság valóságos csatákat vív egymással. 31-én a katolikus szerzeteseket támadták meg a forradalmárok és mintegy 120.000 szerzetest fölkoncoltak. A lázadást csak 3—4-én kezdik elfojtani. A fölkelők az ezen napokon vívott csatákban rengeteg veszteséget szenvedtek. 5-én már a rend teljesen helyreállott. A lázadás vezéreit mind elfogták és kivégezték.

Országos szenzációja volt a Fiumei Népbank kirablása augusztus 11-én. A rablók, miután a vezérigazgatót agyonlőtték, gazdag zsákmánnyal távoztak.

17-én elfogták a fiumei bankrablók egyikét, Orloff Pétert.

A bajor trónörökösne és leányai 20-án Debreczenbe érkeztek.

A Mátyásy Zoltán hadbíró ellen elkövetett pokolgépes merénylet tettesét Junga

Jenő honvédszázados személyében kinyomozták és 29-én letartóztatták.

Szeptember 3-án jutott a világ tudomására az a szenzációs fölfedezés, hogy Cook Frigyes sarkutazó fölfedezte az északi-sarkot.

23-án ismét válság állt be a magyar politikában. A kormány ugyanis nem tudott megküzdeni az ellenséges áramlatokkal és beadta lemondását.

28-án meghalt Debreczen-város I. választókerületének országgyűlési képviselője Thaly Kálmán, Rákóczy krónikása.

29-én a Házát október 5-ig elnapolták. Thaly Kálmán temetése 30-án folyt le óriási részvét mellett. A megboldogult családjához öfelsége is részvétáviratot intézett.

A Thaly Kálmán halálával megüresedett I. kerület képviselőjéül október 5-én hivatalosan Tüdős János dr.-t jelölték.

A kormány által öfelségéhez beadott lemondást öfelsége a király nem fogadta el s erről 8-án értesítette a képviselőházat.

A Debreczen-város I. kerületének megüresedett országgyűlési képviselői mandátumára jelölt Tüdős János dr.-t nagy szótöbbséggel a kerület képviselőjéül választották meg Varga Lajos dr.-ral szemben.

Északkeleti Magyarország függetlenségi polgársága impozáns tüntetést rendezett november 3-án Debreczenben az önálló nemzeti bank mellett.

Szomorú nap volt november 10-e. Ekkor halt meg a magyar irodalom egyik kiváló vezérembere: Gyulai Pál.

A politikának egyik nevezetes napja volt november 12-e. Ekkor szakadt ketté a 48-as párt.

Erzsébet királyné öccse, Károly Tivadar herceg december 1-én Bad-Kreuthban meghalt.

18-án meghalt Belgium királya: Lipót. Az önálló bank ügyében teendő bank föllíratot a képviselőház 23-án megszavazta.

A Debreczeni Független Ujság 25-iki, karácsonyi száma 44 oldal terjedelemben jelent meg, gazdag szépirodalmi melléklettel.

Az 1910. év kezdetén a politikai egy éves folytonos válság kezdett kibonyolódni, Lukács László kabinetéről beszéltek. Január 10-én Wessprémy Zoltán Hajdúvármegye és Debreczen főispánja be is adta lemondását.

Január 17-én nevezte ki a király Khuen-Héderváry grófot miniszterelnökké. Január 24-én mutatkozott be az új kormány óriási botrányok között, mire 28-án március végéig elnapolták a Házát. Khuen betérjesztette lemondását, de a király azt nem fogadta el, hanem fölhatalmazást adott a Ház fölösztatására. Megalakult a reformpárt a választójoggal programjában és Tisza megígérte támogatását.

Február 7-én ismét gyász érte a várost: meghalt Simonffy Imre volt polgármester.

Február 7-én tartotta meg Iglón Hieronymi Károly a programbeszédét, amely erős kritika és leleplezés volt a koalíciós politikáról és gazdálkodásról. Hieronymit egyhangúlag meg is választották.

Február 15-én kinevezte a király Debreczen és Hajdúvármegye főispánjává Domahidy Elemért, amit úgy a város, mint a megye őszinte nagy örömmel fogadott.

Február 16-án a szegedi esküdtársak Haverda Máriát, Vojtha Antalt és Jánossy Aladárt fölmentette.

Február 20-án megalakult a Nemzeti Munkapárt.

Február 21-én meghalt Oláh Károly kulturtanácsos.

Március 4-én fényes és meleg ünnepség keretében installálták Domahidy Elemért.

Március 7-én eljött Debreczenbe Justh, akit igen hidegen fogadtak.

Március 10-én halt meg Lueger Károly, Bécs főpolgármestere.

Március 16-án dőlt el hosszú harc után a debreczeni színházpályázat akként, hogy Komjáthy János visszalépett s így a színházat megint Zilahy Gyula kapta meg.

Március 20-án a főispán kinevezte Rostás Istvánt ideiglenes rendőrkapitánnyá.

Március 21-én megnyílt a Ház, amikor is fölháborító dolgok történtek ott. Tintatartókat, nehéz tárgyakat dobáltak a miniszterek felé, akik közül Serényi Bélát és Khuen-Héderváryt meg is sebesítették.

Előző napon Debreczenben alakult meg a munkapárt.

22-én fölöszlatták a képviselőházat.

30-án jött a hír az ökörmézői borzalmas táncmulatságról, ahol 340 ember égett el.

Városi ügyekben több dolog dominált ekkor, amelyek körül nagy harc folyt, ezek a megfelebbezett színházberlet, a tisztviselők fizetésrendezése, a csatornázási terv és költségvetés jóváhagyása. A Független Ujság mindhárom kérdésben állást foglalt s álláspontja érvényesüléséért cikksorozatokban küzdött. Április 8-án döntött a közgyűlés a színházügyben s azt Zilahynak adta ki. Ez alkalommal kínos és kellemetlen incidensek, majd sajtó hadjáratok keletkeztek.

Április 19-én volt Debreczenben a Tisza-nap Tisza István grófit végtelen lelkesedéssel fogadták és hallgatták meg s Láng Lajost a III. kerület képviselőjelöltjévé kiáltották ki; akit küldöttség hozott le Debreczenbe, ahol valósággal ünnepelték.

A Független Ujság is végtelen lelkesedéssel, harci készséggel állt a munkapárt mellé és segítette annak törekvéseit. Május 6-án megérkezett Debreczenbe Láng Lajos, akit igazán nagy és ünnepélyes, lelkes fogadtatásban részesítettek. Ugyanakkor vendége volt Debreczennek Zichy Géza gróf is, aki a Zenede negyedszázados jubileumát jött ünnepelni.

Egy nappal előbb Szávay Gyulát, a kiváló költőt ünnepelték a fővárosban abból az alkalmából, hogy a Kiszalud-társaság tagjává választották.

Világesemény is történt ez időben. Meghalt VII. Edvárd király.

Május 10-én jelölték a II. kerületben Papp József drt, akinek érdekében szintén lelkes, nagy agitációt fejtett ki a Független Ujság s akit nagy lelkesedéssel fogadtak és hallgattak meg.

A május 24-iki lapban két érdekes hirt találunk: egyik Firczak püspök debreczeni látogatása a görögkatholikus új templom föl-szentelése alkalmából, a másik Szávay Gyula nyiregyházi képviselőjelöltsége. Ugyancsak e lapban a harmadik fontos hír az volt, hogy Molnár Viktor kijelentette: Debreczennek van a legtöbb jogcime a harmadik egyetemre.

Nemsokára megjelentek a kortes nóták is. Ime:

I.

Dallam: Debreczenbe kéne menni . . .

Piac-Hatvan-utca végén
Kiáltja: Papp Jóska élien!
Mert követnek csak ő való,
Bakonyit vigye a manó!

Papp Jóskának szive, lelke,
Debreczenhez van már növe.
Ki zászlóját nem követi,
Sintér ebrudon vigye ki.

Nemzeti munkapártira
Szavazz édes atyámfia,
Ez nem hazug, ez nem csaló.
Ez az országházba való.

Lefujtak a negyvennyolcnak,
Lefujnak most Bakonyinak,
Mert szegre akasztá elvét,
Rosszra használva a nyelvét.

Aki magyar, aki vitéz,
Bakonyival most szembe néz.
És rá szavaz Papp Jóskára,
Az igazi polgártársra.

Az mondjuk mi Papp Jóskának:
Sugja meg Tisza Pistának,
Hogy Debreczen őt szereti
És elvét híven követi.

II.

Dallam: Vékony deszka kerítés . . .

Munkapárti vagyok én,
Láng Lajossal tartok én.
Mert csak a jót akarja,
Valódi magyar fajta.

Nem kell nekünk Körösi.
Mert elvét hányja-veti.
Maradjon ő magának,
Justhpárti katonának.

Láng Lajos lesz követünk,
Mi csak ő benne hiszünk.
Ki szereti e hazát,
Kövesse Láng zászlaját.

Láng Lajosnak az elve
Igazi, mint a lelke.
Nem hazudik, nem csaló.
Az országházba való.

Az országház ajtaja
Régen be van már csukva.
Mert Justh és ija-fiija
Szépen megostromolta.

Kalamárisok, könyvek,
De csuf módra repülnek . . .
És a negyvennyolcasok
Azóta mily boldogok!

Csunya dolog volt biz' a'
Drága jó atyámfia,
Azért szavazz most arra,
Ki csak a jót akarja.

Május 30-án folytak le a választások, amelyeknek eredménye szerint Debreczen képviselői lettek: Láng Lajos, Bakonyi Samu, Tüdős János dr.

Junius 12-én nevezte ki a főispán Rostás Istvánt főkapitánnyá, ami nagy meglepetést keltett.

A választási harcok után megint a városi ügyeket kezdte erősebben figyelemmel kísérni a lap s nagyobb helye jutott a világ és országos eseményeknek is. Ez időben voltak új események a zenede városításának kérdése, a délvidéki árvízkatasztrófa, a Borromeus enciklika, a Haverda-ügy új tárgyalása, a debreczeni új pénzügyi palota.

Junius 28-án hangzott el a trónbeszéd. Junius végén engedélyezte a miniszter a debreczeni női felsőkereskedelmi iskolát.

Julius 1-én és másodikán befejezte a Ház alakulását; elnök lett Berzeviczy Albert.

A képviselőház szorgalmasan dolgozott és augusztus elejéig, amíg a nyári szünet megkezdődött, sok javaslatot intézett el. Augusztus elején kezdődött meg Marosvásárhelyen az Erősd-botrány, amelynek befejezése sok herce-hurca után az lett, hogy a kormány Erősdyt a miniszteriumba vitte föl.

Augusztus 8-án hajnalban meghalt Komlóssy Arthur.

Augusztus 16-án az ügyvédjelöltek nagy gyűlést tartottak, amelyen állást foglaltak az igazságügyminiszter ama javaslata ellen, hogy az ügyvédjelöltek gyakorlati idejét öt évre emelje föl.

Augusztus 18-án nagy ünnep volt Debreczennek. Diszkozygyűlés volt a király nyolcvanadik születése napjának öröme, amelyen Erőss Lajos mondott ünnepi beszédet s a város 100.000 koronás alapítványt tett a debreczeni egyetem bölcsészeti karára Ferencz József nevére.

Augusztus vége felé fenyegetően lépett föl a kolera, amely ellen Debreczen hatóságai is erélyes intézkedéseket tettek. A rémület óriási volt, amikor Trnka Magdolna, az első áldozat haláláról értesült az ország.

1910 szeptember 6-án nevezetes változás állott be a Debreczeni Független Ujságnál. A lap 6-án különös külsőben jelent meg. E naptól kezdve egész terjedelmében szedőgéppel szedték a szöveget. Két Linotype-gépet szerzett be az áldozatkész cég, s e naptól kezdve a lap szép vágású új betűkkel jelent meg.

Október 9-én volt Debreczenben a választójogi népgyűlés, amelyen Bánffy Dezső báró,

Messinger Simon dr. Bakonyi Samu, Tüdös János, Bokányi Dezső, Legányi Gyula dr., Jászi Viktor dr., Jánosi Zoltán beszéltek.

Október 10-én mondták ki Portugáliában a köztársaságot.

Október 22-én szerény néhány sorban emlékezett meg a lap, a vállalat új külön helyiségeiről és berendezéseiről, amelyekhez hasonló kevés lapvállalatnak van.

A nagy huzdrágaság vetette újból főszi-
re a már 1904-ben hangzottatott eszmét, hogy konzumvásárt kell létesíteni Debreczenben.

November 20-án Tolstoj Nikolajevics Leo gróf a nagy író és bölcs meghalt.

November 22-én Londonban kivégezték Crippen drt, a feleséggyilkos orvost.

Varga Lajost november 23-án a törvényszék elítélte a proviziós ügyben Jánosi Zoltán ellen elkövetett becsületsértésért.

November 25-én volt Püspökladányban az első fényesen sikerült Kálvineum-ünnepély.

November 26-án elfogadta a képviselőház a perrendtartást.

December 6-án meghalt Zelenka Pál ev. püspök, december 14-én Olay Lajos a függetlenségi pártnak egykor érdekes és értékes tagja.

1911.

A Debreczen—Nagyvárad közötti közvetlen új vasút ünnepies megnyitása 1911 január 18-án történt meg szép ünnepségek keretében.

23-án meghalt Ugron Gábor. Halála váratlanul sújtott mindenkét, mert hiszen beteg sem volt. Szívszélhűdés ölte meg. Temetése 25-én folyt le nagy részvét mellett.

Nagy esemény volt Debreczen fejlődésében a villamos vasút létesítése, amely február 18-án kezdte meg hivatalos próbajáratait.

A harmadik egyetem Debreczenben való létesítésében fontos nap volt 25-ike. Ezen a napon szivárgott ki ugyanis, hogy az egyetem ügyében döntés történt Debreczen javára.

Domahidy Elemér főispán 27-én személyesen köszönetet mondott őfelségének kinevezetéséért.

Március 11-én szavazták meg a képviselőházban az unjonjavaslatot.

Az árvaház igazgatója, Kozma László, 15-én hosszas, csaknem egy évi szenvedés után meghalt.

A villamos vasutat 16-án adták át nagy ünnepségek keretében a forgalomnak.

Rendkívüli kiadásban emlékezett meg a Debreczeni Független Ujság 25-én arról, hogy Eröss Lajos dr., a tiszántuli ref. egyházkerület püspöke, hosszas szenvedés után meghalt. Temetése 28-án folyt le az egész ország impozáns részvétmegnyilvánulása mellett.

Bészler Károly városi tanácsos, árvaszéki elnök, presbyter és főiskolai gazdasági tanácsos április 14-én szívszélhűdésben váratlanul elhunyt. Temetése 17-én folyt le óriási részvét mellett.

A Debreczeni Független Ujság 16-iki husvét-i száma 56 oldal volt. Mint mindig, úgy most is az ország első íróitól eredő elbeszélések s verseket tartalmazta szépirodalmi részében.

Május 5-én meghalt Hieronymi Károly kereskedelemügyi miniszter, kinek temetése 7-én folyt le óriási részvét mellett. Családjának őfelsége és az uralkodóház több tagja részvétáviratot küldtek.

Kölcsei Sándor ítélőtáblai bíró halála 13-ra esett. Temetése az egész város impozáns részvéte mellett folyt le.

Országos szenzációja volt a Fekete Vilmos patikussegéd gyilkossága, aki egy Klein Rózsa nevű rendőri felügyelet alatt álló leányt ciankállal megmérgezett, azután pedig kirabolta. Az esküdtbíró 12-én vont felelőségre tettért, miért is életfogytiglani börtönre ítélték.

16-án országos hírű gyilkosság történt Békéscsabán. Zsilinszky Endre és Zsilinszky Gábor, az apjukat Achim L. András részéről ért támadások miatt, heves szóváltás után lelőtték Achimot, ki a golyók által ütött sebekbe pár óra múlva bele is halt.

Óriási lelkesedéssel jelölték az Eröss Lajos dr. halálával megüresedett tiszántuli ref.

egyházkerület püspöki székébe Baltazár Dezső drt 17-én.

Ugyanezen a napon halt meg Dóczy Gedeon, a ref. leányiskola, tanítóképző és iparostanonciskola igazgatója.

Az agyonlőtt Achim L. András, a parasztkirályt 17-én temették nagy részvét mellett.

Emlékezetes még ma is az az óriási repülőgép katasztrófa, mely 23-án történt Párisban. Itt lelte halálát Berteux hadügyminiszter, akire a repülőgép rázuhant.

25-én meghalt Bánffy Dezső báró, a volt magyar miniszterelnök.

A Debreczeni Független Ujság pünkösdi száma 40 oldalra terjedt.

A presbyterium június 18-án kimondta, hogy mindazon kívánalmakat, melyeket a kultuszminiszter az egyetem ügyében kelt leiratában kifejtett, teljesíteni fogja.

Achim L. András gyilkosait a csabai esküdtbíró 25-iki vétárgyaláson fölmentette.

Július 9-ike emlékezetes nap Magyarország történelmében. Egy virágzó magyar város alatt megmozdult a föld, romokba döntve Kecskemét városát.

Gyásznapja az egész magyar irodalomnak augusztus 3. Ekkor halt meg ugyanis országos hírű költőnk és hirlapírónk. Vértesi Arnold.

Országos hírű volt az edelényi rablógyilkosság, melyet 8-án követett el egy emberi mívtárból kivetkőzött fenevad, akit csak később tudtak letartóztatni egy asztalosmester fiának személyében. A gyilkos neve Regula Ede.

A makói rablógyilkost, Szalma Istvánt 12-én kivégezték a gyilkosság miatt.

Baltazár Dezső dr, a tiszántuli ref. egyházkerület püspökét, 16-án iktatták be nagy ünnepségek közben hivatalába.

Az olasz flotta 26-án indult el Tripolisz alá. Mondhatni ez az első fejezete az olasz-török háborúnak. Október 1-én már kitört a háború. Az olaszok megkezdték Tripolisz bombázását, sőt már egy tengeri csatát is vívtak. Jelentős fordulat állt be a háboruban 6-án. Ezen a napon vonultak be ugyanis az olaszok Tripoliszba.

Debreczen városnak az egyetem ügyében kelt memorandumát 26-án nyújtották át a kultuszminiszternek.

A tripoliszi harctérről nagyobb olasz vereségek híre érkezik. Szárazföldön a törökök előnyben vannak. A törökök mindig előrenyomulnak úgy, hogy november 7-én már visszafoglalták az olaszoktól Dernát, melyet az első meglepetésben szinte kardcsapás nélkül földadtak.

A Debreczeni Független Ujság különkiadásban emlékezett meg arról, hogy az ellenzék fegyverszünetet kötött a munkapárttal 8-án.

17-én zajlottak le Debreczenben a városatyaválasztások, melyek alkalmával a hivatalos jelöltek kerültek ki fényes győzelemmel. Ugyanezen a napon megszavazták a Házban a költségvetést.

A temesvári rablógyilkosság elkövetőjét, Balázs Istvánt, az esküdték 25-én halálra ítélték.

A debreczeni egyetemre vonatkozó törvénytervezeteket december 2-án készítették el. Ez biztosította azt, hogy Debreczen föltétlenül megkapja az egyetemet.

A 2-án elkészített, egyetemre vonatkozó törvénytervezetet 13-án módosították azzal, hogy az orvosi fakultást is biztosították Debreczennek.

A Debreczeni Független Ujság karácsonyi száma 60 oldal volt, gazdag szépirodalmi tartalommal.

1912.

Elérkeztünk az ideai esztendőhöz. Az események mind rohamosabban torlódtak egymásra. Nem kisérjük azokat megjegyzésekkel, az általuk keltett benyomások még elég frissek, hogy föltámadjanak, ha az esemény, vagy személy képével, emlékével illetjük a lelkeket.

Január 3-án operálták meg Khren-Héderváry Károly gróf miniszterelnököt.

Negyedikén bontották föl az egyházkerületnél a szavazatokat, amelyek szerint Kiss Ferenc egyházkerületi főjegyző, Jánosi Zoltán tanácsbíró lett.

Január 18-án a budapesti esküdtszék fölmentette másodszor is a Zsilinszky-fiukat.

Január 24-én megtartották a földművelésügyi miniszteriumban az anketet a Hortobágy hasznosítása tárgyában.

Rövid egymásutánban két nagy halottja volt a debreczeni társadalomnak: Popper Alajos dr. január 30-án, Popper Mór dr. február 21-én meghalt.

A városi ügyeknek egész tömege van felszínen: bizottsági ülések, közgyűlések sűrűn tárgyalják a dolgokat s nagy érdeklődés nyilvánul meg ezek iránt.

Február 11-én közölte félhivatalosan a kormány, hogy X. Piusz pápa hozzájárult a hajdudorogi görögkatholikus püspökség föllállításához.

Február 12-én hirdették ki, hogy Kina köztársaság.

Tizenhatodikán kimondta a tanács, hogy Révi Nándor dr. ellen megindítja a sajtópört a gyanúsító, gyalázó cikkek miatt.

Tizenhetedikén a király fölmentette Aehrenthal grófkülgügyminisztert utódjául Berchtold Lipót gróf pétervári nagykövetet nevezte ki.

Aehrenthal akkor már rendkívül súlyos beteg volt s a fölmentés után egy nappal meghalt.

A politikában tudvalevő, hogy Justhék, akik aspirációik be nem váltása miatt dühösek voltak Lukácsra és Khuenra is, harcot hirdettek, amivel tejesen egyedül maradtak, mert a kormány Kossuthékkal megkötötte a békét.

Február 28-án kimondta a jog- és pénzügyi bizottság, hogy fölfüggeszti a szabályozási terv végrehajtását.

Március 2-án megkezdődtek a parlamenti botrányok.

Március 3-án volt a választójog érdekében az általános sztrájk Debreczenben.

Március 8-án bejelentette a miniszterelnök a kormány lemondását.

Tizenharmadikán fölakasztották Regula Edét, az edelényi gyilkost.

Tizennegyedikén meghalt Szunyoghy Sándor, a kaszinó elnöke.

Husadikán öngyilkos lett Szivák Imre.

Huszonnyolcadikán a közgyűlés kimondta a Hortobágy hasznosítását, a 12000 hold kiszakítását.

Harmincadikán jelent meg a király manifestuma a nemzethez.

Április 12-én megkezdődtek a Házban az ellenzéki botránycsinálások, névszerinti szavazások szabadságkérések fölött, zárt ülések.

Április 13-án ritka meleg ünnepségekben részesítették Aczél Géza főmérnököt a város tanácsa és Debreczen műszaki emberei abból az alkalomból, hogy 25 év óta mérnök. A kiváló tudásu nagy koncepcióju embert mérnöktársai valósággal ünnepelték.

Április 16-án ismét óriási szerencsétlenség történt: elsüllyedt a Titanic kivándorlóhajó, a világ legnagyobb személyszállító hajója s 1835 ember veszett a tengerbe.

Április 18-án lemondott a kormány és a király Lukács Lászlót nevezte ki miniszterelnökké.

Április 20-án megkezdődtek az egyetem előmunkálatai.

Ugyancsak 20-án akasztották föl Balázs Istvánt, a temesvári zálogházas gyilkosát.

Április 29-én meghalt Eckstein Márk máv. főfelügyelő.

Május 15-én jelent meg a hivatalos lapban Debreczeni Lajosnak a Ferencz József renddel lett kitüntetéséről szóló királyi kézirat.

Május 21-én Návay Lajos képviselőházi elnök lemondott, 22-én megválasztották házelnökké Tisza István grófot. Az elnökválasztáskor megkezdődtek a legdurvább és legképtelenebb jelenetek. Május 23-án volt a nagy tüntetés a fővárosban, amelynek három ember lett az áldozata. A tömeg rombolt, gyújtogatott. Külön kiadásban számolt be a Független Ujság a 24-iki eseményekről, a fővá-

rosban duló utcai harcokról, rombolásról, gyújtogatásról. A képviselőházban megkezdték a kizárásokat.

Szomoru püskösd virradt Magyarországra.

Május 29-én megkezdték a véderőjavaslatok tárgyalását s úgy látszott, mégis helyreáll a béke.

Junius 1-én nagy gyász érte a görögkatolikusokat Firczák Gyula munkácsi püspök halálával.

3-án érkeztek meg Debreczenbe a földmivvelésügyi miniszter szakértői a Hortobágy hasznosítása kérdésében, a Hortobágy tulajának s viszonyainak megállapítására.

4-én a képviselőházban a botrányt okozó képviselőket az elnök kivezettette. A Ház elfogadta a véderőjavaslatokat. E naptól kezdve az ellenzék újból és újból megismételte botrányait, amelyekkel szemben a Ház az elnök kizárásokkal s karhatalom igénybevételével teremtett rendet s egymásután szavazta meg a Ház a már régen várt javaslatokat. Ezek között junius 5-én a debreczeni egyetemről szóló javaslatot is. 7-én Kovács Gyula revolverrel rálőtt Tisza István grófra. 10-én az országban s így Debreczenben is 1 napos sztrájk volt, amely szerencsére a munkásság nyugodt s méltóságos viselkedése folytán baj nélkül múlt el.

27-én Hajdúvármegye bizalmatlanságot szavazott a kormánynak, a képviselőházat pedig ugyanaznap szeptember 17-ig elnapolták.

Julius hónapban kitalálta az ellenzék az új koalíciót, amely azóta is minden politikai erkölcs ellenére együtt van.

6-án a felség szentesítette a meghozott törvényeket.

A gör. kath. püspökség megalakítása óta heves harc indult meg a székhely kérdésében, amelynek folyamán Debreczen városa a székhely kérdésében Hajdudorog mellett nyilatkozott meg és amikor több bizottsági tag azt indítványozta, hogy Debreczen a maga részére kívánja a püspökséget, heves és elkésredett küzdelem után a törvényhatósági bizottság ismét Dorog mellett nyilatkozott meg és kijelentette, hogy a püspökségre nem reflektál, miután az csak Dorogot illeti meg.

Szeptember 11-én borzalmas katasztrófa történt Debreczenben. Az Egyház-téren épülő mozi a teherpróba alatt ledől és a lezuhanó romok 2 embert megöltek és 3 embert súlyosan megsebesítettek.

Ugyanaznap Rákospalotán Debreczen város főszámvevőjét Jenei Gézát a vonat elütötte. Jenei sérüléseibe behalt.

17-én megnyílt a képviselőház, újra kezdődtek a parlamenti botrányok. 18-án inzultáltak a Házban Beöthy László minisztert, az utcákon pedig újra véres tüntetések voltak.

A delegációk alatt szeptember 23-án az ellenzék néhány tagja Bécsbe ment, ahol komikus hatású viselkedéssel tüntettek a delegáció törvényessége ellen.

Ilven viszonyok között érte el a mai napokat a magyar politika. Az ellenzék távolmaradt a Háztól, amelyben a munkapárt a leghasznosabb munkát végezte.

Az események óriási tömegéből ime kiragadtuk mindazokat, amelyek a Debreczeni Független Ujságot többször vagy erősebben foglalkoztatták. A föl sorolás, érezzük, nagyon hiányos. De hiszen kötetnyi munka volna minderről megemlékezni. Természetes, hogy a Debreczeni Független Ujság élénk figyelemmel kísért minden eseményt s igyekezett a legjobban kiszolgálni közönségét, ott küzdött minden eszméért, amely ez országot, népet, e várost szolgálja.

És ha most végigtekintünk az elmúlt esztendő során, nyugodtan állunk a mi közönségünk elé. Amit a lap megindításakor fogadtunk, megtartottuk: Becsületel küzdői voltunk a közügyeknek és csakis a közügyeknek. A megszületés pillanatától kezdve magunk lábán jártunk és viszontszolgálatokat váró támogatások, lekötöztető szivességek nélkül a munka verejtékes kenyerén táplálkozva nőttünk azzá, amik vagyunk. Munkánkért a kenyeret a mi

közönségünk nem ajándékban, de méltó fizetésül adta. Pártok, klikkek, emberek érdekéhez nem kötöttük magunkat soha és ezért a magasatos pillanatban, amikor büszkén kínálkozunk tiz éves életünkre, senki másnak, csak a mi közönségünknek tartozunk mondani és mondunk mélységes, hálás köszönetet.

Még egyet említünk meg, amikor a Debreczeni Független Ujság megindult, megfogadta, hogy mindig, minden szenvedelmek közepette, mindenkiel szemben a tisztesség hangján fog szólni. Tiz éven át emberek változtak a lapnál, új és újabb szerkesztőség váltotta föl egymást, heves harcok viharába vetette magát bele a lap, ostobaságokat, gyöngeséget ostromozott, kénytelen volt hivatásánál fogva nem egyszer a piszokba nyulni, hogy megtisztítva attól a közt, de minden időben és minden helyzetben megtartotta a tisztesség hang fogalmát. Mert úgy érezte és úgy érzi ma is, hogy e tisztességes hanggal önmagát és közönségét tiszteli meg.

És így akar élni, szolgálni, küzdeni újabb decenniumokon át a közért, a közönségért, a magyarságért, a hazáért, Debreczenért, az igazságért, a nagy ideálokért — ha ez a közönség itt úgy akarja.

Posch Dezső.

A KIADÓK ELŐSZAVA.

1903. évben határoztuk el, hogy a debreczeni függetlenségi párttal a változott viszonyok kényszerítő befolyása alatt megszakitjuk az összeköttetést s a „Debreczen” című politikai napilap további kiadását megszüntetjük.

Nyolc évig tartottuk fenn ezt a lapot saját költségünkön s miután annak felelős szerkesztője: ifj. Móricz Pál, a polgármesterválasztásból kifolyólag a függetlenségi párttal ellenkezésbe került s a szerkesztéstől megválni készült, vele állapotunk meg abban, hogy a megindítandó „Debreczeni Független Ujság” című politikai napilapnak ő lesz a felelős szerkesztője.

A lap megindítása elé a politikai hatóság mindenféle akadályokat gördített. Ahogy erre vonatkozó körlevelünket kibocsátottuk, máris jelezték, hogy az utcai elárusításra nem fogják megadni az engedélyt. Az pedig a sajtótörvény kezelésében egyedül áll, hogy készpénzvadékkunkat nem akarták elfogadni.

A lap címe eredetileg Független Debreczeni Ujság lett volna, de a különböző nehézményezések miatt a mostani Debreczeni Független Ujság címet választottuk s ezen címen adtuk ki az első számot 1903 december 12-én ifj. Móricz Pál szerkesztésében.

Nagy akaraterevel fogtunk a munkához. A szerkesztőség a helyzet magaslatára emelkedett. A nemes célok elérésére lelkesített, a társadalmi kinövéseket nyesegette. Nem állott senkinek a szolgálatában, hanem csak a közügyet tartotta szem előtt. S bár a szó kimondásától nem tartózkodott, mindig megtartotta a tisztességes hangot.

Igy fejlesztgettük, ápolgattuk az ujszöveget, melyet a közönség csakhamar megkedvelt s fennállását sűrűn jelentkező előfizetéseivel biztosította.

De mi sem voltunk háládatlanok. Minden nevezetesebb eseményről rendkívüli kiadásban értesítettük olvasóinkat. A nagy vasuti sztrájk alkalmával szinte majdnem óránként adtuk ki lapot. Nagy ünnepekre gazdag szépirodalmi tartalmu számokkal kedveskedtünk; évenként pedig egy értékes, Debreczen gazdasági és kulturális fejlődését regisztráló, 340 oldalos, díszes illusztrált naptárt osztunk ki előfizetőink közt, teljesen ingyen.

Lapunknak később Sipos Béla lett a szerkesztője, aki Nagyváradról került haza. Ebbe az időszakra esik a darabont-uralom, a Kovács-féle egynapos, balsikerű főispánság, Naszády Iván királyi biztossága és egyéb, akkor egymásra halmozódott nevezetes esemény.

Sipos Béla állandó betegeskedése és

fürdőn való tartózkodása miatt más szerkesztőről kellett gondoskodni.

Ekkor, 1907-ben került a laphoz a jelenlegi szerkesztő, dr. Hegedüs Loránt, aki élesen ostromozta az örökre megboldogult közös kormányt.

A politikai alakulásokat a 10 év történetében kimerítően idézzük. Erre kiterjeszkednünk tehát e helyen fölösleges.

A Debreczeni Független Ujság egészséges fejlődésével párhuzamosan, nyomdánkat is fejlesztettük, nagyobbitottuk.

1910. évben állítottuk fel a Mergenthaler-féle híres amerikai Linotype-szedőgépet és egy önberakó-készülékkel ellátott, legújabb rendszerű, nagy gyorsaságú, egy Viktória szimnyomó gépet.

Új, nagy épületet emeltettünk céljainknak megfelelően. A földszinten a kényelmes nyomdahelyiség, a papírraktár meg az irodák vannak, az emeleten a szerkesztőség három, előkelően berendezett szobával.

Ugy a lapvállalatot, mint a nyomdát a lehető legszolidabb alapon vezettük. — Nem engedjük meg soha, hogy lapunk a személyeskedések, durvaságok telepe legyen. Hirdetéseink között sem tűrtük az obskurus, megbotránkoztató tartalmat. Épp olyan puritán, egyenes és szigorúan tisztességes volt nyomdaüzletünk vezetése is. Ezen szilárd elveinknek köszönhetjük, hogy lapunkat a művelt közönség magáévá tette s azzal magát mindig azonosította, viszont nyomdánk is, az ádáz tülekedés dacára, mindmáig megtarthatta régi közönségét és megrendelőinek körét még jelentékenyen ki is terjeszthette.

Jól esik, hogy a tiz éves forduló alkalmából úgy a Debreczeni Független Ujság előfizetőinek, mint nyomdánk hűséges megrendelőinek szives támogatásukért hálás köszönetet mondhatunk.

Debreczen, 1912 december 24.

Hoffmann és Kronovitz,

könyvnyomdatulajdonosok
a Debreczeni Független Ujság kiadói.

Most pedig átadjuk a szót azoknak, akik e tiz év alatt a lap küzdelmeiben részt vettek, akik a nagy célok elérésére egy-egy lépést tenni segítettek.

A beérkezett, lapunk 10 éves multjára vonatkozó reminiszcenciákat és egyéb dolgozatokat három időszakra osztottuk fel és pedig I. a Móricz Pál, II. Sipos Béla, III. a Hegedüs Loránt dr szerkesztőségének idejére, a szerint, amint a t. külmunkatársak az illető szerkesztővel együttműködtek.

I. IDŐSZAK.

A régi fészekről.

Tiz esztendő nagy idő egy emberi életben, egy üzleti vállalkozásra még jelentősebb korhatár. A hozzáértő szaktudásnak, az egészséges és becsületes munkakedvnek diadalát jelenti, hogy a Debreczeni Független Ujság érdemes kiadótulajdonosai és mostani szerkesztője ezt a tizesztendős korhatárt megállapodott erőben és életképessé kialakultán ünneplik. Én a távolból szívesen, őszintén, szeretettel ünnepelek a debreczeni ünneplőkkel, hiszen a nemes városhoz, a derek vállalatához (mely hézagot pótol a megindításakor, ma még inkább!), Hoffmann és Kronovitz — sajna — mindinkább öregedő barátainkhoz a régi emlékek számlálhatatlan szálai fűznek itt e földön holtig. A tizesztendős korhatárnál az életdombról visszanezve, a napi érdekeltségek por hullámaiból felül emelkedve, a megfutott pálya úgy tűnik fel, mint májusban a szép Hortobágy-pusztánk. Zöld, napfényes, illatos a tiszta tavaszi pusztaság, ha zordon teleit is értük, ha lenyűgöző csalódásait is szenvedtük, májusban, ünnepkor csak az életunt vagy önző balga hán; torgatná azokat. Én már csak inkább örvendezem az örvendezőkkel. Szeretettel és

őszintén ünnepelek a buzdító és mi teremtetik a tiz év előtti ket az öle tollát, a la szerüen é sát is ke ama nagy déke ébre előbbrevít lakó mag és érezzei kodó gyi kis eszkö val, az eg jük hazár ma olyan

Tiz e getlenség eszköznél és céljaik gazdáju, lapnak a nek is ne székie v jával mir irodának Szül tak el ve sujtottan dorbotot hálás pá lók befa volna ak zába.

Hof a boldog csalódot toktól fi a tervét. ötletet, tároztuk getlen U lapot. A nap foly kowitz gédkezé kül — többekn lása me A pártny

Sz ugyan város kiemel tatván érdekl ben ta Az ír ki leh histori

15 perper ros m luua, czenr szemh hók b utóbb lelmet fénys több nagy elolto netes puszt teg k állato lett a lomn egyke

őszintén ünneplem a becsületes, kitartó munka e buzdító diadalát. Ma is csak azt esdeklem a mi teremő jó Atyánktól, az Istentől, amit tiz év előtt, hogy áldja meg a munkás kezét az ólombetűs szekrények körül, az írók tollát, a lapkiadók iparkodását, midőn — észszerűen és tisztességgel a maguk boldogulását is keresvén — küzdenek a magyarság, ama nagy magyar város és aluszékony vidéke ébrentartásán, felvilágosításán, a korrall előbbrevitelén. Áldja Isten és hassa át az ottlakó magyar sokadalmat is, hogy lássák be és érezzék meg már, hogy nem az osztályoskodó gyűlölettel, pártvillongások mérgezett kis eszközeivel, hanem a megbecsült munkával, az egymást megértő szeretettel emelhetjük hazánkat, erősíthetjük nemzetünket, mely ma olyan, mint a megoldott kéve . . .

Tiz esztendővel ezelőtt a debreczeni függetlenségi párt intéző bizottsága, miután olyan eszköznek nem váltam be, amilyen izlésüknek és céljaiknak megfelelt volna, elobstitolt a sok gazdáju, közös ló sorsu „*Debreczen*” politikai lapnak a felelős szerkesztői állásából: — *ülésnek* is nevezhetném, mert három vagy négy székie volt, tényleg volt a csupasz üvegajtávalal mindjárt az udvarra nyíló *szerkesztői* irodának! . . .

Született Móricz lévén, *ők mór-ként* bántak el velem. Télvizideje előtt, betegségtől is sújtottan, fel is, le is ut „*direkció*” mellett vándorbotot ragadhattam volna, kitiűnő barátaim, hálás párttestvéreim, az elfordult tányérnyalók befagyott részvéte mellett lóduhadtam volna akár mindjárt a borstermő szebb házába.

Hoffmann és Kronovitz barátaimék, mint a boldogult „*Debreczen*” lapnak szintén sokat csalódott kiadói, ekkor vetették fel egy pártoktól független radikális ujság alapításának a tervét. Pár estén meghánytuk s vetettük az ötletet, azután egy meleg *kézfogással* elhatároztuk és elintéztük, hogy „*Debreczeni Független Ujság*” címen szárnyraocsátjuk az új lapot. Ami azután az 1902. év december hónap folyamán a Szegedről átszármazott *Rostkowitz* Arthur ujságíró kartársam eleven segédkezése mellett különösebb vajadások nélkül — sokaknak nyugtalanságával, de még többeknek igazán lelkes érdeklődése és pártolása mellett megis történt.

A fiatal ujság Debreczenben, ahol addig pártnyűgbe kötve (tehát nem az igazság!) és

a kofasor mesemondó igényeinek (tehát nem az izlés, hanem a véres utszéli szenzációk!) — megfelelőleg — szerkesztődtek és alacsonyabb színvonalu sajtukac életrend szerint vegetáltak több-kevesebb szerencsével az ujságok, őszinteségével, választékosabb írói — és ujságírói képességeivel, készségeivel kezdetől széleskörben helyeslést váltott ki. Baráti seregünk támadt, büszkeségem ma is, hogy a debreczeni ujságokban addig mostohán méltányolt és kevés figyelemre méltott munkásoktól is meghallgatáshoz, szóhoz jutott lapunk hasábjain. Az irigyek, az áskálódók sem maradtak el. A függetlenségi párt azóta megboldogult hivatalos lapjának egy még régebben elhunyt műkedvelő ujságíróbajnoka — a szegény Boross Lajos dr. — bizonyos cikkelyem alapján, melyben a korrall haladást és a felsőbb iskoláinkkal való erősebb barátkozást ajánlottam civis-gazda családjaiknak, Debreczen ellenségének, a debreczeni polgárság legyalázójának akart megbélyegezni. Amit persze a debreczeniek nemhogy Boross Lajosnak, talán magának nagytitizletű Kiss Albert urnak sem hittek volna el. E ráfogásból nem támadt sem nekem sem az ifju lapnak bajunk. *En Debreczennek, a debreczeni régibb polgáreléteknek, mint szépiró, hü, megértő és szerető krónikása* vagyok ma is: mert utolsó porszeméig ösmerem, szeretem e sik földet és egyenes népét. Mert vér vagyok a vérökből, kalászaik és virágai lelkem hajtásaival egyenővéssük, hivatottnak érzem magamat e szendén rejtőzködő néplelek tolmácsolására s mert ebben segítségemre volt, segítségemre van ma is a Debreczeni Független Ujság, nincsen okom, hogy ne örömmel, ne szeretettel köszöntsem a debreczeni hírlapiródalomnak ezen immár tiz esztendőt megélt erős hajtását.

Nem mondom, hogy minden igényt kielégített az ifju ujság. Sőt mi magunk éreztük leginkább a fogyatékoságait. Am, az eszközeink is fogyatékosak voltak. És midőn kurtának tapasztaltuk kardunkat, nem sajnáltuk, nem féltünk egy, ha kellett több lépéssel is megtoldani. A munka sem a kiadóknak, sem a szerkesztőségnek nem volt szagos. Az alvásból és pihenő időnkől is nyolc órát készséggel áldoztunk a napközi és éjszakai munkáinkhoz; a közöny és kishitűséggel szemben lassan, kitartással ilyenképpen sikerült a lá-

bunkat megvetni. Az őszinte vélemények kimondásánál meg már kezdettől nem kullogtunk más lapok után. A magunk szavát, a magunk meggyőződését hallattuk mindig. A város — és a vidék értékesebb tollforgatói közül is napról-napra többen csatlakoztak hozzánk. A színházrovatunkat például a hozzáértő és kicsinyes szempontoktól soha meg nem kísértett iróársunk: dr. Csűrös Ferenc tanár vezette. Később Oláh Gábor is bele-bele segített egy magasszínvonalu színházi tárca vagy jellemzés megírásával. Oláhék — az ugynevezett Bokréta — versekkel és prózával is siürün keresték fel lapunkat. A versek miatt volt a legtöbb szóváltásom Hoffmannal.

— Csak verset ne! — ez volt a jel- és jajszava az öreg szenvedőnek. Még az Oláh Gábor rigmusaitól is hidegborzongást kapott — pedig akkor még Nyugaton sem *pályázott* Gábriel! —; később midőn már nem én csináltam a *DFU*-t, kaján örömmel tapasztaltam, hogy rosszabb és zöldebb versek is jelentek meg abban, mint az *én időmben*. Azt hiszem, végül is Hoffmann befásult a poéták orvátamadásaiba; sőt ma már a kalendáriomjában hálásan is karolja őket. Tudniillik a cikkek betördelése szempontjából jól esik neki egy-egy nyulfarknyi költemény — közbeszúrásnak . . .

A historikusunk a kiapadhatatlan Zoltai Lajos volt. Timár Imre, Morvay Károly bátyánk Biharból a régmúlt idők kedélyesebb embereit és eseteit elevenítgették fel. Rédey Rudi, Komlóssy Miklós (a vén Nick) az angolszász- és amerikai kulturát festegették a lap öblös hasábjain. Sebestyén Gejza a színész a színház és szinpad pletykáit hordogatta be élesen metsző nyelvel. Lovag Csiky Lajos karácsonyt, husvétot, pünkösödöt kenetteljes irásokban magyarázta el, nem fekdített meg ezek a cikkek a máshitűeket sem. Bezzeg falósabbak voltak a Jászi Viktor találásai a szociálistákról s mi egyébmásról; de azért a Wollafka püspök portáján sem irtóztak tőlük, Pákh Emil a szép írói tehetségü káplán tárcát, egyházáról közleményt siürün irt minékünk, no meg a piarista Divényi Gyula is. Az izraelita hitközség sem panaszkodhatott az elmellőzésről, a hitközség derék nótáriusa Burger D. József sok magvas mondanivalóját ami ujságunknál adta közre. Már dr. Burger Pétertől meg én rettegetem (persze, *csak mint* szerkesztő!), az én kedves Péter barátom, az ut-

Tragédia.

— Debreczen múltjából. —

Irta: **Koncz Ákos.**

(Utánnyomás tilos.)

Szombathy Gedeonhoz nem fűződik ugyan semmi nagyobb alkotás Debreczen város történetében; ennek dacára én mégis kiemelem Gedeon urat a feledésből, bemutatván őt azoknak, akik a régi dolgok iránt érdeklődnek. Útött-kopott százados könyvben találtam róla feljegyezve egyetmást. Az irás ma már szintelen és fakó, de azért ki lehet abból olvasni a Szombathy Gedeon históriáját, mely ekképpen hangzik:

1536. die vigesima quarta Junij ad perpetuam rei memoriam azt mondja a város missale maradványba kötött protokolluma, hogy itéletidő következett Debreczenre. Délután három órakor elsötéült a szemhatár és csakhamar terhes, fekete felhők borították be az eget. Pár perccel utóbb megdördült az ég, a mennykövek félelmetesen hullottak és az ég villámának fényásvai a csontszárazságu épületeket több helyen felgyújtották. A tűz azonban nagy kárt nem tett, mert a felhőszakadás eloltotta a feltörő tűzoszlopokat. Majd rettenetes jég omlott alá, mely egy óra alatt elpusztította az egész határ termését, rengeteg kárt tévén ezenkívül emberekben és állatokban egyaránt. Az nap estére koldus lett a nép, tele lett a város jajszóval és siralommal, amint ez megvagon írva a város egykoru jegyzőkönyvében.

Az istenitéletet követő napon a magisztrátus ülést tartott, azon tanakodva, hogyan enyhítse a nagy csapás nyomorát. „Miután a város kasszájából háromszáz forintot és a granáriumból kétszáz köből buzát adtanak ki, exmittálván két sénátort szigoru meghagyással, hogy igazságos és personál nem tekintő animadversióval osszák ki a segítséget.

Feőbíró uram ennekutánna ott marasztalván a sénátorokat, alóadta, hogy a pusztulásra virradó hajnalon nemzetes Bogdáné asszonyom egy kis fiugyermeket hozott hozzá. A nagy jégverés után ott találta pitvarának ajtajában csuromvizesen, sivalkodva. Megszánta a gyereket, de mivel öregek sorba vannak urastul, nem vállalhatták el a kis árva gondozását, hanem praesentálták a gyermeket feőbíró uramnak. Elmondván mindezeket, feőbíró uram, a sénátorok abban állapodtak meg, hogy „adódjék a talált gyermek Gémesné asszonyomnak, felnevelkedéséig fizetvén a város neki egy forintokat”. Mivel pedig a kis porontynak nem tudta senki sem eredetét és mivel szombati napon találták, ráadták a Szombathy nevet, míg Gémes uram a maga keresztnevet adta a gyermeknek.

A magisztrátus heteken át keresett, hutatott az árva gyermek szülői és hozzátartozói után, de hasztalan volt minden fáradsága. Végre is megnyugodott abban, hogy a gyermek szülői elvesztek nyomtalanul az intenitélet napján, vagy pedig a gyermek bűnben jövén a világra, édesanyja a szigoru törvénynek sújtó keze alul elmenekült világgá, vagy elemésztette magát.

Akárhogy történt is a dolog, a kis Gedeon otthonra talált Gémesné asszonyomnál. Nem volt ugyan nagy fizetség a tartásért, amit a magisztrátus Gémesnének szabott, de a jó asszony nem is törődött azzal, mert nagyon megszerette a gyermeket.

Szerető szivek mellett nőtt fel a kis Gida, mitsem tudva arról, hogy ő nem a Gémesék gyermeke. Úgyes, szorgalmas ember lett belőle és mivel fogékonysága volt a tudományra, a debreczeni iskolában végezte tanulmányait.

Mikor aztán embersorba került, vicenotárius lett a város házában. Gémesuram most már úgy vélte, hogy illő volna a bajszos ifjut felvilágosítani arról, hogy mi módon került az ő familiájába. Gida figyelmesen hallgatta nevelőapja előadását és elhatározta, hogy becsületes viselkedésével és szorgalmával fogja meghálálni jötevői szeretetét.

Lakott ebben az időben Debreczenben egy idegenből beszármazó család. Hogyan kerültek a városba, senki sem emlékezett rá, sőt alig ismerték, mert visszavonultan éltek és csakis a templomot látogatták. Házuk azonban mindig nyitva vala sorsüldözöttek előtt és nem csak anyagi segítséggel, de lelki vigasztalással is távoztak a módos, ember-séges emberek hajlékából.

Abban a kis házában, ahol Holdasék laktak, boldogság derü ömlött szét. Ágota, a szülők szemefénye, szeretettel igyekezett boldogítani hajlottkoru szülőit. Nekik és egyedül értük élt, mig ezek szeretetük mély-

cák kövezéséhez is 48-as szempontokból szolt hozzá. Városi dolgok és ügyek felől szivesen látott dolgozótársunk volt egyszer s másszor a komoly és óvatos Komlóssy Arthur is, aki leglelkesebben istápolta Kardos Alberttel a Csokonai-kultuszt, Kardos Albert ma is kitart ifjúkori eszménye mellett, midőn változó divatok uralják irodalmunk berkeit is, ezt a kitartást lehetetlen fel nem említenem.

A mi munkatársunk volt a „*legnagyobb*“ debreczeni újságró Bodor Aladár kollegiumi tanár is. Volt két ől magas ez az uriember. Irt Aladár verset, elbeszélést és politikát. Minden írásából a magyar föld és nemzet dicséretét hozta ki ez a virtuskodó kuruclelék; akinek termetre ellentétje volt a gömbölyű Gyökössy Bandi. Az életrevaló Boruss Miskát is mi szabadítottuk az újságról. Thassi Miklós, Petrus Jenő (Dorogról), Deák Juliska (Nánásról). Magyar Gyula (most vámospécsi jegyző) tárcarovatunkat kedvesen élénkítették. Ha megszólalt a lap vezetőhelyén Baltázár Dezső, vakarta a tekintetes vármegye (értsd: vicispán, Rásó Gyula bátyánkat!) a fejét . . . Voltak még sokan s mások is, mint dr. Széll Kálmán az orvos, Drumár a zenész, Boldisár Kálmán (Kalamus), Körösy Kálmán az ügyvéd, Járossy Lajos a honvédkapitány, akik szeretettel támogatták szép, érdekes írásokkal a kezdet nehézségeiből kibontakozó fiatal lapot; sőt hosszabbra is nyújthatnám még ezt névsort, de már csak Márkus Jenő barátunkról, a szerkesztőséggel szomszédos Dreher-sörccsarnok minta fogadásáról emlékezem meg. Az ő kertjének virágos ákácái alatt a kiadókkal sokszor szélnek bocsájtottuk gondjainkat. Nyári éjszakákon meg át-átzengett a muzsikaszó onnét s úgy szerkesztgettünk, Ksigerin ur előtt a mihamar üresedő söröskancsóval . . .

Közszóval élven: ütött a válás órája is. Hiábavaló kortesellentétek, kicsinyes áskálódások miatt kettészakadt a régi barátság aranyfonala, hogy azonban az őszinte barátság végül mégis diadalmaskodik, bizonyítja a mi esetünk. Annyi évek multán, ismét megtaláltuk egymást és tudunk hálás szeretettel melegezni az újból fellobbant régi barátság örömtüzénél.

Móricz Pál.

A kőszegi hadgyakorlatok szenzációja.

Írta: **Sebők Gyula.**

a Debreczeni Független Újság budapesti tudósítója.

Az én kedves barátom, Hoffmann Sándor, a kiadók mintaképe, cikket kér tőlem a jubiláris számról. Hogy mióta tudósítom én a Debreczeni Független Újságot, erre könnyen megfelelhetek: amióta megszülettem. De hogy mióta ismerem én Hoffmann Sándort, azt már nehezebb volna megmondanom. A mi barátságunk öreg, mint a Hortobágy, sőt a hortobágyi pusztá, amint hallom, el fog pusztulni, de a mi barátságunkat nem fogja senki fölparcellázni.

Nekem tehát cikket kell írnom, ha csak meg nem akarom haragítani tisztelt barátomat s ezért elmondok egy történetet, mely az én huszesztendős tudósítói pályámon esett meg velem.

Kőszegen hadgyakorlatok voltak. A hadgyakorlat a királyok és mágnások szórakoztató mulatsága. Ennél csak egy van szórakoztatóbb: a háború. De ha nincs ló, jó a számár is és denique Kőszegen hadgyakorlatok voltak. A nagyszerű játékra meghitta Ferenc József az ifjú német császárt is, meg az öreg szász királyt is. Mind a két uralkodó egy napon érkezett meg oda s erről én a következő távirati tudósítást küldtem egyik vidéki lapomnak:

„Délelőtt 9 órakor érkezett meg külön vonaton szász király. Királyunk lesegítette vonatról, megölelték, háromszor megcsókolták egymást, tömeg éljenzésében bevonultak városba, azután átöltöztek porosz ezredüknek egyenruhájába, hogy később érkező német császárt fogadják.“

Ez a távirat pontosan megérkezett a szerkesztőségbe, csak egy kis hiba csuszott bele: a táviró gép *szász király* helyett *szász Károlyt* kopogtatott le.

A segéd szerkesztő, aki minden páratlan napon berugott, a páros napokon pedig leitta magát, nézi, nézi a táviratot. Egyszerre fölkiált:

— Hüh! Micsoda szenzáció! Ilyen még nem volt a világon!

És tollat ragadván megírta szépen, színesen a nagy eseményt, amint a szesztől fölzigzult fantáziája diktálta:

seges gyöngédségével vették körül egyetlen kincsüket.

Ágotánál nem volt szebb leány ez időben a városban. Mikor vasárnaponként a templomban megjelent egyszerű ruhájában, a legkésebb szavú pap beszédét is szórakoztattán hallgatták a jámbor hívők. Azon megragadó szépségek közül való volt Ágota, akiket ha egyszer látunk, nem féledünk el sohasem. Karcsu, mint az erdő öze, bőre alabástrom fehér és szelid kék szeméit, valamint aranyszőke haját mindenki csodálta.

Szombathy Gida ismerte a leányt, mert találkozott vele egyetlenegyszer egy tüzeset alkalmával. Holdasék mellett ugyanis tűz ütött ki. A feltámadt szél szertehordta az égő nádat és a sziporkázó, pattogó tüzszegek már-már elborították a Holdasék portáját is. Gida azonban egy pillanat alatt a tetőn termett embereivel és megmentette a házat az elpusztulástól. A veszedelmes órában egyedül Ágota nem vesztette el lélekjelenlétét és egy kézzszorítással köszönte meg a derék ifju segítségét.

És e naptól kezdve lobogó, lángoló szerelem ébredt Gida szívében. Nem tudta elfeledni az Ágota szép arcát, könnyes szeméit és kezének puha érintését, míg Ágota szívesen gondolt a derék embere, kinél szebb férfit még nem látott életében.

Gida, a vicenotárius egyszer aztán elmondta nevelőanyjának szívének bánatát, Gémesné asszonyom egy csepp sem csodálkozott ezen, hogy Gida beleszeretett

Ágotába, mert bevallotta, hogy maga sem látott világeletemben szebb leányt Ágotánál.

Hanem az már más kérdés — veté oda Gémesné, hogy szeret-e téged édes fiam az a leány? Na, de ha még nem szeret, majd megszeret, csak bizzad rám a dolgot, ki tudom én hamarosan a kis lány érzését . . .

Gida, hogy biztatást kapott, ugyancsak szorgalmasan írogatta a következő napokban a magisztrátus deliberatúmaikat.

Gémesné asszonyom másnapon behívta az urát a tiszta szobába és miután gondosan betolta az ajtó faretészét és becsukta a virágos kertre nyíló ablakot, imígyen elkezdte a mondókáját:

Üljön ide kigyelmed emberem, mert nagy dolgokat akarok elmondani. Régen nyomja már lelkemet a titok, melyet most felfedek kigyelmed előtt. Nem cselekedtem semmi rosszat, de ha vétkeztem megbocsátja azt nekem az én irtalmas nagy Istenem . . . Emlékezik-e még kigyelmed Sárira, az én testvéremre. Jó, becsületes leány volt az Istenadta mindaddig, míg meg nem ismerkedt Badó Péterrel. Ez a legény aztán elvette az esztét, aztán ott hagyta szegényével a világban. A boldogtalan jól tudta, hogy büne kitudása után emésztő halál vár rá. Mikor megszületett a gyermeke eltitkoltuk és mikor felkelt ágyából, elment világgá. A gyermeket én rejtettem pár hétig, kigyelmednek sem szólva a történetekről semmit. Ekkor jött az istenitélet idő, melyre kigyelmed is emlékszik. A nagy zürzavarban, fejvesztésben elhoztam a gyermeket és összebeszélve Bogdáné asszonyommal, kitettük a kis po-

— Szenzációs esemény játszódott le a kőszegi pályaudvaron. A nagy hadgyakorlatokra a király meghívta Szász Károly református püspököt is, aki ma délelőtt 9 órakor érkezett meg külön vonaton. A pályaudvaron a király fogadta és az ősz egyházfeljedelmet lesegítette a vonatról, majd megölelték és háromszor megcsókolták egymást. A jelenet óriási lelkesedést keltett a közönségben, melynek viharos ovációjában hajtottak be a városba. Királyunk és a püspök azután átöltöztek porosz ezredesi egyenruhába, (a poéta-püspök ugyanis tartalékos ezredes a porosz hadseregben), úgy várták meg a német császárt, aki később érkezett meg.

Ez a hír vastag betűkkel megjelent. A kis város lakossága majdnem elájult a szenzációtól. Hivatalos statisztika szerint öt embert megütött a guta a kacagástól, huszat bevitték a kórházba ideggyörcs miatt. Másnap a szenzációt már olvasták Budapesten is. Én lefordultam a székről, örültem futkostam a lapokhoz, könyörögve, hogy ne írják meg a szörnyű botlást, de mindenütt hahótával fogadtak.

— Ilyesmí egyszer esik egy században, nem lehet elhalgatni!

Be is járta a hír az egész világot, még Amerikát is.

A szerencsétlen segédszerkesztő pedig, mikor másnap kialudta magát, úgy eltűnt a kis városkából, hogy azóta is nyoma veszett.

Ez volt a kőszegi hadgyakorlatok legnagyobb szenzációja.

A főirány.

Minden embernek megvan a maga főiránya, amelyhez erőinek, tehetségének, életének javarészt leköti. Ami lekötetlen marad, az szolgál különféle célokat. De ha az ember következetes akar lenni, a mellékcélok szolgálatának a főirányt keresztezni soha sem szabad. A közélet küzdőterén megbízhatóságra, tisztességre csak az ilyenek tarthatnak számot. Amint van az emberekkel, úgy van az újságokkal is. Úgy kellene lenni még fokozottabb mértékben, mert hiszen egy újság korrektségére, lelkiismeretére egész tömegek irányítása van bízva. És hogy a tömegek olyan ingtagok, ennek a közéleti nyavalyának a büne, épen az újságok számlájára írható.

rontyot. A többit tudja kigyelmed . . . Így hát a mi nevelt fiunk, az a kített gyermek. Bogdáné asszonyom sirjáig megőrizte azt a titkot Badó Péter meg a berena alatt pusztult el, így tehát senki sem tudja a Gida eredetét. Az volna tehát a kéréssem kigyelmedhez, mint jó uramhoz, fogadnánk most már magunkénak a fiut, aki nagy tisztességet és becsületet hozott eddig is ősz fejünkre. Nekünk úgy sem adott a jó Isten gyereket, magunk állunk a világban és nincs kire hagyni vagyónkat. Aztán meg házasodni szeretne a fiu, mert úgy mondja, hogy nem élhet a Holdasék Ágotája nélkül. Kegyelmednek is közel áll a szívéhez ez a fiu, csináljuk meg tehát az ő boldogságát . . .

Gémes uram világeletemben a felesége esze után gondolkozott és így szívesen beleegyezett mindenbe. Ő maga is úgy gondolta, hogy a módos, szépséges leányzó boldoggá teszi mindnyájukat. Éppen ez okból Gémes uram nemcsak nem haragudott a titok felfedése után, hanem még megis dicsérte a feleségét, hogy megmentette életét annak a kis fiunak, aki az esze révén valamikor még fűrmendere is lehet a városnak.

Gémesné nemzetes asszonyom a következő szent vasárnapon felvette ünneplő, se-lyem viganóját, míg hites társának kirakta szép sorjában a zsinóros magyar gunyát és az aranyrojtos nyakkendő; melyek évek óta ott heverték a rézzel kivert szublában. Mikor aztán mindketten felöltöztek takarosan, megindultak a templomba, majd az istenítisztelet végeztével a Holdas portára leánynézőbe és kérőbe.

Nekün csak azért tot tegyün szolgáltat nekünk, a milyen m teréül oly melynek fordítható reczeni Fü alatt, am gel tilheti igénytele

A lap én közle tekintetb eseménye legszilárd a főirány viiség m hozzá hiv tülekedés komolyta forgatni züllött p szabadel Függetle e helyen

Ebb azok a Debrec nek, a d nak tett. mények levilágít Azt, am bajok, p ről s eg helyreál szonya: Leg melyek nézhet a

Adalék és a

Ha vánja t Újság“

A fogadta tés ala a mon pillana tudta hiradó egy fé látoga

V kettőt kezdte

Is tette : gondo nyosa segítő nünke gát a életre kát re nak e deme: való, kitudr Ha pe tek g gát, u lem, tul is

széde A tatta, beszo neki

Nekünk, akik a magunk gyönyörűségére, csak azért, hogy másoknak jól eső szolgálatot tegyünk, hogy a köz oltárára minden ellenszolgáltatás nélkül tegyünk vidám áldozatot, nekünk, akik csak ezért forgattuk a tollat, milyen megnyugtató volt az, ha törekvésünk teréül olyan lap nyitotta meg hasábjait, amelynek volt tisztá, becsületes, soha el nem fordítható főiránya. Ilyen volt nekem a Debreczeni Független Ujság az alatt a tiz esztendő alatt, amelynek jubileumát méltó büszkeséggel ülheti meg s amely alatt ott voltam én is igénytelen munkatársai között.

A lap főiránya a szabadelvűség volt. Az én közéleti küzdelmeim vezérszavai. Közjogi tekintetben ejtettek változást rajta azok az események, amelyek méltán ingatták meg a legszilárdabb függetlenségi világnézetet is; de a főiránya: a tisztá, mocskotalan szabadelvűség mindig megmaradt. Ezért maradtunk hozzá hívek mindannyian, akiket pártpolitikai túlekedések, érdekháborúk, műforradalmak és komolytalan hadviselések sohasem tudtak kiforgatni abból a hitből, hogy az undorítóan züllött politikai helyzet archimedesi pontja a szabadelvűségben van; amit a Debreczeni Független Ujság kitartóan szolgált s amiért e helyen őszinte elismerést nyilvánítok neki.

Ebből a szabadelvűségből folytak mindazok a szolgálatok, amelyeket a kálvinista Debreczennek, a tiszántuli egyházközségnek, a debreczeni egyetemnek, a Kálvineumnak tett. Éber vigyázással őrködött az események forgataga fölött s a zürzavarba belevilágítva bátran mutatta meg a főirányt. Azt, ami egyedül vezethet ki a társadalmi bajok, politikai kórságok fertőzött területéről s egyedül képes a vallásfelekezetek közt helyreállítani, bensővé tenni a testvéri viszonya: t. i. a szabadelvűség.

Legyen üdvözölve e lap főirányáért, melyeknek jegyében biztos reménységgel nézhet az új tiz esztendő pálmája elé.

Dr. Baltázár Dezső.

Adalék közéleti viszonyaink javításához és a vásárcsarnok-kérdés megoldásához.

Ha az igen tisztelt szerkesztőség azt kívánja tőlem, hogy a „Debreczeni Független Ujság” jubiláris számába cikket írjak, akkor

engedje meg nekem azt, hogy egy huszonöt esztendő kedvenc eszméimről írjak, s ezt az alkalmat arra használjam fel, hogy a debreczeni közéleti viszonyok javítására irányuló, 25 esztendő előtt megkezdett tervezésemnek, — egy újságcikk keretében — én is megtartsam 25 esztendő jubileumát.

A múlt század nyolcvanas éveiben újságcikkekben és felolvasásokban igyekeztem propagandát csinálni annak az ideámnak, hogy Debreczen város fejlesztésével nagy várossá tételével párhuzamosan gondoskodni kell a lakosság közéleti viszonyainak javításáról is, hogy a város fejlődésével és előrehaladásával, lakosságának számbeli gyarapodásával egyidejűleg a közéleti viszonyok megfelelő ellátására szolgáló intézmények is létesüljenek.

Ilyenekül ajánlottam 25 esztendő előtt, a város közvetlen környezetében konvinkációs körök létesítésének előmozdítását, a debreczeni utalózatnak a várost körvevő községekig való kiburkolását, és végre ajánlottam a piacrendezést és vásárcsarnoképítést.

Ez utóbbit a közegészségi és köztisztasági okokon kívül főleg közgazdasági okokból ajánlottam, hogy a biztos és állandó piac megteremtésével a minden időben és mindenki számára rendelkezésre álló jó értékesítési hely létesítésével a közeli és távolabbi vidék élelmicikkeinek Debreczenbe való behozatalát rendszeresítsük és folytonosan fokozódó mértékben nagyobbítsuk.

A vásárcsarnokot mint a közéleti viszonyok javításának, rendszeresítésének egyik jelentékeny eszközét, különösen nagyon fontosnak tartottam és ezért a város akkori viszonyainak megfelelőleg a város középpontjához közel fekvő és a város minden részéből könnyen megközelíthető városi istálló telkét vettem kombinációba, amelyen az akkori számítások szerint körülbelül egy millió korona befektetéssel a vásárcsarnok létesíthetőnek látszott.

Erre a telkre a saját költségemen tervrajzokat, műszaki leírást és költségvetést készíttettem Fellner Sándor kiváló fővárosi műépítésszel és 1889 április 15-én benyújtottam a városi közgyűléshez a megfelelő konkrét javaslatot. Őt esztendőn keresztül tárgyalták különböző szakbizottságokban, míg végre 1894-ben azzal terjesztette a városi tanács a közgyűlés elé, hogy a beadványomat és a ter-

veket adja ki a közgyűlés az ügy bővebb tanulmányozására egy kiküldendő ad hoc bizottságnak, az akkori közgyűlési többség még ennyit sem akart megtenni a közéleti viszonyok javítása érdekében, nem fogadta el a tanácsi javaslatot és kimondta, hogy az ügyet tanulmányozni sem kell.

Három évvel később 1897-ben újra napirendre akartam hozni a kérdést és e végből az összes terveket díjtalanul följárlottam Debreczen városnak azzal a felkéréssel, hogy foglalkozzék ezzel a fontos kérdéssel. Kísérletem ismét eredménytelen maradt, mert most már a városi tanács a közgyűlésnek jelentést sem tett a beadványomról, hanem irattárba helyezte azzal hogy három esztendő óta a viszonyok még nem változtak és a városnak még egyéb, elébbvaló intézményei (csatornázás, vízvezeték) sincsenek.

Ezzel aztán az egész vásárcsarnok ügy hosszú időre lekerült a napirendről.

Azóta a város fejlődése amerikai tempóban megindult és minden téren bámulatos gyorsasággal halad előre. A viszonyok lényegesen átalakultak, de a közéleti viszonyok javítására a piac rendezésére, számottevő intézkedés nem történt, míg aztán újabb 12 esztendő eltelté után, a városi tanács incidentaliter 1909-ben azt a javaslatot tette a városi közgyűlésnek, hogy 10,000 korona tiszteletdíjért készíttessen a város istálló telkére egy vásárcsarnoktervet illetőleg vázlatrajtot.

Csak hogy az, ami 20—25 év előtt célszerű, jó és kivihető volt az akkori viszonyok közt, az most, a változott körülményeknél fogva, előreláthatóan kivihetetlené vált, és e miatt én az 1909-iki városi közgyűlésen mindent elkövettem, hogy a várost ettől a 10,000 korona felesleges kiadástól megóvjam. Ráműtöttem arra, hogy tájékoztatónak elég jó az 1889-ből való és díjtalanul rendelkezésre álló régi tervrajz; azóta úgy átalakultak az építési viszonyok, Debreczen város fejlődése olyan arányokat öltött, hogy most már nem lehet a városi istálló telkét kombinációba venni.

Figyelmeztető szavaimat a közgyűlés mellőzte, a 10,000 koronát új vázrajz készítésére megszavazta és a városi tanács ezen közgyűlési megbízás alapján megrendelte 1910 elején a városi istálló telkére az új tervrajzot, amely el is készült és azóta szakbizottságok és albizottságok tanulmányozzák,

A Holdas pár magyaros szivességgel fogadta az érkezőket és a nyájas beszélgetés alatt jól kigondolhatta Gémes uram azt a mondókát, amelylyel szándékát a kellő pillanatban előadhatta. A Holdas-pár ugyan tudta a látogatás célját, mert a hivatalos hirdó nemzeti Tüzes Benjamin uram egy félórával az előtt már bejelentette a látogatást.

Végre is Gémes uram köhintvén egyet-kettőt — a helyzethez illően — imígyen kezdte el beszédét:

Isten Eő Szent Felsége bölcsen teremtette a világot és ugyancsak nagy bölcsen gondoskodott a paradicsomkertben magányosan élő Ádám apánkról is, mikor nékie segítő társat ad vala. Azon ifju is, aki bennünket ide küldött, szintén elhatározta magát a becsületes és tisztességes házasságra és elindult társat keresni, ki házatájkát rendben tartaná. Ennek a becsületes háznak egyetlen virágszála a kigyelmetek érdemes leányzója volna az ő szive szerint való, miért is kigyelmetek házába jöttünk kitudni, ha vajjon a rózsaszál eladó volna-e? Ha pedig lena fiunem nyerné meg a hajlandóságát graliáját, avagy a virágszál hajlandóságát, úgy akkor sem legyen e mián veszedelem, hanem maradjunk békeségben ezen-tul is...

Holdas uram hiven meghallgatván a beszédét így szóla:

Ahol Isten Eő Szent Felsége megmutatta, ott kereskedjenek kigyelmetek, majd beszólitván a pitvarból a leányt, előadta neki Gémes uram kívánságát.

A szépséges Ágota a hívó szóra szemlesütve, elpirulva lépett be a szobába. A szive megsugta, hogy miért jöttek el hajlékukba Gémesék... Nem is habozott tehát, hanem odaborulva az édes nevelőanyja keblére, nagy szemérmességgel bevalotta, hogy szereti a fiut és szivesen megosztja vele kenyereit és sóját.

A jó hírt egy szemfüles segítő nyomban közölte Gidával, aki széllal versenyt rohant boldogsága helyére. Az egymást hiven szerető sziveket a szülők aztán meg is áldották és vig lakomával zárták be a napot...

A fiatalok nemsokára egybekeltek és boldogságos napokat láttak. És ha néha egy-egy futó felhő látszott házasséletük egén, csakis az okozta, hogy az ég nem adott nekik gyermeket...

A debreczeni magisztratus az 1564. év egyik reggelén egy főbenjáró ügy tárgyalására gyűlt egybe, Derecskei Csengeri Balázs állott mint vádlott a bírák előtt. Szeretkezéssel, nőcsábítással volt vádolva és hitelt érdemlő tanúk, sőt maguk a letiport virágok vágták szemébe bűnös cselekedeteit. Mentő tanuk nem jelentkeztek, nem csoda tehát, ha a processus befejeztével a tanács oly értelmű deliberatumot hozott, hogy a „bűnös hóhérekbe adódjék, mignem peinglen az excensio megtörténék, incarcereztessek a városház kettős börtönébe.”

Szombathy Gida, aki ebben az időben már valóságos notáriusa volt a városnak, szintén résztvett a magisztratus ülésén és mikor estenden hazament, elbeszélte Ágotának a nap eseményét. Ágota elborzadva hal-

gatta az ura elbeszélését és azon éjszaka nem volt nyugodalma. Alig aludt el, felriadt, majd ismét lázas álmában maga előtt látta a hóhért veres ruhájában. Reggelre kelve alig lehetett Ágotára ráismerni és hasztalan csendesítette Gida, hogy Csengeri Balázs megsértvén a jó erkölcsöket, méltó a halálra, a szegény asszony nem tudott megnyugodni ababn, hogy a törvény kioltja a bűnös életét...

A következő napon Gida a város dolgában a külsőségekre járván, Ágota egyedül maradt tépelődésével. Csöndesen sirdogált a házambitusán, mikor egy rongyokba öltözött asszony állott meg előtte siránkozó hangon kérve alamizsnát. Ágota megsajnálta az asszonyt és egy darab ezüstpénzt adott neki, ki az adomány után csakhamar beszédes lett és megkérdezte, hogy mi miatt kesereg. Ágota romlatlan lelkével elmondta nagy bánatának okát, bár jól tudta, hogy az a nyomorult szegény asszony nem segíthet az ő bánatán.

Mikor az öreg asszony az Ágota beszédét végighallgatta, csöndesen, mint a kigyó odasimult Ágotához és halk hangon így szólt hozzá:

Segíthetünk a dolgon, ha nem sajnálna a nemzeti asszony vagy száz tallért. Én ismerem a tömlőtartót, szereti az italt, meg az asszonyi állatot és hijával van mindketőben. Hátha megvennénk pénzen a lelkét és éjszaka kibocsátaná Csengerit a börtönből. Ott a temető alatt az én kunyhómban meghúzódhatnék egy darabig, senki sem keresné nálam, s ha elfelednék, elmehetne vi-

— közgyűlés elébe mostanában aligha fog kerülni.

A valóság pedig az, hogy most már a 10.000 korona elköltése után a városi hatóságok is rájöttek, hogy a vásárcsarnok létesítésére a változott viszonyoknál fogva most már a városi istálló telke nem alkalmas.

E'ebb vagy utóbb a városi tanács be fogja jelenteni a közgyűlésnek, hogy a vásárcsarnok létesítésére már nem alkalmas a városi istálló telke, mert a városnagymérvű fejlődésénél fogva nem elegendő a város tulajdonában levő városi istálló, óvoda és rendőrségi épület telke, hanem hozzá kellene kapcsolni és a város részére meg kellene szerezni a szomszédos Dégenfeld-téri 3., 4., 7., 8. és 9. számú és a Csapó-utcai 11. és 13. számú telkeket is, az ezeknek megszerzése után előálló 13—14 ezer négyszögletes területen jól el lehetne helyezni a vásárcsarnokot, minthogy azonban ezeknek a telkeknek a megszerzése a város tulajdonában most meglévő telkek értékét is számításba véve, körülbelül 2 milliót tenne ki és minthogy azon a helyen való építkezés körülbelül 3 millió koronába, az egész vásárcsarnok mintegy 5 millió koronába kerülne, ilyen nagy tőkebefektetés amortisatióját és kamatozását alig lehet remélni. Körülbelül ez lesz majd a városi közgyűléshez beérkezendő jelentésnek és javaslatnak a tartalma.

Nehogy évek múlva kelljen majd újra elől kezdeni a helykeresést és 10.000 koronakért való felvilágosítást arról, hogy melyik hely vált időközben pénzügyi okokból alkalmatlanná, most itt ennek az újságcikknek a keretében röviden rámutatok arra, hogy Debreczen város általános szabályozási tervének elkészülte után a tervbe vett óriási köz- és magánépítkezések és városfejlesztés közepette Debreczen részére egy vásárcsarnok nem elegendő és tulságos sokba kerülne. Ha olcsón akarunk építkezni, egy drága helyett négy olcsót építsünk.

Egy óriási méretekben tervezett vásárcsarnok, amely 1½—2 millió korona értékű telekre épülne, sokkal többbe kerülne, mint négy kisebb befogadó képességű vásárcsarnok, a melyek olcsóbb helyre terveztetnének.

Hogy a vásárcsarnok-kérdést a mai viszonyok közt a megoldás felé vezessem, azt az eszmét vetem fel: ejtsük el már most a városi istálló kombinációját, amely most már kivihetetlen és e helyett tervezzünk a város

négy megfelelő pontján négy kisebb méretű vásárcsarnokot. Mind a négyet úgy, hogy nagy tér közepette építsük egyenként 600.000—800.000 K költséggel. Akkor a belváros (a mostani Debreczen) minden részéből könnyen pár perc alatt elérhető az oda legközelebb eső vásárcsarnok, a kertsek és külsőségekről, (amelyek pár év múlva külvárosai lesznek Debreczennek) szintén könnyen megközelíthetők lesznek. Minden vásárcsarnok közvetlen vasuti összeköttetést kaphat. A vásárcsarnok körül elterülő tágas szabadterén a falusi szekerek könnyen rakodhatnak és ami szintén figyelemreméltó indok, kevésbé díszes kivitelben felépíthetők, mint a város középpontjában.

Ilyen helyekül kiszemelhetők volnának:

1. A Széchenyi-utca végén lévő honvédszárlaktanyának pár év múlva felszabaduló telkének megfelelő része.

2. A Simonyi-ut elején lévő közpórház pár év múlva felszabaduló telkének megfelelő része.

3. Az Árpád-tér.

4. A Wesselényi-téri városi faraktár.

Ezek a területek mind a város tulajdonában vannak és aránylag kisebb értékűek. Telekszerzésre semmit sem kell költeni, mind a négynek a felépítése kevesebbe kerül, mint az az egy kerülne, amely a városi istállótelkére most terveztetett, mind a négy vasuti közvetlen összeköttetést kaphat. Mind a négy alkalmas arra, hogy az összes élelmiszerek piaca ott egyesíthessék. Itt csak rámutatni akartam a megoldás ezen módjára, a részletekre majd akkor fogok kitérni, ha annak az ideje elérkezik.

Dr. Balkányi Miklós.

Vasúton.

Egy szakaszban utazik velem

A Boldogság és a Szerelem . . .

Egy ifju pár, nászútra indulóban.

— Ajjukon sok, cserébe vágyó csók van!

A Boldogság és a Szerelem:

Meghúzódnak bús-szemérmesen.

S az a forró vágy ég a sziveikben:

Hogy bár az ördög vinne engem innen!

— Óh Boldogság, önző Szerelem.

Lám ti mit nem kívántok nekem!?

S im én a rosszért jót adok cserébe:

A Boldogságtokat megnyújtom érte.

lágga . . . Ugy-ugy aranyos lelkeim, nemzetes asszonyom, ne féljen a dologtól, hiszen gondolom, hogy azért félti annak az embernek az életét, mert szereti.

Ágota e szavakra hirtelen felugrott és megvetéssel mérte végig az előtte álló vigyorgó vén asszonyt. Sértette a koldus gyalázatos feltevése, mikor ő nem is ismerte az elitelt embert. Felháborodásának nem tudott másképp kifejezést adni, minthogy kiparancsolta a házból.

Beletelt egy óra, míg kedélye valahogy lecsendesedett, majd megbánta felindulását. Eszébe jutott, hogy az a nyomorult nem képes felfogni az ő lelkiállapotát és azt hiszi, hogy a bűnös szerelem sarkalja az elitelt megmentésére. Efelett gondolkozva, kiment a kapuba, megnézni, vajjon nem jön-e az ura? Az alkonyi szürkületben észre sem vette, hogy a vén koldusasszony ott ül a perena aljában. Amint aztán meglátta a nyomorultat, ismét eszébe jutott a felajánlott segítség. Nem is habozott tovább, hanem visszaladt a házba és megtakarított pénzéből száz forintot véve ki, sietve — mint aki érzi, hogy rosszat cselekedett — átadta azt az asszonynak.

Az asszony nevetve vette át a pénzt és olyasfélét mormogott, hogy a szerelmeseket, ha az Isten nem, akkor az ördög megcsigiti.

Ágota undorral fordult be a házba és háborgó lelkét nyugtatgatni kezdte azzal, hogy jót cselekedett, mert egy embertársát mentí meg a haláltól. Természetes, hogy a

dologról reggel sem szólt az urának, aki örömmel látta, hogy a felesége az elmondott eset felett most már teljesen megnyugodott.

Másnap reggelre a városi házban nagy riadalom támadt. A hajduk káplárja hajnali édes álmából zavarta fel feőbíró uramat, jelentve neki, hogy Csengeri Balázs megszökött börtönéből. A feőbíró parancsára nyomban szétmentek a város cselédei a határba, de estére eredménytelenül tértek vissza, mert sehol sem találtak a megszökött ember nyomára.

Az öreg koldus asszony, mikor a száz csengőt átvette, elsompolygott a városi ház északi kapujához, hol Lásas Gergely őrizte a foglyokat. Bő torku, nagy italu ember volt a tömlőcstartó, könnyű volt tehát az eszét elvenni a jó ital reményében. Gondoskodott arról bőven a vén asszony, melynek fejében csak annyit kért, hogy a börtön folyosóján meghuzhassa magát, Lásas Gergely belement az alkuba, aztán nekifogott az italzásnak és éjfél tájra már elkészült, hogy az öreg asszony nyugodtan elvehette tőle a kulcsokat.

Egy óra múlva Csengeri Balázs ott aludt az öreg asszony piszkos kunyhójában.

Lásas Gergelyt „stane pedé elcsapták és örült, hogy nagyobb baj nélkül lábalt ki a csávából. A világért sem vallott be egyebet, mint azt, hogy elnyomta az álmot és nem tudja, hogy hogyan szökött meg a fogoly. Honnan, honann nem? örök titok maradt, a feőbíró uram megtudta harmadnapon, hogy

Leszek áldás, — úgy ahogy tudok:

S egy tapodtat ki nem mozdulok.

A vágy a boldogság, — én mondom néktek...

S ennyivel is tovább tart a tiétek.

SZABOLCSKA MIHÁLY.

Közdolgok.

Szívesen engedek a „Debreczeni Független Ujság“ felhívásának, hogy mint régi munkatársra, írjak valamit a jubileumi számba. Ha nem is tiz esztendő a mi összeköttetésünk — de azért elég régi. Jól emlékezem, hogy első cikkem (valamikor 1904-ben) a kefégyári munkások sztrájkjáról szólt, illetőleg arról az igazságtalan magatartásról, melyet velem szemben a rendőrség követett, hogy mennyire igazam volt, bebizonyították a következmények; Debreczen munkássága általános sztrájkba lépett, s a véres összeütközést csak egy nagy tüntető felvonulás engedélyezésének kiészakölésével lehetett elkerülni.

Azóta elég sok cikkem jelent meg e lapban: szociálpolitikai és pártpolitikai egyaránt, hadd írjak most városi dolgokról.

Közgyűléssel kezdem: feltűnő, hogy mily kevésbé vannak és — tegyük hozzá, — lehetnek tájékozódva a bizottsági tagok a napirenden levő ügyekről. A legtöbb ügyet ott hallja először s megismeri abból a nálunk, nem tudom hogyan szokásba jött referálásból, amely — tisztelet a kivételnek. — a legfontosabb ügyeknél is legtöbbször egy-két általános szólam hangoztatásával igyekszik tulesni a kellemetlen feladaton és egyáltalában nem alkalmas arra, hogy még olyan ügyeket is világosan állítson a közgyűlés elé, amelyek, jól elmagyarázva, egyszeri hallásból is megérthetők és megítélhetők. Ámde vannak komplikált, sok adat, mellékkörülmény, vonatkozások figyelembevételét igénylő ügyek, amelyeket nemhogy ily könnyed, de a legalaposabb referáda mellett sem lehet egyszeriben teljesen megítélni. Például fontos szerződések, vasuti hozzájárulások stb. ezeknél is ugyanazon pár szó alapján dönt a közgyűlés, ha ugyan nem akad valaki, aki a dolgot felpiszkalja, mint a legegyszerűbb bejelentéseknél. Fokozza a bajt a mi szerencsétlen szervezetünk a bizottsági előkészítések tárgyában. Ugyszólván az egyetlen bizottság, amely jelentősebb előkészítő munkát végez (a felügyelő bizottságról mint teljesen egy feladatra beállított szerv-

Csengeri Balázs a temető alatt levő földkunyhóban van elrejtőzve. Négy hajdulegényt küldött tehát a szökevény vasraverretetésére. A boldogtalant a város cselédei csakugyan ott találták, amint a jegyzőkönyvben olvassuk: „magno cum gandio“ vitték a feőbíró elé.

Csakhamar megkezdődött a vallatás. Egy kis tortura hamarosan megoldotta a Balázs nyelvét, aki bevallotta, hogy a koldus asszony eresztette ki a börtönből. Az asszony is csakhamar a magisztrátus elé került és a következő vallomást tette:

Messzi földről jöttem nem régen ebbe a városba . . . Nagyon régen jártam itt és nem ismer rám senki. Ott nyomorogtam egy üresen talált földkunyhóba és koldultam a városban. Egyszer éhségemben befordultam a Szombathy Gedeon uram házába, ahol egy fiatal asszonyt találtam siránkozva. Megkérdeztem bánatát és elmondta, hogy szeretőjét Csengeri Balázs sötét tömlőcbe zártak. Megsajnáltam és megígértem neki, hogy száz forintért szabaddá teszem a kedvesét. A többi könnyen ment. Lásas Gergelynek vittem egy üveg égett bort, ő megengedte, hogy a tömlőc pitvarába aludjak. Mikor leereszegedtem, elaludt, én elvettem tőle a kulcsokat és kieresztettem a hátulso kapun a foglyot. Bizonyáságul itt van a száz tallér. Nem én vagyok a bűnös, hanem Szombathy Gedeonné asszonyom, aki megakartá menteni szeretőjét a hóhérkéztől . . .

Szombathy Gedeon szobáriussal meg-

ról nem sz
amely val
miután mi
mint a köz
posan a d

Minde
zottabb ig
ges volna
tatott jelen
sági tagok
és ren dele
alaposab
tott betűt
a mi fő, a
mányozha
hassanak

Minde
multkori
fizetendő
is, hogy v
el a mi
másfelé
kérdéseir
sem tudom
gyobb rés
hol feküs
nek össze
elatóik v
is érezve
nedékul a
vét olvas
az van, h
vos, enny
annyi ös
a vasuta
hogy ök
lasztották
való, hoz
még eset
hogy ére
szakvéle
dönthess
Egy
reczen v
egyike
Nincs it
róla, mé
gondolat
Ha
térképer
a mai,
mérnöki
papiros
— soksz
nek a k

fordult
hallotta
gadta a
ránkozás
szégyen

Gic
teremb
lerogy
kaira, c

Ág
van. R
bevallo
ki Cse
elmond
asszon
verése
jét fels

Fe
lotthal
előtt.
Sa
én adt
szonyi
alól C
mert i
láttam
soha.
hogy
vagyó

C
Ágota
mást
nosz a
pénzh
M

ről nem szölok) a jog- és pénzügyi bizottság, amely valóságos kisgyűlés jellegével bír, de miután minden ügyet odaütálnak, csak ott van mint a közgyűlés — nem foglalkozhatik alaposan a dolgokkal.

Mindezek okából a szakbizottságok fokozottabb igénybevétele mellett nagyon szükséges volna, hogy a fontosabb ügyekről nyomtatott jelentés osztatnék ki jó előre a bizottsági tagok közt (amint az a költségvetéssel és rendelet-tervezetekkel történik), hogy így alaposabb indoklásokat kapjunk (a nyomtatott betűt mégis respektálják az emberek) és a mi fő, a bizottsági tagok előzetesen tanulmányozhassák a kérdést s alaposabban szólhassanak hozzá.

Mindezek szükségét legvilágosabban a múltkori vasuti vita mutatta. A város által fizetendő százezrekről volt szó, sőt még arról is, hogy vajjon e esatlakozások nem terelik-e el a mi pénzünkön a várostól a forgalmat másfelé — tehát a város legfontosabb anyagi kérdéseiről és szakszerű felvilágosítást senki sem tudott adni. A bizottsági tagok legnagyobb részének fogalma sem volt arról, hogy hol fekszenek azok az állomások, amelyeknek összekötéséről volt szó, mily vasuti egyéb elatiók vannak ott, s amikor a főispán, maga is érezve a tájékozottság hiányát, utolsó menedéket az előkészítő bizottság jegyzőkönyvét olvastatta fel, kiderült, hogy abban csak az van, hogy az egyik bizottsági tag, aki orvos, ennyi összeget, a másik, aki ügyvéd, meg annyi összeget javall megszavaztatni! Hogy a vasutasok hol voltak, nem tudom, lehet, hogy őket az egészségügyi bizottságba választották be. Hát ily viszonyok közt nyilvánvaló, hogy a városnak sem kellene sajnálni még esetleg pár ezer korona áldozattal sem, hogy érdektelen vasuti szakértőktől alapos szakvéleményt szerezzen be s annak alapján dönthessen legvilágosabb anyagi ügyeiben.

Egy másik nagy fontosságú kérdése Debreczen városának — talán a legfontosabbak egyike — a város szabályozásának kérdése. Nincs itt helye, hogy részletesen beszéljek róla, még ugyis lesz rá alkalom; de néhány gondolatot mégis leírom.

Ha az ember végignézi a szabályozási térképen, azt hajlandó hinni, hogy a készítői a mai, élő Debreczennel nem törődve egy mérnökileg elképzelt várost rajzoltak a fehér papírosra. Olyan sok pénzbe kerülne ennek a — sokszor és sok helyütt indokolatlan — tervnek a keresztülvitele, amennyi Debreczennek

ilyen célra soha sem lesz; eltekintve attól, hogy a telekértékek állandó növekedése mellett — amivel Debreczennek vagyoni ereje korántsem fog egyforma arányban nőni — a terv keresztülvitelének a lehetősége a jövőben még csökkenni fog. A bajt fokozta még a terv megvalósításának módja. Arrapénznem volt, hogy az egészet egyszerre vigyék keresztül; arra sem szánták rá magukat a város akkori vezetői, hogy kiragadjanak egy részt a szabályozásból, amely legsürgősebbnek látszik, és azt egyszerre vigyék keresztül. Hanem rábízák a terv lassu keresztülvitelét a véletlenre. Ha jelentkezett telektulajdonos, kinek telke utcavonalba esett, hát annak a házát megvették. De tudtommal magától, tervszerű kezdeményezéssel a város soha, vagy legritkább esetben lépett fel. Mi volt ennek a következménye? A város mindenkitől — aki felkínálta — megvette a vonalba eső házát, s miután a város rendszerint drágán vesz és a házakra kész biztos vevőként jelentkezett, felverte az ingatlanok árát; amellet beleölt egy pár milliót legtöbbször rosszul jövedelmező, rozoga házakba, és még az a haszna sem volt meg, hogy új utcákat nyithatott volna, mert egyik ház itt, a másik amott van, ahogy a véletlen a birtokába juttatta.

Atlátta e bajt a város és a közgyűlés ujabban úgy határozott, hogy a városrendezés ügyének végrehajtását felfüggeszti; a felkínált házakat csak akkor veszi meg, ha fontosabb szabályozási rész céljából szükségese; különben másutt megengedi esetéről esetre a szabályozási vonal beépítését is.

Hát ezzel az eljárással a javulás útjára térítette ugyan a dolgot a közgyűlés, de félmunkát végzett. Tudniillik ebből az következik, hogy a szabályozási tervet a maga egészében elejtette (hiszen sok részében építkezést enged) és csak bizonyos fontosabb szabályozásokat akar most keresztülvinni, s az ott felkínált házakat veszi meg csak. Ennek az eljárásnak két hibája van. Az egyik, hogy megint csak a véletlenre bizza. Kínálnak-e neki házát vagy nem. De ez a kisebbik baj; a kezdeményezést bármikor a kezébe veheti. A másik nagyobb hibája ez eljárásnak, hogy így nem egységesen átgondolt terv szerint végzi szabályozást, hanem esetről esetre felmerülő, kialakuló többségek szerint valósítja meg a szabályozásból ezt vagy azt.

Ilyen eljárás mellett megtörténhetik, hogy megint felkínálja valaki a házát, amely valahol, mondjuk a Mester-utca végén, a sza-

bályozási tervben elképzelt utcamegnyitás vonalába esik és bár ez egyáltalában nem sürgős, nem életbevágó fontosságú rendezés, mégis egy esetleg kialakuló véletlen többség kiforszírozhatja a megvételt. Ilyen többség csupán jóhiszemű emberekből is kialakulhat, akik előtt nagyon plauzibilissé lehet tenni egy ot-tani utca nyitását, hiszen lehet, hogy igen jó dolog lenne az is, csak egyáltalában nem oly fontos, hogy miatta, pénz hiányában, sokkal fontosabbakat elmulasszunk. Vagyis azt a kérdést, hogy az egészében meg nem valósítható szabályozási tervből most mit valósítsunk meg, azt az egész terv alapos áttanulmányozása alapján, az összes szempontok mérlegelésével előre, tervszerűen, nem pedig ötletszerűen kell megállapítani. Ennélfogva a helyes eljárás csak az volna, hogy először jöjjünk tisztába azzal, mennyit áldozhatunk most szabályozás céljaira. Ha ezzel tisztában vagyunk, akkor az ezen pénzösszeg keretében véghezvihető legszükségesebb utcanytársokat és rendezéseket kell egységesen megállapítani, s ezt lehetőleg egyszerre keresztülvinni. A többit hagyjuk boldogabb időkre a ránk következő nemzedékeknek, annyival is inkább, mert — enyhén szólva. — nagy önbizalom az a mi részünkről, ha azt hisszük, hogy a jövő Debreczenének szükségleteit századokra előre meg tudjuk állapítani. Pedig az a nagy szabályozási terv azt teszi. Épen azért egyszerűen, tisztelettel félre kell tenni. Régi példabeszéd, hogy ha az ember a mellényét rosszul kezdte gombolni, nincs más mód, minthogy ki kell gombolni és újra kell kezdeni, jól, a gombolást. A szabályozási tervvel is gyökeresen kell elbánni. Ami benne jó és keresztülvihető, azt tartjuk meg, annak alapján készítsünk egy új, kisebb keretű, de keresztülvihető szabályozási tervet. Az utcákat mai vonalaikban hagyjuk meg s csak az apró, könnyen kiegyenlíthető zég-zugokat egyenesítsük ki. Olyan monstruózus operációkat, mint amilyen a Honvéd- és a Varga-utca-kon látható, ahol egy-egy ház az utca közepére került, a másik meg vissza szalad a többi ház hátuljához, s a miből majd vagy 50 év múlva lesz egyenes utca, ha addig mást nem gondolnak, ilyen szörnyűséget többet engedni nem szabad. Egyáltalában iszonyatos gondolat az a zsinóregyenes utca. Ez egy olyan babona, amelyért százezreket vagyunk hajlandók költeni, amely elpusztítja időközben a várost, s ha végre megvalósul, akkor sincs öröm és haszon benne. A városnak szint, ka-

fordult a világ, mikor ezt a vallamást meghallotta. A magisztrátus megámulva fogadta a vallomást és az általános megbotránkozás moraja hallatszott a vádra, mely szégyenpadra állította a notárius feleségét.

Gida úgy, amint volt kirohant a tanácssteremből és meg sem állott hazáig, ott aztán lerogyott az ambitusra és nem jött szó ajkaira, csak zokogott keservesen.

Ágota nyomban megérezte, hogy baj van. Reszketve omlott az ura lábához és bevallotta, hogy csakugyan ő szabadította ki Csengeri Balázst. Mikor azonban az ura elmondta, hogy mivel vádolta meg őt a vén asszony a magisztrátus előtt, elállott a szíve verése, majd hirtelen magára kapván kendőjét felsietett a városházára.

Felszakítva a tanácssterem ajtaját, halotthalvány arccal így szól a szenatus előtt.

Saját nyelvem vallatával vallom, hogy én adtam a pénzt ennek az öreg koldusasszonynak, hogy szabadítsa ki a hóhér keze alól Csengeri Balázst. Csak azért tettem, mert megsajnáltam. Én világeletemben nem láttam azt az embert, nem is beszéltem vele soha. Am vallja meg ő a lelke üdvösségére, hogy beszélt-e valaha velem . . . Ártatlan vagyok a bűnben, engem Isten úgy segítjen!

Csengeri Balázs lelkét meghatotta az Ágota anyagi szendése és jósa, vallo-mást tett, igazat . . . Elmondta, hogy a gonosz asszony találta ki az egész dolgot, hogy pénzhez juthasson.

Mivel azonban az öreg asszony fenn-

tartotta vádját, amagisztrátus másnap tortura alá vetette. Irtózatos kínjai alatt aztán bevallotta, hogy a gonosz rágalmat csak azért találta ki, hogy baj esetén nyomorult életét megmenthesse.

További bizonyításra nem lévén szükség, az öreg asszony még a következő vallomást tette:

Régen, nagyon régen volt . . . Szép voltam, mint a nyári hajnal, feslő bimbó, fehér lilomszál . . . Ma már nem emlékezik reám senki . . . Szerettem egy legényt, megcsalt és itt hagyott szégyenemmel . . . A gyermekeket elhagytam és attól a naptól kezdve idegenül bolyongtam a világban . . . Bűnben éltem és mikor elpusztult a szépségem, a szemétdombra kerültem . . . Legyen átkozott az az óra, melyben a csábító szavára hallgattam és most jöjjön a hóhér, úgy is belefáradtam az életbe . . .

Alig végezte be az öreg asszony fuldokló zokogás által megtört szavait, odalépett hozzá a terem szögletében álló Szombathy Gida és egy fájdalmas „Anyám” kiáltással annak nyakába borult . . .

A tisztos sénétorok elképedve néztek a notáriusra, de csakhamar előlépett Gémesné asszonyom, saját nyelve vallásával igazolván, hogy a boldogtalan csakugyan nem más, mint az ő egykor bűnbeesett és világgá ment testvére, Gida pedig valóban az ő gyermeke . . .

A boldogtalan öreg asszony azonban nem tudott már örülni a fia feltalálásának.

Abban a pillanatban ugyanis, melyben fia hazzalépett, a jó Isten határtalan irgalma megfosztotta józan esztől. Bambán nézett az ő szép fiára, nem tudván már mi történik körülötte . . . Ezt látva nem is késett a feőbíró uram a déliberatumot kimondani: „mivel peniglen Isten eő szent Felsége mon-dott itéletet felette, demittáljuk és ne avatkozzunk az ő uri szent dolgába” . . .

Az öreg asszony lelki világa nem tért többé vissza, néhány nap múlva a szörnyű tragédia sulya alatt összeomlott . . .

Csengeri Balázst az Ágota könyörgésére harmadnap kibocsátották a carcerből azon feltétel alatt, hogy „hagyja el a várost, melybe ha valamikor belépne üttessék le a feje absque ullo iudicio”.

Ágota ez időtől fogva még nagyobb szeretettel vette körül az urát . . . Az idő és a széreretet begyógyították lelkük sebet és beteljesedett a jószívű Gémes-pár óhajtása is, mert néhány év múlva Gida csakugyan fűrmendere lett a városnak.

Ezen bünper fakó, négyszázéves iratait forgatva, eszünkbe jut ama nagy igazság, hogy az egyes családok szerencsétlensége ott kezdődik, ahol elhervad az erkölcs virága . . . És olvasva a régi-kor sötét és sokszor megnevezhetetlen büneiről, forgatva az emberiség történetének fekete lapjait, arról győződünk meg, hogy az egyes nagy tragédiáknál nem korok, hanem a gyarló emberek az okai . . .

raktart a hajladoszó utcák adnak, és nekem ne mondja senki, hogy a közlekedést nem lehetne az eddigi hajlásu vagy enyhén kiegyenlített Varga-utcán épp oly jól lebonyolítani, mint egy nyilegyenes unalomvonalon. Tehát utcaegyenészetet minél kevesebbet. De igenis utcanyitást, amennyit csak lehet, amennyire csak pénzünk van. Debreczen mai építésének legnagyobb hibája, hogy nagyon kevés utcája van. Roppant telektömbök, amelyeket csak negyedórás távolságokban szel át egy utca. Különösen két irányban érezhető itt a baj. Először, hogy a vasutól az erdőig s majd az egyetemig, ugyszólván csak egy vonal vezet: piac—péterfiai. Ezzel a vonallal, jobbról és balról párhuzamos utvonalak megteremtése életszükséglete a városnak. A másik nagyon érezhető hiány, hogy a Piacba nagyon kevés utca torkollik be. S így a Piac-utca két oldala szinte két óriási várfal, amely elzárja az oldaltfekvő városrészeketől. Milyen távolság a Werbőczy-utcától a Szentanna-utcaig. Ez a nagy utcahiány természetesen békítőlag hat a város forgalmára és fejlődésére. Minden új közlekedési lehetőség új viszonyokat, munka- és időmegtakarítást jelent, amely egyes esetekben talán jelentőségtelenné látszik, de a napok számával és az ezernyi és ezernyi esettel megszorozva óriási különbséget hoz ki.

Mikor ennyi a megoldandó feladat (pedig egyéb helyütt is nagyfontosságú, csak mégis másodsorban álló utcanyitások vannak) és oly kevés a rendelkezésre álló költség, mindenki beláthatja, hogy milyen szükséges a létesítendő szabályozásokat, egymáshoz mérve fontosságukat, egységesen, természetesen megállapítani, a város egész közönségének hozzájárulásával a közgyűlés nyílt színén, vagyis egy szűkebbkörű új szabályozási terv megállapításával. De ha nem is áll annyi költség rendelkezésünkre, amennyire szükség volna, ügyességgel, a hatóság kezdeményező közbelépésével sokat lehetne elérni átjáró házak létesítése által. Oly nagy Debreczen elmaradottsága utcák dolgában és oly kevés pénz áll ezzel szemben rendelkezésünkre, hogy valóságos utcanyitásokkal a szükségletet ki nem elégíthetjük. Épen a gyalog forgalom az, amely leginkább igényli a legközelebbi hozzáférhetést, annyit, amennyit utcák nyitásával nem adhatunk meg. Ezt a hiányt átjáró házzakkal pótolhatjuk. És itt van a mérnöki hivatal kezdeményezésének legtöbb, legszebb tere. Összehozni az érdekelt háztulajdonosokat (mert rendszerint nem lehet egy telken egyik utcából a másikba jutni), alkalomadtán építési engedélyknél kikötni, kiszorítani átjáró házak létesítését, ami legtöbb esetben a házak kihasználását is fokozná, úgy a tulajdonosoknak is érdekében áll, mindez a hatóság kezdeményező ügyességét, leleményességét, buzgó ügyezetetét kívánja, de meg is hozza a várost várossá tevő nagy eredményeket.

Dr. Jászi Viktor.

Móricz Pál.

Hej Debreczen!

De sok jó napot töltöttem én tebened s ezért jól esik nekem, ha rád emlékezem.

A Debreczeni Független Ujság szerkesztősége volt egyik kedves tanvánk.

Móricz Pál volt akkoriban a lap szerkesztője, akinek komolyságát derűsen ellensúlyozta a szerkesztőség bohém lengyelének, Rostkovitz Arthurnak örökké mókás jókedve.

Móricz Pált szerkesztő korában inkább erős vezércikkei és csipős karcolatai révén ismerték. Tüzes politikusként és félelmes kritikusként tartották. Pedig egy cseppet sem volt félelmes ember. Ha néha vágott is a szava, mindig javítani akart vele.

Nagy és nemes léleknek ismertük, aki még kívánni sem tudott soha másnak rosszat. Igaz, hogy éles szeme észrevett minden gvarlóságot és mint író ítéletet mondott róluk. Szelid gunnyal, kedves humorral csipkedte meg a szereplő egyéneket, úgy hogy még azok is nevettek rajta, akinek fájt.

Az ujságírásban a közönséges események kiejfrázását nem igen szerette, de karcolatait

nagy kedvvel irogatta és ezek művészi becsüek. Mindegyikben van valami mivelődéstörténeti adat, amelyek idővel fontosak lesznek az illető kor jellemzésénél.

A szerkesztőségi munka mellett Móricz Pál álmodozó lelke szépirodalommal is foglalkozott. Egymást érik szebbnél-szebb elbeszélései és leírásai.

Csakhamar kicsiny lesz neki a szerkesztőség és a „Szabad hajdu” a fővárosban folytatja ujságírói munkásságát. Itt jelenik meg tőle a Pusztuló világ című kötet, melyet úgy az íróvilág, mint az olvasóközönség nagy elismeréssel fogadott. Neve népszerű lesz a magyar írók közt és a pesti könyvkiadók is örömmel adják ki elbeszéléseit.

Móricz Pál írói nagyságát tisztábban látják és művészetének sokkal több finomságát veszik észre azok, akik maguk is gyönyörűen írnak.

Rákosi Viktor azt mondja róla, hogy csak épizlésű emberek fedezik fel benne az értéket. Móricz Pál a hajdunép életének kincseshányájából aranyat ás és hoz fel a napvilágra. Az etnográfus és a nyelvész bámulja műveiben a néplelek megfigyelését, a természettudós pedig a magyar pusztai szépségeinek megszólalásig hí leírását. Híába mondta Tompa Mihály a pusztáról, hogy kivesz zordon költészete. Móricz Pál feltámasztotta azt. Anynyi szépet mond róla és úgy írja le megfigyeléseit, hogy leírása után még az is el tudja képzelni a Hortobágyot, aki sohasem volt rajta.

Móricz Pál szépirodalmi művei közül ismerem vagy 12 kötetet, de legértékesebbnek a Pusztuló világ című munkáját tartom.

Ebben olyan szépségeket fedeztem fel, a milyenek irodalmunk mai termékeiben nagyon gyéren találhatók. Csodálatosan bájos, apró rajzok ezek. Falusi, pusztai emberek kis történetei, de annyi művészettel írva, hogy a népköltészet legszebb termékeivel versenyeznek. Mikszáth legnagyobb sikerét a Jó palócokkal és a Tót atyafiakkal érte el, vagyis az ugynevezett néprajzi novelláival. Móriczot is ezek teszik kiválónak. A hajduságról annyit szépet és érdekeset mint Móricz Pál, még nem irt magyar író. Nagyon szereti Móricz Pál a népet és a pusztulót nemességét.

Fel-feltűnik néha ennek az összeomló világnak egy-egy mohikánja. Meséinek központja a hajdu sikság, az édes otthon. Innen meríti legszívesebben tárgyait, de szakít virágot azon helyekről is, ahol csak megfordult.

Legtöbbször a Hortobágyot rajzolta csikósaival, juhászaiával, tünőfélben levő régi magyar életével.

A magyar nép előtt nem utolsó dolog az erő, az ügyesség, a bátorság, a nyíltság, a szótartás és a becsület. Történetei jórésben ezeken fordulnak meg. Tárgyköre nem nagy, de épen az a bámulatos, hogy ebben a szűk körben is mindig újabb és újabb dolgot tudott felfedezni és a pusztulás képei között is talál egy-egy bájos idilli jelenetet. Történeteiben kevés a mese, de sok a lélektani megfigyelés. Alakjai felfogásuk maadásában furcsák, de a régi magyar szokások feltüntetői. Nemzeti kötelesség ezeket a vonásokat megörökíteni, hiszen annyira kiforgat bennünket a haladó világ, hogy eredeti magyar vonásainkat nem sokára csak az ilyen gondos néprajzi írók művelől fogjuk ismerni. Móricz Pál a népszokások leírásának kiváló mestere. A pusztai világ feltűnőbb alakjainak életét senkisé ismertem úgy, mint ő. Amint Pálék festette nálunk a legszebb bjrkákat, úgy Móricz Pál rajzolta hozzá a legérdekesebb juhászokat.

Elbeszélő íróink nagyrésze a városi élet megszokott történeteit rajzolja. Főleg regényes tárgyakat és érdekesítő bonvodalmakat keresnek. A nép lelki világát nem tartják elég érdekesnek, mert nem hatolnak be a néplelek mélységeibe. Ha a nép felé fordítják tekintetüket, csak a külsőt látják meg, a sallangot, a cifrázatot. Meséiket teletömik tájszavakkal és népies kiszólásokkal és mégsem ér a munkájuk semmit, mert hiányzik belőle a magyar nép érzésvilága.

Móricz Pál sohasem rajzol hamis képet a magyar nép életéből. Az ő történetei eleve-

nek, hosszas megfigyelés eredményei és a valóság hí másolatai.

A hatásokhoz szoktatott közönség idegizgató mesét hiába keres Móricz Pálnál. Ő hatásokra nem dolgozik, divat után nem dolgozik, hanem csak ássa szorgalmasan az alföldi magyarság lelki életének kincseshányáját.

A kicsinylőivel nem törődik, mert tudja, hogy érték az, amit felszínre hoz, ha régi is, ha kevesen tudják is megbecsülni.

A falusi téli esték búbájós meséinek hangját érzi ki az olvasó az ő történeteiből, amelyek kedvesek mint a vadvirágok és őszinték mint írójuk lelke.

Elbeszéléseiben sok érdekes alakot és szokást örökített meg.

A *postamester* című rajzában elmondja, hogy milyen volt a közlekedés a régi világban, amikor még nem jártak a gőzkocsik. Megszólalásig hí alakok benne a régi debreczeni polgármester és a postás.

Sós Pistának, a híres betvárnak együttműködése a debreczeni urakkal pompásan megirt történet.

A *debreczeni komaság* egyike a legkitűnőbb megfigyeléseknek, amiket eddig irtak a magyar nép szokásairól. Tele van étellel és az egyszerű nép jókedvével az egész kis elbeszélés.

Az utolsó nótában a pupos cigány haladókla remek lélektani rajz. Kevés műben van annyi költészet és természeti szépség összeolvadva, mint ennek a nyomorék cigánynak festésében.

Nehéz volna megmondani, hogy Móricz Pál újabb elbeszélései közül, melyek a legértékesebbek, mert sok értékes van közöttük.

Az azonban könnyű megállapítani, hogy Móricz Pál írói egyénisége nagyot nőtt. A Budapesti Hirlap már évekket ezelőtt méltatta Móricz Pál érdekes és eredeti írói tehetségét, de azóta Móricz írói művészte sokat fejlődött. Bele tud hatolni a nép lelki világának a mélyibe és résztvevő lélekkel tudja megérteni és megrajzolni az egyszerű emberek kis történeteit. Ő a magyar nép életének leghibebb krónikása. Mindig a hazai föld ad neki tárgyat. Minden sorát erős nemzeti érzés hatja át. Az írásnak művészi könnyűsége és a szókinccnek kimeríthetetlen gazdagsága áll rendelkezésére.

A debreczenvidéki népnek a nyelvén ír. Egyedül ő használja ezt az egész irodalomban. A nyelvtudósok sokszor méltatták már ezért Móricz Pált. A Magyar Nyelvőr számos cikke készült az ő munkái nyomán. Nyelve csodálatosan szép, tiszta, sohasem durva, népies magyar nyelv. Mindenki egyformán értheti és élvezheti. Előadása könnyű, világos, természetes és festői. Irigyelhetik tőle léleklemző ügyességét és azt a jellemző, erőteljes népies magyar nyelvet, amellyen ő ír ma legszebben.

Divényi Gyula.

Politikai remniscenclák.

Az ember politikai lény. Régen ismert tény az, már Arisztotelesz óta tudják, de azért még mindig nem akarják a következtetést levonni e tényből, mikor a birtokon belül levők érdekéről van szó. Már pedig az érdek a társadalmi élet rugója, s mivel ez törvénytörvényesség, a politika nem az egzisztenciának, hanem az érdeknek a tudománva.

Mindenütt látjuk országsgazdát és így itten is, Debreczenben, hogy az embereket és a hatóságot az érdek hajtja, mikor politikai megnyilatkozásról és cselekvésről van szó.

Közéleti működésünk három évtizedes tapasztalata tanított meg arra, hogy a politikát az érdek tudományának tekintsem. Néhány példa megvilágítja s megerősíti e föltevést.

Debreczen városa ellenzéki város volt a hatvanhetedik kiegészítés óta mindig, mikor azonban a balközép vezére, Tisza Kálmán, szegre akasztotta elveit és pártprogramjának egyetlen egy pontját sem valósította meg, miniszterséget vállalt, akkor a városi hatóság, a város tanácsa, az egész tisztikarral kormánypártivá vedlett. Az akkori polgármes-

tert, Simon üzte Tisza annak az el érdeke meg rábirta az e a kormány Csak h

zsef pénzta lenőr és R maradt ell kára megta országos kibuktattak De a r

is. A fuzió tá alkalm renegát kö Molnár Gy lenségi, Si dácsy bár

Baldái lozván, pó választóke küzdelem getlenségi minden er

Akkor az később, ar méltódott, kormányp

gás- és g rágos emb nyival is üldözésnek megféléml

A pó Mudrony záróra kit jelöltre le

párt ki vó már. Mag vazó, csá vazni. Ez ekkor kü

Jeney Ist felszólító szavazata ne erőltet szavazok

embernek zása, hog magával szavazott

Mud három sz még egy hogy a p

bármikor tam a p bad pály nyilvános tisztvisel

bernek. szabad az a der nek eskü

hogy elő reskedöl soha se

Azó gyok. A nyászko döst és

krácia, Az

ben. A szágsze mozdult ujjra me

város ta egész in családó

akik az vökre a kormán dek. Az tunus.

De lenségi-melega mány a len eg

hűség még sz

tert, Simonffy Imrét, személyes barátság liúzte Tisza Kálmánhoz. Ez a barátság, meg annak az elvnek a hangoztatása, hogy a város érdeke megkívánja a kormány támogatását, rábirta az egész volt ellenzéki tisztikart, hogy a kormányt támogassa.

Csak három városi tisztviselő. Jeney József pénztáros, Kerekes József pénztári ellenőr és Rab László rendőrségi alkapitány maradt ellenzéki, akiket a fuzió után nemsokára megtartott tisztújításkor Molnár György országos képviselő biztatására elvhiúságokért kibuktattak.

De a nemezis utólérte Molnár Györgyöt is. A fuziót követő általános képviselőválasztás alkalmával Debreczennek mind a három renegát követte, Tisza Kálmán, Kis Lajos és Molnár György megbukott és három függetlenségi, Simonyi Ernő, Helfy Ignác és Baldácsy báró lett megválasztva.

Baldácsy azonban fél év mulva elhalozván, pótválasztásra került a sor a III-ik választókörületben. Heves és elkeseredett küzdelem fejlődött ki, mind a két párt, a függetlenségi és a kormánypárt megfeszítette minden erejét, hogy a győzelmet kicsikarja. Akkor az történt, ami rendszeren megcsúsz és később, amint lejjebb elmondom, újra megismétlődött, hogy a város egész intelligenciája kormánypárti volt s a függetlenségiakat talyigás- és gatyás-pártnak nevezték. Ezért nád-rágos ember nem is mert szint vallani, annyival is inkább, mert az előljáróság részéről üldözésnek és mindenféle szekaturának és megfélemlítésnek volt kitéve.

A pótválasztásnál Molnár György és Mudrony Soma állott egymással szemben. A záróra kitűzésekor teljesen egyenlő volt a két jelöltre leadott szavazatok száma. Mind a két párt ki volt merülve, a tartalék is leszavazott már. Magam akkor voltam első ízben szavazó, csak szükség esetében kívántam szavazni. Ez az eset fenforgott. Megtettem. És ekkor különös esetnek voltunk szemtanúi. Jeney István alkapitány ellensúlyozás végett felszólította dr. Szikszay Imrét, hogy adja le szavazatát. Szikszay vonakodott, mondván, ne erőltess, mert különben is az ellenzékre szavazok. Annyira hihetetlen volt akkor uri embernek a talyigás-párthoz való csatlakozása, hogy az alkapitány tréfának vette s magával vitte a fiatal doktort. Mudronyra szavazott.

Mudrony Soma így meg lett választva három szavazattöbbséggel, mert időközben még egy szavazatot nyert. Ekkor történt, hogy a polgármester kinyilatkoztatta, hogy bármikor pályázom valamire, elverik rajtam a port. Ime, nyilvánvaló, hogy még szabad pályán működő embernek sem szabad nyilvánosan szavazni, mennivel kevésbé tisztviselőnek, bírónak vagy alárendelt embernek. Mig a plutokrácia uralkodik, nem is szabad a nyilvános szavazást megtűrni, mert az a demokráciának és a férfias őszinteségnek esküdt ellensége. Megesett ugyanakkor, hogy előkelő vevő azzal állított be egy kereskedőhöz: Maga is az ellenzékkel szavazott, soha sem teszem be lábamat a boltiába.

Azóta a titkos szavazásnak barátja vagyok. Az megszünteti a terrort és a meghunyászkodást, megszünteti az ádáz gyűlölködést és ellenségeskedést s megtöri a plutokrácia, a pénz hatalmát.

Azután nagyot fordult a világ Debreczenben. A koalíció alatt többségi párt lett országsszerte a függetlenségi párt. Erre megmozdult Debreczenben az intelligencia. És újra megesett, ami rendszeren megtörténik, a város tanácsa az egész tisztikarral s a város egész intelligenciája függetlenségi lett. Olyan családok, előkelő kereskedők és lateinerek, akik azelőtt restelkedve vették volna nyelvkökre a függetlenségi nevet, azzá lettek, mert kormánypárt lett. Így hozza magával az érdek. Az okos ember pedig mindig opportunus.

De opportunus lett a debreczeni függetlenségi-párt is. A tüzhöz közel jutott, tehát melegedni akart. Melegedett is, és bár a kormány a függetlenségi pártprogramm egyvetlen egy pontját sem fogadta el, szolgálai hiúsággal követte minden léptét és tettét s még szubvenciót is fogadott el a hatvanhetes

kormánytól. És amikor megírtam, hogy függetlenségi emberek hogyan tűrhetik, hogy a negyvennyolcas, országos pártnak hatvanhetes miniszter az elnöke és hogy függetlenségi lapok kormány-szubvención élőködnek, azt válaszolták, hogy rágalom a szubvenció meseje s okvetetlenkedés a támadó bírálat.

Azután megint egyet fordult a világ. De az intelligencia nem változott, törhetetlenül követi érdekét s többségi politikát üz. Ugy tesz, mint egy kollégám, akit az utolsó választáskor megkérdeztem, hogy mire szavaz. A válasz az volt: oda szavazok, ahol többséget látok.

Az elvtelenség, ugylátszik, erény a politika terén. És mivel az mindennapi eset, külön politikai becsületet találtak ki, hogy az embert ki ne golyózzák a kaszinóból.

Mivel pedig az ember politikai lény, akár akarja, akár nem és egy lépést sem tehet a társadalmi életben, akár a közgazdaság, akár a közoktatás terén, hogy a politikába ne ütközzék, nyilvánvaló, hogy politikai jogától senkit sem szabad megfosztani. Az effajta jogfosztás esztelenség. Mindig a jogfosztottak politikáznak legtöbbit és sokszor eldöntik az ország sorsát, mikor a végrehajtó hatalomnak éppen nem tetszik.

Legányi Gyula dr.

Debreczeni emlékeimből.

Emlékeim tárházából hadd idézzek egy párt a nyilvánosság elé. Természetesen olyanokat, amelyek Debreczennel függnek össze. Kellemes munka lesz ez nekem, mert hisz az Alföld e legmagyarabb városához csupa kedves emlékek fűznek.

Mikor a nagy Schlauch Debreczenbe küldött kath. káplánnak, örültem is, féltem is. Örültem, mert itt nemcsak a plébánia jó, de a káplánság is. Ha az előbbi egy püspökséggel ér fel, úgy, az utóbbi felér egy jó vidéki parochiával. Féltem, mert papi körökben ez időben veszedekett hire volt Debreczennek. Azelőtt egy pár évvel kergettek meg egy kath. káplánt temetés közben ásóval és kapával.

Nohát ennek éppen az ellenkezőjét tapasztaltam. Három évi ottlétem alatt soha semmiféle bántódásom nem volt. Semmiféle inzultus nem ért. Sőt! Merem állítani, hogy a kálvinista Rómában nagyobb becsülete van a kath. papnak, mint a két püspökkel dicsekvő Szent László városában. Tapasztalatból mondhatom mindkettőt, mert ez utóbbiban 18 évig laktam.

Nem is lehet másképp. Debreczen intelligenciája nemes, fenkölt gondolkodású urinép. Nem a vallást nézi, de az egyéni értéket, habár ezt szerintem a vallás alapozza meg.

Polgársága józan és értelmes. Analfabéta talán egy sincs ez osztályban.

Sőt még a munkás-osztály sincsen talán itt annyira megromolva, mint más nagy városokban.

Ezeknek az okoknak, s nem magamnak tulajdonítom, hogy kath. pap létemre szerettek. A város első emberének — a most is polgármesternek — ezer gondja és elfoglaltsága dacára társaságban, utcán, mindig volt számomra egy barátságos szava, egy meleg kéz-szorítása. A tanács velem egykoru tagjai barátságukba fogadtak. A mindig vidám Oláh Károlyval haláláig leveleztem. Sőt még, amire különösen büszke vagyok, a civisek is szerettek. Pedig, mint mondani szokták, ez az osztály nem hamar melegszik fel olyan irányban, akinek kódokét a Basahalmán tul vágták el. Debreczeni Lajosnál, tudom büszke lesz, hogy őt tartom a legelső civisnek! — Alföldi és Kelemen Gábornál, ott voltam minden névnapon és családi-ünnepén. Még most is a számban, a kis civák főztének ize, lelkemben nefelejts szemüknek tekintete, amint velem együtt danolták:

— „A Csap-utcán véges-vége végig!“ . . . Nem is győzöm azóta mondani, hogy nincsen párja a debreczeni kisleánynak. Amit különben csak az nem tud, aki még nem volt Debreczenben.

A plébánián a jó Wolafka mellett működtem.

Igazán nem tudnám megmondani, hogy ennek a rendkívüli embernek az esze volt-e nagyobb, a szive, vagy a munkakedve.

Anyanyelvén kívül beszélt vagy hat európai nyelvet. Ő volt a nemes városnak tolmácsa. Ő hozzá hozták az olasz, angol megkereséseket. Nagy tehetsége mellett szép termet, kedves modor, aranyos kedély, tünneményes hang, bámulatos zenei-képesség egyesültek benne.

Áldott szive volt. Tudjuk, ez tette valóssággal pazarlóvá. Mint a mohammedának a szent városba, úgy zarándokoltak hozzá a megszorult emberek. Egy délután Győről egy újságíró jött hozzá. Az előszobában megkérdeztem: miért keresi?

— Izraelita vagyok, — mondotta, de ahányszor még segítséget kértem tőle, mindig kaptam.

Ilyen hosszú volt az ő jötevő keze. Dunántulra is elért. Nem csoda akkor, ha halála után nem volt miből eltemettetni.

Mikor Debreczenbe érve először tisztelegtem nála, így fogadott:

— Nézzel! maga még tud dolgozni, szert is dolgozni, úgy hallom. Ne bántsa hát, ha nem kapta meg a plébániát, melvért folyamodott. Kár volna még magát eltemetnie a falun.

Ettől fogva 3 évig ott dolgoztam oldala mellett.

Akácillatos májusi hajnalokon együtt kneipoltunk a Nagyerdőn: s az augusztusi nap tikkasztó delén, együtt tapostuk a Mária-Pócsra vezető-ut parázs homokiát; mert ez az ember ette a munkát.

Egy vasárnap elnéztem. Háromszor prédikált. Egy misét énekelt, hármat végigimádkozott. Éneket tanított, rózsafüzért és 3 litániát tartott. Este nem állhattam meg szó nélkül.

— Méltóságos Uram! így nem lehet élni! Amit tesz, az finomabb öngyilkosság.

— Nem baj Emil, felelte, mentől hamarabb elkopik a csizma, annál jobb . . .

Hamar el is kopott! Kár érte. Betegen hagyta Debreczenben. Sirva bucsuzott tőlem.

— Miért éppen magát veszik el tőlem. Baculus senectutis meae. Öregségem támaszát. No csak menjen! 1—2 évig maradjon ott, ez oláh veszedelem lepte helven. Majd akkor megkérem a püspököt, adion magának nagyobb munkakört.

Ő meghalt. Én pedig 7 évig veszedektem ez Isten háta mögötti faluban, az oláhokkal, akik meg akartak elevenen enni, csak azért, mert magyar vagyok . . .

De már arról is írok valamit, hogyan kerültem én a „Debreczeni Független Ujság“-hoz.

Erre az időre esik, hogy a debreczeni ió-ték-nőgyelet egy napon protestánsnak nyilvánította magát. Mire, mintegy válaszul, a debreczeni kath. nők megalakították a Szent-Erzsébet-Egyesületet.

Ez egy egészen természetes processzus volt. A gyengébbnek védekezése az erősebb ellen. A „Debreczeni Független Ujság“ mégsem hagyta szó nélkül. Erős támadást intézett az új egylet vezetősége ellen.

Bántott a dolog. Felkerestem a szerkesztőt, aki ma a hajduság egyik büszkesége, a legmagyarabb író: Móríz Pál. Eszmecsérét folytattunk a tárgyról. S sikerült nemcsak meggyőznünk egymást, úgy, hogy a tollharc nyomban megszünt, de sikerült azóta is fennáll, benső barátságra lépünk. Pali barátomon kívül, az előzőkeny kiadólatulajdonos és a becsületes lelki Rostkowitz kötöttek a laphoz.

Ettől fogva, most már 10 éve, e lapban szoktam elmondani, ami mondanivalóm akad. Persze névtelenül.

Egyébként is, bár a sors haragja egy sáros, rossz kis bihari faluba dobott, félig-meddig én most is debreczeni vagyok. Debreczenben dolgoztatok. Itt vásáro'ok. Levelezésem

ide köt. S minden, mi e városban történik, engem most is érdekel.

Ha majd elfáradva, pihenőt keresek, ide jövök ismét. A külvárosnak egy kis fehérre meszelt házában, akácfa alatt, magyar szót, magyar dalt hallgatva készülök majd a nagy utra.

Emlékeim visszavisznek ide, hol legjobban szerettem és engemet is legjobban szerettek . . .

Pák Emil.

Válasz egy levélre.

Mikor én az önök kedves figyelmeztető felhívását vettem, úgy éreztem magam, mint az anya, mikor fiacskája kezében meglátja az első cigarettét, vagy leánykája arcán megsejti az első áruló elpirulást. Megdöbbenő jelek ezek, mi reánk asszonyokra: jelei az esztendőök kérelhetetlen elfutásának, innenső mesgyéje az utnak, ami az ősz haiszálak, a lemondó mosolygások felé vezet.

Igy éreztem magamat mondom én is és a lelkemben sok esztendő már-már elfelejtett emlékei támadtak fel. Látom magam fiatal leánynak, látom magam, amint álmodozva járom a határt; a tarló tisztos fűtől illatos, a zörgő tengeri táblában, a földi mogyoró szagos nyitása kacag rám; őszi reggeleken tündér menyasszonyok ara fátyolával van az ugar beteregetve, millió harmatcsepp gyöngyétől ékesen. Kaszálok selymes füvén heverészek, a füveken futó felhő árnyéka száll . . . az éjszakába messze elvilágító tűzknél üldögélek, a tengerihántók mesélnék körültem a lefosztott haj csomóba hullva selymesen zizeg.

Az én ezerszer áldott két öregem felnevelő dajkám, már lassu léptekkel tapossa az élet őszenek hulló levelekkel hintett útját — s a gazdaság kicsiny a sokhoz, a cseléd messze jár a jóhoz; az én lábaim fürgék még, táskába raktam az elemőziát, meg az én szentháromságom valamelyikét Tompát. Aranyt vagy Jókait s a tavaszi ébredés legszebb korszakában, amikor a lányok tánciskolákban flirtelnek s a korzón sétálnak; — ballagtam a vetők után, a selymek zizzenésénél kedvesebb volt nékem az érett kalászkok suttozó hullámozása, s szeszélyes rajzu csipkéknel, a falevelek közt a gyepe vetődő aranyzöld sugarak játékos fényfoltja. Rózsás zománcot égetett az arcomra a nap, nagy nyári hordáskor, szőlőkötözéskor, s a lelkemet az álmok fátyolával takargatták be a variu szótól hangos őszi éjszakák.

Igy támadtak azok a mesék oda elő, amelyek aztán egymásután megjelentek a „Debreczeni Független Ujság” keletkezése idejében. Megelevenedtek az apró ólombetűkben a két szél vészöntős, piros arcú nemzetes asszonyok; hiszen mustráért nem is kellett nékem messze menni; a karcsu, bájos leányok koszoruba tűzött hajukkal, fehér kendővel árnyalt arcuk mint a nemes almafa gyengén rózsás virága olyan üde, olyan hamvas . . . életre keltek a tiszta álmódások, kristályként makulátlan szerelmi sóhajtások, egy szál virágért, egy röpke csókért való óhajtozások . . . magyar vitézkedések, csufos török futások.

Igy teltek el az esztendőök, ez az én öszszeköttetésem a „Debreczeni Független Ujság”-gal, amelynek a régi számai, de sok álmatom őrizgetik, de sok pihenő óráim emlékét tartogatják.

Nem kergetett pedig engem soha semmi ambíció, hiszen bevallottam akárhányszor, hogy nem mesterségem nékem a mesék szövegése; de tudja Isten, a színeket, amelyeket én tarlón és ugaron megcsodáltam, a hangulatot, ami engem mámorossá kábitott, betűkben elmondani olyan jól esett.

Igy teltek el az esztendőök. Zivataros, forró nyarak, szívet remegtető őszi, hóhullató alkonyatok, napsugaras délelőttök, felnőttem lassan, emberré váltam s amikor az idők teljessége betelt leányságomtól elbucsuztam, a lelkemben ismeretlen tüzek lobbantak lángra és a sóhajtásom szikrázó fehérsége lassan, lassan rózsásra változott. — de az álmaidtól soha meg nem váltam.

Parancsoló asszonya vagyok egy kedves, elzárt világnak, hiszen az élet tülekedő lármaja az érvényesülni akarás hiúsága, az irigykedés rosszakarata legfeljebb csak az ajtóm küszöbéig ér, de azon belől nem hallik abból semmi; mintha az a kis hely, ahol én élek, mesebeli, büvös üvegharanggal volna leborítva, csupa virág itt minden, csupa napsugár, csillogó kristály vázában illatos szegfűk, rózsák sok karcsu szála; nékem kedves irások kötetivel könyvszekrényem tele s kis asztalkámon Tompa Mihály könyve bibliaként kitárva.

Élem egy nyugodt, dolgos asszony lelki gyönyörűségekkel teljes életét és ha jönnek a csendes alkonyati órák, a lekemet rímekbe csendülő gondolatok kristály permetegébe fűrösztgetem.

Igy telnek el az esztendőök, észre se vesszük, vissza se várjuk, amikor elmúlt, meg se siratjuk, csak mikor egy-egy tiz esztendő határjelzőhöz érünk, akkor tekintünk vissza gondolkozva és akkor ujul meg a lelkiünkben a napok rohanó futása.

Ezért köszönöm én most hálás szeretettel, hogy reá gondoltak arra a tiszta szívvel cselekedett, csekély szivességre, hogy én is ott álltam azok között, akik a „Debreczeni Független Ujság”-ot gyámoltották, keletkezése első éveiben; mert az önök szíves figyelmeztetése emlékeztetett ifjuságom boldog idejére és gondolkodásra készítetett.

Most egy újabb jubileumi évforduló reményében bucsuzván, maradok a maguk régi dolgozótársá

Budayné Deák Juliska.

Debreczenben.

Mindenik utcádat
Áldja meg az Isten,
Amért idegen szó
Arrafelé nincsen.

Kevés ilyen hely van
Széles ez országban,
Hol nem a magyar szó
Bujkál, talpig gyászban.

Áldja meg az Isten
Rákóczi harangod,
Ezt az édesbusan
Kongó, vén harangot.

S áldja meg az Isten
Göggös, civis néped,
Ha nem szereti is
Az eszményiséget.

Ha: gorombán büszke,
Ha: van is hibája —
Meghocsátja neki,
Ki a szívet látja.

Mert a szíve tiszta
S színmagyar a lelke,
Még a hibákat is
Szeretni kell benne

VÉRTESY GYULA.

A Debreczeni Független Ujság és a Csokonai-kör.

A közintézmények közül talán egy sincs annyira ráutalva a sajtóra, mint az irodalmi egyesület. Hiszen annak lépten-nyomon érintkeznie kell a közönséggel, hiszen annak nyilvánosság az éltető levegője.

A nagyobb és gazdagabb irodalmi körök, a tudományos társaságok úgy oldják meg ezt a kérdést, hogy lapot, jobban mondva folyóiratot tartanak fenn, amely legalább a tagoknak, a szorosabb értelemben vett irodalmi és tudományos világnak szolgál összekötő kapcsul. A Csokonai-kör még távol van az ilyen hatalmas irodalmi testületektől, a maga erejéből kiállított hírlapra vagy folyóiraatra alig gondolhat, így kétszeres gonddal kell ápolnia a sajtóval való szoros viszonyt és kétszeres köszönettel kell fogadnia az olyan jó-

indulatu támogatást, amelyben a debreczeni hírlapok és ezek között első helyen a most decenniumi ünnepét illo *Debreczeni Független Ujság* folyton részesítették.

Valóban az az évtized, melyet a *Debreczeni Független Ujság* oly sikerrel futott meg, a Csokonai-kör életében is jelentős korszak, a növekedés, a külső-belő gyarapodás ideje, amelyet egy-két nagyobb alkotásnak a fénye is beragyog, amelyből néhány jelentős eredménynek az emléke magaslik ki. A Csokonai-körnek ez évtizedre eső külső gyarapodását mi sem bizonyítja inkább, minthogy a *Debreczeni Független Ujság* alapítása napjaiban tagjainak a száma a 400-at sem érte el, most pedig az 1000-et is meghaladja. Még nagyobb növekedés mutatkozik, ha csupán az alapítótagokat vesszük figyelembe, akiknek száma megháromszorozódott, 55-ről 160-ra emelkedett.

E tiz év folyamán történt, hogy a Csokonai-kör több ízben országos érdeklődés középpontjává, irodalmi események színhelyévé lett. — Elég csak a százados *Csokonai-ünnepet* említenünk, amelyet a kör a nagy költő halálának százéves fordulójára rendezett és amely Debreczenben gyűjtötte össze a magyar irodalom szellemi kiválóságait, a M. T. Akadémia, a Kisfaludy- és Petőfi-társaságok, a Nemzeti Múzeum és Nemzeti Színház vezető embereit. Fényben nem vetélkedett ugyan a Csokonai-ünnep, de szintén mély nyomot hagyott maga után a *Debreczeni Fűvészkönyvnek* 1907-ben tartott százados emlékünnep, amelynek látható emléke a kollégiumi fűvészkertben felállított szobormű. Somogyi Sándornak, a tehetséges művésznék első nagyobb alkotása. Mindkét ünnep irodalmi termékeket is hozott létre, Csokonai válogatott költeményeinek egy új kiadását. Csokonai-dallamainak két füzetét, Diószegiről és Faze-kasról szóló tanulmányokat, végül azt a testes *Emlékkönyvet*, amelyben a Csokonai-kör megörökítette ez irodalmi ünnepek külső történetét és belső tartalmát.

A Csokonai-kör az ünnepnapok mellett a hétköznapok szükségleteiről sem feledkezett meg. Legfőbb feladatának tartotta ez idő alatt a felolvasásokat meggyökereztetni, azoknak közönséget szerezni és írókat nevelni. E hármas feladat nagy nehézségekbe ütközött, de azok nagy részt — úgy hisszük — már le vannak győzve. A Csokonai-kör felolvasó ülései már hozzátartoznak Debreczennek szellemi szükségleteihez, pedig a kör nem nagyon csalogatja a közönséget sippal, dobbal, trombitával, szinte féltékenyen vigyáz arra, hogy ez ülések el ne vesszíték irodalmi jellegüket, vigyáz, hogy se az ismeretterjesztő *Szabadiskola*, se a jótékonycélra szórakoztató u. n. csütörtöki esték barázdáiha bele ne szántson. A céltudatos törekvésnek mellett a maga eredménye, mert a Csokonai-kör közönséget, akkora közönséget biztosított e tisztán irodalmi irányú felolvasásoknak, hogy e közönség nem egyszer vetekedik a Kisfaludy- és Petőfi-társaság nagy gyűléseinek a hallgató-ságával.

Sok gondot fordított e tiz év alatt a Csokonai-kör arra is, hogy írókat neveljen magának. Debreczennek és vidékének minden ifjú tehetsége, akiben írói vagy költői tehetség lakozott, tárt kapukra talált a Csokonai-körben és valóban ott bontogatták szárnyaikat Farkas Imre, Zivuska Andor, Vándor Iván, Kuthi Sándor, Tóth Árpád és a kollégiumnak egész *Bokréta-társasága*, amelyből csakhamar mérészen kivált *Oláh Gábor*. E rendkívüli tehetség iránt kezdettől fogva a legnagyobb figyelemmel volt a Csokonai-kör, nemcsak költői, hanem tudományos munkásságában is támogatta. Petőfiről szóló könyvét kiadta a maga költségen, sietett választmányi tagjai közzé sorozni s minden ígében-halában hiven állott mellette. A vidék írói közül idevonzotta a kör Pröhle Vilmost, Molnár Istvánt és Jókay Lajost, akik mindig szívesen jöttek Debreczenbe, mintegy a maguk szellemi központjába.

A véletlen szerencse és a városnak természetes fejlődése sok író és tudóst hozott Debreczenbe, akiknek a Csokonai-kör mindárt szerető otthonukká lett. Éppen most tiz éve,

hogyan S.
reczent.
dásan g.
hol szív
kör így
hoz kap
ségét, v
Csokon
zeteseb
Szávay
szerepl
nyit kö
felállito
újabban
is egy-
Károly
Jenő, a
életéből
fel egy
A
eszmét
kozott,
maga r
Csokon
Szabad
nőtt fá
Ország
ből —
A Cso
még leg
reczeni
fordito
már az
oly szü
látjuk i
amikor
bősség
misített
közmi
meddig
toló eg
nai-kör
De
panasz
czeni s
eszmét
számá
e közm
méljük
hivatás
mondju
rég áll
abban
konai-
netét
az idő
Ujság
vissza
és am
mindig
duló p

Még c
Itt len
Egy h
— És
Egym
Rászá

Hajlot
Kezen
Szeme
Nagy

Felje
S mig
Kivel
E rán
Az aj
— És

Hatty
Ah én

Nem
Szem
Szár
S mi

hogy Szávay Gyula felcserélte Győrrel Debreczent, hogy innen áraszsa szét a maga csodásan gazdag költői munkásságának mindenhol szívesen fogadott termékeit. A Csokonai-kör igyekezett a lehető legszorosabban magához kapcsolni Szávaynak oly kedves egyéniségét, vezető helyet nyitott neki s csakugyan a Csokonai-kör utóbbi éveinek nincs oly nevezetesebb mozzanata, amellyel Szávay neve, Szávaynak szónoki vagy még inkább költői szereplése össze ne volna forrva. Éppen annyit köszönhet a Csokonai-kör a kollégiumban felállított bölcséleti karnak, amelynek minden, újabb választott tanára a Csokonai-körnek is egy-egy nagy nyereségévé vált, így *Fiók Károly* és *Pap Károly*, *Pápay József* és *Darkó Jenő*, akik a fővárosnak megszokott szellemi életéből legalább a Csokonai-körben találnak fel egy keveset.

A Csokonai-kör e tíz év alatt sok szép eszmét megpendített, sok nagy tervvel foglalkozott, amely munkájában mindig ott találta maga mellett a megértő debreczeni sajtót. A Csokonai-kör volt melegágya a debreczeni Szabadiskolának, ennek az immár nagyra nőtt fának, a Csokonai-körben hintették el az Országos Irodalmi Szövetség magvát, amelyből — fájdalom — nem az lett, amit vártunk. A Csokonai-körben felmerült tervek közül még legtávolabbi van a megvalósulástól a debreczeni közművelődési ház, pedig talán erre fordított legtöbb gondot és fáradságot. Már már azon a ponton voltunk, hogy építjük ezt az oly szükséges épületet, lelki szemeinkkel már láttuk is a hatalmas palotát, a fénves termeket, amikor tulbuzgóság vagy rosszakarat, közömbösség vagy szűkkeblűség hirtelen megsemmisítette legszebb álmainkat és a debreczeni közművelődési ház után tovább és ki tudja meddig epekedhetik városi muzeum, műpártoló egyesület, zenekedvelő társaság, Csokonai-kör.

De így ünnepő hangulatban nem illik panaszkodni, annál kevésbbé, mert a debreczeni sajtó és kivált a *Független Ujság* ezt az eszmét is híven szolgálta és nem egy ünnepi számában sürgette e szellemi szükségletnek, e közművelődési háznak a megvalósítását. Reméljük is, hogy mire ez a hírlap a maga nemes hivatásának egy újabb forduló pontjához, mondjuk: életének 20. évéhez jut, akkor már rég állani fog a debreczeni közművelődési ház, abban a mainál sokkal sokkal virulóbb, erősebb Csokonai-kör fog székelni, amely a maga köszönetét éppen oly készséggel fogja nyilvánítani az időközben szintén megerősödött *Független Ujság* iránt, mint ahogy most hálásan tekint vissza a *Független Ujság* első tíz esztendejére és amint most szívesen üdvözli ezt az iránta mindig jóakaratu hírlapot pályája ünnepi forduló pontján.

Kardos Albert,
a Csokonai-kör titkára.

Hattyudal.

Még csöndesebben, mint felhő az égen
Itt lent a tó vizén, a part mentében
Egy hattyu uszik. Busan, egymaga.
— És én leülök ópen szembe vele.
Egyedül állunk: lelkem bus egére
Rászállt a felhő, csöndes éjszaka . . .

Hajlott nyakát előre nyújtja hozzám
Kezemmel csőre csaknem összeér.
Szemem találkozik az ő szemével.
Nagy némaságunk egymással beszél.

Feléje nyujtom én is néma lelkem
S míg embertársaim közt azt se lettem
Kivel baráti szót cserélhetek:
E rám tekintő bus madárral
Az ajkainkon titkos zárral
— És mégis érthető beszélhetek.

Hattyum, te érted?
Ah én is értem. Más ne értse meg . . .

Nem érti más azt, hogy te mit beszélsz!
Szemedből fény ragyog felém.
Szárnyadban izmot sejttek én.
S míg szántod csöndben lenn a tó vizét:

Meggyűjtöd lelkedben a nap tüzét,
Az éj sohaját titkon ellesed
S kitárod vad viharban lelkedet.
Madár dalának édes olvadása;
Szorgoskodó kis méhek hangadása;
A szitkozódó ittas, vad beszéd
Mit estenden a szél ragad feléd;
Az átok, melyet a nyomor kiált,
Gunyos kacaj, — tagadva a halált;
Bus templomének, — vidám bölcsődal
S az elrejtett sohaj, mit senki meg nem hall:
— Fehérpalástos szép ruhád alatt.
Meggyűjtve mind-mind lelkedben marad.

Lelkedben! És ki tudja, mily sokáig?
Rut árulásra ajkad sohse vágyik.
Hanem dalt szősz belőle.
Egy dalt, minőt még nem hallott az ég,
Se föld, se ember, se a mindenség.
— S majd aki halja azt: elámul tőle.
Egy dalt csupán,
Melyben ott lesz tollad hófehérje,
Szárnyadnak izma, lelked gyűjtött fénye.
Egy élet himnusza — s tragédiája . . .
S mint ajkadon a dalnak áriája:
Ugy foly vele szivednek vére!
S ez első, egyetlen dalod végére
Szegény madár, már tenmagad sem élsz.
. . . Nem érti más azt, hogy te mit beszélsz!

Uszkálj csak csöndben, hófehéren
S beszélj tovább, titkos szavaddal vélem.
És én megértlek.
Te is megértesz s más ne értse meg,
Hogy lelkem mily közel rokon veled .

Ah én is járok, csöndben, elfeledten.
Sokszor lenézve, sokszor megvetetten.
S akárcsak néked: ajkam egyre zárva;
De szívem — minden ajtaja kitérve.
— S amit szemedbe gyűjt a napsugár,
Az éj sötétje emlékedbe zár.
Amit egy szóval úgy hívják, hogy „élet”
— Meggyűjtöm s jól megőrzem tevéled.

S belőle dalt szövök szívemben.
Egy dalt, csupáncsak azt az egyet.
S ha érezem, hogy nincs sok hátra:
E dalba kezdek majd példára.

Az lesz a dal!
Szavára méltán felvetem
Ma még lecsigogó bus fejem.
Az lesz a dal!
S ti mind, kik együtt éltek most velem
De át nem láttok felhős lelkemen:
Egy élet árán zengett dal végén,
Megértitek majd, hogy ki voltam én.

Az lesz a dal!
Szemem tüzét, szívemben a hitet.
Lelkem elrejtett édes álmát.
Mindazt, mit teljes élttemen át
Bezárt ajakkal hordtam köztetek:
Mind-mind e dalba szöve mondom el.
Amelyben ajkam végsőt is lehell.

URAY SÁNDOR.

Berlini levél.

Az Unter den Linden gyalogjáróján sétálgatok végigjárta szemem a világhíres ut egyenes, széles vonalán, melyet most zöldre satiroz négy, meglehetősen fiatal hársfasor. A kép nem ismeretlen. Az Andrásy-ut szakasztott mása ennek; sőt a mi utunk talán szebb egy árnyalattal, mert választékosabb, előkelőbb, az üzleti élet zajától mentesebb. Lehet, hogy az utcák világkiállításán díjat nyernének vele az Unter den Linden ellenében. (Kivált, ha az Andrásy-utat a Duna panorámájáig kivezethetnének.) De most szokatlan túlkölés szava harsan fel mögöttem. A korzózó tömeg riadt érdeklődéssel üti föl fejét. Mi ez? Tűz? . . . Nem. Egy princ jöttét jelenti a gépkocsi-kormányos szirénája. S míg elhalad, ezer meg ezer szem szórja tetszeglő, búszke sugarát a fiatal porosz királyi herceg csinos alakja felé.

A Hotel Adlon előtt tömeg ó'á'kodik. A császárkultusz birodalmában talán ez is valami hercegre vár, hogy lássa és megjeljezze? Nem. A hotelben most Edison lakik.

Ide — keletre jött a nagy amerikai, hogy lásson, szerződéseket kössön s élvezze a világhír földi glóriáját. Meg is jelenik csakhamar piros, mosolygós arccal, talpig feketében s Bergmannak, az Edison-gyárak igazgatójának kíséretében friss léptekkel halad az ut másik oldalára, a Jockey-klub palotájába. A tömeg levett kalappal áll neki sorfalat, mit hálás bölgatásokkal köszön meg a modern technikai vívmányok korának, a villanykulturának hatalmas mozdonyvezetője. Egy német újságíró megkérdezte: milyenek németországi benyomásai? Edison habozás nélkül felelt: „Franciaországban sok a torony, Németországban sok a kémény s meg fogja érteni, ha ez utóbbi jobban tetszik nekem.” Csodálatosan tartalmas nyilatkozat, mely jóval többet mond, mint amennyit akar; benne lüktet a kor lelki világának ama hullámverése, mely templomtorny és gyárkémény végletei közt hanykolódik kétségbeesetten.

A Lokal-Anzeiger kirakata előtt ismét csödület. Megnézem mivégre? Egy pillantás és mindent megérttek. A boltablak pillanatnyi fényképfelvételekkel van tele, melyek az őszi császárgyakorlat érdekesebb mozzanatait ábrázolják. A képek nagy többségének közepontjában természetesen II. Vilmos, az ércnyaku imperátor férfias alakja. Tehát közönséges békegyakorlatok fotográfiáiról van szó s képes órák hosszán át hullámzó embercsoportok érdeklődését magához ragadni. Persze a „vér és vas” kancelláriájának birodalmában vagyunk. A hadsereg itt a nemzet szemefénye s minden német számvetés első koeficiense. Van is császármumentum és tábornokszobor annyi Berlin legelső terein, hogy szegény Goethe és Lessing márványszobrai már csak a Thiergarten csendes bokrainak egy félreeső zugában kaphattak helyet. Ellenben toronymagasságu diadaloszlop jelenti Strassburg és Sedán hőseinek dicsőségét és pedig méltó dicsőségét, melyet nem betűk, hanem az oszlopra fölrakott, francia ágyúcsövek elnémitott ajkai hirdetnek.

Ilyen környezet sodrában az önkénytelenül is kihuzza magát és szabadabban fújja a lélegzetet. Bennem is kellemes tarkaságban váltogatták egymást a gondolatok. Így ültem le a Café Bauer egy aprócska asztalához, hogy magyar újságot olvassak s a német szózsongás árjában élvezzem az irott magyar szó némán is édes muzsikáját. A Budapesti Hírlapot tették elébem. Mohón vetem vezető cikére a tekintetem s a két címszó mindjárt belemarkol a szívem közepébe: „Magyar elégia”. Felségesen omló, szép fekete barázdákat szántott az a toll, mely ezt az elégiai papírra vetette. Pusztul a magyar lófajta, csökken a buzánk sikértartalma, leszorul harsányszavu, magyar kakasunk az ősi üllőről, hogy felfúj nagvságok, rekedt gégejü, göthös orpingtonok foglalják el trónját. Mennyi nemzetgazdasági érzék, okfejtő judicium és féltő, rettegő, magyar földszeretet ragyog ezekben a szomoruan gyönyörű sorokban. Sokáig merengtemborongtam fölötte. Milyen szépen it tudunk mi bucsuztatni, sirni, kesergőt dudolni, holtak harangozni, babiloni vizek partján átkot énekelni! Ez az uralkodó hang nemcsak költészetünkben, de publicisztikai irodalmunkban is. — Am jól van ez? Kell ez? Okunk van erre? Ideje van ennek? Kérdem aztán, lassan, ocsudva elégikus kedvem borujából. Hát a „volt” nemzetek országa, Magyarország, a melyről az mondatott, hogy „esz?” Hol a harminc millió magyar, melyről ihletett pillanában egy jövőbe érző bölc ember álmodozott? Még alig nyílt meg a sorompó, az új idők, új célok perspektívája előttünk. Most éljük az első rohamok korát; az új ezredév új fegyvereivel most osztjuk meg az első csapásokat. A kezdet nehézségei között tehát erős tüdők biztató szavára szomiazunk. Nekünk van ugyan ezredéves, politikai multunk, de annak egyik fele az európai állapotokba való behelyezkedés, másik fele a külön-külön nemzetindividuum, csak most kezdünk bekapcsolódni! Most kezdi észrevenni a világ, hogy a Duna-Tisza táján nemcsak gulyáshust piritanak mesterien, hanem elsőrendű elektronotorokat gyártanak, mintaszerű emberbaráti intézményeket teremtenek, jó regényeket, ki-

tűnő verseket irnak s idestova 21 millió főre szaporodnak föl.

A véletlen avval a szerencsével ajándékozott meg, hogy a mult esztendőben a római képzőművészeti és a drezdai egészségügyi kiállítás megtekinthettem. Külön pavillon képviselte mindkét helyen a magyar Géniusz alkotó és szervező erejét. A magyar trikolor ott lobogott az angol, francia, német lobogók szomszédságában. Mindakettő a leglátogatottabbak közé tartozott, mint színvonal tekintetében is az első köztül való. S bizony, megdobbant a szívem, mikor a berlini pensióasztalánál egy Rómából érkezett amerikai högy, a meglepettség elragadtatásával emlegette a magyar festőművészek kollekcióját. S jóízű mosolyogtam, mikor a drezdai Hungaria pavillonban egy száz kisasszony — az osztrák gyűjteményt kereste. Nos, e kiállítás hány látogatójának agyában játszódott le ez a pillanatnyi kis közjogi zavar, melynek a magyar államiság fogalmának tisztázására mindenképen csak üdvös hatása lehet.

A berlini rendőrtől azt kérdeztem, hogy hol az osztrák-magyar nagykövetség irodája? A közmondásos német rendnek emez öre gépiesen mormogta utánam míg zsebkönyve után kotorász: „Die österreichische Botschaft? Bitte!“ Egy kis keresgélés után rátalál s most már hangosan olvassa ki feleletét az írásból; az osztrák-magyar nagykövetség a Moltkestrasse 3. szám alatt található. A szeméből láttam ennek az embernek, hogy abban a percben ő is megtanult valamit.

Évtizedek kitaró munkájának eredményeként sikerült Budapestet iktatunk Ofenpest helyére, még pedig nemcsak az osztrák és német birodalmi menetrendek lapjain, de az élőnyelv szótárában is. A nagy német lapok következetesen fenntartják az Österreich-Ungarn rovatot, s bizony megeskik, hogy az Österreich-Ungarn címe alatt csak Gessmannak, az osztrák socialista vezérnek lemondása vagy a prágai student-zavargás híresekje áll. Mely tulbuzgóság ellen viszont osztrák és cseh atyánkfiai tiltakozhatnak.

Prágában éltem át egy szokatlan gondolatkapcsolódást. Mikor odaérkezésem reggelén a kávémat fizettem s az általam lerótt pénzdarabokon szemembe villant a magyar szó és magyar korona. Valahogy tetszett nekem az a gondolat, hogy cseh, morva, lengyel, steier, bosnyák, olasz zsebekben százezrével hordják szent-István koronájának képét. Mert másképen volt ez századokon át, nem is olyan régen, mikor még fillér és korona helyett „Kreuzer“ és a kétfeü sas érce csörgött az aransujtásos dalmány zsebeiben.

Azt is jól esett hallanom, hogy porosz asztaltársaság tagjai hegedü és zongoravirtuozainkról azzal a közvetlen rokonszenvvel beszélgettek, mintha — mondiuk — a pesti New-York vagy a Bika asztala mellett üldögéltek volna. Szóba került Gever Stefinek a nemzetisége is. Volt, aki magyarnak, volt, aki németnek állította. Végre abban állapodtak volna meg, ha bele nem szólok, hogy „német leány, aki Budapesten él.“ — Ime, a némagyarosítás parancsoló szükségessége, kiváló művészbemnél, lealkudhatatlan hazafiúi kötelesség. De én a közhivatalok elnyerésének is feltételül szabnám az idegen név megmagyarosítását. Ha otthon nyelvében, külföldön az egyének nevében él a nemzet Petöfi és Munkácsy példáját nem lehet elég-szer hangoztatni. Eredeti nevek, a Petrovics és Lieb, ha nem is egészen nemzeti szerencsétlenség, de mindenestre helyrehozhatatlan szépséghiba lenne e két magyar lángelme glóriáján.

Hogy ezek apróságok, hogy ez még nem magyar Dreadnought az Adrián, vitathatatlan, de bizonyos az is, hogy mindezek a most bontakozó és előretörékvő magyar erőnek keréknyomai. Magyarország immár a szabad fejlődés vastörvényének mozdonyához van csatolva, ha többé nincs megállás, mert ha volna, az utánunk jövők acélpárpái taposnának össze. Előre hát ezen az uton fölemelt fővel, biztos céltudattal, magyar vérünk nemes tüzeinek lendületével! És óvion meg bennünket az Isten ama végzetes húságnak csapásától, mely kedveszakadtan, meddön vergődik, sir

és átkozódik annak tudatára, hogy előttünk tizen vagy tizenöt nagy nemzetek járnak. Igaz, mi nem vagyunk a népóriások sorában, de a törpék között se keressetek. Ha egyelőre nem világtörténelmi, de okvetlenül nagyszerű nemzeti feladatok várnak ránk. Hiszen ezen a mindenféle áldással megrakott, nagy magyar területen dolgozni érdemes, dolgozni gyönyörűség. De munkánkban szilárd tervszerűséggel egy fehér meg egy piros lobogó vezessen: Széchenyi István és Kossuth Lajos evangéliuma.

Hiszen annyi még a tennivalónk ezen a szép Magyarországon. Tudósok állítják, hogy a Nagy-Alföld medencéje kiszáradóban van, mert jórésze erdőtlen, víztelen pusztaság. Ott tehát fásítani és csatornázni kell. A Duna és Tisza völgye így újra Kánaán lehet. Ha végigtekintünk pl. a magyar államvasutak Debreczen-Szolnoki vonalán, valami egyoldalú gazdasági rendszernek nyomasztó sivárságát kell tapasztalunk. A magyar gazda a földmunkálás ezeréves sablonján nem változtatott semmit. A gőzekével ugyanazt csinálja, amit apái a faekével tettek: felszántja földjét, elszórja a gabonájának, kukoricájának magvát s a többit bizza magasságos ég ingyen kegyelmére. Rendszeres gyümölcs- és konyhakertészet, méhészet, baromfitenyésztés, házi iparnak s eféle jövedelempótló gazdasági ágak felkarolásának nyomával csak elvétve találkozunk. Ez irányban a földművelésügyi miniszterium próbál valamit tenni s tagadhatatlanul ért is el valamelyes sikert. Kormányunk akciójának azonban van egy következetes, nagy fogvatkozása. Távol áll tőlem, a politizálás szándéka, de mint tény nyilván kell tartanunk, hogy gondoskodásában minden kormányt a politikai pártállás szempontjai vezetnek. Adományait, kedvezményeit, írott utmutatásait elsősorban kormánypártoló kerületek népének juttatja. S mert a fajmagyar kerületek tekintélyes hányada első sorban az el'enzékek juttatja mandátumát, ezért mellőztetéssel kell lakolnia. Én pl. ismerem a hajduság népének állapotait s látom, hogy az az államnak milyen magára hagyott gyermeke. Ott a gazdasági szaktanítókat, méhészeti vándortanárokat s a földművelésügyi kormány száz meg száz hasznos kiadványát hirtől sem ismerik, nemhogy ingyenadományok jótéteményében részesíttetnének. Pedig ez az a faj, melyet Magyarországon becézni kell, mert a politikai magyar nemzetnek gerince ez. Ez az a néptömeg, mely Magyarország reprezentálására hivatva van, mely multjának, ereinek, szellemének, képességeinek összessége által az egész magyar állam fennállásának alapot, egyéni szint, és létjogot ad. Ezt pártállásért büntetni — öngyilkos politikai rövidlátás. Igaz, hogy ez a faj nem szorul épen kegyelemkényerre, mert dologszerető, takarékos és józan paraszti értelmességgel vétezett. Koránt sem muló alamiznaosztogatásra gondolunk tehát, mikor istapolását sürgetjük, mert arról van szó, hogy a magyarságot e számbelileg is legnagyobb, legtehetségesebb nép tevékenységének helyes irányítása s a vérében, agyában gyökerező erőnek teljes kifejtése által tegyik egy mozgékony, művelt, vagyonos, haladó nemzetnek országává.

De szép, de nehéz dolog is magyar miniszternek lenni. Szép, mert princeink nincsenek seregeseen, akik maguk számára kötnék le a nemzet figyelmét. S mind az az érdeklődés, nimbusz, tisztelt nyilvánítás, mely más államokban az uralkodó ház tagjait kíséri, nálunk a miniszterek személvét halmozza el hódolatával. És kriminális nehéz valami az a magyar miniszteri kormányzó, mert hordozójának nemcsak egy nagy hivatali gépezet vezetőjének, hanem nagy tervezésekben és akciókészségekben kifogyhatatlan, leleményes, bölcs, nagy vonalakban látó és eszelekvő apostolnak is kell lennie. Am ha így végzi dolgát kiki fönt és alant, ha jól hintjük el a magot ide-lent s felülről rá eső és napfény áldása hull: akkor elégia helyett a jólét, jóhir, gvarapodás és parancsoló hatalmi helyzet himnusza fogja hirdetni Kárpátokon innen, Kárpátokon túl hogy ez a nemzet Széchenyi nemzete!

De míg egyik kézzel a munka szerszámát

forgatjuk, másik kezünknek ökle ott a törvénykönyvön legyen. Ne jöjjön pillanat, mikor jogaink oltalmazásában meglankadunk s a jogkiépítés kötelességéről megfeledkezünk. Legyünk unalmasok, legyünk kellemetlenek, megbizhatatlanok bár általa, de kulturalis javaink és közjogunk paralel fejlődésében megállást tűrni nem lehet. S ha fönt és alant így teljesíti kötelességét minden magyar, úgy koronánk újra régi, teljes ragyogásával fogja tudtára adni a könnyen felejtő világnak, hogy ez a nemzet: Kossuth Lajosnak nemzete!

A magyar elégiára úgy csendült a himnusz a szívemben. S mintha valami láthatatlan kar éneke dördült volna meg fölöttem:

„Megbűnhődte már e nép
A multat s jövendőt.“

Dr. Maday Gyula.

Jörök ima

a „Fekete vezér“ című történelmi korrajzból, szövegét és zenéjét szerző Dr. SZÉLL KÁLMÁN.

Óh Mohamed! Allah prófétája
Téged dicsérjen a földnek minden tája
Téged dicsérve győzünk a csatán
Téged dicsérünk a napnak alkonyán
La ilaha il Allah
Va Mohammadun rasul Allah.

Óh Mohamed! Allah prófétája
Téged takarjon a mennynek tubafája
Téged dicsérve győzünk vagy halunk
Éretted élünk és áltlad vagyunk
La ilaha il Allah
Va Mohammadun rasul Allah.

Óh Mohamed! Allah prófétája
Égi lakod legyen gyönyörök tanyája
Szerelmes hurik éretted égne
Illatos rózsa a hetedik égnek.
La ilaha il Allah
Va Mohammadun rasul Allah.

Tíz év.

I.

Szép őszi délután volt. Az enyhe napsugár játszadozva oson be a gymnasium egyik termének ablakán. A piros arcú, vidám tekintetű fiúk arcán meg-megütődik egy-egy fénynyaláb s az átellenes falon erős körvonalu árnyékok egy része sovárgó vágyakozással tekintget az ablakon beözönlő fény felé s elgondolja, milyen jó lenne most kinn a szabadban barangolni s mennivel élvezetesebb dolog volna bogarászni, lepkét kergetni, mint hallgatni a számtantanár elvont fejtegetéseit. Más részök a falra vetődő árnyékok nézi s el-elmosolyodik, mikor meglátja saját alakjának elnyúlt vonásait. Vagy talán egy-egy elmosódó árnyék körvonalaiból nevető leánvarc inceskedik vele? Ki tudja?

Az öreg számtantanár nem törődik a napfényvel, nem a diákok titkos sóhajával. Megigazitja szemüvegét s egyhanguan magyarázgatja a matematika igazságait, csalfa fortélyait melyekkel a legképtelenebb dolgokat is be lehet bizonyítani.

— Ugy-e, nem hiszi senki közületek, hogy kettő egyenlő hárommal? Én pedig állítom. Hiába ráznátok fejeteket. Ime, be is bizonyítom.

Hátra fordult s a fehér krétával nagy ákom-bákom vonásokkal felírta a tételt: 2=3. Tóth Pista arcát csiklandozta a napsugár. Gyermekes, pajkos elhatározás érlelődött meg lelkében. Rövidlátó a tanár ur, gondolta magában — nem veszi észre.

Ott ült az első padban. Kinyitotta kezét s az asztalról észrevétlenül levette a tanár ur felöltőjét s oda illesztette maga mellé, mintha egy új tanulótlárs lenne.

A tanár ur pedig magyarázta tovább.

— Az egyenlet értéke nem változik, ha mind a két karját ugyanazon számmal szorzom. Legyen az a szám nulla. Tehát 2×0=3×0.

* Először színre hozott 1909 július 1-én.

Tóth Pista a tanár ur kalapját is levette az asztalról.

— Ha most az egyenlet mind a két karját ugyanazzal a számmal, pl. nullával elosztom: $2=3$.

Ekkorára a tanár ur kalapja odakerült a kabát fölé s az egész osztály hangos derült-ségre fakadt.

A tanár ur diadalmasan fordult hátra. De csakhamar komor felleg gyült arcára. Felkapta a botját s villámgyorsasággal lecsapott az első padból kimagasló kalapra.

Az erős ütéstől a kalap összelapult, a felöltő elborult s a nevetés még harsogóbb lett. A jó öreg számtantanár krétafehében állott a katedrán.

— Ki tette ezt?

Egyszerre elhalt a jókedv. Mindenki feszült kíváncsisággal s elborult gondolatokkal várta a következményt. Sajnálták szegény Tóth Pistát.

Kenyeres Gyurka oda is sugta Széles Palinak:

— Nem szeretnék most a Pista bőrébe lenni. Bizonyosan kicsapják.

— Ejh! ne fétsd te Tóth Pistát. Első tanuló, a tanárok kedvence, nem lesz semmi baja, legfeljebb magaviselethől hármast kap.

— Ki volt az a semmiházi, ki ilyen csuffá tett, aki ilyen istentelenségeket merészelt cselekedni?

Ujra csend.

— Hát nem feleltek? Jó, majd számolunk. Leszállt a katedráról, kihuzta a pad alól felöltőjét, felvette összetört kalapját s indult az ajtó felé.

Felállott Tóth Pista.

— Tanár ur, kérem . . . Elcsuklott a hangja, nem bírta tovább mondani.

— No, mi az?

— Én voltam . . .

— Ah, te voltál? Hm, hm, ki hitte volna. Az első tanuló, az osztály disze ilyen cudarságokban leli örömét. No várj. Majd megkapod a magadét. Tudod, mi lesz ennek a vége? Kicsapattak. Érted?

— Tanár ur kérem . . .

— Semmi tanár ur. S vissza sem tekintve, haragos léptekkel elhagyta a termet.

A diákok közrefogták Tóth Pistát.

— Miért tetted?

— Nem tudom. Olyan bolond gondolatom támadt.

— Kicsapnak.

— Hát elmegyek.

— Mi lesz veled?

— Jó az Isten, majd megsegít.

— Mit mond édes apád.

— Igen, mit mond édes apád? Ez a szó végig nyilallott a Pista szívében. Elborult az arca s két könnyesepp gördült végig selymes szempilláin. De csakhamar erőt vett magán.

— Megkérem s nem fog haragudni. Ő is volt fiatal. Meg tudja érteni s meg tudja bocsátani az én könnyelműségemet.

II.

Együtt ült az egész tanárkar. Ünneplés komolyság ömlött el arcaikon. Tóth Pista halványan, reszketve állott bírái előtt.

— Fiam, te nagyot véteztél. szólt az igazgató.

— Tudom, bánom a bűnömet.

— Most már késő. Csufot üztél tanárod-ból, vétettél az iskolai fegyelem ellen.

— Elismerem, bocsánatot kérek.

— Nincs mentség, nincs kegyelem. Kizárunk az intézetből. Sajnálunk, mert büszkesége voltál iskolánknak, de a törvény törvény. Nem tehetünk személyválogatást. Eredj s legyen a mai nap intőjel egész életedben, hogy többet ne vétezzél.

III.

Tíz év telt el azóta. A serdülő ifjakból férfiak lettek s a tíz év előtti férfiak arcára mély barázdákat vésett az idő s barna hajukat a dér is megütötte.

Szép őszi nap volt. Épen olyan, mint tíz évvel ezelőtt. Együtt ült az x-i gymnasium tanárkara. Ünneplésen, komolyan. Feszült figyelemmel szegezték tekintetüket az ajtóra s várták; mikor jelenik meg az igazgató az új „kollégá“-val. Az ablakredőnyök nyílásain

itt is, ott is belopódzott egy-egy fénysugár s ott rezgett, játszadozott a zöld asztalon.

Nyílik az ajtó. Megjelenik az igazgató. Mellette egy ifju sugár alakja tűnik fel.

— Bemutatom a kartársaknak az új kollégát, kit a magas kormány intézetünkhöz ki-nevezett. Tóth István, iskolánk egykori jeles növendéke.

Most megszólal az ifju. Remeg a hangja, elcsuklik a szava.

— Egykori kedves tanárain! Nem az új kartárs, hanem egy bűnbánó fiu áll itt, atyái előtt. Nem szeretet, csak bűnbocsánatot kér, ifjúkori hibájáért, melynek égő sebéit itt hordozom keblemben és sajtó fájdalomát tíz hosszú éven át szenvedtem. A sors visszahozott ez intézet ölébe, hogy önökkel együtt az ifjuság nevelője, tanítója legyek. De szép, diszes helyet csak ugy foglalhatom el. ha megnyerem az önök bocsánatát!

A jó öreg tanárok arcáról eltűnt a redő. Megelégedetten pihentették szemeiket a délceg ifjun s egyszerre nyujtották ki karjaikat a bűnbánó felé.

A számtantanár felemelkedett helyéről.

— Fiam, te egykor én ellenem vétettél. Látom, hogy szíved nemes érényekben bővülködik s az ifjúkori könnyelműséget kitörölte belőle az idő. Jer, hadd öleljelek keblemre. Nemes lelkeiddel tölem bűnbocsánatot nyersz.

S a belopódzó játszai napsugár koszorút font az ifju feje fölé.

Rohan az idő. Forgó kerekét nem lehet megállítani. Rohanás közben sebeket ejt, barázdákat szánt, reménységeket tör össze s álmokat temet. S kinek ne volnának álmai s ki ne gondolna elboruló szívvel a szárnvas időre! Egy-egy határhő feltárja előttünk a multat kedves és fájó emlékeivel. Emlékezem én is! Tíz évvel ezelőtt ott állottam a „Debreczeni Független Ujság“ bölcsojénél ifju szívvel, édes reménységgel. Róttam a sorokat, nem robotból, hanem lekedésből. Az első szárnycsapásoknál hív *munkatárs* voltam. Sokszor nével, még többször név nélkül irtam tárcákat, társadalmi cikkeket, tanügyi dolgokat karcolatba szedtem a napi eseményeket. Álom volt, szép volt Eltemette az idő. De édes emléke most is él.

Tassi Miklós.

Én nemzetem!

Mi a haza? Oh mondd meg énnekem?!

Szülő, nevelő anya? Védelem?

Othon? Család? . . . Tán másnak az. —

Kinek hol jól megy, ott hazát ragaszt, De neked oh több, — több én nemzetem? . . .

Hus, véred e hon, élő tested ez!

Melyet fajodnak lelke szervezett —

S ugy alkotott, mint vagy magad.

Rá adva szíved, elméd, ajkadat.

Hogy töltsd kedvedre benne életedet . . .

S e test nem lesz por, a míg áll világ.

Mig ősi Hunfaj szellem rá vigyáz?

Aggkor se bántja izmaid

Ha ősi erkölcs védi s tiszta hit

S agya napfény lesz, szíve ércszilárd . . .

S ha, a Haza ott lesz, ahol a jólét?

E testet óvd, és a ragályos kórt féld!

Nézd testvérként a népeket. —

De tartsd kezdednél a biztos fegyvered:

Kaint Ábelre engedné a jó ég . . .

Más nemzetet csak öltöztet a Hon

Dívatos öltönyt sok, magára von.

Gyémántos szép mez az erény . . .

Földesur, földönfutó szegény . . .

Önviskórában munkás, hatalom . . .

Majd jön kor egyszer: — annak iönni kell?

Mely ez uralgó önzést dönti fel

S a rut bálványra rátipor!

S lelkének szárnya égre tör . . . mikor

Az ember már csak istenit, mivel . . .

E testben érd e kort el nemzetem!

A szárny így nőjön ebben, lelkeken. —

Hogy érlelven azt, mint a báb.

Magasra hordjon — s lássad a hazát. —

Melyben népfaj nem, csak ember leszen

S él egy akolban egy pásztor kezen . . .

PETRUS JENŐ.

Zenei viszonyainkról.

Abból az alkalomból, hogy lapunk 10 éves jubileuma összeesik a Zenede 50 éves jubileumával, indokoltnak tartom, ha tekintetünkkel végigsurranunk a tegnapi és a mai zenei viszonyain.

Valahol, a városi archívum poros aktái között meg van írva, hogy városatváink mily kérelhetetlenül üldözték volt a zenét a XVII. században, azzal az indoklással, hogy a „zene a gonoszok találmánya s hangjaiban az ördög incselkedik a jámbor polgársággal.“ El is volt tiltva nemcsak a Dongó danolása, de szigorú rendszabály tiltotta a hegedü- és furulyaszót is. Ha pedig valaki mégis hegedülélen kaptott, annak hegedüje a kihágónak derekán törtetett össze, ő maga pedig kisép-rőztetett a városból.

Erről a város történetének ismerője: Zoltai tudna beszélni; sokat. Nem a mi dolgunk. Hála az egeknek, ezek a ferde viszonyok már csak a mult említésével térnek vissza s a jelenből kiküszöböltettek. De nem végleg. Némi barizmus még napjainkig is fenntartotta magát, de köszönet városunk két vezető műintézetének, mind szórványosabban nyilatkozik meg a zenei analfabetizmus.

Paedagogiai szempontból mérlegelve az immár harmadik emberöltőn át ténykedő Zenedének irányító hatását, mindenekelőtt szemünkre szökik az a tény, hogy napjainkban ugy a zeneiskolákban és a középiskolákban, valamint a magántanításban is érvényre jutnak azok a szigorú elvek, melyek a zenei nevelés megalapozásánál figyelmen kívül nem hagyhatók.

Első sorban és elvitathatatlanul a Zenede működéséé az érdem, hogy közönségünk különbséget tud tenni a trivialis, tartalmatlan zene és az igazi művészi tendenciákat magában rejtő zene között. — hogy kritikai érzeke annyira kifejlett és önállóvá lőn, hogy felismerni és méltatni tudja amaz eszközöket és módokat, melyek alkalmazásával elkerülheti a zeneoktatást már-már fojtogató charlatánizmus zsákutcait. — és hogy a szülők figyelme nemcsak üres szavakkal gerjesztetett fel a veszedelmes örvény kerülésére, de ötven éven át következetesen és nyomatékosan ében is tartatott ez a figyelem ama követésre méltó minta gyanánt rendezett számtalan hangversenyeken, melyek a tiszta és nemes lelki élvezet nyújtásán kívül mindenkor magukon hordták a beléjük rejtett tanulság és irányító, céltudatos oktatás ismérvét.

Régi hibája az a magyarnak, hogy közönyösen viselkedik nemzeti nyelve, nemzeti szokásai és nemzeti művésze iránt. Nem a *Mára* vonatkozik ez a panasz, mikor a felébredt nemzeti öntudat nagyobbára már helyrehozta a kiegyezés előtti szomorú idők mulasztásait. Hanem vonatkozik a Zenede megalapításának idejére, mikor még nyitva volt a nemzeti érzületen eitett seb. — mikor még sajtó a világi napok gyászos emlékezte; — mikor a megbénult, bilincsekbe vert nemzeti önértet, ha akart volna, sem tudott volna feleszmélni az idegen nyomás alatt.

Gonosz álomnak érezné az olvasó, ha ecsetelni akarnók azt az intrikát és machinációt, mellyel Zenedénk gyermekkorra találkozott. A polgárság áldozatkész, lelkes hazafisága gondozva ápolta ugyan a szíve véréből támadt kisdedet, de annak első lépéseit ezer szem őrizte ellen, felhangzó első gügyögésére ezer fül vigyázott, féltékenven, nehogy hangjába beletévedjen a riasztó Bercesényi vagy Rákóczi szózat, mely a nemzetet felrázta volna halálos kábultságából.

Ez a tény világítja meg legélelnekben Zenedénk első vezérférfiainak mindenre kész elszántságát és higgadt bölcsességét; akik, mig egyfelől gyöngéden szoritották szívükhöz a csecsemő intézetet, másfelől találtak módot arra, hogy kijátszhasák a fenyegető tilalmat és megvalósíthatják a költő kérelmő fohászát: *A Jelennek buját édesítvén, fiaim, csak énekeljete!*

Jelentékenyebb szerep persze csak akkor jutott a Zenedének, mikor a már feleszmélt és öntudatra jutott nemzeti szellemre gyakorolhatta a zene üdítő és élénkítő hatását. Valóban a sors jótékony intézkedését véljük látni abban, hogy a legmagyarabb vidéken épp akkor jelenik meg Zenedénk magyarosító és irányító befolyása, mikor az ébredő nemzetnek, mely a hosszas szenvedés folytán újjászólva kivetkőzött őseinek tradícióiból és melynek ajkán immár idegenné vált a magyar szó — a legnagyobb szüksége volt az erős támaszra s ennek aegise alatt csakhamar ismét magára öltethető „nemzetének fénves kötöttségét” — és hozzákezdhetett a nemzeti kultúra felépítéséhez, lázasan, a letűnt századok mulasztásait is helyreépítve, hogy rövid ötvén év után megszégyenülés nélkül állhat a művelt Nyugat népeinek sorába.

Olyan fényes ennek az ötven évnek története, a közművelődés minden ágában oly gazdag eredményeket felmutató, hogy csak a kiegyezés utáni időktől kezdve szerepel nemzetünk a kulturnépek között, mikor az egykori harci dicsőségét adta kulturájáért cserébe. De legjelentékenyebb a fejlődés a muzsikális téren, mert ebbe az aerába esik a Rákóczi-időkben gyökerező nemzeti táncok (palotás, toborzó, friss, lakodalmi tánc stb.), valamint a hallgató magyar, a magyar ábrándok és szimpla szerkezetet mutató magyar népdalnak művészi kiképzése, nagyobb formákba való átültetése, és a műzene-irodalom megindulása, mely tényezőknél egymásrahatásából aztán kiépült a jellegzetes magyar nemzeti zene; — még pedig oly szemtelket gyönyörködtető színpompában, hogy a felényes internacionális zene immár habozás nélkül ismeri el magával egyenrangúnak.

Lehetetlenség ma már kimutatni azt, hogy ennek a fejlődésnek és virágzásnak előidézésében a Zenede mily hányaddal szerepelt. Meg sem kíséreljük azt számszerűleg megállapítani. Csak utalunk arra a közismert tényre, hogy a 60-as évek elején úgy a nyilvános előadásokon, valamint az otthoni szórakozásoknál is a semmitmondó bécsi kerindgök, a lélek nélkül összetakolt francia quadrillok, az egykaptára húzott német polkák és osztrák laendler-ek jártak; a zongora tejeje el volt halmozva silány letétekkel, kivonatokkal és potpourrikkal rég elfeledett, gyarló operákból, a salommuzsikának nevezett émelegős compositiókkal és a ház kisasszonya nem sajnálta az ihlet perceiben előkotorászni gyűjteményének kivételes alkalmaira szánt kincsét, melyet szédítően változatos, de mindig helytelen ujjakással és még helytelenebb kéztartással elő is adott, lehetőleg trombita-szóval vagy fuvolakísérettel, vagy, legrosszabb esetben a csuklóra övezett csengetttyükkel, mialatt ábrándos szemei odatapadtak a Vadász temetését ábrázoló hangulat, de annál rikitóbban színezett naiv fametszetre és foglalkozást kereső elméje azon töprengött, hogy vajjon hallja-e a gyászfatyolos vadkan, a szeméit törülgető fehér ló és az ágon gubbaszkodó fácskakakas. hogy milyen szépen hangzik ez mind így együttvéve!

Árva magyar művészet! mily irtózatoss mostoha-ságra jutottál, hogy a külföld eme selejtes termékeiből elégtelt ki szellemi szükségleted! Milyen megtévedt izlés! milyen elposványodott zeneirodalom! milyen gondatlan, hanyag, felületes tempovétel és applicatura a növendék, milyen korbácsolni való lelkiismeretlenség a zenetanió részéről! Most már érted, ugyebár szives olvasó Zenedénk feladatainak mérhetlen voltát s azt a vaskövetkezőtességet, mellyel Augias házának kiseréséhez fogott? Vezérférfiait nem bízatta az a kilátás, hogy élük alkonyásaját szemükkel gyönyörködhessenek az elért Kanaánban. A hiba, a csökönyös megszokás már mélyebb gyökereket vert a zenélő közönségben, semhogy az rövidesen orvosolható lett volna. Egy új nemzedéket kellett nevelnie, azt szakadatlanul egészséges zenei környezetben tartani, a beléltott jóízűség iránt fogékonnyá kellett tennie, rá kellett szoktatni, hogy keresse fel a hangversenytermeket, itt pedig a célbavett oktatásra alkalmas tananyagról, tehát a hangverseny rendezéséről kellett gondoskod-

nia és a szigorú megfédés helyett oly mérvű gondoskodást, gyöngédséget és tapintatot kifejezni, hogy a közönség valahogy észre ne vegye a célzatot, mert mi türes-tagadás benne — hiúságában és önértékében sértve, bizony faképnél hagyta volna a Zenedét, kegyes szándékával egyetemben.

Nem lenne ildomos tovább feszegetni a Zenede irányító hatását Debreczen és nagy vidékének zenei életére. A szives olvasó következtetőerejére bizzuk, megtalálni a kapcsolatot a Zenede működése és az elért eredmények között, különösen, hogy ha hangsúlyozzuk, hogy magáról a Zenedében folyó tanításról eddig még szó sem volt, de annak tartalma, iránya és értéke felől az évtizedek óta nyilvánosan megtartott és évenként hetekre terjedő vizsgálatok alapján közönségünk maga alkothatja meg bírálatát, de konstatálnunk kell azt az el nem vitatható tény, melyet különben részben a hangversenvek műsorai és nagy száma is igazolnak, hogy a Zenede nem elégedett meg azzal a korlátolt feladattal, mely reá, a sokáig verseny nélkül fennállott tanintézete révén hárult, hanem nevelő hivatását a szorosán vett feladatán túl is kitarthatóan gyakorolta nemcsak a műsorok és évkönyvek kiadásával és terjesztésével, nemcsak a tanárainak a Zenede pártolásával lehetővé tett és immár csinos könyvtárrá gyarapodott szakirodalmi működésével, hanem főképp a ténykedésével, hogy nem zárkózott el a társadalmi rétegektől, sőt ellenkezőleg, minden alkalmat megragadott, hogy azokkal az állandó és bensős érintkezést minél intenzívebbé tegye.

Az evolúció következetessége csakhamar megteremtette a zenei ellenzékét is, jelölül annak, hogy viszonyaink eléggé megerősödtek, megérlelődtek arra, hogy a hegemoniát eddig egy magya gyakorló Zenedének rivalisa támadhasson. A zeneconservatoriumot értjük, mely intézmény, rövid fennállása után is bizonyoságot adta létjogosultságának, sőt, ha növendékeinek egyéni számát s a szintén nyilvános beszámolás alá kerülő eredményeket vesszük mérlegelésiünk alapjául, úgy meggyőződéssel mondhatjuk, hogy félelmetes versenytársa a Zenedének.

Volt idő, mikor a zenei élet átmenetszerű hanyatlásával a Zenede növendékeinek létszáma a 100 alá szállt alá. Ma a zeneconservatorium növendékeinek száma is felül van a háromezázaton, ami nem is lehet meglepő oly intézmény részéről, melynek kiváló tanárai igazgatójuk: P. Nagy Zoltán szigorú művészelveit követik, aki nemcsak mint zenei nevelő szerzett kétségtelen érdemeket, de a zene irodalomban eddig kifejtett szorgalmas tevékenységét, melynek a dallamgazdag Magyar nyitányt, a Palestrina-módban szerzett gyönyörű choralokat s a zongora varázslatos sajátosságait kiaknázó szonátán kívül egész gyűjteményét a négyszólamu református énekeknek köszönhetjük; a legközelebb megjelenő két Humoreszkjével s a zongorairodalomban ugyszólva páratlanul álló h-moll Capricciójával tetézte.

E két intézet nemes versengésének köszönhető az a két zenei egyület is, mely egy műsorában, mint vendégművészeiben egymással vetekedve, évek óta meghonosította városunk falai között nemcsak a solóművészet minden válfaját, de a kamarai, sőt orchestrális zenét is, melynek évenként 4—5 estén át, a legmagasabb színvonalon álló programmal rendezett hangversenyekben áldoz.

Drumár János.

Az ezen időszakba sorozott tisztelt munkatársainkon kívül igen sokat munkálkodtak még Mórócz Pál szerkesztése alatt: Rostkovitz Arthur, dr. Csűrös Ferenc, Zoltai Lajos, dr. Rédey Rezső, Szávay Gyula, Zih Sándor-né, Gyökös Endre, Brassay Károly, Sebestyén Géza, Gulyás József, Járóssy Lajos és Rákosi Viktor, kiktől részben későbbi időszakokban közlünk le munkálatokat, mert akkor hathatósabb tevékenységet fejtettek ki, másik részétől azonban, mély sajnálatunkra, sokszori felszólításunk dacára sem tudunk kéziratot kapni.

II. IDŐSZAK.

Itt most Sipos Bélának kellene megszólalni. Elmondania azt, hogy mennyi szeretettel, lelkesedéssel csinálta ezt az ujságot. Az ő kezéből azonban már régen kitepte a tollat az a hatalmas csontember, akiről annyiszor megemlékezett mások elköltözéséről irván.

Gyászkeretben ide csak egy nevet, az ő nevét kellene írni s a fekete keretes névre bizonyosan észébe jutna mindenkinek az ő kedves, nagy, szép lelke s az a küzdelem, amelyet ő vivott meg.

Az ő írása helyett álljon itt megemlékezésül Jánosi Zoltán lelkesnek imádsága, amelyet koporsója fölött mondott. Ime:

IMÁDSÁG SIPOS BÉLA FELETT.

Nagy Istenünk, bár könnytől fátyolos, bár fájdalomtól izzó a szemünk: tisztán látjuk megint a földi sorsot, szegény porember sorsát, amelyet annyi koporsó hirdet minékünk; de kevés hirdet oly megrendítően, mint ez előttünk, amelyet — Uram — erős királyi pálcád villanása, sebes villámnál gyorsabban cikázva ide varázsolt a szemünk elébe, ide parancsolt a szívünk elébe. Mert nem szemmel; szívvel siratjuk azt, kit e koporsó itt magába zár. Szívünk a szem, melylyel végigtekintjük az ő korán mult, rövid életét és önfeláldozó küzdelmeit.

Kimondhatatlan bűbán borul itt — őh kibeszélhetetlen szomorúság — szívünkre, őh szerelmes Istenünk. Fájó e kép, mely sötétlik előttünk. Szomoru házban szomoru koporsó! Szomoru ház! könnyzárporos állomás, mesgyéjén az életnek és halálnak; az életnek, amely gyötrelmes álom s a halálnak, amely csöndes, édes álom. Szomoru ház! Könnyzárporos állomás! Nem azért, mert meghalt a szegény halandó; hanem azért, mert élt és szenvedett, küzdött és meg nem koronázta senki. Ha koszorúzták: tövissel koszorúzták. Mert ez a hála itt e porvilágban. Ez a dicsőség a jök homlokán! Szomoru házban, szomoru koporsó. Bus vánkosán halvány halott pihen, ki életében nem pihent soha: mindég szeretett és munkálkodott és fegyvert forgatott és szenvedett.

Világosságok Atyja! Te nekí adtál erőt, tehetséget, tudást, lobogó szívet, lánglelkesedést, nemes lelket, acélakaratot s így állítád a hivatásba őt, amelyben oly hü szívvel, tiszta kézzel küzdött halálig a közérdekért. Az örök szépség lángoló szemű s még lángolóbb szívű megálmódói, szárnyas paripán szálló csodalények, tündérvilágában élő regehősök, remegő szívvel zengő hegedősök sorában is, kiknek csodás szívében e millió-rejtelmű kis világban — újjá teremtődik ropant világod; ott látjuk őt kegyelmedből, Uram. Az ő lelkét, midőn megalkotád és testének porsátorába küldéd; megcsókoltad s ott égett rajta mindég az Istencsók, a költők ihlete.

De mégis az volt főrendeltetése, hogy az örök igazságot keresse a mulandó élet forgatagában, a közélet eseményeiben és az örök igazságért csatázzék önzetlenül, az emberek javára. A szívet, mely keblében megszakadt, színgé töltöttes emberszeretettel: imáandó szerelmű Istenünk. S mint Te nem vagy személyválogató és minden nemzetből szereted azt, ki Téged fél s igazságot cselekszik: az ő szívének szeretete sem tett, vagy ismert különbséget soha faj-, osztály- és felekezeti között. És, midőn a személyválogatás, elfogultság fölemelte szavát: ő az igazság s emberszeretet nevében tiltakozó szót emelt. Isten, ki szeretet vagy és igazság; igéd szolgálja volt az édes apja, az örök szeretet és örök igazság igénytelen, de buzgó hirdetője: egy szegény kálvinista prédikátor, a csodálatos próféták utóda, kik jártak-keltek durva szőruhában, szenvedtek, nyomorogtak, arcukat veréjték-, köny-, vérzárpor mosogatta; de portestükben Lel-

ked volt a lélek; igazság és szeretet Istene. És a Te szolgád kimult, jó barátunk — nem örökölt atyjáról kincseket: csak a próféták lelkét örökölte s a próféták villámló fegyverét, az igaz és bátor beszéd hatalmát. Egy íróttoll: ez volt a fegyvere. Egy íróttoll, amelyet összetörhet akárki könnyen, két ujja között. De tiszta kézben e parányi fegyver százszor erősebb és hatalmasabb a csatában csengő, csattogó acélnál és dicsőségesebb a milliók felett büszkén csillogó-villogó aranybotnál a királyok kezében. És tiszta kéz volt barátunk keze. Nem szennyezé be Judás-hér soha. Oh az olyan szívek, mint az övé, készek magukat adni Krisztusért és Krisztust el nem adják a világért. Kecsegtető haszon, fenyegető kár, sértett hűség, magányvilág nem vezette az ő tollát: Uram. Csak igazság és emberszeretet. A közélet tisztaságát, a rab és koldus nép jóllétét és jogát akarta és igyekezett kivívni szeplőtelen tollával jó barátunk. Rablók, rabszolgatartók ellenében, mint a villám, olyan volt fegyvere. *Oh ez a szív nagyon tudott szeretni; hiszen nagyon tudott gyűlölni is.* Szeretni forrón mindazt, ami jó, gyűlölni forrón mindazt, ami rossz. Ez a szeretet s ez a gyűlölet ikertestvér. Nem is kettő, csak egy. Csak egy érzés. Csak egy láng a kebelben. Egy tűz, mely éltet és halálra perzsel. Az igaz újságíró kebelében e csodálatos ég. *Az ily újságíró nem újságíró, de igazságíró.* És e hazug korszakban úgy ragyog, mint egy magános csillag a vak éjben.

Az igazságnak bajnokát siratjuk, egy hirtelen lecikázott csillagot siratunk itt: szerelmes istenünk. És a szegény poreMBER földi sorsát látjuk e bús példában keseregve. Küzdünk, nyomorgunk. És, amikor egyszer kitör a kedvünk csengő kacagása: e kacagástól szívünk megszakad. A gyönyörnek aranyos, bíboros felhőiből villám csapása csattan. *„Nevetés közben is fáj itt a szív s az öröm végre fordul siralomra.”*

De a siralomnak is vége van. Ez a korporsó béke hajloka. Isten gyémántja szikrázik fölötté, az örökélet pompás csillaga. E csillag hadd csókoljon a szívekbe, a gyászoló, szomorkodó szívekbe — megnyugvást, édes vigasztalást! A gyászoló család és az a másik, nagyobb és népeesebb család, a jó, igaz barátok, írók és művészek családja is vegyen vigasztalást kezéből, oh vigasztalásos Atyja. Mondjad nekik, hogy annak, aki itt a földön az igazságért csatázott, megtartotta hitét, szeretetét; kész ott az égben, ama jobb világban az igazság diadal-koszorúja: a békeséges, boldog örökélet — kegyelmedből a Krisztus Jézusért!

Amen.

Történelmi napok.

A sors utjai kiszámíthatatlanok. Senkise lát a jövőbe, amelynek rejtélyes ösvényein csak az élet igazítja el az embert. Én győződésem meg arról leginkább, amidőn ezelőtt mintegy 10 évvel a sors, illetőleg a budapesti gyorsvonal Debreczenben tett le. Akkor voltam először itt s az idegen ismert elfogódottságával léptem ki a pályaudvarból. A kapu előtt a kegyetlen téli hidegben egy asszony *„Debreczeni Független Ujság”*-ot árult. Még pedig hétfői számot (akkor még minden debreczeni ujság adott ki hétfői lapot), amelynek egy példányával ültem a kisvonatra. Ott olvastam el a lapot. Változatos, eleven lap volt újságírói fogalmak szerint s úgy elgondolkasztam, milyen jó is lenne, ha én ide kerülnék talán éppen a Debreczeni Független Ujsághoz.

Eltelt talán másfél esztendő ezóta és én Debreczenbe kaptam szerződést előbb a *„Szabadság”*-hoz, majd a Debreczeni Független Ujsághoz. Örömmel vettem néhai, derék jó barátomnak, Sipos Bélának a felszólítását, hogy lépjen be a szerkesztőségbe, mert az akkor még fiatal Debreczeni Független Ujságnak, mint lapnak, de meg kiadóinak, olyan tisztelt és becsült neviük volt, hogy nekem, tanulni vágyó újságíróknak igazán jó iskolául ki-

nálkozott a tér, amelyet munkásságom teréül kínáltak.

Ime a sors első beleszólása további életemre. A Debreczeni Független Ujságnál szerkesztőhelyettes voltam. Abban az időben is világtörténelmi időket élünk, mert hiszen senki se merte álmodni annakelőtte, hogy az alkotmányos Magyarországon iöhet idő, amikor felrugja egy többség és kisebbség nélkül álló kormány a törvényt, nekimenjen jognak, igazságnak s hónapokig erőszakoskodva felforgasson mindent a hazában. Mégis megtörtént s ebben a *darabont korszakban* éppen a Debreczeni Független Ujságnak jutott fontos szerep az alkotmányvédelem jegyében indított nemzeti küzdelemben.

Sokat dolgoztunk védelmi állásunkban. Az újságolvasó, aki nap nap után a Debreczeni Független Ujságból merített minden reggel tájékozást, hogy mi történt Debreczenben és mi a fővárosban, szinte elsuhant az események fölött. Az újságíró munkája csak egy napig él, de az újságíró lelkében hosszú ideig megrögzik egy-egy nagyobb esemény, ott él frissen az emlékezetében, hiszen ő nemcsak a nap krónikása, de segítő társa a történetírónak is.

Az én időmben néhai Sipos Bélán kívül Boruss Mihály kamarai tisztviselő és két fiatalabb munkatárs dolgozott a szerkesztőségben. Erős akaratú, sok ambícióval és nagy szeretettel irtuk a lap minden számát. Én mentem el utolsónak minden éjjel a redakcióból s én voltam egy első másnap délelőtt mindig, aki beállítottam Hoffmann Sándorhoz, a lap kiadóhoz. Azt vártam, mit mond először. Ha így szólt:

— Kérem a lap ma remek! — akkor ez annyit jelentett, hogy holnap még jobb lapot vár.

Ha azt mondta:

— Kérem hogy lehet ilyen gyalázatos lapot kiadni, akkor már tudtam, hogy lemaradások történtek.

Abszolút dicséretet — nem megrovásképen mondom — soha se kaptunk, de azt el kell ismernem, hogy a lap szeretve tisztelt kiadója mindenkor atyai indulattal volt valamennyiünk iránt.

Hogy a *„Debreczeni Független Ujság”* mindenkor milyen nagy zsurnalisztikai készséggel állott a közönség szolgálatában, elmondok itt a jubileum alkalmából egyet-mást az olvasónak.

1905. év november havában történt. Nyirkos, sáros debreczeni őszi éjszakán. Minden lapnál már elcsöndesült a munka, a nyomdáknak csak a szedők rakták egymás mellé az ólomkatonákat. A szerkesztőségben még sötétség volt s az éjszaka munkásai ebben az időben Hauer Berci *„Angol Királynő”*-jében találkoztak. A kerek asztalnál üldögélt egy nagyobb újságírói társaság, melynek tagjai lassan-lassan hazaszállingóztak. Egy néhányan maradtunk ott s vártuk a hajnalt. Élénken diskuráltunk a darabont kormány dühöngő hatalmaskodásáról, amidőn az utcáról rémes visítózás zaja hallatszott be. Kirohantunk. A Komáromy-ház előtt (a régi főkapitányság épülete volt) összeesett egy ember, aki több sebből vérzett s folyton azt kiáltotta:

— Jaj megöltek a gazemberek!

— Segítsé! Gyilkosok!

Nemsokára megtudtuk, hogy a kiáltozó ember *Palka* András szabómester, akit a Méliusz-téri rablógyilkosok oldalba löttek. Nosza rohantunk az Angol Királynő telefonjához, mert ekkor még az újságírókon kívül senki se tudta a rémes büntényt s értesítettük a rendőrséget. Nem telt bele egy negyed óra s a vizsgáló bizottság, rendőrség, orvosok, újságírók ott volt a helyszínen. A Kossuth-utca csak úgy viharzott az emlékezetes véres éjszakán. Bevonultunk a házba, hol a rablógyilkosságot elkövette Sívágó János és több társa. Már akkor az egyik áldozat, Kovács háztulajdonos halálos sebekkel feküdt a szobájában. Mire alaposan szétnéztünk, lehetett hajnaltól 3 óra. Ilyen időben már lehetetlen más-kor kéziratot adni a nyomdának. Mégis „le-főztük” a többi debreczeni újságokat, mert

reggelre a rettenetes rablógyilkosságról a Debreczeni Független Ujság több mint egy oldalnyi tudósítást hozott.

A Fejérváry-kormány alkotmánytiprásai 1905 decemberében kezdték melegíteni a téli időben a magyar közvéleményt. Akkor került a piacra először az általános titkos, akkor „installáltak” országszerte botránvok között s akkor várták Debreczen és Hajdúvármegye főispánjának kinevezését is. Mindenki kombinált. Ki lesz? Beszéltek a rossz nyelvek Debreczen egyik-másik társadalmi kitünőségéről, majd azt híresztelték biztos forrásból, hogy a főispán csendőrtiszt lesz, de arra, aki igazán ki lett nevezve, senki se gondolt. Mint a bomba úgy hatott a Debreczeni Független Ujság fővárosi tudósítójának karácsony körül adott híradása, hogy a főispán Kovács Gusztáv lesz. A tudósítás csak ennyit mondott: Kovács Gusztáv. Pont. Semmi többet.

— De hát ki ez az ember?

— Miféle? — kérdeztük telefonon.

— Nem tudom — mondta a tudósító s nevetve hozzátette, talán finánc, mert más alig vállalkozott volna.

Előadom Sipos Bélának, hogy Kovács Gusztáv a főispán.

Szegény Béla nagyot nézett s a szájában levő cigarettának leharapta a hüvelyét.

— Ki ez az ember? kérdezte ő is — az ő ismert szeretetreméltó modorában.

— Nem tudom, de vegyük sorra az ország összes Kovács Gusztávait.

Ekkor aztán elkezdtünk kutatni a szerkesztőségi könyvtárban. Találtunk egy hivatalos címtárt s mivel a tudósító azt jelentette, ha nem is komolyan, hogy finánc, rá akadunk a budapesti 8. számú adókezelőség listájában.

Javában irtuk a dörgedelmes cikkelyt, amidőn újra szól a budapesti telefon s ad részleteket a debreczeni főispánról. Megállapításunk helyes volt. Kovács Gusztáv tényleg finánc volt, sőt még ennél is rosszabb. Reggelre a közönség hosszú tudósításból merített részletes tájékozást, hogy mi lesz a közel jövőben, ha Kovács Gusztáv bevonul Debreczenbe s elfoglalja hivatalát.

Egész újévig tartott a közvélemény pre-parálása. Az összes helyilapok egyébrőlse irtak, mint Kovács Gusztávról. Lázongott, forrt a város. Sokan már tudni vélték, hogy inkvizitori működést fog kifejteni éppen ezért érthető az a felháborodás, amely a város egyszerű népét épügy, mint az intelligens közönségét fogva tartotta. De arról, hogy Kovács Gusztáv milyen ember, és mikor szerencsétlen városunkat, pozitív dolgot senki se tudott. Közben elmúlt karácsony ünnepe s újévhez közeledtünk. Sziveszterkor Budapestre utaztam, csak két kollegámnak szól-tam tervemről, hogy meginterwiewolom Kovácsot. Mit akar? Mi a szándéka a debreczeniekkel.

Január elsején látogattam meg az öreg urat Baross-utcai lakásán s kérdezősködtem nála programmia felől. Egy kissé hívősen fogadott s tartózkodóan beszélt. Mégis annyit elárult, hogy január 9-én fog Debreczenbe utazni s igen sokszor emlegette, hogy nem tesz semmiféle rendkívüli intézkedést, bár ehhez joga volna. Nekem ez gyanús volt, különösen az, hogy a bucsuzáskor többször ezt mondta:

— Tehát a viszontlátásra 9-én!

Másnap Debreczenben voltam s roppant örültem előre, hogy az utév első számában egy igen szenzációs riporttal lenem meg az olvasó közönséget. Óvatoss voltam én is Kovács Gusztáv kielentéseit illetőleg, mert sejtettem, hogy nem minden lesz úgy, ahogy ő mondta. Január 2-án este 6 órakor fogtunk hozzá a lapszerkesztéshez. Az egész redakció együtt volt. Midőn az idő neg félnyolc felé járt, a Piac-utcaórló óriási lármá hallatszott be a szerkesztőségbe. Egyszer csak behorog az öliel-s fin, aki a budapesti express levelet szokta behozni a vonattól, lelkenzve mondta:

— Ütik a főispánt szerkesztő ur, tessék kimenni!

— Miféle főispánt?

— Mifélet? Hát a Kovács Gusztit, aki most érkezett meg.

A fiu nem szolt többet, hanem kiszaiadt a ritka látványt tovább élvezni.

— No hát ez hallatlan! — beszélünk egy percig magunk között, majd midőn a zürzavaros hangok mind közelebb értek, kalap nélkül futottunk ki az utcára.

A gyászos menet már a főposta előtt volt. Az első pillanatra semmit se láttunk, csak ezer és ezer tolongó embert, akik lármázva, hadonászva gomolyogtak a városháza felé. Az embergomolyban volt a gyászkocsi két lóval s azon födetlen fővel egy rettenetesen megkínzott ember.

En, először nem hittem, hogy tényleg Kovács Gusztávot ütik s ezért egész közelébe igyekeztem. Gondoltam; előző nap láttam, megismerem s ha az, hanem az, segítke rajta. A Kossuth-utca sarkán sikerült közvetlen közelébe jutnom. Az arca csupa vér, a feje a botütésekől számtalan helyen beverve, tarkoponyája úgy nézett ki, mint a természetből érezett márvány.

— Hát ön az főispán ur! — mondom neki.

— Nem vagyok én főispán — válaszolja csak egy békés polgár.

Majd könyörgött:

— Uram, mentsen meg, ha Istent ösmer! — Vitessen valami szállodába.

Mialatt e pár szót beszéltem vele, folyton zuhogtak fejére az irgalmatlan botütések s a szerencsétlen az egyik kezével igyekezett a csapásokat felfogni. E közben a két ujját leverték, úgy hogy azokat csak egy kis bőr tartotta. Kovács belém kapaszkodott egyik karjával és siró hangon könyörgött:

— Mentsen meg kérem! Nem akarok én főispán lenni!

A kocsi mellett állott Lóránt József akkori újságíró társam és néhai Király Gyula városi tanácsnok. Valamennyiünknek támadt az az ötletünk, hogy elkiáltjuk magunkat:

— Hisz ez nem a főispán, hanem egy ártatlan vigéc! Na több se kellett. A dühös tömeg szidott bennünket, sőt még egy néhány ütést is osztottak felénk.

— Mit védik ezt a darabontot!

— Jobban tudjuk mi, hogy ez Kovács Gusztit!

Közben a menet az Alföldi Takarékpénztár régi épületéhez ért. A hivatalnokok még javában dolgoztak az évi mérleg összeállításán. Az utcáról felhangzó éktelen zivajra valamennyien ott termettek az ablakoknál, s nem tudták mire vélni a beláthatatlan ember-tömeget, amely az épületet körülveszi.

De csakhamar megtudtak mindent. Kovács Gusztáv, aki belém kapaszkodott egyik karjával, arra kért, hogy vigyem valamelyik szállodába. Eppen oda szoltam neki, hogy szemben van a Bika-szálló, talán oda bejuthatunk, amidőn két ismeretlen egyén, ki a halottas kocsi másik oldalán állott, ezüst vagy nikkelvégű botokkal áthajoltak a kocsi sarkokban gubbaszkodó főispánra, hogy megüssék. E közben félre billent a gyászkocsi s Kovács Gusztáv lecsuszott róla. Ez volt a szerencséje. Egyik oldalról én, a másikról Király Gyula tanácsnok fogtuk karon és húztuk az Alföldi Takaréknak kapujához, hátulról pedig Lóránt József barátom tolt a vértől csepegő embert. Persze a tömeg is utánunk igyekezett s tolakodott, úgy hogy a főispánnal egy-két szempillantás alatt kapunál voltunk. Ott történt, hogy kövek repültek felénk s az egyik kő Lórántot találta az orrán.

Egy kis dulakodás után Kovács Gusztávval beértünk a takaréknak kapuja alá, ahonnan pár perc alatt felértünk az emeletre.

A bösz embertömeg haragja ekkortört ki igazán. A pénzintézet ellen valóságos közáporit zuditottak. Egyik ablak a másik után tört be és a repülő kövek az asztalokon állapodtak meg.

Kovács Gusztávot elhelyezték Poroszlai László igazgató legfelső helyiségében s egy zöld plüss diványra fektették le. Persze először lehúzták róla rongygyá tépett télikabátját, majd Balkányi Ede dr. mosta ki rettenetes sebeit. Viz nem volt kéznél, a

kutira lemenni veszedelmes volt s így néhány üveg ebési viz szolgált a sebmosásra.

A rémes órákat először Dégenfeld József gróf telefonálta meg az Alföldi Takarékból Budapestre. Az ő jelentéséből értesült a belügyminiszterium, hogy mi történt Debreczenben.

Mig Kovács Gusztáv sebeit kötözték az orvosok, addig a nép el nem mozdult az utcáról. A helyzet egyre fenyegetőbbé vált, úgy hogy a honvédegyeszed egy századát kellett kirendelni. A kinjai között fekvő Kovács Gusztávnak többen szemrehányást tettek, hogy ily megdöglötlenül lopózkodott be Debreczenbe s azt ajánlották neki, hogy mondjon le főispáni állásáról. Így született meg az a rendkívül érdekes történelmi okmány, amelynek eredetije a Belügyminiszteriumban, fényképmásolata pedig néhány példányban Debreczen város néhány vezető embereinél van meg.

A lemondó okmány csak pár sor, de érdekes rajta Kovács sajátkezü aláírása és véres kezének lenyomata, amelyet irás közben hagyott a hófehér papíron.

Kovács Gusztávot bekötözve, bepólyázva még aznap a fél 11 órakor induló vonat vitte vissza Budapestre.

Az izgalmas esemény két-három óráig tartott. Tíz óra felé a legnagyobb csönd honolt Debreczen utcáin. Csak a nyilvános helyeken és a szerkesztőségekben tárgyalták izgatottan a megtörténtekeket.

A „Debreczeni Független Ujság“ szerkesztőségében folyt az éjszaka a leglázásabb munka. Hosszu, minden részletre kiterjedő tudósítás jelent meg a történekről másnap reggel. A tudósítás anyagát kapta meg a fővárosi sajtó is, amely egymásután csegett fel a lapot, hogy adjunk részleteket az eseményekről. Érdekes volt, hogy Budapestben elterjedt a debreczeni forradalom híre s alig győztük megcáfolni a rémmeséket, melyeket a fővárosi emberek fantáziája szült az első híradások nyomán.

Világraszóló esemény volt ez. Izgató, minden legapróbb részletében.

A lapokban megrajzolt képek nyomán tudta mérlegelni Debreczen közönsége másnap, hogy mi történt január 2-án este. Mi újságírók még az éj folyamán értesültünk arról, hogy a Fejérváry-kormány rettenetes boszút ígért a történekrért. Tudtuk, hogy január 3-án megérkezik a fővárosi vizsgálóbizottság s tüzzel-vassal fogja megtorolni a bűnösökön Kovács Gusztáv sérelmeit.

Másnap este a gyorsvonat egész sereg pesti újságírókat hozott Debreczenbe. Ez már előjele volt az ezután következő viharoknak. Az újságírók, amikor Debreczenben szétnéztek, meglepetéssel látták, hogy nincs itt forradalom, nincs itt nyugalanság. A város képe éppen olyan, mint rendszeren, az egy nap előtt történekrnek semmi nyoma. Csodálkoztak nagyon, mert Budapestben azt hitték; hogy itt minden ember fegyverben áll. Az utcákon katonák táboroznak, szóval abban a hiszemben voltak, hogy a lázadás rémes nyomait fogják találni. Az igazi forradalmi állapot csak ezután következett, mert a kormány rengeteg csendőrt, katonát összpontosított a városban s kinevezte kormánybiztosul: Boda Dezső, akkor még fővárosi rendőrkapitányt. Január 3-án éjszakára jelezték az érkezését egy sereg detektívvel. Szállítását a vasuti állomás egyik oldalépületének emeletén rendezték be. Gyönyörű téli nap volt ekkor. A város közönségén kétségkívül izgatottság vett erőt. Mindenki tudni szeretete volna: mi lesz most már.

Az esti órákban az utcák felső parancsra csendőrökkel voltak megrakva. A vasuti állomás környékén szintén rengeteg csendőr és katona tanyázott. A pályaudvar épületébe senkit se engedtek be, csak aki elutazott. Azt egyenesen vitték a vonatjához. Iszonyu hideg lett éjszakára. Az újságírók elég tekintélyes csapatja úgy egy óra tájban indult ki

gyalogosan a vasúthoz, közben többször meg kellett állanunk, mert éreztük, hogy ha nem melengetjük egymást, megdermedünk. Az állomásnál az a meglepetés ért bennünket, hogy a csendőrök be nem bocsájtottak. Szigorú parancsra hivatkozva tagadták meg a belépést. Végre annyit értünk el, hogy az első osztályu váróteremben alvó Csáky gróf csendőrszázadost felköltötték, aki aztán az épületbe beengedett, de a Perronra csak egy-egy újság munkatársát.

Az idő hajnali 3 órára járt már, amidőn a budapesti személyvonat berobogott s egy elsőosztályu kocsiából kiszállt Boda Dezső és táborkara. Kiséretében voltak a detektíveken kívül Tóth János rendőrkapitány, Vaday László rendőrfogalmazó. Ezek az urak lakásukra igyekeztek, mert már kora reggel dolguk volt.

A csendőröktől megszállott városháza volt az első stáció, ahol a pesti urak megjelentek. Boda Dezső dr. bemutatta megbízását Kovács József polgármesternek. A második állomás a főkapitányság épülete volt. Itt átvette a hivatalt Vaday László fogalmazó az állásától felfüggesztett Végh Gyula főkapitánytól.

Ami pedig ezután következett, az Debreczen város közönsége körében sokáig emlékezetes marad. Január 5-étől a tavasz elejéig minden nap egy-egy történelmi momentum. A rendőrség bünygyosztályán megkezdődött Tóth János rendőrkapitány vezetése alatt a bünygyi vizsgálat, amelynek eredménye egy szinte végtelennek látszó letartóztatás-sorozat volt. A város társaséletének legjobbait tartották a rendőrségen a kihallgatás után s kísérték át az ügyészség fogházába. Érdekes volt a legelső letartóztatás: Herczegh János tanítót éjnek idején az ágyból húzták ki a pesti detektívek, mert az volt ellene a vád, hogy a „házaja fölött aggódó öreg kuruc“ záptojással adott kifejezést lelke felháborodásainak, amikor Kovács Gusztáv megérkezett. Utána jött a többi „merénylő“ letartóztatása s alig két hét alatt megtelt az ügyészség fogháza a debreczeni főispánverőkkel. Persze az igazi tettesek nem kerültek hurokra, mert a vizsgálat vezetésénél az volt a jelszó: Csak urakat! Nadrágos embereket kell összefogdosni.

Boda Dezső kormánybiztosága idejében minden nap hozott egy-egy szenzációt, amelyek között nevezetesebb volt még az, hogy egy hétfői hajnalon arra ébredt a város közönsége, hogy a városháza dísztermének lepecsételt ajtajáról leszaggatta a durva erőszak a nemzetiszínű szallagot s eltávolította a díszben álló hajduőrséget. A nemzeti ellenállás abban is kifejezést nyert, hogy a jóléti bizottság a városháza nagytermet lezárta s lepecsételte, nehogy egy új főispán az installálása végett ott megjelenhessék. Egy pár hétig úgy maradt a nehéz tölgyfaajtó a pecsétes sértetlenségében, hanem amidőn már Debreczennek is jutott Naszády István személyében egy királyi biztos, gondoskodni kellett a nagyterem kinyitására. Ezt egy vasárnap éjszaka hajtott végre Vaday, a főkapitány.

Az idő már március felé járt akkor. Még meg kell emlékezni Naszády királyi biztos kinevezéséről. Általános meglepetést keltő intézkedés volt ez s éppen ezért az ő debreczeni bevonulása e város közönségére megint szomorú nap volt. Március 8-án érkezett meg. A vasutnál katonai díszszázad várta rengeteg csendőrrel, mint a fegyveres hatalom képviselőjét. Azzal a programmal jött, hogy rendet teremtsen, de e rendcsinálásra nem volt oka, mert Debreczen józan polgársága tartózkodott mindentől, amivel esetleg provokálhatná a fegyveres erő beavatkozását. Naszády jött, a városházán nyitva találta a nagyterem ajtaját, bevonult, felöltötte csekély hallgatósága előtt a királyi kizárta, ugyszintén a vármegyeházán is és ezzel az ő szereplése tulajdonképpen véget ért. Nem akadt működési tere. Az emberek

akkor lettek figyelmesek reá, midőn az utcán két rendőrbiztos hátsó kíséretében feltűnni látták. Mert az mindig szenzáció, ha rendőr kísér kabátos embert, még akkor is, ha királyi biztos az illető.

Csöndben telt el Naszády szereplésének pünkösdi királysága. Pár hétig tartott csupán s jött az alkotmányos élet új korszaka ismét. Április elején a darabont kormány elhagyta helyét s pár nap múlva, az egész ország felszabadult az erőszak uralmának súlyos terhe alól.

Mintha nem is lett volna igaz az elmúlt néhány hónap sok idegrázó eseménye, a tavaszi verőfényben volt valami olyan éltető és melegítő erő, amelyből bátran következtettünk Magyarország politikai reneszánszára...

Hogyan volt ez igazán, azt más alkalommal kell megírni és elbírálni.

A „Debreczeni Független Ujság“ tíz éves fennállásának jubileuma alkalmából talán érdemes volt mindezeket felújítani. Ez az ujság mindig ott volt, ahol a közérdek, a közjó, sok szép és nemes cél megkívánta. E tíz év alatt tekintélyben, becsülésben, tisztességben nagyra nőtt Debreczen város közönsége szemében, de eljutott abba a sorba, ahol az ország vidéki ujságjainak legelső sorát emlegetik. Kétségtől nagy részük van a lap fejlődésében, az áldozatkész kiadók: Hoffmann és Kronovitz uraknak, akik egy célért küzdve, minden munkájukkal a közönséget kívánták szolgálni. E küzdelemben mindenkor megbecsülték azokat, akik hasznos munkásságukban segítségükre voltak.

Tisztelettel és meleg szeretettel köszöntöm a kiadókat, a lapnak mai derék szerkesztőségét és kívánom, hogy a mai jubileum után még egy hosszú munkás élet évfordulóját is ünnepelhessék.

Balassa Sándor.

Tíz év előttről.

— Beszámoló a szerkesztőhöz. —

Beszámolni tíz év előttről, a következőkről, önmagáról az embernek, olyan ritka, olyan különös. Ha országos képviselők számolnak be, ez megszokott; rendszerint csak arról szól a tájékoztatójuk, miben szerettek volna dolgozni és mi nem sikerülhetett nekik. Rendszerint az ily esetben az indok kétféle. Attól függ, hogy ellenzéki valaki vagy kormánypárti. Ha ellenzéki, akkor a kiméletlen, az „átkozott-többség“ nem engedte a nemes akaratok sikerülését; ha kormánypárti, a beszámoló u. n. népképviselő, akkor a „kisebbség terrorja“ volt a döntő az akarat megnyilvánulásában.

De akkor, amikor az ujságíró nyúl a tollhoz, hogy jubiléris beszámolót írjon, nincs más módja, mint megírni az igazat. Persze csak azt, hiszen itt nincsenek kulisztatitkok, az ujságíró munkája nyilvános, köztudomású. Az ujságban foglaltakra mindenki emlékszik.

Ha egy családott szerelmes marólugot ivott és ez a napi krónika „cicerós“ hiri között szines és érdekes újdonsággal szolgál, a híreket szomjuhozó publikumnak, akkor az érdekelt — felgyógyulása után — gondosan összehajtja a kis hiradást és ezért örzi híven, vigyázva, mint pl. a szekundás diák, ha valaha a „dr. ur“ megszólításra oklevelet szerez. Ha valaki eljegyez valakit, vagy házasodik és ez az „arany ifjuság“ frigyét kötő tagjáról a napi hírek „garmond“ sorai között napvilágot lát, szintén emlék-írások közé kerül, mert ez az „én multamról“ szól és kell az unokáknak. Erre gondol pedig még a csak pár órás házasság. Ha valaki bohémköltészet egy zsenge virágát elhelyezhette a sajtó termékek valamelyikébe, akár a „tár-carovat“ fejéül, akár a „hírek“ első közleményeül, akkor azt híven örzi. Hiszen az ő írása, jó lesz majd öreg korra, amikor a mult

emlékei gyujtnak mécsvilágot és nem a jelen borít lángba egész emberi alkotásokat. Persze itt nem kérdés aztán az, hogy nem-e a tisztelt és kedves kiadó protektiója, vagy a „szerkesztő ur“ jó barátja volt a közlési ok, fő, hogy megjelent. Szólhat a vers Kató-káról, a sarki találkáról, a nagyerdő csöndjéről, a parketről vagy a lilimról. Szóval ez mindegy, fő, hogy megjelent.

Összegezésként tehát annyit csak, hogy az ujságíró nemcsak a közmorál kötelezi a tárgyilagos igazságra, de főként az is, hogy a mindennapi ujsághoz valakinek vagy valakiknek érdeke fűződik és emlékezetes marad, illetve maradnak a közlemény vagy közlemények.

Tíz év előtt Debreczenben mostohák voltak — no részben most is azok — a sajtó viszonyok. A régi conservatív irányzatok csödbe jutottak, organumaik megszűntek. Úgyes üzleti spekuláció kezébe jutott a kisa-játított sajtó, amikor nyílt sisakkal egy lap került a kávéházak, casinók és magán asztalokra olvasmányul és ez volt a:

„Debreczeni Független Ujság“.

Én is munkatársául szegődtem. Itt kezdem a lap 8-ik vagy 10-ik hónapjában bontogatni az ujságírást nehéz mesterségének alapozó munkálatait. A törvénytörvényi rovat, a napi hírek esetei képezik az első ujságírói munkát. Itt kezdte azt mindenki s itt kezd ma is a vérbeli lapíró. Aki vezércikket kezd, itt végzi. Aki az előbbin kezd, a vezércikket végzi, marad ezen nívón és vezércikketben temetik.

A kezdő lapoknak egy és ugyanaz az alapítási lázban a cselekvési programjuk a világ kezdete óta: szenzáció és szenzáció. Mert ugy-e nyájas olvasóm, ha Rousseauról vagy Shakespeareről kezdene írni a helyi sajtó pl. az öreg professzorok stílusában, bizony akkor te sem, más sem fizetne elő reá. Ellenben, ha benne vért izzadó szenzáció van, milyenek a miniszterelnöki elvetések, vagy Rigó Ferenc-féle fülbesugdosások, vagy egyéb nagyobb-kisebb esetek, akkor van kelete a lapnak. Egy pikáns kis novella, apró kis tarkaságok is kellenek természetesen, mert ezek kellenek a szemnek, kellenek a közönség gyöngédebb részének. Ha ez nincs, akkor nincs tisztelt olvasó és a tekintetes szerkesztőség hiába dolgozik.

Igy kezdtük mi is. Volt is véletlenül anyagunk. Ott volt a Sívágó-féle Méliusz-téri gyilkosság. Egyszerre több véres hullá és sebesülés. Riport cikk, alcimes és száz fejezetes. Hopp! de tekintettel arra, hogy a polgármester, a főkapitány és szinigazgató alkalmas médiumok a számadásra, ezt is meg lehet csinálni. Jöjjön elsőnek Végh Gyula, a kitűnő rendőreferens és a nagyon rossz főkapitány. Humorizált is ő ítéleteiben is. Mutatóul közlünk egy pár esetet:

Nagyon szigorú volt a tekintetes rendőrkapitány ur, mert bérkocsisok álltak előtte. Nem másról volt szó, mint arról, hogy egy piaci üzletkirakat üvege betört. Három volt a megbüntetendők száma.

— Hogy hivnak — kiáltott Végh tekintetes ur.

— Nagy András bérkocsis.

— Mondd csak el az esetet.

— Hárman álltunk a bolt előtt. Én meg a Gyuri, meg a Józsi. A Józsi Gyurit nekem akarta vágni, én meg elugrottam előle és így Gyuri beleesett a kirakatba és kitört az üvege.

A koponyájára üt Végh Gyula és azt mondja, jól van. Te vagy a bűnös, te fizeted meg, mert ha nem ugrottál volna el, akkor az a másik esett volna az üvegtáblába és nem tört volna ki. Te fizeted ki az egész kárt. Punktum. Ez az osztó igazság. Elmentek.

Ezzel véget ért a nagy igazságszótás.

A lapot kapkodták. Nem csoda, mert a gondos szerkesztés és az izgató események láncolata fűződött keresztül a lap mezején. Nemsokára azonban szerkesztői válság előtt

állott a lap. A szerkesztőségi összes teendők az én kezdő hírlapírói tollamra nehezedtek. Nem tett semmit. Neki fekiadtunk és éjjel-nappal dolgoztunk.

Egyszer panaszos levél érkezett a szerkesztőségbe. Arról szólt, hogy a helybeli református felsőbb leányiskolánál külföldön végzett és nem is magyar állampolgárnő vezetői állásba alkalmaztatott. A protektor megboldogult Kiss Albert református lelkész és képviselő volt, aki mindig alkalmat keresett küzdeni a protektio ellen — természetes csak népszerűségéből.

Rajta tehát. Ez türhetetlen. Neki vágni tehát Kiss Albertnek. A támadások sorozata következett. Nobilis hangon folyt az eszmecsere. De az ellenfél csak kimagyarázásokat adott, de eljárását nem igazolhatta. A vita hevében akadtak olyan református vezérek, akik emiatt nehezteltek. No ezeknek elégtétel kell.

— Okoskodjunk ki valamit, mondta a consiliáns laptulajdonos.

— Meg is van. Itt egy másik panaszos levél. Ez meg a római katolikus Svetits-intézett ellen panaszkodik. Ezt is megírjuk s látják, hogy igazságosak vagyunk.

Rendben van. A cikk megjelenik. Másnap aztán bejön a szerkesztőségbe dr. Wolafika Nándor püspök és nagy mosolyogva hozza a cikke a választ. Örök kedélyű ember volt, ezt is úgy fogta fel:

— Persze — mondta — kikaptak a reformátusok, tehát nekünk katolikusoknak is ki kellett kapni.

Azon módon fején találta a szegyet. Nem is csüörtük-csavartuk o dolgot.

Év ment ez kedélyesen. El is felejtettük, hogy már hetek óta a tekintetes szerkesztőség magam vagyok. Végre sikerült a lap élére Sipos Bélát a Debreczenben állandóan szeretett jó tollu, kiváló publicistai erőt odaállítani. Ujult erővel fekiadtunk a lapnak.

Haldoklóban volt a szenzáció, agyonbíráltuk ekkor már a rendőrséget, városházát, amikor a mi éjszakai fegyverhordozóink a bérkocsisok szaladnak be a szerkesztőségünkbe:

— Tessenek jönni, nagy baj van. Gyilkoltak a Méliusz-téren. Most mennek a rendőrségtől.

Örültünk is neki, meg a fejünk is vakartuk. Lapzártá volt, de előre álmos idegekkel, de tiszta fejjel. Ki az eset helyére. Felvettük az adatokat. Még szegény Sipos Béla a jajveszélő meggyilkolt Kovács uram kérésére az én hátamra fektetett papiroson írta meg a véstjósító táviratot, a Kovács uram büszkesége részére a „nagy fiunak.“ aki ekkor mint huszár szolgált Budapesten a huszárokbanál.

Nagy cikket írtunk az esetről. Szinte érezt rajta a vérszag. Első bekezdésünk, másnap külön cikkünk Végh Gyulának szólt. No persze őt tettük felelőssé a történetért. Akkor ugyanis oly botrányos közbiztonsági viszonyok voltak Debreczenben, hogy még Facseten is különb volt. Kevés volt a rendőr, rossz a szolgálat és rendőr itt, rendőr ott, de ahol baj volt — ő volt az utolsó. Ezzel azonban nem azt óhajtom mondani, hogy a mai állapotaink e téren a „Mintarendőrségek“ külön lexikonjába való, mert hiszen most sem rózsásak az állapotok.

De folytassuk tovább. A támadások, amelyek néha kiméletlenek is voltak, nem okoztak látszólag haragot Végh főkapitánynál. Megmaradt ő továbbra is hozzánk a régi kedélyesség. Ennek jelét is sietett adni. Valami Csokonai-bankett volt az Angol-királynőben és onnan, mint fiatal bohém emberek kissé hangos társalgással vonultunk el. Szegény Sipos Bélát egyik véletlenül előkerülő rendőr ezért ildomtalan modorban rendreutasította. Sipos leintette alaposan, még valami súlyosabb bántó sértést is alkalmazott. Erre a rendőr bevonult a központra, ahol épen a szolgálatot Pávai nevű polgári rendőr teljesítette. Ez rögtön jelentést vett fel az esetről s másnap már Végh Gyula ráírta az aktára:

— Szigoruan, velem.

Vártuk az idézvényt, ugyancsak vártuk. Bosszul reméltünk. Csöng azonban egyszer a telefon és Végh magához kéret bennünket.

— Uraim, szigoruan is eljárhatnék, de nem akarok. Mondják meg mire büntessem az urakat.

Mosolyogtunk is, meg kérdőjelekké is változtunk. Egyszer aztán közbeszól Sipos:

— Nyolc koronára.

— Rendsben van és nyolc koronával kevesebb vagyonnal távoztunk a rendőrségről. Ezzel Végh Gyulával végeztünk is.

Élénk részt vettünk a választásokban is. Az alispánválasztás volt a lap egyik legnagyobb munkája. Kovács Gyula volt a lobbogónkra írva. Igen természetes ő is lett az alispán. Főispánnak akarták, de ő inkább kitette magát a választás igen biztos esélyeinek. Mondhatunk a választásokról mást is; pl. hogy a városi párt megalakításában — amely a város ujjafejlődésének alapjait is lerakta — tetemes részt vettünk. Révi Nándor dr., aki annak idején e zászlónak esküdt hűségét, a Független Ujság propagandája alapján ült be a bizottsági tagsági székbe. Hogy mit hozott a jövő — azt a jelen mutatta meg.

A lap iránya nemcsak a komoly harcok megvívása, hanem az olvasók szórakozása is lévén, igyekeztünk ez irányban is olvasó közönség figyelmét lekötöni. „Vasárnapra” című rovatunk közkedvelt volt. Ezt a „Bárd” név alatt Sipos Béla szerkesztette, de az adatokat valamennyien szolgáltatott. Jóízű tréfák látták e rovatban meg a napvilágot. Hiszen ki ne emlékezne az öreg Lencsés Nagy Bálintra. Tipikus debreczeni gazdálkodó volt. A kurtaszáru pipa volt a napi fő szórakoztatója, de azért a kultúra szelét ő is megérezte. Cugot kapott tőle és mert a magyar emberben a fájdalom érzés csinál sok jót, ő belőle is e kultur vihar csinált „helyes” polgárt.

Eljárt a színházba. Hozzájárult a Fáy Flóra ezüst koszorújához. Ezer koronát utalványozott ki a magán kasszájából e célra, amikor az „édes anyuka” ezért kérdőre vonta, azt mondotta:

— Na hisz hercegnőket játszik, hát nem adhatok neki két garast.

Ugyancsak ő vele történt meg, hogy Bártfán nyaralt. Kinn ült az étterem terraszán és nagy sebtében egy ur ráhágott a lábára.

— Ejnye a teremtsét az urnak — mondta méltatlankodva Nagy jó uram — épen hét pár csizmát hoztam magammal és az ur erre az egyre tud rálépni, amelyik a lábamon van.

Erre az időre esnek a hortobágyi látogatások is. Az egész világ a Hortobágyot akarta látni. A németek, az angolok stb. Persze nagy volt a láz a Hortobágyon és vidékén. Nemcsak marhákat lehetett már látni a Hortobágyon, hanem tudósokat is. A természet-tudományi társaság volt sorrendben a látogatókban. Kimentek a Hortobágyra. Piros-pozsgás embereket találtak ott.

Az az ötletük támadt, hogy ahol ilyen jó levegő van, és ily jó egészséges emberek laknak, a szabad ég alatt hálanak. hátha ragadós a jó egészség is. Egy juhász ember került elő s amint látja, hogy a tudós embereknek készítik szénából, szalmából az éjszakai nyugvóhelyet, megszólal:

— Nem jó lesz az uram, mert eső lesz!

A tudósok előveszik a barometert és a többi hasonló műszereket, nagyot nevetnek és azt mondják:

— Nem igaz az bátyja. Csillagos az ég.

— Na jó — volt a felelet.

Alighogy elhelyezkedtek a természet-tudós urak és még álom is alig költözött a szokatlan ágyon a szemeikbe, egyszerre csak mint az árvíz közeledtekor. Szentiván felől, olyan lengő szél kerekedik és még fel sem ocsudhattak álmaikból, amikor már a nyakukban volt az eső.

Nagy volt a zürzavar másnap. Elő kellett keríteni a juhászt. Meg akarták tudni, hogy honnan tudta, hogy eső lesz. A juhász ünnepélyes pózba vágta magát. Megemelte tisztességesen a kalapiját, egyet sodorintott bürzsírral ápolt bajuszán és mondta:

— Hát mán hogy honnan tudom? Csak onnan, hogy amikor az én számaram meghengergőzik ezen a szip pázsiton és egyet ordít akkor, oszt biztos, hogy eső lesz.

Nagyot néztek a tudósok. Következett a

déli ebéd. Előkerült a polgármester is. Megszólal a tudósok vezetője:

— Nagyságos uram, mi innen elmegyünk.

— Elmennék — kérdezte meglepődve a polgármester?!

— El.

— No és miért?

— Hát, ahol egy szamar is többet tud, mint mi, nekünk ott nincs mit keresni.

Ezzel megörökítődött a hortobágyi esetekben ez a kis anekdota.

Mi nyilvánosságra hoztuk és rendben volt.

No hiszen irhatnék még sok jót a mi szerkesztőségünk bohém életéről. A lap társak adat szorító bohém manővereiről, de minek. Ezek úgy érdekesek, ha illusztrálva is volnának. Már pedig én rajzoló egy személyben nem vagyok. Éltünk zajtalanul, egyik nap hozta a maga érdekességét, a másik nap előállt az ő szenzációjával. Pikáns történetek, asszonyok titkolt bájos dolgai belekerültek sorra az ólomvilágba. Nem haragudtak érte. Sőt virágot hoztak.

Jó emlékek, kedves jelenetek, színes epizódjai vésték az emlékezet világába e sorokat és meg is maradnak a késői vén korig.

Ujságírói életünk bohém. Segíti a szerepni vágyókat és legtöbbször az újságírók által megszerzett szerepek vívői rugnak az ő nyilvános segítő társukon is.

Itt van Sipos Béla. Áldott emlékével nyugszik egy ugyszólván jeltelen siron, pedig önzetlen munkása volt a közjónak, önzetlen vezére a betűnek.

No eljön az idő, amikor a szellemi élet e hatalmas munkásai is méltánvásra találnak.

Álljunk meg itt — mert egy elmúlt hírlapíró — lapszerkesztő emléket betűkben lelakni — fenségesebb minden beszámoló nál.

Boruss Mihály.

Debreczen multja és jövője.

Debreczen város multjában visszatükröződik a magyarság története, mert amint a magyar nemzet ősi erejének megnyilatkozásában a régi magyar dicsőség fénye tündökölt, ugyanakkor az ősi Debreczen is kibontakozott a mult homályából, de amikor a nemzet minden erejét fiainak vérében és kulturájában felemésztette a háromszázados török pusztítás, vele együtt Debreczen is elsősorban átszenvedte az átélt századok minden csapását és szenvedését.

A középkor végén Debreczen város már fejlett kulturájú ipari és kereskedelmi pont volt, amelyben az akkori mester-céhek virágzó gazdasági életre mutatnak, fontosságának jelentősége pedig benne foglaltatik abban a kiváló fontosságban, mellyel mint kereskedelmi központ az északi Magyarország és Erdély között összekötő kapocsként szerepelt.

Már a Hunyadiak korában ilven kifejlett műveltséggel bírt csaknem kivétel nélkül céhbéli mesterekből állott lakossága, mint bármelyik más német származású magyarországi város polgársága, azon hozzáadással, hogy teljesen tiszta magyar volt, amiben megvolt a legrégebb igazi magyar város alapja. Ezt a csaknem kizárólag kézműves és kalmárjellegű Debreczen csak a törökvilág zavarai között cserélte fel, amikor megvagyonosodott polgárai a mesterségek és kalmárkodás üzésével gyűjtött pénzeket szomszédos földbirtokok zálogos megszerzésére adta magát és ennélfogva lakosságának jórésze természetesen gazdálkodóvá vált.

Az ujkor nagy szellemi forradalma a reformáció erejével szintén hamar meghódította az egész várost, ami lakosságának fogékony szellemi életére mutat és ezután mint a kálvinista magyarság vezetője mindenféle elleneséges erők dacára annak mai napig meg is maradt. A török-világ bajai között tömérdek kincsét kellett feláldoznia polgárságának, hogy magát megmenthesse, mert kőfalak nem védelmezték. Hogy a hosszú zsarolások dacára megmaradt, sőt gyarapodott is, ennek abban a szívós magyar természetben lelhető

a magyarázata, amellyel polgársága mindenkor fel volt ruházva.

Bár a város polgárságának jellege eközben átalakult a mindenkor egyénileg megszkott kulturájú mesterségekkel való foglalkozásról az egyszerűbb csendes gazdálkodásra átfordulással, ez az egész magyar nemzet hasonló természetű átfordulásából önként következett és a kor szelleméből folyt.

De mindenkor kiemelkedett Debreczen kálvinista kollégiumával, a szellemi élet terén, amelynek fénye nemcsak a kétfelé szakadt hazában világított az egész magyar nemzetnek, hanem sugarai a külföldi tudományos világgal is érintkeztek, úgy hogy teljes joggal eimondható a debreczeni kollégiumról, hogy benne a Debreczeni Egyetem alapjai már három század előtt le voltak rakva. Sőt valójában amilyen hivatást töltött be a multban, ha nem is az volt a neve, de lényegében mult századok óta megvolt a Debreczeni Egyetem.

A legújabb kor átalakító áramlása Debreczent bizonyos tekintetben visszamaradottságban találta, amely zárkózottságából szintén megmagyarázható. Annyi hosszú százados szenvedések megteremtették a minden kívülről jövő dolog iránt bizalmatlan polgári jellemet, amelyet sokáig hiába ostromolt a modern kor szózata, de a természetes fejlődés a természetes átalakítást e tekintetben is magával hozta. A közgazdasági élet terén való korszerű változások a társadalmi felfogás átalakulásában is jelentkeztek és a hajdani nagy multu céhbéli mester és kalmár-élet helyébe új alapokon modern ipari és kereskedelmi tevékenység kifejlődése lépett.

A zárt sorokban egymáshoz simuló apró házak lakossága sem számbelileg, sem szellemileg nem férvén megazósi helyen, kiterjesztette a régi Debreczent máris akkorára, hogy olyanról elődök sohasem álmodtak. A Nagyerdő százados tölgyeiből a régi Boldogfalu elpusztult határáig, vagy a nyiri homokbuckáktól a kiszáradt Tóczó-folyás vizállásos helyéig terjedt ez a Nagy-Debreczen, amely széles terjedelmű nagy keret, ennek valóban Debreczen várossá való betöltése maga már jövőbeli programm.

Csak Debreczen nagy profétája Csokonai álmodozott valaha olyanféléről, hogy a diákokat a zártfalú kollégiumból a Nagyerdő árnyas fái alá kell kecsgetetni, amit száz esztendő mulva már megvalósít a Debreczeni Egyetem. Most már minden tevékenységet, minden közgazdasági vagy tudományos törekvést ennek a nagy gondolatnak testté válása irányít Debreczenben, kell tehát, hogy az ősi város multjából kialakuló jövő méltó képet nyerjen, hogy a kiterjeszkedett nagy város ne csak széles terjedelme folytán, hanem valóban nagy egyetemi város legyen.

Az egyetem új városrészt növeszt a Nagyerdő alatt, ahol a legszebb kertben növekedik fel majd a jövő fiatalága, nyugaton a gyárak terjeszkednek messze ki a szántóföldek felé, keletre a mult Debreczenét, a temetőket tolja ki a homokdombok felé a nyüzsgő városi élet, délnek pedig a vasuton túl a városi lakosságot tápláló kert-gazdaságok telepítésének látszik szükség szerű jövője.

Minden irányban hivatás vár tehát a terjeszkedésre, amelynek talán tulmessa hatarait a régi Debreczen belterjedelme veheti zokon, de hogy nem mindenütt, utcáról-utára bérkaszárnnyák emelésével szűk falak közé szorul a jövő Debreczen népe, azon majd száz esztendő mulva az akkori nemzedék fog méltán örvezenni.

Debreczen ebben is, mint más mindenben, magyarnak maradt és a jövő nemzedékek feladata lesz a széles alapokon messze terjedő igazi Nagy-Debreczent megfelelő minden tartalommal betölteni. A mult megadta az alapot a jövőnek, a jövő legyen méltó folytatása.

Calamus dr.

A debreczeni kollégiumról s diákságáról.

Megtisztelt a b. lap szerkesztősége engemet is azzal a felhívással, hogy miután e lapnak, főnnállása óta, mint külső dolgozó-társa, szellemi és érzelmi összeköttetésben vagyok, jubiláris számában írjak valamit magamról, a lappal való összeköttetéseimről, s a vén kollégiumról.

Szivesen teljesítem a megbízást, melyet, ismételtén, megtisztelőnek is tekintek magamra nézve.

Egyéniségem, lelkiismeretem iránya parancsolja azt nekem, hogy rokonszenvvel viseltessem e lap iránt, mely minden tuzástól menten, mások meggyőződését is tisztelőben tartva, önértetes nyugalommal tárgyalja, úgy a hazai politikai eseményeket, mint városunk közügyeit is; mely a személyeskedést lehetőleg kerülve, eszméért, eseményekért igyekezett mindenkor harcolni, s nem tiporta soha sárba szép magyar nyelvünk szavait, nem volt cikkeiben soha, de soha durva.

Nekem az ilyen lap kell; csak az ilyennek tudok munkatársra lenni.

Jaj igaz, magamról kellene mindenkéül valamit írnom a jubiláris számba.

De hát, édes jó Istenem, mit írjak én magamról?!

Talán azt, hogy immár 35-ik tanári éve-
met taposom, avagy ha tanárkodási időmet koronaértékben akarom számítani, hogy most 69-ik félévemet szolgálom?

Hiszen az ilyen nem szeret józan-
életű ember előhozakodni.

Avagy arról írjak, hogy mit produkáltam irodalmilag?

Hiszen ha rámutatnék irodalmi műveim számára, nagyon sokan, a legtöbben azt mondanák, hogy dicsekszem. Ha pedig mindenáron szerénykedni akarnék e téren, akkor meg írói önértetesem bántanám meg. Már pedig miért okoznék kellemetlen érzést akár másoknak, akár magamnak?!

Istennek áldott nagy kegyelméből immár 35-ik esztendeje tanárkodom, és e munkában és semminemű más munkámban eddig még nem fáradtam el soha. Ez azonban nem érdemem nekem; az én jó Istenemnek köszönhetem ezt, s neki adhatok és adok is hálát erőmért, hozzávaló nagy kegyelméért.

A „vén kollégiumról“ irok hát inkább, erről az én jó almamateremről, ki engem fölnevelt, majd, mint hiünek talált fiát, háza egyik vezetőjéül fogadott.

Érdekes lehet, legalább egyesekre nézve, ha egy kis statisztikát állítunk össze a főiskolai tanulók, ifjúsági egyesületek és a teljes tanári személyzet létszámáról.

A) Az akadémia n.

a) hittanhallgatók:

1. évek	34
2. „	26
3. „	34
4. „	39
Végzetek	5
	138

b) joghallgatók:

1. évek	48
2. „	26
3. „	29
4. „	7
	110

c) bölcsészethallgatók:

1. évek	6
2. „	10
3. „	6
4. „	3
	26

Akadémiai hallgatók teljes létszáma tehát: 138+110+26 = 274

B) A főgimnáziumban.

A főgimnázium négy alsó osztálya mellett parallel osztályok lévén, a 12 osztály

beiratkozott növendékeinek száma a következő:

Ia) osztály	72
Ib) „	72
IIa) „	55
IIb) „	57
IIIa) „	55
IIIb) „	56
IVa) „	43
IVb) „	42
V. „	59
VI. „	63
VII. „	62
VIII. „	46
I—VIII.	682

C) A tanítóképző intézetben.

1. évek	38
2. „	29
3. „	40
4. „	28
	135

D) A gyakorló iskolában.

I—IV. osztályban 43

A főiskolában tanuló összes növendékek létszáma:

a) az akadémiákon	274
b) a főgimnáziumban	682
c) a tanítóképzőben	135
d) a gyakorló iskolában	43
Együtt:	1134

Lássuk már, hogy az ifjúság, kötelező iskolai tanulmányain felül, mely egyesületek körében igyekszik erőit fejleszteni? Vagyis soroljuk fel a különböző tanszakokon levő ifjúsági egyesületeket.

A) Az akadémia n.

1. Főiskolai énekkar, (alakult 1739-ben, tehát 173 éves; hazánkban valószínűleg a legrégebben fennálló ifjúsági egyesület).
2. Magyar irodalmi önképző társulat;
3. felsőbb tanulók olvasó-egylete;
4. hittanszaki önképző társulat;
5. hittanhallgatók segítő-egyesülete;
6. joghallgatók segítő-egyesülete;
7. joghallgatók önképző társasága;
8. főiskolai gyorsíró-egylet;
9. debreczeni főiskolai Nagy Sándor gyorsíró-egylet;
10. debreczeni főiskolai zenekör;
11. bölcsészethallgatók segítő-egyesülete;
12. theologus becsületsek;
14. debreczeni akadémiai athléta club.

B) A főgimnáziumban.

1. Önképzőkör;
 2. ifjúsági gyülekezet;
 3. társaskör;
 4. zenekör;
 5. vegyes énekkar;
- ezeneken kívül több gimnáziumi növendék tagja az akadémia n. felsorolt főiskolai énekkarnak és gyorsíró egyesületeknek is.

C) A tanítóképző intézetben.

1. Önképzőkör;
2. Csokonai énekkar;
3. vonós zenekar;
4. segélyegyesület;
5. tornakör.

Az intézet növendékei közül (1. létszám). A három tanszakra tehát $14+5+5=24$ ifjúsági egyesület működik, amelyek közül a legtöbb művelődési céllal, az önképzés irányában fejleszti az ifjúság erőit.

Ami pedig a *tanárok mai létszámát* illeti, ez a következő:

A) Az akadémia n.

a) A *theologiai* szakon:

Rendes tanár 5

b) A *jog- és államtudományi* szakon:

Rendes tanár 9

c) A *bölcséleti* szakon:

Rendes tanár 11

vagyis az akadémiai tanszakokon $5+9+11=25$ rendes tanár működik.

B) A főgimnáziumban van:

Rendes tanár	20
Helyettes tanár	4
Rendkívüli tárgyat tanító tanár	2
Nem református hitoktató	4
	30

C) A tanítóképző intézetben:

Rendes tanár	5
Helyettes és segédtanár	2
Akad. és gimn. közös tanár	2
Bejáró óraadó	3
Nem református hitoktató	2
	14

itt egy rendes tanári állás jelenleg üresedésben van, de helyettese a bejáró óraadók létszámában szerepel.

D) A gyakorló iskolában:

Rendes tanító	1
Összegezve a főiskola falai között munkálkodó tanárokat, a következő teljes létszám áll elő:	
a) az akadémiákon	25
b) a főgimnáziumban	30
c) a tanítóképzőben	14
d) a gyakorló iskolában	1
	70

De e létszám így még sem áll, amennyiben egy tanárt számba kellett vennünk két tanszakra, egyet pedig három is, amelyek mindenikén tanít, így a fentebbi létszám hárommal csökken, vagyis lesz, ez ha ebből is kivesszük a nem református 4 hitoktatót, (mert a tanítóképzőnél felsorolt két hitoktató benne van a főgimnáziumnál felsorolt négy hitoktató létszámában) és egy, a főgimnáziumnál felszámolt külső erőt: 62 emberből áll a tanári gárdának a létszáma, amelyiket teljes existenciája a debreczeni nagy főiskolához fűz

Ime, itt áll tehát előttünk Magyarország, a két egyetem után, legnagyobb tanulói létszámmal bíró, legerőteljesebb főiskolája.

Tanári gárdája nagy és hatalmas. Hogy csak az egy *dr. Balogh Ferenc*, a főiskola e kiváló doyenját említsük föl, vannak közöttük többen, kik ma éppen úgy fenntartják a külföldi távoli országaival, prot. egyházaival, egyetemével való áldásos összeköttetést, mint ahogy fenntartották azt, Debreczennek emelésére, a főiskolai ifjúság javára, az ő elődeik.

Az ifjúság serege egy hatalmas tábort teszen ki, melynek létezését tudja és megérezi, ez az immár talán 100,000 lakossal bíró város is. Ha úgy egy-egy szünet alatt, itt hagyva a fiuk Debreczont, elszedednek az ország legkülönbözőbb részeibe: akinek érzéke van az ilyen dolgokhoz, látni és érezni fogja, hogy e város kertjében kiüresedett egy hatalmas zsongású méhkas, hogy hiányzik innen valami erőt képviselő elem, hogy nincsenek a diákok itthon.

Mert a diákok egy nagy respublicát alkotnak itten; államot képeznek az államban, vagy mindenesetre társadalmat a társadalomban.

Sokszor jutott már eszembe, hogy az emberi nagy társadalom öt külön kisebb társadalomba volna egészen jól beosztható: 1. a minden külön, kitüntető vonás nélkül való emberek; 2. a katonák; 3. a színészek; 4. a diákok; 5. a foglyok társadalmába. Mindenkinek, de főként a négy utóbbinak olyannyira megvan a maga külön, minden mástól elütő jellege, hogy író, kinek erős megfigyelő tehetsége arra alkalmas volna, hogy mindeniket behatólag tanulmányozhassa: remek tanulmányt tudna róluk összeállítani.

A diák mind büszke a maga saját diák-társadalmára, s nála az ember a diáknál kezdődik, de be is végződik a diáknál, pedig más oldalról vágyik ki az iskola padjai közül, a minek dacára mégis közülök a legtöbb merengő fájdalommal érzeléssel vesznek búcsút iskolájuktól. A diák gondtalan és vidám, s ha értjük, hogy mi az a melancholikus vér-

mérséklet, látnunk kell, hogy annak legtöbb képviselőjét a diákok között találjuk fel, — felruházva mindazzal a lelki- és kedélyi-, jó és rossz tulajdonnal, a mi e vérmérséklettel jár együtt. A diák, minden büszkesége mellett is tudja magáról, hogy ő egy olyan semmi, amiből még minden lehet, s ezért teljesen indokolt reménykedéssel néz a jövőbe, s színes sugárzatba vonottan nézi a magasra emelkedő napját. Erősnek tartja magát, minden gyöngeségének élő tudatában is, attól a gondolatától emeltetve, hogy övé a jövő, s ő lesz a jövő nagy társadalom fönn emelkedő épületének oszlopsora.

És ha a főiskola, egyes akadémiai tanzsakaiban, talán már rövid idő múlva, egyetemmé lesz, polgárainak önérzete, természetesen még inkább emelkedni fog.

A debreczeni civisről mindenki tudja, hogy büszke, s e büszkeségében, hogy ő debreczeni polgár, van az ő nagy ereje; s bizony Debreczen városának is nagy ereje van ebben.

Vajjon hova is fog hát Debreczen város ereje emelkedni akkor, ha két büszke polgári elem fejlődik ki benne, amelyik mindkettő önérzetes a maga erejének tudatában?

A város civise fogjon kezét az egveter polgárával, s szeresse abban a diákot, ki arra van hivatva, hogy a jövő idők eszméinek diadalszekerére ülve, valóra váltsa azt, ami ma még csak reménykedés, s mint már élő igazságot létesítse azt, aminek eljöveteleiben mi még csak hittal bizakodunk.

Csiky Lajos,
theol. akad. dékán.

Háboru előtt.

Az emberiség ismét katasztrófa előtt áll. Ha nem sikerül a háboru küszöbön álló veszedelmét elhárítani, megint bizonyul, hogy a kultúra minden vívmánya hiábavaló az emberi nem végzetes átkának, az erőszaknak barbár uralmával szemben.

A haladás, a tökéletesedés eszményeiért harcoló tisztultabb lélek elborulva látja a legjobbak küzdelmének hasztalanságát. A háboru okának vizsgálata az érző szív és gondolkodó elme tépelődését nem enyhítheti.

A legnemesebb erények igazsága is vérbe és gyászba borul a háboru romboló borzalmai között. Milliók évszázados munkája semmisül meg a háboru szörnyiségei között. Legyőzött országok és győző hatalmak népeit a kérlelhetetlenül bekövetkező nyomor gyötrelmei egyaránt megsarcolják. Akinek szívében melegen él az egyetemes emberi boldogság vágya, leküzdhetetlen fájdalommal érzi az összeütköző érdekek világrendítő viharának kegyetlen tombolását.

Az emberi haladás legmodernebb, legértedesebb tényezője a sajtó. A magyar hírlapirodalom nemzeti kulturánk szolgálatában a legderekkabb munkát végzi és mindnyájunk ünnepéül tekinthetjük azt a napot, amelyen ennek egyik érdemes harcosa dolgozó életének jelentős fordulópontjához ért. Az ilyen nap jelentőségének megítélésében elfogulatlanul gondolkodó embert nem vezethet politikai ellentét, nem befolyásolhat még az egymás ellen vívott éles harcok keserősége sem és csak sajnálni való volna, ha ezek az együtt végzett kulturmunka emlékéit is elhomályosíthatnák. A munka és a kultúra veszedelmének közelsége én bennem éppen e legfőbb földi javak megbecsülését tudja fölkelteni.

Mélyebben látó szemnek nem szabad félreismernie a nemzeti sajtó feladata és a világbeke eszménye között szűkséges kapcsolatot. Annak a gondolatmenetnek, amely az emberi mivelődés áldásainak végső biztosítékát abban látja, hogy az ember állati kiváltánál, a véres tömegszennvedélyek felülkerekedésének, a háboru uralmának kell örökre véget vetni, megtámadhatatlan kiindulási pontja csak az lehet, hogy a kultúra

minden harcosának, akármely táborban küzd is különben, fáradhatatlanul egy célra kell minden erejének legjavával közrehatni. Ez a cél nem lehet tisztább, nem lehet igazabb senki előtt, mint hazájának boldogsága. A boldog haza álma csak a nép boldogságában valósulhat meg. Ha a boldogság a megelégedés, ez a nemzet békéje nélkül meg nem található. Aki tehát a nemzet békéjéért dolgozik, a háboru ellen kell harcolnia s a legelső hely ebben a küzdelemben is a nemzet sajtóját illeti.

Ne mondja senki, hogy ez a tanítás a hazaszeretet hatalmát fogja gyengíteni. — Nem gyávaságot, nem meghátrálást hirdet ez a forró kívánság, mert több bátorságot, nagyobb erőt ad nemzetének, aki neki az állandó világbeke áldásait megteremti, mint a legelszántabb háboruk legvitézesebb hősei. Legyen ezek dicsősége is legkésőbb nemzedékek önfeláldozásának is lélekemelő serkentő példája, de pazarul ontott vérukkal megtermékenyített földünket nekünk immáron a munka hősiességének verejtékével kell tovább művelnünk.

Ha megtámadják ezt a földet, vezesse annak minden fiát az a dicső példa. Ne okoskodjék, ne érzelegjen akkor senki. Minden férfi csak egyetlen kötelességet ismerjen — a megtámadott haza védelmét. Ez nem ellenmondás. Ez a széthúzó emberi lélek harmoniája. Az emberiség békéjének, a nemzet becsületének, a nép boldogságának a megvédése.

Ezért nem vét hazája ellen, aki a világ békéjéért száll sikra. Mert a védekező háboru ellen csak a szolgaság árán is lemondásra kész tehetetlenség jajveszékélhet. És ez is az egyetemes emberi célok megcsufolása lenne. Aki pedig azért az eszményért küzd, hogy a nemzetek között támadt viták is nem a fegyverek erőszakával, hanem a jog birói hatalmával nyerjenek kiegyenlítést, az a vitázó nemzeteket nem lealázní, hanem közös emberi feladataik magasztos tudatára akarná felemelni.

A francia parlamentben most ugyszólván a háboru kitérésének előestéjén Jaurés hatalmas beszédet mondott a nemzetközi döntő bíróság intézménye mellett. Ennek az olvasása ébresztette fel bennem, most a magyar sajtó egyik ünnepnapján azt a szomorú érzést, hogy a magyar közvélemény orgánumai ezért a nagy egyetemes világ-célért nem folytatnak elég erős harcot s nem sietnek kellő energiával azon kevesek támogatására, akik annak elérésében a magyar nemzet boldogságának is biztosítékát már felismerték.

Nem szemrehányás ez. Mindenféle súlyos belső nyavalyánk kínos-keserves gyötrelmei között nem csoda az, ha mi egymással szemben állók egymást sokszor vak gyűlölettel tépve-marva, meg se látjuk, fel se fogjuk a legbiztosabb orvosság gyógyító erejét.

De a magyar sajtó, mihelyt igazi alkalma lesz rá, lobogtassa meg a béke zászlóját. És ám mondják az én lelkem óhaját jámbor rajongó álom-szavának, a jövőnek megváltó szövege csak a béke hangja lehet. Minden párton kell majd lenni bátor, nagy erejű férfiaknak, akiknek elszánt akarata a külpolitika legfőbb céljával az állandó békeszerződés kötését fogja kitűzni. Ennek a legszentebb, leghazafiasabb, legemberibb harcnak a magyar sajtó legyen a diadalra hívó csatakürtje!

Bakonyi Samu.

Sirfelirat.

*Én Derby-futónak születtem,
Ki fogadásos versenyekben
Forrongó tribünök gyepén
Tétek terhével könnyedén
Repüljek, mint a nyíl. —
És lett belőlem egy csendes-rendes
És pontos-gondos és engedelmes,
Papirosokkal sorára váró.*

*Cimeres házból vasutra járó,
Üzemerős és munkagyőző,
Topa gebéket megelőző
Posta-automobil!*

SZÁVAY GYULA.

Emlékek és tanulságok.

Ott álltam a „D. F. U.” bölcsőjénél, mikor először ringott, azért természetesen tartom a kiadótulajdonosk megtisztelő felhívását arra, hogy e lap jubileumi számába írjak.

Jubileum! Hazánkat a jubileumok országának csufolják. És nem ok nélkül, mert sehol a világon oly lelkesen jubilálni és oly fényesen temetni mint nálunk Magyarországon — nem tudnak.

Művészeink külföldre vándorolnak, ha érvényesülni és megélni akarnak — ha azonban sikerül nekik itthon meghalni — ha éhen is — gyönyörű temetésben léssen részük.

Jubileum! Ellensége vagyok a jubileumoknak, mert nem látok jogcímet az ünneplésre abban, ha valaki, legyen az pap, tanító, orvos, szerkesztő bizonyos időt töltött el ugyanabban az állapotban, ha megkezdett pályáját nem hagyta abba, mely negatívumnak két pozitív oka lehet, vagy nagyon jól választotta meg az illető életpályáját és nem kellett azt elhagynia, vagy rosszul választotta meg, de nem volt elég lelki ereje ahhoz, hogy más pályán próbáljon szerencsét.

Jubileum! Még azok is, kik ünnepelni szeretik ezt az embert, aki bizonyos időn át dolgozott, mert dolgoznia kellett, mert dolgoznia kötelessége volt — joggal vethetik fel a kérdést, vajjon tiz esztendő elég hosszú idő-e arra, hogy annak eltelté megünnepeltessék?

Nézetem szerint jogot a jubilálásra nem az idő tartama, hanem azon működés ad, mely az elmúlt időszakot tartalmassá és a jövőre nézve is gyümölcsözővé tette. És ez értelemben a „Debreczeni Független Ujság” joggal jubilálhatja tiz éves fennállását.

Akárhogyan fordul a világ, mindig csak magunkat látjuk a közép pontjában — mondja a talmud. Én is a lapról akarok beszélni és már is magamhoz térek vissza. Fizikai és szellemi munkával résztvettem a lap megrementésében. Ott voltam bölcsőjénél, amelyben a nagy rendeltetésre hivatott csecsemő éktelenül sivalkodott, sőt bőszen ordított — előfizetők után, kiknek elkönyvelése kezdetben nem sok munkát adott nekem, de annál több vesződéssel járt a rikkancshad elszámolási műveleteinek lebonyolítása.

De a csecsemőnek nemcsak testi, hanem szellemi táplálékot is nyújtottam hébe-korba. Mikor egy incidens folytán a szerkesztőségi asztalok hiába várták a dolgozó kezeket, a kiadókkal együtt én is ott virrasztottam a szerkesztőségben és vezér-meg tárcacikk íróknak felcsepva segitettem összeállítani a lapot, mely reggelre a rendes időben és tartalommal megjelenéven — semmiben sem árulta el az olvasó közönségnek az átéltszerkesztői válságot.

De nyugodtabb időkben is kisebb-nagyobb közleményekkel felkerestem e lapot, mely immár tiz esztendő óta terieszti a világosságot és melegséget.

Egy napilap életében az évek — akár csak a háboruban duplán számítanak, mert állig felfegyverkezve harcolni, hadakozni kell, harcolnia a sötétség, a maradiság az elfogultság, az önösség ellen, küzdenie az igazságért, a közérdekért, a kulturáért, a hazáért.

Ebben a nemes, küzdelmekkel tele munkában pihenő napot tart ma a D. F. U. Lelepszik a határkőnél, melyhez 10 év óta folyó vándorlása közben eljutott.

Nehezen, akadályokat leküzdve, az irigység és rosszindulat bozótain keresztül vágva, a közömbösség göröngyeit szétzúzva jutott el idáig. Pihenni? Dehogy! Csak lélekzetet venni! Azután, a közönség elismeréséből és

szeretetéből meritett erőtlől felrissülve tovább fölfelé gördíteni a közérdek nehéz szikláját!

E lap 10 éves történetéből gyönyörű tanulságot lehet levonni az emberi energia csodatevő hatalmára nézve.

Két lelkes, munkabíró ember: Hoffmann és Kronovitz fáradhatatlan dologtevésének és munkavégzésének, no meg a hozzájuk szegődött harmadik nagy erő dr. Hegedűs Lóránt szellemi intelligenciájának, írói tapintatának és önfegyelmességének érdeme az, hogy a 10 évvel ezelőtti a remény és bizalom, a kétség és aggodalom váltakozó érzelmeivel megindított és kételkedő feicsóválással fogadott, még az utcai elárúsítás tilalmán is átessett lap ma hatalmas, számottevő organuma a debreczeni közvéleménynek, kedvenc olvasmánya az intelligens közönségnek, nagyrabecsült és nélkülözhetetlen eszköze a hírszolgálatnak.

Nincs Debreczenben közhasznú intézmény, melynek létrejöttét, fejlődését, felvirágoztatását a D. F. U. nagyszulyu, hatalmas szavával elő nem segítette volna.

A debreczeni izr. hitközség az utóbbi tíz esztendőben a közhasznú kulturális és egyházi intézmények egész sorozatát létesítette. E törekvéseiben a D. F. U.-ban jóakaró szószólóra talált. És e folyton fejlődő hitközség a jövőben reátharmló feladatok teljesítésénél bizton számíthat e lap hathatós támogatására.

A magyar zsidóság elhatározó nagy lépés előtt áll. A míg e sorokat írom, Budapesten három szakbizottságban a zsidó felekezet legjobbjai tanácskoznak és keresik a módokat, melyekkel a pártokra szakadt zsidóságot megint egyesíteni és ezzel megteremtteni lehessen a magyar zsidóságnak azon szervezetségét, mely egyedül lehet hivatva a felekezeti élet céljainak biztosítására, belálatosság javítására és képviselőitnek méltó és hatályos eszközésére.

A gondolkodás egyöntetivé tételének, a kölcsönös megértésnek és az akaratok összeforrasztásának e nehéz munkájában nagy és nemes feladat vár a magyar sajtóra is. Nem sokára a zsidó testvérek egyesítésének propaganda hajnoka bevonulnak Debreczenbe is. Semmi kétségem az iránt, hogy a D. F. U. szavának hatalmas, termékenyítő erejével e mozgalom sikerét előmozdítani és elősegíteni fogja.

A talmudban olvassuk, hogy Mózes csodatevő pálcája, mellyel a tengert kettéválasztotta — tulajdonképpen *iróttól* volt. A szentírásból pedig tudjuk, hogy Mózes pálcája a földre ejtve — az kigyóvá változott.

Ebből pedig azt a tanulságot vonhatjuk le, hogy a toll az író kezében lehet a szenvedélyek tengerének bős hullámaival lecsillapítani képes varázspálca, de lehet halálra mardosó, mérget szétfröccsöntő kigyó is.

A jubiláló Debreczeni Független Ujságot az emelte a közbecsülés és közszeretet magaslatára, hogy szerzőinek kezében a toll mindig csodatevő, a bős elemeket lecsillapító, a sziklából is vizet fakasztó varázspálca maradt és soha sem változott kigyóvá.

Ezért voltam én a dicsőségesen megírtott tíz esztendőn át nemcsak munkatárja, hanem hírolvasója is e lapnak és ezért teszek most is szívesen eleget a lapkiadó tulajdonosok azon kívánságának, hogy ezen alkalmi cikk valamely téma feletti elmeváltással kibővítem, mert — amint mondják — a jubileumi monstre számmal nem a saját személyüket méltató cikksorozat, hanem tartalmas olvasmányt akarnak nyújtani a közönségnek.

Nehéz feladat előtt állok, mert bármily témát választok, nem vagyok benne bizonyos, hogy a lap rengeteg cikkei közül valamelyik nem ugyanazon tárgyról elmélkedik-e?

Ezen eshetőség elkerülése végett oly, bizonyos aktuálitással bíró témát választok, melyről tudom, hogy senki sem irt.

Ismertetni fogom ugyanis egy keresztyéneket, mint a zsidók kegyeletében soha el nem halványuló „Szentföldet.” azt a földet, mely a most élet-halálharcot vívó török birodalom gyöngye. Ismertetni fogom életviszonyait a szent föld zsidó lakosainak, kiket a dúló, nagy háboru kétségbeesítő inségbe döntött és akik az őket védőszárnyai alá vett

nagy török birodalom sorsának eldőlését szorongó lélekkel várják.

El fogom vezetni tehát a t. olvasókat a szentföldre, arra a földre, melyről a nagy zsidó költő Levisohn oly lelkesítő dalokat énekelt, arra a földre, amely most nem egyéb, mint a haldokló török birodalma. Amde ott a halottak is élnek. A sírkövek mindmennyi ujjmutatás, hogy ahol most rom hever, ott hajdan fényes palota diszlett, ahol most sírdomborodik, ott állott a zsidó nép bölcsője. Ott szívta magába a szellemi élet nedvét. E sírboltokból a visszaemlékezés megható ereje árad. A romok felett ott lebeg hatalmas geniusként az örökké elhamvadhatatlan héber szellem. Ez a szent föld a héber ősök dajkaja volt, mely sokszor elaludt, de mindig volt, aki felébressze.

A héber nyelv itt feltámad halottaiból, a sírok felnyílnak, a kiszáradt csontok életre kelnek és a holt bibliai nyelvben új élet pezsdül.

Igenis a héber nyelv, melyet mi épügy mint szülőföldjét szentnek nevezünk, olyan mint a szín, melynek nincsen kézzelfogható teste és mégis káprázat. Hasonló a tenger színéhez, mely változik, lebeg, mely ragyogásában a szivárvány színpompáját is felülmúlja, mely nem határozott színek szárnyain repdes, hanem a színek közös vegyülékében félelmetes titokzatossággal hat lelkiünkre, megbüvöl, mint a kigyó velőig ható tekintete, de egyszersmind elandalít, mint a Szerafook égi danája. Édes és álomba ringató, mint a zene lágy fülbemászó hangja, de egyszersmind megrendítő és félelmet gerjesztő, mint a komor feketé vihar felhő cikázó viláma, hatalmasan döngő mennyköve.

Jól tudom én, hogy ha feltárni akarnám a zsidó nép szellemi életének fejlődését, fel kellene sorolnom mindama történelmi eseményeket, melyek a szent földön keresztül viharoztak a második templom lerombolásától egészen a mai napig. Mert ezen események összetéve sem lehetnek csak kis tükre a zsidó nép történetének, mert az ország sorsa egyszersmind a nép sorsa és megfordítva a nép sorsa egyszersmind az ország sorsa is.

Némely időszakban a zsidó nép helyzete a szent földön fényes és virágzó vala és államalkotó ereje is szilárd alapon nyugodott. De időről-időre nehéz fellegek tornyosultak a zsidó nép államéletének égboltján és romboló viharok ledöntötték életfáját és Izrael népe újra meg újra kiűzetett azon országból, melynek levegője életető balsam, azon földről, melynek pora illatozó fűszer vala számára.

Mindeme események és mozzanatokról azonban lehetetlen egy cikk szűk keretében teljes képet nyújtani és meg kell elégednem csupán néhány fontosabb mozzanat ecsetelésével, melynek világánál csakugy röptében kialakul a szentföld mostani helyzetének körvonala.

Az egész föld kerekén elszéledt zsidóságot nem kísérhetjük el mindenüvé. hová mint földönfutó került, de mielőtt szent érzséssel lelkünkben Palestina narancsligetes földjére lépünk, el kell látogatnunk abba az országba, ahol a zsidóság szellemi megifjodásának hajnala virradt fel és ez Spanyolország. A zsidó nép szellemi élete, sehol még államiségének fénykorában sem volt oly erős és főséges, mint Spanyolországban. Ez az ország szülte a legnagyobb zsidó költőket, akiknek örök érdeme az, hogy nem teremtettek új nyelvet, hanem a bibliai héberséget elevenítették fel. Ezen a nyelven szólottak a szívekhez és ajkairól csergedezett az üde forrás vize. A filozofus mélységével és higgadságával a vallásosság legtisztább melegét és lelkesedését egyesítették.

Izrael Istene népébe oltotta a szívósság erejét, beleoltotta azt a gyújtó szikrát, amely a tudomány és művelődés tüzeit lángra lobantja benne. Ezt a felszívó erőt elismerték a zsidókról a legnagyobb tudósok, u. m. Reimond és Nitsche a zsidóságot szellemi tekintetben oly nyomorhoz hasonlítván, mely mindenféle ételt megbir emészteni és hussá és vérré alakítani, vagy más szóval a zsidó az idegent,

ha annak felvétele szükségessé vált. létével tökéletesen egybeolvasztani tudja.

Amíg Spanyolország az arabok és kalifák uralma alatt állott, ez volt igazi hazája a költészetnek és tudománynak és ott a zsidók is lendületes költeményekben és szép irányu prózában adtak kifejezést a tudomány iránti szeretetnek.

Sok volt a száma a zsidó bölcseneknek, tudósoknak és költőknek Spanyolországban és félreismerhetetlen gondviselőség mutatkozott Izrael évezredes történetének viaszontagságos folyamában, hogy bármennyire emelkedtek spanyol őseink a tudomány és életbölcselet szárnyain, bármennyire kiváló állást foglaltak el a politikai élet és államkormányzat terén nem lettek hűtlennek a valláshoz, hanem egyik kézben a tudomány, másik kézben a vallás fáklyáját tartva, világították be az emberiség eszmemenetének szétágazó mezejét.

A tudomány és vallás akkor nálunk két iker-gyermek volt.

És Izrael dicsősége akkoron fennen ragyogott.

De hirtelen beborult az égbolt a spanyol zsidók felett, megrendült a föld, tüzet okádtak a hegyek, pusztító veszedelemmel fenyegetvén a zsidókat, ha vonakodnak a víztől — a keresztvíztől. Izrael népe mindig a tüzet választotta — inkább a máglyák perzselő tüzeit, mint a hitehagyottság hűsítő vizét.

A szenvedések filozófiája Izrael találmánya. Nincs a szerencsétlenségnek az a fajtája, amely Izraelt megkímélte volna, nincs a szenvedésnek az a neve, melynek ne lett volna osztályosa.

De a szenvedések skáláján a legfájdalmasabb, a legmegrendítőbb, a legkétségbejuttatóbb a zsidók kiűldözése Spanyolországból volt, mert váratlanul szellemi fejlődésük fénykorában érte őket a csapás. Mintha ezzel a kiűzetéssel megpecsételtetett volna az ítélet: Izrael számára nincs e földön hely, ha a zsidó élni akar, legfőbb kincsét kell odaadnia: hitét, vallását!

De nem! Az ítélet még nincs végleg helyben hagyva, a Gondviselés másképpen rendelkezett s midőn megtiltották a zsidóknak élni a keresztény országban, teremtett egy nem keresztény birodalmat, mely meghívta, tárt karokkal fogadta az egész világ üldözöttjeit.

Ez ország az ujonnan alakult török birodalom volt.

Don Joseph, kit III. Szulejman a naxosi hercegi címmel tüntetett ki, kieszközölte a török szultánnál a spanyol zsidók szabadtelepedési jogát.

1487. évben Peszach előestéjén hozta Spanyolországba Don Joseph a Szultán menedéklevelét. A spanyol zsidóknak Törökországban történt letelepedésével tértek vissza őseink a szentföldre, a zsidó nép őseredeti hazájába, melynek illatozó viránya, himes pázsitaira vezettem most el, a tengeri betegség veszélye nélkül a t. olvasókat.

A tenger partjai ama rózsás ködben usznak, melyet a napsugár és a tenger szelőlőjének ölekezése szül.

A személyszállító hajó méltóságteljes nyugalommal siklik tova a végtelen tenger sima tükrén. A szárazföld hegylancolatából kimagasló sziklák biborfényben ragyogva intenek bucsut. A hajó fedélzetén állva szent érzés tölti el lelkünket, hogy érezzük, mint-ha lelkünk visszarepülne a mult idők ködös homályába. Szemeink megtelnek a meghatottság könnyeivel és a lelkesültség pirja borítja el orcáinkat.

Tekintetünk rátapad a messzeségben zöldelő őserdőkre, melyek hatalmas koszoruként szegélyezik az egész látóhatárt. A cédrusok, narancsok és pálmák e virágos kertjének virágillattal telt levegője finom párázatok alakjában lebeg a hatalmas légürben.

Jaffában vagyunk. Itt már régóta nagy zsidó hitközség áll fenn, mely 7000 lelket

számlál. Ezek közül 1500 szefárd azaz spanyol zsidó, kik mai napig a spanyol nyelvet tartották meg anyanyelvül. 2000-re rug az arab zsidók száma, akik arabusul beszélnek, 1500 a Marokkóból, Tuniszból és Algirből bevándorolt zsidók száma, kik szintén arabusul beszélnek, 2000 az Askenár zsidók száma, tulnyomólag Oroszországból és Romániából szakadtak ide. Elenyésző számban vannak Jaffában a magyar, galíciai és német zsidók.

A nagy hitközség élén a minden szektából választott 13 tagú előjáróság áll. A fő-rabbi mindig az Askenár zsidók közül való. Az Askenár zsidók életmódja Jaffában teljesen hasonló az európai zsidók életmódjához, úgy munkálkodás, mint táplálkozás tekintetében.

Tulnyomó része ipart és kereskedést üz, nem is látni ott oly nagy szegénységet és nyomort, mint Jeruzsálemben.

Az iskolákban a tantárgyakat héber nyelven tanítják, úgy, hogy a növendékek gondolataikat héberül épp úgy ki tudják fejezni, mintha az élő nyelv volna.

No de hagyjuk Jaffát és siessünk a vonathoz, mert innen már vasúton utazunk Jeruzsálembe.

A vonat Jaffából egyenes pályán halad hatalmas olajfa-erdő hűvös árnyékában, amíg Bad el Oad nevű völgybe érünk.

Innen a vonat kigyózáva robog óriási hegyeken és alagutakon keresztül. Mindkét oldalt égbenyuló sziklák merednek ránk, mint nagy idők tanui tanuskodva a hőskről és vezérekéről, kik itt harcoltak és itt vérezték el népükért, hazájukért, hitükért és vallásukért.

Szívünk túlrad a visszaemlékezés érzelmétől, mialatt a vonat keleti lassúsággal elhalad Judea hegységein. Keblünk elszorul, midőn hegyen, völgyön keresztül látjuk őseinknek régi földjét, ahol küzdöttek és harcoltak a királyok, a vezérek, a próféták, ahol patakokban folyt őseink vére a függetlenségért, a szabadságért, a civilizáció legfőbb vívmányáért az Egy istenben való hitért.

És ily hangulat és benyomás hatása alatt mintegy két óra hosszágú utazva Kidson völgyéhez érünk. És innen szemünk elé tárul Jeruzsálem bübajos panorámája. — Jeruzsálem! Minden jámbor zsidó zárándok, mielőtt e szent város kapuját átlépi, akárcsak egy közeli rokonának holtteste előtt megszagatja ruháját.

Jeruzsálem! Vessük le a köznapiság saruját, mert szent a hely, melyen állunk. És ha megtisztult szívvel és lélekkel lépünk e szent város falaihoz, a legnemesebb büszkeség érzete szállja meg lelkünket, mert hisz érezzük és tudjuk, hogy őseink erről a helyről hirdették az Egy istenben való hitet, érezzük, hogy mi törpe utódok azon a helyen állunk, ahol ők állottak, azt a port tapossuk, amelyet az ő martirvériük áztatott, azon a helyen imádkozunk, ahol a leghatalmasabb jelszó hangzott el a próféták ajkairól. A mi Istenünk, az örökké való egyetlenegy.

Jeruzsálem! E város valóságos élő kép-gyűjteménye Eledeszkopja a világ minden részéből származó zsidó típusoknak, akik nemcsak arcvonásaikban, hanem ruházkozásukban, viselkedésükben, gondolkozásukban és életmódjukban is lényegesen különböznek egymástól.

Jeruzsálem 35000 zsidó lelket számlál. — Ez összességben a szefárd, vagyis spanyol zsidók 5000 lélekkel vannak képviselve. Ezek a zsidók megtartották nemzeti karakterüket. Társalgási nyelvük még most is a spanyol, persze héber kiejtéssel. Szép természetű emberek, egyenes tartással, tüzes, fekete szemekkel, ében fekete dus hajzattal.

A Marokkóból, Tuniszból és Algirből származó zsidók, kikhez a perzsiai zsidók is csatlakoztak, mintegy kétezren, külön hitközséget képeznek. A perzsák kivételével ezek mind arabusul beszélnek és a szentírást is e nyelven tanítják. A perzsák perzsiai nyelven beszélnek és kézügyességük, valamint kereskedelmi furfangjuk által tűnnek ki.

A Temon fajbéli zsidók, mintegy ezren szintén külön hitközséget képeznek. Ez igen elsatnyult néptörzs, beesett rézbőrű arccal. Mindannyian ipart űzők, aranyművesek, kőfaragók, cipészek stb.

Még a rabbijok is aranyműves és mesterségéből él. Sokan közülök nagy héber tudósok, kik a Rambain Majmonides műveit betéve tudják. — A szefárd hitközségnek négy temploma van, ezeken kívül Beth El című nagy Beth Hanidros, ahol a vén tudósok a Kabala titkos tanaival foglalkoznak. Ezek sanyargatják magokat és 5-ször naponta rituális fürdőt vesznek.

És most térjünk át Jeruzsálem azon zsidó lakosainak jellemzésére, akik származásra és életmódra nézve már közelebb állanak a mi országunk zsidóságához. Ezek az Askenár zsidók, akik 24000 ezer lelket számlálnak. Ezek tulnyomó részben Oroszországból származnak és külön-külön hitközségeket képeznek. Ezen széttagolás nem az özszeférhetetlenség, hanem tisztán anyagi érdek folyománya, amennyiben az Oroszországból érkező pénzsegélyek arányos kiosztása szükségessé tette az elkülönítő csoportosítást.

A minket legjobban érdeklő magyarországi zsidók száma Jeruzsálemben 24000 lélekre tehető. Ezek leginkább a sir szélén álló aggastyánok, férfiak és nők vegyest, akik hazájukban leszámolva a földi-élet örömeivel, hiúságaival, ide jöttek leélni utolsó napjaikat. Itt a szent templom tornyainál ontják könyveiket. Otthon hagyott családjaik boldogságáért, jóléteért áhitatos imákat rebegnek az egek Urához!

Ne zavartuk hát őket csendes áhitatukban, hanem régi idők szent emlékeivel szívünkben térjünk vissza szép Magyarországha, édes hazánkba, amelyen kívül nincs számunkra hely, ahol élnünk, halnunk kell.

Izrael hatalmas gyémántkőhöz hasonlít, melyet darabokra tört szét és a szélrózsa minden irányában szórt el Isten sujtó keze.

Boldogok vagyunk mi magyar zsidók, hogy a sors kegye minket, mint a szétdarabolt gyémántkő egyik parányi szilánkját oly nemes és ragyogó drágakő mellé foglal, mint a magyar nemzetet.

Burger D. József.

A kultura.

— Szatira. —

Azok az átkozott idegen szavak! Az ember soha sincs igazán tisztában az értelmükkel. Egy neves színésznőnkéről beszélük — aki mellesleg most végkép bucsuzik a színpadtól — hogy régente, még naiva korában, állandóan teájának a *reumáját* dicsérte, ellenben lábaiban *aromás* fájdalomról panaszkodott. *Összekompromittálta* ez a két fogalmat, anélkül, hogy jobbára bohémekből álló társasága előtt őt ez különösképpen *konfundálta* volna, mert azok észre sem vették.

Félek, hogy én is — és velem sokan magyarok — szakasztottan így vagyunk ezzel a szóval, hogy *Kultura*. Használjuk állandóan és nem vesszük észre és más sem veszi észre, hogy rosszul használjuk.

Eltökéltem tehát magamban, hogy utánna járok és tisztázom a dolgot.

Szemre vettem azokat a közhasználatos formákat, amelyekben ez a szó leggyakrabban előfordul. Így pl. *kulturátnévező*. Ezzel a névvel gyakran hallottam olyan egyéneket megtisztelni, akik eléggé előkelők arra, hogy semmit se keljen csinálniok, tehát sem nem szoroznak, sem nem osztanak. *Kulturintézmények* néven hallom emlegetni a m. kir. operát, ahová az előkelőségek unatkozni és a nem előkelőségek *látszani* járnak, a színházakat, a képkiallításokat és műcsarnokokat, amelyekben festőink modern *kulturörékvések* örve alatt rebuszokat szoktak kiállítani. Ugy szintén *kulturörékvéseknek* nevezik ifjabb iróinknak azt a törekvését, hogy írásaikat senki se értse meg. *Kulturális célok* alatt különféle címeken megszavazott, kiutalt, fel- és

elemelt közpénzek szoktak elszámoltatni. Bizonyos jelenségeket és tüneteket pedig, amelyek előtt eláll az eszünk és amelyeket semmiképpen megmagyarázni nem tudunk, mint pl. a bünesetek szaporodása, az idegbetegek számának növekedése stb. — az ilyen jelenségeket és tüneteket egyszerűen így szoktuk jellemezni: Hja! ez a *kultura!* Ezt a *kultura* hozza magával!

Itt valahol van — gondolom: — a hiba. Mert másrészt ezekből a szófordulatokból: „*Kulturállam*” — „*Ez bizony nem kulturállam, ez Ázsia*” (amely utóbbi egy helytelen feltevés helyreigazításaként hangzik) azt is hihihitem, hogy *kultura* valamely terület, valamely ország neve. Erre látszik utalni az a felosztás is: *nyugati és keleti kultura*, továbbá a *kulturörténelem* szó is (mint Nyugatindia, Keletindia, Német történelem, Magyar történelem stb.). Viszont azonban az a kitétel, hogy *kerti kultura*, amely alatt Mautner nagyságu tökök és kékszínű rózsák értetnek, valamint ez a kitétel: *bacillus-kultura*, melvről azt tudom, hogy az orvosok ezzel idézik elő a különféle szüikséges és hasznos betegségeket, a területi elméletnek határozottan ellene mond.

E sok ellentmondás arra indított, hogy megfelelő szakértőt hallgassak meg. Összeke-restem összes szakkönyveimet, de sem ezek, sem a kereskedelmi kormány által kiadott szakfoglalkozások betürendes névgyezéke ezt a szakmát nem ismeri. Végül csüggedetten felütöm a címtárt s íme legnagyobb örömmre a városi tisztikar rovatán azt olvasom: *kulturánácsnok*. Megvan. Ez az én emberem. Másnap korán reggel 9 órakor keresem hivatalában. Nincs ott. Mikor jö be? Néha $\frac{1}{4}$ 11 órakor, néha $\frac{3}{4}$ 12 órakor, de egyik sem biztos — Hol találhatom?

— Délután 2-től hajnali 5 óráig a kaszinóban szokott kártyázni.

A kaszinóban megtaláltam s régi iskolatársamat ismertem fel benne, miért is egész bizalommal tártam eléje kérdésemet.

— Haj, haj! a kultura — feleli ő — a kultura barátom, az pénz. Sok pénz!

— Hm???

— Na ja! Épp a mult héten küldtünk ki egy előklő városatya fiát külföldre a lakásdrágaságnak a burgonya piaci áralakulására gyakorolt befolyásának tanulmányozása céljából: 5000 korona. Ez kultura.

Egyik befolyásos bizottsági tagunk pl. a mult évben a város keleti határában egy szép villát épített magának. Most, víz-, gáz-, villanyvezetéket, csatornát építünk odáig és az utat kikövezzük, a járdákat pedig aszfaltozzuk. Csekély 4 és fél millió korona. Ez kultura.

— Ugy hát értem — mondok — ha tehát én villát építek . . .

— Akkor az nem kultura — vágott a szavamba. De menjünk tovább. Tudod, itt a város belsejében volt az az ezüst evőeszközgyár. Hát kérlek, csak nem türrhetjük egy modern kulturváros közepén a gyárat. Kitelepítettük, kisajátítottuk. 1.200.000 korona. De ezért ne hidd, hogy egy napig is üres maradt a helyiség. A polgármester sógora egy nyersbörkikészítőtelepet rendezett be benne s erre a célra 50 évi ingyenes használatra engedték át neki, miután a város költségén átalakítottuk. Ez kultura. Száz meg száz ilyemmi. Szóval jó egy pár millióba kerül nekünk évenként a kultura.

Mindezekből az a benyomásom támadt, hogy ez a barátom talán kissé egyoldaluan, tulságos szakszerűséggel fogja fel a kérdést. Bár igaz lehet amit mond: a kultura pénz. De biztos tudomásom szerint a néptanító is kulturát csinál, de ez ugyancsak nem pénz.

Amint így tünődtem, eszembe jutott a *lexikon*. Meg kellene nézni a lexikonban. Nekem nem lévén, felkerestem kulturánácsnok barátomat lakásán. Ennek bizonyára lesz.

— Van-e barátom lexikonod? — köszöntök be hozzá.

— Lexikonom, hogyne volna. Hisz vizsgáztam is belőle.

Es ezzel nosza, kezdi keresni iróasztalán, szekrény tetején, éjjeli szekrényfiókban és mindenféle zigben-zugban.

— Mit keresel?

— Nohát a lexikont. — Megvan — kiált fel hirtelen s diadallal huz ki a ruhásszekrénye aljából egy zsebnaptár nagyságu könyvet — Pardon — szól csalódottan — összevetesztem. Ez *compendium*. Tudtam, hogy valami idegen neve van. Lexikonom, az nincs.

Felkerestem összes uri barátaimat. Egy része hirtelen ismerte a lexikont, mások látták, sőt használták is már. A legtöbbje még jó-gászkorában előfizetett rá, de amint szállították, nyomban eladta az antiquáriusnak féláron.

Valami közkönyvtárban kell megnézni. Utra keltem tehát. Az akadémia könyvtára zárva volt. A muzeumi könyvtárt éppen most pingálják és rendezik. Néhány hétig nem lehet bemenni. Marad az egyetemi könyvtár. Az nyitva is van, be is megyek és nagy mohósággal kérem a lexikon k betűjét.

— Nincs bent. Valaki kivette. Tessék mást — kapom néhány pillanat múlva válaszul.

Szóval nincs szerencsém. Abba is hagyom az egész kutatást. Mit nekem a kultura?

Minap falun akadt dolgom. Az eső bevert egy faluvégi gazda házába. Szíves vendégszeretetből megnyitotta előttem szebbik szobáját és bort hozott a pincéből. Mialatt a bor irányában jár, szemre veszem a szobáját, hát uramfia mit pillantok meg a falon szép aranyos kötésben a jól ismert polcrámában? *Pallas nagy lexikonát*.

— Bátyám — szólok a borral előlépő öreghez — mi a szös! Kendnek meg van a Pallas nagy lexikona? — s a polcra mutatok.

— Az-e? Nem tom. — Feleli kétkedve — mert hát, tetszik tudni, a betűvetésben nem vagyok ösméretes, mert hogy hát öregapám se vót, hát én se. Valami pesti schwindler — újbóldogasszonykor lesz két esztendeje — behálózta anyukomat míg én a várost jártam vásár eránt. Pör is lett, elvesztettem. Ráment a tarka tehén meg a borju. Mivel-hogyhát olyan szép arannyal van becikor-nyázva, hát hadd díszítse a szobát. A fél falut befonta az a gaz pernahaidér, mindnek meg van.

Még pöntyögött az öreg, de én mohón kaptam a 6. kötet után s felittem: *Cultura: lásd Kultura*. Nosza a k kötetet: *Kultura: lásd művelődés, művelés*, no most meg az M kötet: „*Művelés (művelődés, kultura)* alatt az olyan tevékenység értendő, amely valamit megnevesít s általában a szellemi élet fejlődése és nemesedése neveztetik kulturának.”

— Nahát kérem ugy-e hogy igazam vót?

Ki látott már a török-tatár háboruk elmulása óta magyart *tevékenykedés* által nemesedni? Amit a szellemi élet fejlődéséről és nemesedéséről mond a lexikon — hát kérem . . . hiszen a szellemeket hazánkban már Kálmán király bölcs törvényt törölte el.

De ha már a nyugati szelek befutják hoz-zánk ezt a szót, hát mi csak használjuk bö-csülettel s értünk alatta tücsköt-bogarat.

Az országunkba tévedő jámbor idegen hadd találkozzék legalább a szóval, ha a hoz-záváló fogalom nincs is meg.

De különben is, hála a hazánkban nagy-számmal működő idegenforgalmi bizottságok derekas munkájának, igen szépen sikerül az idegeneket hazánk határaitól távol tartani s így e részről nem fenyegeti veszély. Ha pe-dig köztünk találna akadni vakmerő tevé-kenykedő, aki nemesíteni és nemesedni akar, hát az csak álljon elő, majd mi elbánunk vele.

Rédei Rezső.

Megváltók.

Tiszteljétek a néma szenvedőket:
Kik sorvadognak örlő munka-lázban:
Kiknek az élte: Küzdés és lemondás:
Kiknek a lelkén örök néma gyász van.

Vidám, megváltott, boldog ember-ezrek:
Kiknek a lelke fény, gyönyörbe reszket:
Tiszteljétek a néma szenvedőket:
— Akik mig sirjok éjjelére dőlnek.
Emelik a megváltó keresztet!

ZIVUSKA ANDOR.

Alkoholizmus és elfajulás.*

Tudományosan megerősített tény, hogy az alkohol minden más méregnél és egyéb a népetet megkárosító hatá-soknál erősebben károsítja, az emberiség szellemi és testi épségét sőt átöröklődő bajokkal terhelve az elfajulásnak válik legfontosabb tényezőjévé.

117 orvos-tanár és szaktekinetly hiradása szaklapban 1907-ből.

Az előzőkben megírtam, hogy az al-kohol miképen károsítja meg szerveze-tünknek egyes sejtjeit, előbb csak sorvasztva, majd bénítva és végül teljesen megölve azokat. Ezen alkoholhatás mikéntjére több körülmény játszik közre — elsősorban maga-nak a sejteknek érzékenysége, aztán az elfo-gyasztott alkohol erőssége és mennyisége — a fogyasztás kisebb-nagyobb időközzei. He-veny és idült alkoholizmus és ebből származó légiója a heveny és idült szervi bajoknak amint azokat tárgyaltam közvetlen jelenségei az alkoholemérgezésnek.

Mindezek azonban természetesen első-sorban és közvetlenül magát az ivót — annak szervezetét érik, utódait azonban csak köz-vetve, amennyiben a nemzörészek, kivált a nemző anyagot termelő mirigyek sejtjei és szenvedvén képtelenné válnak teljes és tö-kéletes működésre egészséges anyagnak kellő mennyiségben való termelésére.

Természetes, hogy az alkohol a vérben eljut ama mirigyekhez is és így közvetlen ha-tással van a csira sejtekre, melyeket bénít, gyengít avagy teljesen öl, és így válik a sze-szes ital valóságos fajméreggá elfajulásra vezető tényezővé ama kulturnépeknél, akik azt élvezeti italukká tették.

Minden magasabb állati lény — az embert sem véve ki — két különböző nemű csira-sejtnak (Keimzelle) összhátásából u. i. női pete — a him spermával egyesülve in-ditják meg e fejlődési folyamatot. A pete v. női tojás-sejt parányi szabad szemmel éppen hogy kivehető kerek ponszerű, him sperma-sejt csak görcsö alatt látható coma-szerű hosszukás nyulvánnyal biró alakzat.

Közösülés után száz meg száz ilyen him sejt hemzsegve törtet a kiömlő ondóból a női pete felé, mely már ezt megelőzőleg levált a petefészekről és a méhbe ereszkedett. Csak egyetlen egy him sejt hatol a női petébe és a két sejt magvai közelednek egymáshoz meg-oszlanak előbb kettő-kettő, ezek ismét két-két részben, míg végül a him és két női rész egyesül egy sejt-maggá, ugy hogy végül két ilyen egyenlő egyenletes ugyanannyi him és női sejtanyagból álló sejtet kapunk, melyből aztán az embrionális fejlődés kiindul.

Ha tehát mindkét sejt és azoknak sejt-magvai egészségesek és életképesek, ugy ha-csak későbbi sérelem nem esik rájuk, egész-séges lesz az eredménye ez egyesülésnek.

A gyermek — az egyesült sejt-mag-vakban nemesak az apa és anya minden testi és szellemi tulajdonait — hanem felmenőleg apai és anyai ágon az összes ősök ebbeli tu-lajdonait bizonyos egészséges keverékben örökölni fogja.

Minden úiszülött tehát nem csupán szü-leinek gyermeke, akiknek sejt-anyagából for-málódott; hanem bizonyos mértékig folyta-tása a felmenő ági családfának, melynek jel-legzetes vonásai testi, v. szellemi egyaránt átöröklődtek (ascendensia). Tényleg noha

* Kedves Barátom! Annál a viszonynál fogva melyben b. lapodhoz fennállása óta állottam; annak a sok szíves készségnek, mellyel közhasznu gyarló írásaimnak helyt adtál, mindenkor: csak természe-tes viszonzása a mellékelt értekezés. Nyilvános fel-olvasásra szántam; de a mai szomoruan izgalmas idő erre nem alkalmas és még én leszek lekötötelevé, ha azt egész terjedelmében leközlöd. A modern hygienia két legaktuálisabb fejezete ez, melyet minden em-bernek jó lesz megérteni és emlékezetébe vélni. *I. Al-kohol és elfajulás. II. Alkohol és gyengeelműség.* Csak az az egy kérésem volna, ha lehetne külön le- vonatot készíteni és ingyen vagy legolcsóbb 10-20 filléres árban árusítani, Debreczen, 1912 november 29. Ölel barátod Péter.

ritkán vagy soha sem teljesen egyenlő két testvér: de mindenkor találhatók bennük bizonyos jellegzetes családi vonások és sajátosságok. Az átöröklés tehát abban leli mag-gyarazatát, hogy az embernek veleszületett egyéni sajátosságai nemzésre hivatott sejtjei-ben is feltalálhatók és két különböző nemű ilyen sejt eme egyéni sajátosságai a nemzés-nél egyesülve kombinálódva megadják a ke-letkező új életnek is sajátos jellegét.

A nemző sejteknek eme csodás finom-ságu és érzékenységi szövete és az abban végbemenő talányszerű folyamatába az élet-rekélésnek markol bele durva erőszakos mó-don az alkohol és okoz mérhetetlen pusztítá-sokat. Ép és egészséges gyermekek helyett gyöngye, vézna, görvélyes, tuberculoticus te-reintmények nőnek fel mind nagyobb számban v. testileg és szellemileg hibás; béna v. torzszülöttek, és kóros, hülye, psychopaticus v. más erkölcsi defectussal, melyek később szintén iszákosságba v. bünbe viszik őket. Mindezen elfajulási jelenségek, mert veleszü-lettek, ismét átöröklődnek annál is inkább, mert az eredendő ok, az alkohol, talán foko-zott mérvben tovább rombol az ilyen gyenge ellenállás nélküli szervezetben. Már Plutarch Krisztus u. 50—120 évvel mondja „Ébri gig-nunt ébrios” és még 500 évvel előbb mon-dotta Aristoteles a természettudományok apja, hogy „iszákos anyák gyermekei is iszákosak lesznek.”

Igy hát az alkoholban az emberi faj de-generációjának, elsatnyulásának legfőbb té-nyezőjét kell látnunk, mely mindenütt, ahol mint élvezeti cikk fogyasztókra talál, feltar-tóztathatatlannul végzi romboló hatását, mind silányabb és silányabb emberi anyagot ter-melve, míg végre teljesen kipusztítva a fajo-kat, nemzeteket. Midőn 1878-ban egy berni kórházban több súlyos alkoholbeteg gyer-mek került gondozás alá, akkori vezetője, dr. Demme elhatározta néhány ismert iszákos családnak fel- és lemenő ágban való megfigyelését és kutatását. E célra 10 közismert iszákos családot választott és ezzel szemben 10 más rendes egészséges családot állított mind ugyanazon néposztályból hasonló élet-viszonyokkal élő családokat.

Tizenkét éven át folytatta vizsgálódásait és következő eredményre jutott.

A I. csoport az iszákosok csoportjából 57 gyermek született és három csoportba oszt-ható.

I. csoport. Chron. alkohol, az apa és nagy- apánál talán feljebb is kimutatható volt 6 csa-ládnál 31 gyermekkel. Ebből: 8 gyermek el-halt veleszületett gyengeségben az első na-pokban.

7 gyermek elhalt az első három hónap-ban görcsökben, amit az agykéreg vérbősége és az agy burkok vízenyös elváltozása lett mint halálok a boncasztalon kimutatva — szóval agyvizenyő.

4 gyermeknél veleszületett baiokat ész- lelt és pedig kettőnél vízfejet 1-nél eltorzult lábfejet (Klumfuss), 1-nél pedig kettős nyul-száját (Hasencharte).

3 gyermeke egy apának idiota lett.

2, különben jól fejlett gyermek néma ma-radt.

2 gyermek angolkórban valóságos törpé-nek maradt.

3 gyermeknél 6—9 éves korban, miután maguk is inni kezdtek, epilepsia lépett fel.

Csak két gyermek mutatott egészséges fejlődést ezen 1 csoport 31 gyermekéből.

II. csoport. Chron. alkoholizmus az apá-nál felmenőleg azonban szabad. 3 család 20 gyermekkel. Ebből elhalt 4 gyermek az első hetekben veleszületett gyengeség, 3 pedig görcsökben.

2 gyermek lett idiota.

2, 6—7 életévébe vitustáncban szenve-dett és később pálinkaivásra adta magát.

1 gyermek 9. évében kapott epilepsziát és lett mélabus.

1 gyermek feltünően visszamaradt a fej-lődésben.

Csak 7 gyermeknél volt ész'elhető többé-kevésbé egészséges fejlődés.

III. csoport. 1 család 6 gyermekkel, ahol

apa, anya iszákos és felmenőleg is két nemzedéknél kimutatható volt az iszákosság.

3 gyermek életének első hónapjaiban görcsökben halt el.

1 gyermek idiota lett.

1 gyermek rhachitikus és fejlődésben elmaradt.

1 gyermek 7. életévéig látszólag jól fejlődött de később ezen is epilepszia ütött ki.

Összegezve az eredményt a 10 alkohol hatása alatt születték családnak 57 gyermeke közül életüknek első heteiben veleszületett gyengeség, görcsök illetve ennek alapját képező agy és idegrendszer-zavarok miatt elhalt 25, azaz 43.8%; 6 gyerek hülye — idiota lett 10.5%; 5 gyermek visszamaradt a fejlődésben törpének. További 5 gyermek kora ifjúságában eskóros lett: 1 lett súlyos vitus-táncos képtelen a munkára; 5 gyermek 8.7% szenvedett agygyulladásban — vízfejnyulzójú és bokaizület eltorzulásban, szóval többé-kevésbé lett torzszülött.

Szóval az 57 gyermek közül csak 10 azaz 17.5% lett egészséges és fejlődött rendszeren, egyelőre fiatal éveiben.

Szembeállítva a 10 nem iszákos családot vagy jobban mértékletes rendszeres életmódot folytató családot — ebben született 61 gyermek.

Elhalt 3 veleszületett gyengeségben, első hetekben 2 bélhurutban görcsök nélkül.

2 gyermek 6—8 éves korban kapott vitus-táncot.

2 gyermek lassan és tökéletlenül fejlődött, szellemileg anélkül, hogy hülye vagy idiotának nevezhetnők.

2 gyermek tapasztalt agy tüneteket és eltorzító nyulzójú, és spine bifidát.

Összegezve tehát a tíz rendszeres életmódot nem iszákos család 61 gyermeke közül 50 azaz 81.9% rendszeres fejlődést mutatott és egészséges szervezettel éli világát — szemben az iszákos családok 17.5%-al, tehát 81.9% ép egészséges utódokat nemzettek.

Mások, kivált dr. Legrain egy Szajna menti kórház vezető orvosa 215 iszákos családról mutatott be statisztikát — négy nemzedéken át vezetve összesen 814 egyénről különböző koru és nemű, akik között az egyetlen egy teljesen ép és egészséges lényt sem talált.

Kora szülött volt	37
Halva született	16
Közvetlen születés után vagy első hetekben halt el	121
	174=21.4%

Csak 640=78.6% lett életképes, de terhelt különböző fokban és irányban.

197 iszákos lett 30% minden harmadik.

322 gyengeelméjű, hülye, idiota 50%, minden 2-ik.

62 erkölcsileg züllött, pervers és betörő 9.7% minden 10-ik.

131 epileptikus és hystérikus 20.4%, minden 5-ik.

145 elmebajos 22.7%, minden 5-ik.

93 gyengeservezetű, tuberkulózis 14.5%, minden 7-ik.

Sajnos, hogy ezen % adatok az összes 640 életképesnek jelzett gyermekekre vonatkoznak, mert én észszerűbbnek vélném; legalább a 197 iszákos és 145 elmebajos számárányát csupán a felnőttek számához viszonyítani, hiszen a 18 életévet elérték száma nem 30% és 22%, hanem 42.2% és 31% lenne.

A 215 családból 50-nél apa és anya volt iszákos és ezeknek 187 gyermeke halva született.

Korán elhunyt 39, 27.8%.

Látszólag életképes maradt 135, 72%.

Ebből a 135-ből görcsökben agy tünetekkel szenvedett 54, 37%.

Iszákos lett 34, 25%.

Gyenge elméjű, idiota 77, 57%.

Psychopollicus, züllött, betörő 20, 14.8%

Epilepszia, hystéria 30, 22.2%.

Elmebajos lett 24, 17.7%.

II.

Alkohol és gyengeelméjűség.

Az élő embereken természetesen nem látjuk az életadó sejteknek a pete és sperma mérgezett voltát, csak az eredményen látjuk romboló hatását, annyit az imént bemutattam, hogy mindez miképpen jön létre? Hát úgy hogy tökéletesen mindegy ha mi csekély mennyiségű alkoholt töltünk egy pohár vízbe és azzal az abban élő számtalan embriósejtet megöljük, vagy hogy amennyi annyi deciliter szeszest italt töltünk szervezetünkbe azzal vérünket és testszövetünket át- és átítatjuk és így a nemzetségüket és bennük ama sejteket is akohollal itatjuk. Hogy mi lesz ebből, azt fényesen és kézzelfoghatóan mutatják hülye- és elmebeteg-intézetek, börtönök és fegyházaink, menházaink és árvaházaink, vakok és siketnémák intézeteinek elégtelensége és tulzsufoaltsága.

Dr. med. Aug. Forel
Chigug. Budapesti
alk. ellenes Congr.
1905 szept. 11—16-ig.

1897-ben Svájcban összeirták mindazon iskolaköteles gyermekeket, akik bármely testi vagy szellemi fogyatkozás miatt a rendszeres iskolai kiképzésre alkalmatlanok.

Az eredmény 1880—1890 időszakra vonatkozó volt.

294 eskóros — epilepszia.

886 siketnéma.

57 vak.

1906 béna vagy nyomorék.

1144 erkölcsileg züllött.

8190 gyengeelméjű és hülye.

Összesen 12483 teljesen képtelen a tanulásra.

Dr. Bergola egy hülyék és gyengeelméjűek nevelőintézetének házi orvosa magához kérte a 8196 esetnek okmányait (vagy 4 m.-mázsa) tanulmányozás és kutatás céljából. Vizsgálódásai alapján arra a meggyőződésre jutott, hogy ezek tulnyomó többségénél vagy az apa, vagy az anya, sőt elég gyakran mindkettő iszákos volt.

Tovább kutatott, vajjon csak az iszákos vagyis szokványos ivó vagy pedig az időszaki — vagy egyszeri részegségben nemzett gyermek is örökölheti-e a bajt.

E vizsgálódásai alapján abból indult ki, hogy bármily rosszul állunk is az iszákosság elterjedésében és ivási szokásokban mégis vannak időszakok, mikor óriási magasságba szökken és ismét más időszakok, mikor minimumra csökken az eszsfogyasztás. Így nálunk — az újév körüli a szüreti és végül a tavaszi hónapok lakodalmaik és ünnepeikkel (április—június) az ivó hónapok; míg a nyári munkás hónapok (július—szeptember) amikor nemcsak a köznépi lesz elvonva munka által az ivást, de az uri rend is üdülő és fürdőhelyeiken igyekszik észszerűbben élni, a nem ivó hónapok. Az összehasonlító táblázatok teljesen igazolták feltevését amennyiben az ivó hónapokban nemzettek tulnyomó többségben a hülyék és gyengeelméjűek és a munkás, nem ivó hónapokban nemzett gyermekek adták tulnyomó többségét az egészséges, fejlődésképes újszülötteknek.

Bizonyára vannak és lesznek gyengeelméjű és korlátolt szellemi képességű szülöttek egészséges szervezettel mértékletes életet élő szülőknek is; de csak nagyon elvétve és igen kis mértékben, ahol azonban gondos felügyelettel mindig megállapítható lesz valamely olyan közbeesett incidens, ami e szomorú eredményt igazolni képes. A bűn, a mulasztás mindenkor, minden esetben a szülőket és nem a jó Istent terheli, ha másért nem, mert elmulasztották figyelemmel kísérni az ide vonatkozó higiéniai szabályokat, melyeket pedig ma már elég tetszetős és élvezetes formában találunk nap nap mellett a közönség elé. Amde nem a pornográfia, nem az ostoba demoralizáló rémregények és érzélgős agyafurt fantasztikus mesék — enervált demoralizált írói agyak termékeinek kellene a társadalomnak örökön-örökké rágódnia; hanem

hasznos higiéniai olvasmányokra is kellene egy kis időt szentelni.

Bunge megcáfolatlan kísérleteit és következtetéseit hallgatással mellőzi az ellenséges sajtó, mert jól sejtik, ha az ő tanai az emberi nem elfajulásáról a köztudatba mennek át, a ma még semleges resistenciában vajdó politikai és tudományos körök is sorompóba lépnek az alkohol elleni küzdelemért.

Dr. med. Holitzer.

Függetlenül más kutatóktól teljesen eltérő alapon sikerült dr. med. et philos G. v. Bunge, baseli tanárnak az alkoholizmus és elfajulás közötti összefüggést kimutatni. Kísérletei azért is érdekesek, mert eredetileg nem e célra irányultak és annál érdekesebbek, mert eddig fel nem derített elfajulási jelenségeket (a nők képtelenségét gyermekeik táplálására, és a gyermekek fogainak romlását) tárták fel olyanokul.

Ő maga írja. 30 év óta foglalkozom a tejtermékek összehasonlító vegykezéleteivel. Összehasonlítottam az emberi tej alkatelemeit más állatok tejeivel. Ennél az összehasonlításnál ámulva láttam, hogy a tej összetétele egyik legcsodásabb alkotása az élő természetnek. Láttam, mily gondos körültekintéssel alkalmazza a természet a tej összetételét minden egyes emlős állat szükségletéhez, mily gondossal keveri az illető állat szükségleteihez mért anyagokban a tej tápláló alkatelemeit, hogy az illető állatfaj napi munkáját, fejlődési arányát kellően szolgálhassa.

Az igények ugyanis különbözők már azért is, mert az egyes állatok növényi kifejlődési folyamata különböző. Mentől hamarabb kell a szopósoknak nőni annál tartalmasabb a tej azon anyagokban, melyek a test növelésére kiegészítésére szolgálnak: a fehérnyé és sókban.

Már 1874-ben, mikor Bunge kísérleteit közölte, feltűnt neki e szabályszerűség; de hogy még inkább megbizonyosodjék tanítványaival méreteket végeztesett az ismeretesebb házi állatok növényi arányaiból.

Ebből a hat táblázatból látható, hogy mivel az újdonszülött nyulacskának rövid 6 nap alatt kell sulyát és nagyságát megkétszereznie, az anyia tejének kiválóan telítve kell lennie ez építő anyagokkal. És csakugyan így van: A nyul teje kétszer akkora mennyiségű fehérnyét és három annyi méz és phosphorsavat tartalmaz mint a sertésé, mert a nyulnak 6, a sertésnek pedig 14 napra van szüksége a fejlődéshez. Leglassabban nő az emberi csecsemő, azért legkevésbé az anyatejnek fehérnyé és méz-phosphortartalma.

Ha tehát pl. az újdonszülött kutyakölyköt, mely anyateje 7.4% fehérnyét tartalmaz, tehéntejen akarnók felnevelni, melynek fehérnyé tartalma csak 3.5%, bizonyára elsorvadna a fehérnyé hiányában és éppen így megfordítva, ha macskatejen próbálnánk borjut nevelni, a macskatej 7% fehérnyéje legalább is alapos gyomorrontást és bélhurutot okozna. Amde a gyomor és bélbajok minden szopós állatnál fölötté károsak lehetnek, vagyis igen nehezen vagy sehogy sem pótolható a szoptatásnál az anyatej semmi állatnál más állat tejjével anélkül, hogy fejlődési zavarokat ne okoznának; de legkevésbé lehet ezt emberi csecsemőnél — ahol például a tehéntej is már igen károsan befolyásolja a csecsemő egészséges és rendszeres fejlődését. Ahol meg a körülmények erre készítetik az embert, ott gondos pótlékokkal kell manipulálnunk viz, zabliszt, cukor stb. és gondos sterilizálással, csak így sikerülhet némileg a lehetetlent is lehetővé tenni és tehéntejen felnevelni a csecsemőt. Így is ezer és ezer gyermek pusztul el ez uton, sőt igazat kell adnom Bungenak, hogy a civilizált világban, kulturállamokban 100.000-re tehető az így pusztuló, lassan halálba kintzett gyermekek száma. Magában Berlinben a mesterségesen táplált gyermekek halálzási aránya 6-szorosa az anyatejen nevelt gyermekeknek.

— Mi hát az oka, hogy oly sok asszony nem maga táplálja gyermekét?

Ma már — hála a felvilágosodottságnak —

csak igen kis százaléka az anyáknak aki nem szoptatja gyermekét kényelmi okokból. Nagyobb a száma azoknak, kiket hivatásuk akadályoz ebben. De a nagy többség kétségtelesen azért nem táplálja maga gyermekét, mert arra képtelen. Kicsi a melle, kevés a teje és ros és ez is hamar elapad. Az ilyen anyák száma sajnos, kivált városokban, folyton szaporodik úgy, hogy Németországban és Svájcban ma már nagyobb fele a nőknek képtelen gyermekét maga táplálni.

Ennek oka után kutatva mihamarább rájöttünk, hogy ama hiányzó szoptatási képesség öröklékény, vagyis az olyan anyának, aki nem bírta gyermekét maga táplálni a leánya sem lesz arra képes. Innen van, hogy szaporodik e fogyatkozással terhelt nők száma napjainkban, mert olyan anya akárhányszor van, akinek az anyja még maga táplálta gyermekét de ő már arra képtelen, de olyan akinek az anyja már nem bírta maga táplálni gyermekét, még alig táplálta maga is gyermekét.

Tárgyunkra nézve azok az anyák birnak legfőbb fontossággal, kiket szülő anyjuk még maga táplált emlőjén, ezeknél kell kikutatnunk, miként vesztették el ebbeli képességüket. Itt csak az apában kell az okot keresnünk és itt azonnal rábukkanunk az alkohol egyik vészes hatására, 78%-ában az ilyen eseteknek kideríthető az apa mértéktelen szokványos szeszfogyasztása, míg 42%-ánál valóságos iszákosságát állapíthatjuk meg.

Igy jutunk arra a tételre, hogy egészséges anya gyermeke elveszti a gyermektáplálási képességét, ha az apa idült alkoholemberben szenvedett...! Így nyerünk mélyebb betekintést az emberi nem elfajulásába, mert iszákosok gyermeke csak legkritikább esetben képes gyermekét maga táplálni és e képtelenségét ennek utódai is öröklik; de ez más tünetekkel is párosul, nevezetesen az ellentálló képesség hiányával minden betegséggel szemben, görvéllykór, tuberculózis, idegbajok és fogbetegségekkel. A gyermekek rosszul vagy elégtelenül tápláltnak és így fokról-fokra satnyul és pusztul, a nemzetsége meg teljesen kivész.

Nem zárkozhatom el dr. Bunge kísérletei eredményeinek közlésénél, hogy őt mint nemes emberbarátot és kiváló társadalmi és szociálhygienikust is be ne mutassam.

Nem tekintve se jobbra se balra lép e bátor és rettenthetlen harcosszámleért a küzdő tőrre, azért az eszméért, mely majdan hivatalos lesz a népet a nehéz járomból felszabadítva magasabb felvilágosodottabb földi boldogság ösvényére vezetni. Kiemelkedve a neves tudósok közül, nem törődve azok helytelenítő, kétkedő mozdulataikkal és gúnyos mosolygásukkal, a nép közzé lép és segíteni, enyhíteni kíván súlyos nyomorán.

„Aki ismerve az igazságot, azt hirdetni elmulasztja — nyomorult poltron” kezdi előadását. Ha mindazt amit feltártam tisztán látják és átérzik, nézhetik-e tovább is tétlenül, hogy sorvadnak el embertársaink élő szervezetei — testeik? Mert mi más a tüdővész, a görvélly-, az angolkór, mint rothadási folyamatai élő testünknek?

Rothadás alatt u. i. szerves anyagoknak bomlasztó miasmák és baktériumok behatása alatt való szétesését értjük és ezeknél a felsorolt és sok fel nem sorolt betegségeknek, melyek az emberiséget tizedelik, ez történik.

És vajon mi az oka eme kórokok szervezetbe jutásának?

Ama testszövetek ellentálló képességének elvesztése. Maguk ama kórokozó sejtek nem okozhatják a betegséget. Annál az embernél, kinek a vére, a test szövetei, az azokat felépítő sejtjei épek és egészségesek, noha éppúgy, épp oly tömegekben jutnak száján és orrán a tüdejébe, gyomrába, sőt vérebe ama kórokozó anyagokból, de megküzdnek velük és ismét szakadatlanul megsemmisítik és ki is dobják magukból. Hogy miáltal veszítik el testünk szövetei eme ellentálló képességet, az elmondottak után nem lehet kétséges, mindnyájunk előtt tisztán állhat: az által, hogy évek és évtizedeken át nemzedékeken keresztül itatjuk a szervezetünket alkotó és fentartó sejteket

alkohollal, azzal a csirák és gombák okozta, erjedés eredményezte népméreggel.

Csodálkozhatunk-e azon, ha olyanképpen a kórokozó miasmák és baktériumok örökös támadásainak szervezetünk ellentállani képtelen?

A természetből a létért való küzdelemben csupán arra vagyunk képesítve, hogy azokkal megküzdjünk. A magunk természetes formájában semmiféle miasmák, baktériumok, sporák és gombák nem is árthatnak nekünk. Ha gyomrunkba, beleinkbe vagy tüdőnkbe, véruinkba kerülnek megemészthetjük, felégetjük és kidobjuk őket; de egészen másként áll, ha ezek szervezeteinket kívül alkalmas talajon és életfeltételek között tenyésztetnek — mérges vészteljes váladékaik, terményeik összegyűjtetnek és ezzel árasztjuk el szervezetünket. Ezzel szemben — ezzel a szervezett tömörített, mesterségesen nagyra növelt és vértézett ellenséggel szemben sáros védtelenek vagyunk — ez ellen a természetből védve nem vagyunk, nem is lehetünk.

Ismét és ismét fel kell vonultatnom lelki szemek előtt amaz örökös folyamatot, mely most a mi társadalmunkban végbemegy. Évről-évre mind nagyobb tömegei legesetesebb, mert természetestápszereinknek — terményeink és gyümölcsjeinknek — lesznek martalékává dova egy mérges anyagnak, az alkoholnak termelésére. Az egész emberiség munkaerejének csaknem $\frac{1}{10}$ -ed része erre lesz fordítva, másik tizede annak összegyűjtése, továbbítása, kimérése és elárúsítása: a föld többi népe pedig issza és pusztul tőle erkölcsileg — testileg és anyagilag egyaránt.

Nehogy félreértsenek. Mindezzel a világról sem akarom azt mondani; hogy egyedül és kizárólag az alkohol volna minden baj és szenvedés okozója lemenő ágba is. Főleg nem akarom ezt a tüdővészre nézve állítani, mert ennek sok más egyéb okát ismerjük. Annyi azonban kétségtelen, hogy minden, amivel szervezetünk ellenálló képességét csökkentjük — megkönnyíti legnagyobb ellenségeinknek a kórokozó mikro-sejteknek, baktériumok és miasmák szervezetünkben diadalmas előnyomulását. Merem állítani, hogy az alkohol egyik fő tényezője ennek és az is nyilvánvaló, hogy olyan tényező, mely legkönnyebben elhárítható, csak abba kell hagynunk a szeszfogyasztást — az iszákosságot.

Ami így igaz egészségügyi téren, ugyanaz áll minden más téren! Mindig csak a bűntények üldözése és megtorlásán munkálkodni és soha semmit sem tenni azok megelőzésére és elhárítására, talán mégis mérhetetlen lelki-ösmeretlenség!!!

Már pedig egyik általánosan elismert és minden oldalról kellően méltányolt oka a bűntényeknek a heveny és idült alkoholemberzés — hát el vele!!! Ki a forgalomból!!!

Ez a mértékletességi és alkoholelles mozgalomnak nemes és lélekemelő célja és törekvése.

A mértékletességi és általában az alkoholelles mozgalom alapvető szilárd fundamentuma minden egészséges fejlődés és haladásnak. Gondolják meg, hogy a teljes abstinencia, mint egyedül célra vezető végső eszköz igénybevétele tulajdonképpen a legnemesebb emberfajoknak a kultur nemzeteknek megtartását célozza. Ne feledjék! Mi vagyunk az utolsó korosztály, a végső tartalék: mert mi mögöttünk már nem sorakoznak akkora nemes fejlődésképes barbártörzsek mint pl. a régi Római birodalom pusztulásakor, akik képesek lennének örökünkbe lépve, tovább vinni az emberiség kulturális fejlődését. Inferioris — alantas törzsek, akik mögöttünk sorakoznak, ezek bizony arra nagy feladatra ma képtelenek lesznek. Mit kell tennünk?

Kétségtelenül igaz, eddigi magyarázataimból is kivehették, hogy másként mint teljes abstinenciával nem segíthetünk, ez pedig csak a szesz italok gyártása és elárúsításának élvezeti célokra való szigorú tilalmával érhető el. Téves és végzetes hiba, ama nézete az alkohol ellen küzdőknek, hogy a közönség felvilágosításával első sorban az előítéleteket és

iváskényszert kell a társadalomból kiirtanunk. Ezzel, ha sikerülne is, édes keveset érnénk el; mert, amint látszik, ott hol már ezen is túl vannak: Anglia, Amerika, Svájc stb., az alkoholgyártás és fogyasztás ma is emelkedőben van. Legyünk azzal tisztában, hogy a mértékletesség főbb ellenségei nem az előítélet és ivási szokások, hanem ama nagy tőke, mely szesz és sörgyárakban fényesebbnél fényesebb szesz italok raktárai és elárúsítóhelyiségeiben fekszik és ha még ma is tehetetlenek vagyunk az előítéletek és ivási szokások leküzdésében, annak e nagy tőke lenyűgöző hatásában a sajtóra sőt tudományos irodalomra is keresendő. Minden előítélet és ivási szokásnál ezerszerre veszedelmesebb a kísértés, a rendszeres furfangos kérdés, melyet az alkoholérdekeltség üz.

Nézzünk körül, mint nőnek szemünk előtt gombamódra a szebbnél-szebb, fényesebbnél fényesebb korcsmák, vendéglők, sörházak, kávéházak az alkohol szolgálatában, mint csalogatják ezek fénnel, zenével, hölgyekkel orfeumok, kabarék s minden egyéb magukban fertelmes szellemi és erkölcsi romlást okozó eszközökkel a tudatlan, gyengébb ellentállóképességű tapasztalatlan ifjúságot vészhozó karjaik közé — ahonnan alig van menekvés.

Nézzünk bármely munkaalkalmat, nem ott terem nyomban az italmérő — kínálva mérges italát. Beviszik a gyárakba, ipartelekbe, kaszárnyákba, hivatalokba — uton-utófélen hívogató cégéres korcsmákkal és italmérésekkel van megspékelve az utca. Szégyen és gyalázat. Kivált ünnep- és vásárnapokon milyen látványokban van részünk. Való igaz, hogy annyi kegyetlenséget, mint napjainkban a szesz italokkal elkövetnek, a világtörténelem sem képes felmutatni.

Régmult századokban is rabigába hajtottak népeket, rabszolgákká tettek százezreket, de meghagyták egészségüket. Halomszámba gyilkolták az embereket; de meghagyták egészséges gyermekeiket. Ma rabszolgákká teszik és gyilkolják az embereket, de velük együtt betegek, nyomorékokká teszik utódaikat is másodharmadiziglen.

Mit tehetünk e mérhetetlen galádságokkal szemben. Megbotránkozunk a tömeggyilkosok és vérszopók? Céltalan. Kétségbeesszünk a buta tömegeket, akik magukat kiszípoloztatják. Avagy az egész művelt világ mérhetetlenül csökönös esztelenségén csodálkozunk, hogy a nagy tőke lőrésén bujtattja és sorvasztatja legértékesebb emberanyagát, a munkástömegeket.

A tőke elleni ebben a küzdelemben egyiknek kell lennie a társadalom minden becsületes józangondolkodású tényezőjének; mert itt már nem lehet ma szó osztályérdekekről: itt minden rétege a népek szenved, nyög a tőke hatalmának sulva alatt.

Aki tehát komolyan törődik a néppel, menjen közéje, álljon maga is csatasorba. Hogyan is kívánhatnánk a néptől harcot, ha mi előkelően visszahúzódunk salonjainkba pezsgőzni és dorbézolni.

A becsületes jó hazafi és emberbarát álljon maga is a csatasorok élére, mutasson példát, hogy lehet szépen, okosan és józanul élni a mai romlott társadalomban is.

A művelt nyugat államaiban már győzelmesen előre haladó harcosszámle sikeire után a munkásság tömött, jól szervezett soraiban vetett hitem kelti bennem annak reményét, hogy itt nálunk is mihamarább felülkerekedik a józanabb belátás és megkezdődik a tisztulási folyamat.

Örömmel jelenthetem, hogy városunk 1911 május havi ülésén egyhangulag fogadta el a törvényhatóság — az alkohol elleni védekezés gyakorlati végrehajtását szolgáló többrendbeli indítványomat. Biztató iel arra, hogy ezután tovább haladva mindent kivívassunk. Fel a harcra, mert ma csak győzhetünk, hiszen a tudomány mellettünk szól: mert a tudás örök tételein még soha semmi hatalom nem diadalmaskodott.

Ezt a történelem tanítja!

Dr. Burger Péter.

Társadalmi „egyedek” természetrajza.

Ha dr. Cunebras könyvet írhat arról, hogy „miért piros a liba orra?” vagy hogy „miért tekeredik a paszuly balról a karóra?”, vagy éppen arról, hogy „tyukszem-e a százlábu kilencvenkilencedik lábának kis ujján levő kidudorodás vagy csak az epidermis egyszerű megvastagodása?” És megkívánja, hogy ezeket a remek műveket az akadémia ki is adja, talán én sem leszek szerénytelen, ha könyvet írok folytatásokban „A társadalom egyedeiről” különösen, ha reményem van arra, hogy ezt a Hoffmann és Kronovitz cég ki is adja. (Biztatóképpen megígérem nekik, hogy az egyes folytatások csak e kitűnő újság jubiláris példányai számára lesznek fenntartva.) Ezt a „hézagpótló” természetrajzot, Brehm nyomán szándéksom megírni s abból pár fejezetet itt adok közre.

1. Az utazó.

Nem a sarki utazókról van szó, kikről ma csak annyit tudunk, hogy sohasem az fedezi fel a sarkot, aki azt magáról állítja, sem egyéb földrajzi utazókról, akik útra felfedezik az egyes földrészeket. Nem! nem ezekről van szó; de a társadalom ama kiváló, derék tagjairól, kik nadrágban, dugóban, kanavász, fűszer- vagy kocsikecskén szóval az összes el-sel nem képzelhető dolgok eladásában utaznak. Vagy ahogy ők mondják „csinálnak”. — Ehez a kiterjedt családhoz tartoznak, mint a faj a gép-, gép-, hirdetés- s könyvügynökök, biztosítók, sorsjegyesek, részletesek stb. Szóval mindazok, kiknek látására az emberen végigfut a hideg.

Régebben „vigécnek” hívták őket. Ma „störich” a neviük. Kiterjedt s nagyon szapora család. Óriási rábeszélő s szuggeráló képességgel rendelkező, a dühbe hozatalig udvarias, tántoríthatatlan s lerázhatatlan, rendesen jó megjelenésű urak, kiknek jelszavuk az, hogy sohasem azt kell a vevő nyakába sózni, amire szüksége van (hiszen ez nem mesterség), hanem azt kell vele megvétenni, amire nem csak nincs, de nem is lesz szüksége soha; nyelvök leginkább német, bár nagyvesszők a magyart is jól beszélik.

Élnek-halnak, nem a mesterségükért (melyből csak élnek), de akartáért. Ha Napoleon minden katonája a bornyuiában hordta a marsallbotot, a vigécről el lehet mondani, hogy a kofferjében hordja a kártyát. A vasuti kártyát s a Gringenauer széles körben ismert találmányát — a játékkártyát. Egyik főszereplőik az anekdotázás. Ők az országvilág adomahordozói. Különösen azon adomákat, melyeket sajtó útján terjeszteni tilos. Olyan a vigéc adoma és kártya nélkül, mint a talyigás káromkodás vagy a kis leány szerető nélkül.

Ha a vasuti kupéban egy utazó ül, az bizonyosan levelezéseit nézi: ha kettő kerül össze, már anekdotázik; de ha már hárman vannak együtt, az az első kérdés, hol a kártya? Amint nincs mérnök dugóhúzó nélkül, úgy sincsen vigéc kártya nélkül.

Rendesen jókedvű, jószívű, kissé toladó, a haszon reményében előzékeny, de pénzéért követelődző, nyers sarrogáns nép. Kevésbé politizáló, de az uralkodóházak nem érdeklik annyira, mint a kereskedő házak.

Mesésen nagyit s így rokon a vadászokkal, bár a rokonságot csak „stüsszi vadászszal” szemben tartják fenn. Bár rendesen családos s családja iránt melegen érző, de azért hűve az „Anderes Städtchen, enderes Mädchen” elvnek; nagy tisztelője a kávéházi tündereknak, de annál kevésbé tiszteli a vendéglős ipart.

A vigécek voltak, a hagyományok szerint, az aviatika uttorói; ők repültek legelőször (talán innen az ellenszenvük a — bolti szolga iránt) ma már ez megváltozott. Ma ők repítenek s a rossz fizető cég repül a csodálatos barátságos kariai közé.

Az élet bajaival könnyen megalkuszik. Ha jó üzletet csinál, ha este van jó kalábertársasága, jó vacsorája s jó szállása, elfelejt minden baját, boldog s megelegedett. Vigan, panasz nélkül robotolja le az életet. Zöld

szamarat s bus vigéct még kevés ember látott.

De ha a vasuti kupéban talál egy urat, aki kényelmesen heveredik végig az ülésen s nincsen rajta sem cipő, sem kezélő, sem galér vagy kabát, biztosan megkérdezheted tőle, hogy miben utazik, mert az az ur bizonyosan „vigéc”.

2. A kritikus.

Veszedelmes állatfaj. Védelmi s támadó fegyvere a toll. Kinézése nemépen megnyerő. Rendesen nagyképi. Arca zord kifejezésű. Szava nyers, éles. Természete ingerlékeny. Hazája az egész világ. Legszívesebben tartózkodik a füstös vendéglőkben s kávéházakban.

Az univerzális tudást már az anyatejjel szívja magába. Azért aztán alig tanul valamit. Amihez nem ért (s mihez ért?) azt egyszerűen butaságnak nevezi. Így aztán hamar felütnik.

Éltető eleme mások lekicsinylése. Terrenuma a sajtó, hol itél elevenek s holtak felett. Magát eszményinek tartja. Itélete megfellebbezhetetlen, de egy váltóaláírással, egy női kacér szempillantással, sőt néha egy pezs-gős vacsorával is helyes véleményre terelhető. Szapora faj, pedig magányosan él. Ha kettő összekerül, végük. A hasonló fajúval való érintkezést nem tűrik, mert egyik sem tud imponálni a másiknak. Szükséges rossz a társadalomban. Sokáig s örömtelenül él. S ha végre — közmegelegedésre — lehunyja a szeméit nem igen szokta megsiratni más, legfeljebb a pincér, a szabó s a suszter.

3. A mucsai riporter.

Többféle állat tulajdonsága egyesül benne Rokonfajok: — elvont s nemesebb értelem-ben: a majom, a róka, a kutya, a szamár s a ló.

Örökké jókedvű, tréfás s bohó mint a majom. Hogy valamit „becses lapjuk” részére, mint szenzációt kiszimatolhassan, ravasz, mint a róka. Dolgozik éjjel-nappal, mint egy igavonó ló. Türelmes s néha csökönyvös, mint a szamár s akit egyszer megszeret, ahhoz oly hűséggel ragaszkodik, mint a kutya.

Rendesen igen erős. Különösen kifejtettek a vállai, melyeken a felfújt nagyságok másznak fel a társadalom legmagasabb polcaira.

A borbély úgy terem (amint az a borbély cégtáblákon olvasható), a tolvajt az alkalom szüli, de a riportert az születik, mert az igazi riportert, az született újságíró. S talán éppen ezért, mert született újságíró, iskolát nem igen végez. Inkább az élet iskolájában nő fel. Legnékülözhetőbb tagja a társadalomnak. Szereti, imádják a nőket. Szereti az életet, a mesterségét.

Alkotó ereje bámulatos. Képes szunyogból elefántot csinálni, vagy az elefántot szunyoggá redukálni. Egészségét, életét kockáztatja, hogy valami érdekeset, valami újat találjon fel olvasóinak. Hogy igaz-e, amit megír, azt ő nem tudja.

Jóllelkű, jószívű. De legnagyobb hideg-vérrel kergetne halálba valakit, csak hogy leírhasa szépen annak temetését.

Önmagával nem törődik, neki tudnia kell, hol esett le egy madár a fáról? Prüsszentett-e a nikaraguai köztársaság elnöke reggelizés közben? Rajta van-e a cári korona a cár háló-ingén? De hogy mikor jár le a váltótá, azzal nem törődik. Az a kezes dolga. Az egyedüli társadalmi „egyed”, aki pénz nélkül is meg tud élni. Pénze soha sincsen. Riportert pénzért még nem öltek meg soha. S ennek dacára hatalmasa óriási. Sok ember jobban retteg tőle, mint a büntől. S tudatában van a hatalmának. Ugy beszél, mint egy szuverén uralkodó: „Mi”. Nyáron téli ruhában, télen teniszruhában jár. A kocsi megveti, mert azon nem lehet szabad-jegygyel utazni. Azonban nem veti meg az apróbb kölcsönöket. De azért ezek ellenében is megmondja amit akar. Keveréke a szívemességnek, léhaságnak, kíváncsiságnak s nem-törődőségnak. Bármilyen összegbe fogad, de a fogadást csak akkor tartja, amidőn — neki lett igaz. Veszedelmes ellenfele a titkos rendőrségnek. Azért aztán gyakran megesisik, hogy egymást alaposan felülteik.

Egy kis hírért, egy interjuvért elutazik két nap, de az ágyban tisztességesen lefeküdni

restel; inkább a kávéházban alszik. Élte rövid. De ezt a rövid életet tudná élni. Névtelen hős. Ha meghal, arról legfeljebb az anyakönyvvezető, meg a statisztika emlékezik meg a havi kimutatásban. Ha lehull a levél, ki kérdi, hová lett?

(Folytatása a második jubiláris számban.)

M. J.

Jéti akordok.

1. Téll séta.

Idekint az erdőn minden oly szomorú.
Reggeli sétámban néha meg-megállok.
Nincs éneklő madár, nincsenek virágok,
Eltűnt az erdőről már a zöld koszorú!

Néha fent a léghen egy-egy varju károg.
Szél sir át a fák közt. Egy-két késő levél
Lábam alá pereg, — elkapja a felszél...
Elmerengve nézek, — bámulok utánna.

2. Téll hangulat.

Meghalt a föld: beborítá a hófehér szemfödél
Szíve sem ver: az erdőben befagyott a csörgő
ér.

Tar tölgygalyak: halálfogak, vigyorogva ne-
vetnek.

Fütyül a szél: úgy beillik bus halotti énekeknek.

Itt a telem: ráborult már lelkekre a bubánat.
Meghalt szívem: nem busul már csalfa leány
utánad.

Szép reményem friss zöld ága egytől-egyig
elszárad;
Fütyül a szél, el-elkapja fel-felsíró nótámat.

3. Carmen lugubre.

Amerre én járok, nincsenek virágok,
Síratlan sírhantok közt visz az utam.
Pedig azt az utat, melyet arcom mutat
Nem is oly régóta — „azóta” futom.

Bolondos emlékek, füstbe ment remények
Álmatlan álmoknak tar ösvényén járok.
Álmodó álmodást, változó változást
Szerelmes szép napra — izzó napsütésre
Izzó napsütésre hasadó hajnalást
Hiába várok.

4. Megyek az utamra.

Megyek!

Nem tudok maradni.

Hajt keserű érzés:

A lelkeim fekete,

A szívem fekete:

Megyek az utamra.

Elmegyek!

Még vissza se nézek!

Pedig merre megyek

Csak az emlék csillog

Mint reszkető csillag.

Megyek az utamra.

El kell mennem!

Nem szabad maradnom.

Magam eltökélem.

Magamat elszánom!

Neked is lesz szánom, nekem is lesz bánom!

Megyek az utamra!

Dr. MATOLCSY LÁSZLÓ.

A „Debreczeni Független Újság” tekintetes kiadóinak, Debreczen.

Kedves Barátom! Vettem megtisztelő soraidat, a melyekben felkérsz engem, hogy mint becses lapotok egyik külömlatársa írjak valamit a Debreczeni Független Újság jubiláris számában magamról és a laphoz való viszonyomról; iskolánkról és annak fejlődéséről. Kérésed második részének szívesen tehetek eleget. Magamról azonban soha sem szerettem írni. Szerény munkása vagyok a tanügynek immár 33 év óta. Működésem nyilvános, ténykedésem a hatóság és hitközségem ellenőrzése mellett folyik csendes, zajtalan mederben. — Ami csekélységemet és be-

cses lapotok mesélhetnék rültem ide, fiatal és ide akkor is ke-

Mig má mellett kere tika szolgál Mikor idej boldog eml szerkesztő ha jól emlé „Ellenörnek tala. Ott, n gadtál enge Átvetted tő reczeni Ell tad, hogy ról írok, m sőbbben m Karczaggal a nevére m lyan misan és első sor hasonlott a — De jó er

Az Ell vénytársas majd Kom és Koncz Az egész voltam az

Aztán jobbkzedő tétek az C szerksztő Barna vol a Debrecz és Korona vén, Bako és sarkalt a lapot ír reczenben

A „D szorgalma kiváló sz rangu nyo kedő poi Független éves fenn

Menr ahhoz, h dern, a t felelő ny mennyi á legi nivót azt én, a teket, leg kelni.

Ami vetkezők hitközség négyosztó lóval és az elemi cára ann löniskolá erők ped

De intézme pedig a kola elei zaknak, a Kápol polgári p lom te mily sze rénytele erőnkbs ság szer ladás te nek. Így anyagi semmi kívül.

És lyik am ladnia legyen? A hasonli elég, h szor ar lámok

cses lapotokhoz való viszonyát illeti, arról mesélhetnék egyet-mást. Ezelőtt 27 évvel kerültem ide, az Alföld eme metropolisába mint fiatal és idegen ember. A zurnalisztika már akkor is kedvenc foglalkozásom volt.

Míg mások a kártya, a sakk, a tekeasztal mellett kerestek szórakozást, én a zurnalisztika szolgálatába szegődtem szabad óráimban. Mikor idejöttem első dolgom és utam volt boldog emlékezetű Vértessy Arnold író és szerkesztőt felkeresni. A Széchenyi-utcában, ha jól emlékszem, a Simon-féle házban volt az „Ellenőrnek” a szerkesztősége és kiadóhivatala. Ott, mindjárt az első szobában Te fogadtál engem. Nyájasan és szívesen fogadtál. Átvetted tőlem az első cikkemet, amit a Debreczeni Ellenőr számára írtam és azt mondtad, hogy helyesen cselekszem, ha a városról írok, mert arról szól a kis írásom. Később megismerttélt engem Vértessyvel, Karczaggal és egy öreg újságíróval, akinek a nevére már nem emlékszem. Az öreg amolyan misantrop-féle alak volt, aki mindenkire és első sorban önmagára haragudott: meg hasonlott az egész világgal, csak a tollal nem. — De jó ember és kitünő újságíró volt.

Az Ellenőrből és nyomdájából aztán részvénytársaság lett; a laphoz Gáspár Imre, majd Komlóssy Dezső, Eötvös Károly Lajos és Koncz Ákos kerültek, mint szerkesztők. Az egész idő alatt szorgalmas munkatársak voltak az Ellenőrnek.

Aztán önállósítottad magad társulván jobbkezdeddel Kronovitz barátommal és átvették az Ős-Debreczent és nyomdáját. A lap szerkesztője akkor Bakonyi Samu és Kósa Barna volt. Én ezután sürin vezércikkeket a Debreczenben. A „Hyerarchia, Oligarchia és Korona” című vezércikkem feltűnést keltvén, Bakonyi Samu dr. szerkesztő ösztökélt és sarkalt, hogy minél többször keressem fel a lapot írásaimmal. Így dolgoztam én a Debreczenben, amíg csak a ti kiadásotokban volt.

A „Debreczen” és régimódi nyomdájából szorgalmatok, kitartástok, nyájias modorotok, kiváló szakértelmeitek teremtette a mai elsőrangú nyomdákat és a fővárosival is vetélkedő poitikai napilapokat, a Debreczeni Független Ujságot, amely most jubilálja tíz éves fennállását.

Mennyi fizikai és intellektusi erő kellett, ahhoz, hogy kicsi nyomdátokból a mai modern, a technika minden vívmányának megfelelő nyomdát teremtsétek; mennyi kitartás, mennyi áldozat kellett, hogy lapotok a jelenlegi nivót elérve, elterjedjen minden rétegbe; azt én, aki figyelemmel kísértem törekvéseket, legjobban tudom méltányolni és értékelni.

Ami iskoláinkat illeti, arról röviden a következőket mondhatom el: A debreczeni izr. hitközség 1886 szeptember 1-én nyitotta meg négyosztályú fiú- és leányiskoláit 280 tanulóval és 6 tanerővel. 27 éves fennállása alatt az elemi iskola tanulóinak a létszáma — dacára annak, hogy az orthodox hitközség különiskolátkreált, tanulóinak száma 700, a tanerők pedig 12 tagból állanak.

De megszorodott a hitközség kultur-intézménye egy új tagozatu iskolával is, még pedig a polgári leányiskolával. Mindkét iskola eleintén egész Odisszeát járta be a bérházaknak, míg végre 1895-ben az elemi iskola a Kápolnási- és Simonffy-utca sarkán és a polgári iskola a Deák Ferenc-utcában a templom telkén nyert állandó helyiséget. Hogy mily szellemben működnek iskoláink, azt szerénytelenség nélkül mondhatom, hogy minden erőnkől odatörekedtünk, hogy se hazafiasság szempontjából, se a fokozatos szellemi haladás tekintetében azok kifogás alá ne essenek. Igyekszünk haladni a korrall és súlyos anyagi viszonyaink dacára semmi eszközt és semmi vívmányt nem hagyunk figyelmen kívül.

És most önként felvetődik a kérdés: melyik ama helyes út, amelyen a tanítónak haladnia kell, hogy az ő működése sikeres legyen?

A tanító legjobban ama saikáshoz lehet hasonlítani, aki hullámos vizeken evez. Nem elég, hogy eveznie, kormányoznia kell sokszor arca vereitékével, azonkívül még a hullámok ellen is küzdenie kell.

Az evezés, kormányzás nehéz munkája: a tanítás. A hullámok elleni küzdés: a nevelés. Mert a gyermek szíve nem olyan „tabularasa,” nem olyan „karta blanka,” amilyennek sokan hiszik, és amilyennek Locke John és Rousseau festi, hogy az egy tiszta fehér iv papiros, amire a tanító, nevelő akár torz, akár remek képeket festhet, rajzolhat. A gyermek lelke, szíve sokszor terhelt: idegességet, rakoncátlanságot, macaksságot, a hazugságra való hajlamot hozza magával az iskolába. Az egyik szórakozott, rest, lusta, és nem akar tanulni. Ahány a gyermek, annyiféle a lelke világa, annyiféle a természete. A ki valamennyi gyermek nevelését egy sablonra, egyazon módszer szerint akarná alkalmazni, úgy járna, mint azon kertész, aki tekintet nélkül a föld minemiségére, ültetné el a különféle veteményeket és virágmagvakat. — A szülői ház és a gyermek körnevezete is nagy befolyással vana gyermek lelkületére, erkölcsére, jellemére. „Wie die Alten brummen, zwitschern die Jungen” mondja egy régi német közmondás. A gyermek utánozza környezetét és első sorban szüleit, testvéreit, pajtásait és tanítóit.

Vigyáznunk kell tehát, hogy a gyermek csak szépet, csak jót, csak jellemet lásson és halljon. Ahol a gyermek örökös civóddást, káromlást hall és lát, ott nem sajtíthat el éretnyeket. Ahol a gyermek látja, hogy büntetés nélkül hazudnak, csalnak, lopnak, miként valjék abból becsületes ember? Még tréfából sem szabad a gyermek előtt hazudni, mert az nem tud még disztingválni a tréfa és komoly közt. Mire törekedjünk tehát? Arra, hogy a gyermek soha ne lásson, ne halljon olyasvalamit, ami fogékony lelkére káros hatással lehetne. Amilyen nevelni akarjuk a gyermeket, olyanná legyünk első sorban mi magunk. Hanyag és rest ember nem nevelhet kötelességtudót; hazug és csaló ember nem nevelhet becsületes nemzedéket; rossz, lelkiismeretlen ember nem nevelhet jó lelkeket. — Végtelen rossz és megbotránkoztató az a divat, hogy tacsokó gyerekek, 10–12 évesek tegezzenek meglett koraikat, akikkel vérbeli rokonság sem füzi őket össze. Még a szülőket se tegezzék a kiskoru gyermekek. Hogyan tanuljon az a gyermek tiszteletet és hódolatot idősebbek és előkelőbbek iránt, mikor egy tacsokót arra bátorítunk és jogositunk fel, hogy előkelő és idősebb emberekkel brudert igyék és azokat letegezzék! Innen van az, hogy a gyermek aztán atyjáról csak „per öregem” szól és a tanárjának mindenféle gunyveveket ad és semmi sem szent, semmi sem tiszteltet-méltóelőtte. Gyermek egyáltalában ne töltse idejét soha és semmi körülmények közt felnöttek mulatozó társaságában. A bor, a zene a mámor sokszor az embert az ő meztelenségében látattja: ezt pedig soha sem szabad látni a gyermeknek.

Mikor kezdjük a gyermeket nevelni? Születésének első percétől! Persze, hogy itt a nevelés elsősorban csak fizikai, de 3–4 hónapos korban, mikor a gyermek már eszmél, akkor már az intellektus nevelés veszi kezdetét és párhuzamosan halad a testi neveléssel. Smiles, a híres angol filozófustól azt kérdezte egyszer egy barátja, hogy gyermekeit mikor kezdje nevelni? „Hány éves a fiacskája? — kérde Smiles (Smeils). — 5 éves, felel a nő. Ugy ön már 5 évet elmulasztott gyermeke nevelésén, válaszolt Smiles.

Kire bizzuk gyermekünk nevelését? Lehetőleg senki másra, csak önmagunkra. Apát és anyát senki és semmi nem pótolhatja a nevelésben. Csak akkor bizzuk azt idegen kézre, ha betegség, vagy távollét gátol bennünket abban. A szülők ne csupán szigorral, hanem szeretettel is neveljék gyermekeiket. Ez a szeretet azonban ne legyen majomszeretet, hanem vas következetességgel párosult akaraterő és jóindulat. Később legyünk pajtásai és barátjai gyermekeinknek. Amilyen hiba a tulgyöngéség és majomszeretet, ép oly hiba a tulszigorosság.

Neveljük gyermekeinket a munkásságra és vallásosságra. A hitet és a munkát semmi sem pótolja. Láttuk már, hogy milliomosok sikkasztottak és öngyilkosok lettek: vallásos és munkaszerető emberek még soha nem sik-

asztottak és öngyilkosságot sem követtek el.

Neveljünk végül jellemes embereket. A tudomány és a szellemesség relativ, egyedül a jellem és igazság bír abszolút értékkel.

Ezzel röviden körvonaloztam a nevelés főbb sarkpontjait. És most végezetül engedjétek meg, hogy szívem mélyéből kívánjak nektek szerencsét és boldogságot azon alkalmából, hogy általatok kiadott becses lapotok elérte fennállásával az első decenniumot. Haladjatok eddigi utatokon és akkor Isten áldása és a közönség rokonszenve veletek lesz jövőben is.

Maradok igaz hivetek:

Kuthi Zsigmond, igazgató.

Lámpaláz.

Fütyty! . . . fütytyentette el magát Bagi Balázs meglepetésében, mikor a korcsma ajtaján belépett egy leány, egy sugár növésű, barna haju, piros arcu, szépséges leány.

— Ki ez, hé? — fordult a mellette ülő legényhez, aki poharát üresen koccintotta az asztalhoz s két könyökére támaszkodva, úgy nézegette a csoportokba verődött lányserget, akárcsak a gyerek a választásra, oda kínált piros almával telerakott kosarat.

— Ezt találd el hékás, ha már káplárságig fel tudtad vinni a katonaságnál! — nevelt dicsékedve, jókedvűen a fiú. — Idevalósi volnál, mégsem tudod, ugye? Hej, nem is a mi számunkra nyílik az a virág! — folytatta hirtelen elkomolyodva, szomorkás hangon. — Urnak való az, Bagi komám!

— Micsoda! csak nem valami goróf kisasszony — mondta meglepetve a legény. — Ámbárhogy nem lehetetlen az sem a mai világban, sokat olvas olyat az ember a könyvekben, meg láthat a szindarabokban is, hogy a nagyuri kisasszonyok elmennek a nép közé mulatni, — folytatta elgondolkozva, — elárulva szavaival a nagyvárosban járt ember tapasztaltságát.

— Ohó Balázs komám — nevette el magát cimborája, — ne vesd már olyan megszire a sulykot. — Hogy még goróf kisasszony lenne Kalári! no hiszen! Annyi köze mégis van a kastélyhoz, hogy oda jár az anyia mosni, vasalni.

Balázs elmosolyintotta magát jókedvűen. Takaros, kis fekete bajuszát megpödrörintette és gangos, huszáros rátartisággal a lány felé igyekezett . . .

— Haza kisérhetem. Klárika? — kérdezte meg úgy éiféltájában Balázs a lánytól, aki a tánc hevétől kipirulva, most még százszor szebb volt. — Megengedi, hogy hazakísérjem?

A lány mosolyogva bólintott igent, Balázsmeg csak a cifra szürét kanvarintotta vállára és hazafelé indultak.

Koromsötét, csillagtalan nyári éjszaka volt. Egy-két csepp langyos eső, úgy harmatozott rájuk, akárcsak a nyiló virágszirmokra a hajnali harmat.

Balázs rátakarta a szürét a Klári vállára, hogy megvédje gyöngye testét az eső ellen. Az meg közelebb húzódtott hozzá.

— Klárika szentem, hozzám iönnél-e feleségül. — sugta Balázs egyszerre a lány felébe. Mert úgy érezte, hogy a mennvország boldogsága szakadt rá, hogy olyan közel simult hozzá a szép leány lilium teste.

— Hát aztán mi a foglalkozása? — kérdezte a lány, és hangja olyan hüvösen csendült bele a legény szívébe, akárcsak az éjszaka langyos levegőjébe belesivított volna egy jezes szélroham.

— Hát az, ami a magamfajta többi szegény legényé. — válaszolta. — Beállok kocsisnak az urasághoz, vagy érdőkerülőnek, vagy hát aminek kellek.

— Szép is lenne! — gunvolódott a lány. — Az én bukielszoknyám, csipkés japán bluzom is oda illenék holmi kocsis vagy béresfajta feleségéhez! Hanem ha belső inasnak beállhatna, akkor nem bánám . . .

— Nem egyezik az az én természetemmel! — tiltakozott hevesen Balázs. — uri ruha nem jön én rám soha!

— No hát én rám meg paraszt ruha nem

kell! — vonta ki karját a legény karjából. — Isten áldja meg, Balázs! — hallotta még az elképedt legény a lány hangját s busan visszafordult, mikor az néhány pillanat múlva eltűnt az éjszaka sötétségében.

— Nyujtsa előre a karját, hailltsa meg a felső testét, ugy kisasszony, kecsesen, könnyedén mozduljon, simuljon, mint a párdúc, hajoljon, mint a pálma sudártörzse a vihar alatt! — tanitgatta az igazgató a lányokat. Tizenketten voltak a szobában, szép, fiatal, erős valamennyi. Arcukon az ifjuság, az egészség üde rózsái nyilottak még. Hejh! hogy forja azt onnan lehervasztani néhány rövid év alatt a cirkusz poros levegője, az éjjeli kávéházak káprázatos, de fojtó füsttel, romboló szenvedélyektől telített izzó levegője! . . .

— Bravó Klárka, nagyon jól csinálja, igazán elragadó testtartása van. mozdulatai könnyedek, elegánsak! bravó, kisasszony maga lesz a szezon hősnője, a birkózó hölgy-csapat királynéja, a cirkusz legeragadóbb tündére!

Az igazgató elragadtatása nem ismert határt. Eldobta füstölgő cigarettáit és felugrott a pamagról, honnan kényelmesen hanyatt fekve igazgatta a vezetése alatt álló birkózó leánycsoportot.

Odalépett Klárkához és lelkesedésében megcsókolta annak csesznye-piros száját.

— Na tán nem izlik a csókom, hogy le-törülte? — kacagott fel, látva, hogy a lány leplezetlen utálatással dörzsöli a csókja helyét, — füstözi tán a csókom, mi? No csak várjon, kap maga még ennél bagóizibbet is! — tette hozzá durván.

— Azt már az édes anyám is mondta, mikor nem akart elereszteni a falunkból a nagyságával — mondta a lány kiegyenesítve karcsu termetét, amelyen a simuló trikó a legvönyörűbb idomokat mutatta, — ezt mondta már az anyám is, de hát szeretném én azt látni, ki csókol meg engemet, az én beleegyezésem nélkül!

Az igazgató megint elmosolyodott. Hej, de jól ismerte ő már az eféle beszédeket. Majd minden lány így beszélt, mikor eljött vele a faluból, a sáros, unalmas, elhagyott istenhátamögötti fészekből, a szegénységből, a mindennapi egyformaságból, a munkából, a békés otthon tisztos nyugodalomból . . .

— Mindjárt következik a mi számunk! — sürgölődött az igazgató a lányok körül. — Készen vannak mindnyájan? Kérem Lidi kisasszony, igazítsa meg a diadémot homlokán, hiszen ugy néz ki, mintha valami kakastarajt ragasztott volna oda! A kezeit kenje be jobban azzal a krémmel, hiszen oly vörösek, mintha most hagyta volna abban a szobasürolást . . . Tehát ügyesen, sikkesen kisasszonyok, Klárka, a maga száma lesz a legutolsó s hiszem, a legszebb is!

Maga én velem fog birkózni és remélem, hogy holnap az egész város a cirkusz új csillagáról fog beszélni!

. . . Harmadszor csengettek. A cirkusz porondján megigazitották a szőnyeget s az igazgató szórakozottan hallgatta a tapsokat, amelyekkel az imént birkózó két lány produkcióját honorálták, akik bent az öltözőben halálosan kifáradva pihettek.

— Menjenek ki megköszönni a tapsokat — riasztott a lányokra az asszony, — mit lihegnek ugy, hiszen nem marokszedés ez, sem pedig szapulás!

— Klárka készen van? akkor menjünk, — indult előre az igazgató, mikor a két leány mosolyogva belebent s megint rákezdtek a fáradt lihegést. — Csak könnyedén, elegánsan csinálja!

Az asszony mosolyogva, hódító pózba állva várta már a porondon Klárit, akinek felléptét óriási reklám előzte meg, amiben elmondták tündérnek, Olimpusról leszállott istennőnek, szirénnek, habléányknak, angyalnak, földöntúli szépségű salamandernek, s minden egyéb képtelen ritka tüneménynek.

— Az igazgató türelmetlenül várt, a közönség nyugtalankodni kezdett. A muzsika

hangjait tulharsogta egy-egy türelmetlen „lássuk, kezdjék!” kiáltás, és a leány még most sem jön!

Az igazgatóné elsápad a haragtól, s az arcára kent két piros folt furcsán tüzel ki zöldre vált arcából, miért nem jön az a lány?

A publikum türelmetlensége tetőpontra lép, éles fütyü sivit keresztül a türelmetlen mormogás zaján s végre-valahára megmozdul a függöny, Klári a porondon van.

A szembenálló igazgató jó látja, hogy bentről erőszakosan lödítették ki a lányt, aki most már tetővén áll az ezernyi publikum előtt, majd megindul lassan előre, tetővén cammogva, előrehajlott testtel, leszegett fejével, úgy, ahogy a falujabeli parasztlányok szoktak, akik közül ő ugy kivált elegáns, délceg tartásával, biztos, öntudatos, urias föllépésével . . .

— Emelje fel a fejét, egyenesítse ki a termetét, ne féljen semmitől! — sugta fülébe kétségbeesetten az igazgató, — könnyedén hajoljon, simuljon, ugy, ahogy a próbákon csinálta!

Ámde a lányon nem fogott semmi szó. Reszkető térdekkel, szemlesütve, szégyentől piros arccal állott ott, feszes trikójában s néhány esetlen mozdulatot tett kezeivel, hogy elfedje testét a reá szegezett tekintetek sokasága előtt.

— Ostoba paraszt! — sziszegte fülébe az igazgató jó a földhöz teremtve a lányt, hogy csak ugy nyekkent — s a publikum gunyos kacagásától üzve, beszaladt az öltözőbe, hogy szabad folyást engedjen ki-mondhatatlan haragjának, megszégyentüléseinek . . .

Otthon a faluban megint vasárnap táncmulatságra gyűltek össze a korcsmában a fiatalok. Bagi Balázs is ott ül egy asztalnál és jóízűen kocintgat cimboráival. Csinos zsinóros, kékbeli magyar-ruha feszül délceg alakjára, lábain csak ugy tükrözik a lakk-csizma, s pörge kalapján darutoll lengedez. Messziről meglátszik rajta, hogy gazdag uraság parádés kocsi.

— Ahun a ni, a teringettét, hisz az Veres Klári! — mutatott rá a cimborá egy-szerre egy ujonnan érkezett lányra. — Nini, hát hova lett a gangos járása?

— Ott hagyta a komédiában, ahova element parádéznai, uri kisasszonyt játszani! — vetette oda félvállról Balázs, végigmustrálva a leány tüzlángba borult arcát, s mivel megszólalt a muzsika, felállott és odament egy fehér-ingvállas, tarka rokokós, tarkos parasztlányhoz és összeütötte előtte a sarkantyuját . . .

Zih Sándorné.

Nyárutó.

Mindörökre vége, oda van:
Világtalan, szomorú nyaram:
Gyümölcstelen öszöm integet . . .
S már szívem körül érzem a telet!

Virágtalan, szomorú nyaram . . .
Hogy nem maradt egy színes sugaram;
Egy vágyam, álom: semmi, semmi sem . . .
Ma meg tudnék már halni szívesen!

ZIVUSKA ANDOR.

III. IDŐSZAK.

A határkő.

Debreczen, dec. 24.

Amikor lezárjuk a Debreczeni Független Újság első évtizedét, nem kérdjük a közönségtől: mint vélekedik rólunk? Főlöskéges. A közönség már itélt fölöttünk és büszkén állapítjuk meg, hogy az elismerés díszes virágaiból font koszoru az itélete. Ha nem így volna, ha évtizedes munkánkat a közönség nem fogadta volna tetszéssel,

nem nyujthatnók át neki *ezt* a jubiláris számunkat.

Tegyük hozzá: az intelligens közönség itélete ez. A polgárságnak azé a csoportjé, amely lelkes örömmel üdvözölte a Debreczeni Független Újságot, amikor kibontotta a haladás zászlaját és egyre sürübb tömegekben követte a lapot, amikor látta, hogy a kibontott lobogóval mint tör előre, bárminő akadályok állják is az útját. Az intelligens közönség, amelynek táborá olyan mértékben növekedett, amint a Debreczeni Független Újság sikerei gyarapodtak. Az egymásra utaltságnak kölcsönös átérzése így hozta létre azt a szoros kapcsolatot, amely a Debreczeni Független Újságot a debreczeni intelligencia — számra és sulyra immár egyaránt hatalmas közönség — lapjává tette.

Az elmúlt tiz esztendő eseményei ékesen beszélnek arról, hogy ez a kapcsolat a köz számára milyen becses értékeket termelt. Mielőtt a Debreczeni Független Újság megjelent a fórumon, a modern Debreczen eszméje csak mint jámbor vágyakozás élt kevesek lelkében. A Debreczeni Független Újság szárnyat adott ennek a vágyódásnak, a betű hatalmával a sorompó elé szölitotta, csatasorba állította a modern eszmék harcosait és megkezdte a hadjáratot a poshadt rendszer ellen, amely brutális maradiságával mindent lenyűgözve tartott. Szakadatlan, lelkes agitáció, nemes férfiak pihenést nem ismerő, elszánt harcai elsöpörték a haladás ellenségeit s e nehéz küzdelem eredményeképen már emelkednek a modern Debreczen falai. A Debreczeni Független Újság első évtizedének története így fonódik bele a modern Debreczen első évtizedének történetébe, maradandó dicsőségére a lapnak, hogy ennek a nagyszerű küzdelemnek harci lobogója s az alkotó kulturális munka tényezője volt.

Ez a mult, ez a kulturális munka magyarázza meg a közönség szimpátiáját, ez magyarázza meg a mi lapunk gyors fölvirágzását, amely hamarabb következett be, mint az alapítói gondolták, amelynek mására a vidéki zurnalisztikában alig akadunk. Az eszközeink, melyekkel az eredményt elértük, egyszerűek voltak és tiszták: elvekért küzdöttünk, nem emberekért és mindig csak az igazság, nem a célszerűség fegyvereivel, nem számlálgatva: kapathunk-e sebeket vagy integet-e felénk a diadal reménye.

A közönség támogatása kijelölte számunkra a jövő évtizedek pályáját és könnyűvé teszi nekünk e pálya megfutását. Nyugalmas, alkotó munka, vagy újabb harcok várnak-e reánk, — majd elválik. A közönség mindig ott fog találni bennünket, ahová az ő érdekei szólítanak.

Dr. Hegedüs Loránt.

A jubileumi cikk ügyében.

Olyan lámpalázbán vagyok már napok óta itt az esti kedves lámpásom mellett, hogy szinte röstellem. Ha mástól nem. A lámpástól, aki nyitott szemekkel néz, aki minden betűmet jóindulattal szokta figyelemmel kíséreni és megbírálni, néha meg is rezdül a szempillája, ezzel figyelmetzet, hogy nagyon meglája, ezzel figyelmetzet, hogy nagyon meglája még egyszer azt a szót, vagy figyelmetzet,

hogy meddig kotródjam m

S most szemü lámpá paláz?”

Attól, h ság jubileum olyan dolog Én ennek a lámpalázat é

Mert: é mindig anny nyörően kic utjait behin csorbait retu vességgel, o tólagos írá amikor a ci dig nyájas gában:

„No né És inn nem tudok találtassék, most kezdé cikkel.

Most őszintén, n ember. A v végén a ri zsika-zengé téveszti, m olyan mint belül az íru muzsikazet

Mondt hagyják m ha kétségt ség határt dogság kö zeljük el: got most tizenöt esz kamatjaiv: száz Volta kölni a kö izzásos hó kiadóhiva nyira érd

Am megindult tam elő, a kiadóhivat a buzgaln nesen felk tani időbe a minden dig szörm ső falazat szurós tek utánban s tákat, m pusztulása történeti

Ily k a lapnál. cséreteive észésével raim meg

Jeler ellenem s vakult sz vezhető Meg sen befol nepet illő s talán e tárgyilag

A ta szokás s kacsul fe A n immár t romantik tumai ké szerütség Az o osztályb tozott, n lölem — zöm.

Tar nyire é

hogy meddig akarom még huzni az éjszakát, kotródjam már aludni.

S most csodálkozva néz rám a világos szemű lámpás, hogy „mi ez? mitől ez a lámpaláz?”

Attól, hogy a Debreczeni Független Ujság jubileumi számába kell írnom. És ez nem olyan dolog, mintha más lapba kell írnom. Én ennek a lapnak a közönsége előtt egy kis lámpalázat érzek.

Mert: ez a lap annyiszor irt már rólam, mindig annyi dédelgetéssel, melegséggel, gyönyörűen kicirkalmazott dicsérettel, jóvendők utjait behintő virággal s multak és jelenek csorbáit retusírozó és bearanyozó ravasz kedvességgel, oly várakozásokat ébresztett állítólagos írástehetségem iránt, hogy most, amikor a cikk aláírását olvassa a nem mindig nyájas olvasó, méltán így szólhat magában:

„No nézzük, mit tud hát ez a híres?”

És innen a lámpaláz. Olyan szépet én nem tudok írni, hogy mindaz a szép igaznak találtassék, amit rólam már ez a lap irt. És most kezdem én magamat lejárni. ezzel a cikkel.

Most nyilatkozni kell egyszerűen és őszintén, nem úgy mint mikor verset ír az ember. A vers az mindig klappol. Csattan a végén a rime és azzal megvan. Utána muzsika-zengés hallatszik s ez az olvasót megteveszti, megnyugtatja. De a prózai írás, az olyan mint a rács-kerítés, az olvasó meglátja belül az írókat úgy amint van, rimcsattogás és muzsikazengés nélkül.

Mondtam is a lapfőnököknek, hogy hagyják most ezt a jubileumot, mert hiszen ha kétségtelen és szemellátható is a közönség határtalan öröme és a vállalatnak a boldogság könnyeibe való bemélyedése, de képzeljék el: ha mindezt az öröme és boldogságot most betétként kamatoztatják még tizenöt esztendeig, mivé fog az nőni kamatos kamatjaival a 25 éves jubileumig, mily sok száz Volta-fényes ragyogásban fog tündökölni a közönség öröme akkor s mily fehér izzásos hőfokokban fog a szerkesztőség és kiadóhivatal boldogsága kisugározni az anynyira érdemes vállalat kebeléből?

Am önzetlen tanácsaimat, melveket a megindultság és lelkesültség egy szemével adtam elő, az anynyira tisztelt szerkesztőség és kiadóhivatal nem fogadta meg. Hoffmann ur, a buzgalmáról előnyösen ismert kiadó egyesesen felkért, hogy ne beszéljek neki a mostani időben kamatos kamatokról. Hegedűs dr. a mindenre kiterjedő figyelmi szerkesztő pedig szőrmébe burkolva és szemüvegének tulósó falazatáról ugyancsak innenső falazatára szúrós tekinteteket lövelve oly gvors egymásutánban sorakoztatá ajkaihoz a tűnő cigaretákat, mintha a macedoniai dohánymezők pusztulását nem épen az ő lapja irta volna le történeti és fotografiai hísséggel.

Ily kevés befolyással rendelkezvén annál a lapnál, mely mindig anynyira kitüntetett dicséreteivel, a jogos elkérésedés palástolhatlan érzésével féltem asztalhoz s kezdtem jelen soraim megírásához.

Jelen soraim megírásánál, ha a látszat ellenem szól is talán, nem vezetí tollamat elvakult szenvedélyesség, sem alantastnak nevezhető hosszuvágy.

Megvallom azonban; némileg ellenségesen befolyásol az az érzés, hogy az öröminnepezt illő lappal szemben sok tartozásom van s talán ebből folyólag nem is vagyok egészen tárgyilagos.

A tartozásokat azelőtt két osztályba volt szokás sorozni: a) a lerovottakra, b) a makacsul fennállókra.

A mai szomorú időkben az a) osztály immár teliesen átadatott a multnak s mint romantikus emlék az elégia-költők rekvizitumai közé került, ellenben a b) osztály népserlőségénél fogva általánossá vált.

Az én tartozásaim már a multban is a b) osztályba, a „makacsul fennálló” sorába tartozott, mert én — hármít hirdessenek is feleltem — egyes dolgokban koromat megelőzőm.

Tartozásaimat a lappal szemben többnyire értékes közlemények „aktuális vezér-

cikkek, feltűnést keltő igazmondások és csudálatos szép versek képezik, melyeket mindenkor első szóra megígértem és sohasem szállítottam.

Én ugyanis ezt a rendszert követem:

Ha valamire kérik az embert, meg kell ígérni első szóra, mert különben tovább kérik, soká kérik s ez időt rabol el, ami néha maga nagyobb veszteség, mint a kérelem teljesítésével járó munka.

Ellenben mindig azt kell remélni, hogy közbejön valami, ami rendkívüli öröm aztán. Különösen a hosszú terminusoknál kaptam rajta már magamat a következő benső hasbeszélésen:

— Jó, jó, nagy örömmel. Addig engem is megüthet a guta, téged is megüthet a guta, földrengés lehet, világrészek elsülvedhetnek, jó, jó, elfogadom.

Persze ezen események sorozatos elmaradása viszont végtelen kellemetlen érzéseket vált ki az emberből s a közelgő határnapok lejáratai, mint mondani szokás, az örülettel határosak.

Irók annyit szenvednek az ily lejáratok miatt, mint más természetű lejáratok miatt a kereskedők.

Ugyanazért a moratoriumot, melyről mostanában sok szó esik, feltétlenül mindkét természetű lejáratokra ki kell terjeszteni.

Ily tartozásokkal vagyok én. értékeimen messze felül, elterhelve e tisztelt jubiláló lappal szemben.

Szegény jó Sipos Béla barátom, az utolsó bohém a helyi mezőkön, prépostszerű jó képével de sokat elengedett nekem. Ő már csendesen megvonult két négyeszőgöl területű adómentes ingatlana mélyében, ahol idézést, meghagyást át nem veszt. ő ott kölcsönös elengedéssel mindenkiel kiegyezkedett. Egy pár szál virággal tartozom még neki, de meg is adom.

S aztán a gyönyörű írásu Móríc Pál, akinél zamatosabban, izesebben a töről metsett igaz magyar nyelvet nem kezeli senki, akinek valóságos cimbalompenés a prózája, és a tarka virágu mezők frissességével, színével, illatával teljes minden írása, ő is az én jószívű hitelezőim közé tartozik. De hiszen csak adion az Isten egyszer nekem időt eleget, új holtjában is felkeresem én még őt egy-egy kis törlesztéssel, meg kamattal.

És többi mélyen tisztelt s nagyon érdemes hitelezőimet is a Független Ujságtól. Mert a multakat én tisztetem.

De azt heláthatia jelenlegi szigorú főnököm, Hegedűs Loránt dr. szerkesztő uram és jó barátom, hogy mi ketten még várhatunk a lebonnyolítással. Mi még itt vagyunk mind a ketten a piacon, mint jóhírű házak. Mért gvenszitenők hát egymást?

Én teljes beismerésben vagyok: való igaz, hogy ígértem neki is egy olyan jubileumi cikket, amilyent még nem írtak. Többet mondog: amilyent még most sem írnak.

Mert amikor a kis Jézus maga is beszünteti a munkát és ott hagyja a sok szép siró babát, aranyos diót, hintalovát a kereskedő hácsik holtjában, — amikor a kék-niros játéklatonák a gyermekszobák helyett a szervizbusok határa felé masíroznak, — amikor Rothschild hácsik is már csak nikkelpénzzel fizetnek és csak kisebb tételeket, — akkor előállott jogosultsága az én csödesetemnek is és szemérem nélkül kiellenfethetem, hogy a jubileumi cikket nem szállíthatom.

Ha ezt ön nem tartaná természetesen, ám anellálon a nagyérdemű közönségre, tevére közzé jelen soraimat: a n. é. közönség nekem fog igazat adni.

Szavav Gyula.

Vallomás a jubiláló Független Ujságnak.

Fiatalságomnak és ujságírói működésnek — nekem drága fejezete köt engem a Debreczeni Független Ujsághoz. Ez a darab élet az én Bolond Istókoskodásom kora volt, a tengernyi nagyratörések, az ujságírás iránt való szerelmeknek a meglöbögés. Mindenhez, amit tollam termelt, fiatalsá-

gomnak egy elégett részecskéje tapadt; a lelki oxidáció folyamata, ami a hirlapirással jár, nálam az intenzivitás maximumán állott, mert szerettem ezt az ujságot és mint a repülőgép motorját, energiám minden lendületével belekapcsoltam az én ujságíró-egyniségemet ennek a naponként felszárnyaló hirt-aeroplánnak a szárnyaiba.

De nemcsak jó magam tettem így, hanem valamennyien, akik e lap munkatársai voltunk. Hogy miért, arról is számot kell adnom, mert hisz azt a néhány, meghatott szubjektív sort, amivel e vallomásom indult, indokolni kell.

A közönség aligha fogja megérteni, ha egyetlenegy szóval motiválom a szeretetünket. Nos, a Debreczeni Független Ujság megindulása óta az a lap volt, amelynél az ujságíró levegőt talált. Levegőt, amely nem öli meg a gondolatot, levegőt, amelyben szárnyalni lehet, levegőt, amelyben az idealizmus virágai is megélnék — és levegőt, ami a vidéki hirlapírás mindenütt tenyésző kóros bacillusait megfojtja, nem engedi meglepedni. Ennek az egészséges iránynak: az irodalmi ujságírásnak vágott utat Debreczenben a Debreczeni Független Ujság és ezt senki jobban megbecsülni nem tudja, mint maga az ujságíró.

Tíz év egy lap életében nem nagy idő. De az első tíz év, az emberöltőt jelent s különösen Debreczenben, ahol szomorú, speciális körülmények a vásári közönség igényeihez sülyesztették a sajtót, ahelyett, hogy a sajtó emelte volna magához, nevelte volna irodalmi izlésre a közönséget. A Debreczeni Független Ujság az irodalmi hangnak és izlésnek volt az uttörője Debreczenben s ez az a drága és becses emlék, ami engem a Debreczeni Független Ujsághoz mindenek fölött köt.

Hajdu Sándor.

Ünnepre.

Elfogodóttan szólalok meg. Van valami szokatlan abban, hogy mi, akik sohasem szoktunk szerepelni személyileg a mi urunk a közönség előtt, most ide kell állani és bemutatkozni s azokkal egy sorban, akik egy évtizeden érdemeket szereztek, együtt ünneplő ruhát ölteni s elmondani: Mélyen tisztelt Közönségünk én is itt vagyok. Néhány éven át engem szidott, amikor haragudott, mert rossz volt az ujság. Szeretném az ünnepre e sorokat is valami különös ünnepi díszbe öltöztetni, meleg színt adni azoknak, hogy amikor kikerülnek a tollam alól a sorok, azok is velem együtt ünnepi glédában sorakozzanak eléd Nagyérdeműnek nevezett Közönség.

Lelkem elfogódottságát csak az az egy tudat enyhíti, hogy olyan érdemesekkel, nagyokkal állok egy sorban, akik nevének fényessége rám is ragyog és az ujságírás meszteremberének szürkeségét is bearanyozza.

Az ünnepen eljöttem én is, mert ide hívtak, hogy egy mondattal én is növeljem az ünneplők örömejét. És teszem is ezt örömmel. Mintha a magam életének valamely kedves, örömmel teli eseménye volna itt. És vajjon, vajjon nem így van-e? Az életünk összeforr a lappal, az ujsággal, szemünk csak annak sorain át lát, sokszor a lelkét teszi bele az ujságíró ember, az egészségének agyvelejének apró részecskéi, öröme, vágya, gondolata, a lelke és a szívének érzései tapadnak az ujságjának betűihöz.

Az egész élete a lap, az ujság, amelyet egyforma szeretettel csinál meg mindennap újra. Hát van valami egység az ujság és ujságíró közt.

1910 június 13. óta megyek mindennap a szerkesztőség asztalához. Csodálatos, varázsos ereje van ennek az asztalnak. Ha véletlenül nappal kerülök vele szembe, ha dolgom akad fönn a szerkesztőségben, amikor a nappali világosság festi be valami fáradt hideg színnel az asztalomat, úgy érzem, úgy látom, hogy mozdulatlan, kedvetlen, éllette-

len valami. Néha lábujjhegyen közeledem hozzá, lassan, félve huzom ki a fiókot s tolom vissza. Félve, könnyed kézzel, mint amikor alvótól akar valamit elvenni az ember úgy, hogy föl ne ébressze, azt hiszem, ilyenkor alszik az asztalom. Nem akarom háborgatni. De este, amikor fölragyog a villamos körte drótfonala s a zöld lámpaernyő alól szinte rákacag, fényességgel önti el, az asztalom él, talán lélekzik és hívogat, csalogat, vonz. Olyan szép ilyenkor, az életet amit élni látszik, belém szuggálja s többé nincs fáradtság, nincs más semmi, csak az íróasztalom, amellyel egy éjszakára megint elválhatatlan barátokká lettünk.

Két és fél év óta van így. Ez idő alatt e városnak, e társadalomnak, a politikának mennyi ügye feküdt ez asztalon, mennyi ügyét nyelte el a fiókjába, mint a temető a koporsókat.

Vétettem-e, jót cselekedtem-e, méltóztassék elhinni, megállapítani nem lehet. Én tudom, a lelkiismeretem sugja, hogy jó volt-e, vagy nem. Más azt meg sem tudná mondani, mert hiszen csak a fogalmak abszolútak, de a konkrétumok mindig relatívok. Ami egynek jó, másnak rossz.

De nem bölcsekedni, vigadni, örülni akarunk ezen a napon. Örvendezni az örvendezőkkel az újság életének első vasárnapján. Az ünnepre én is elhoztam egész szeretetemet.

Posch Dezső.

Visszaemlékezések.

Kafka Margit. — a magyar szépirodalom egyik legklasszikusabb képviselője. — talán élő íróink legelsője, — egyik legfrissebb, az írás igazi, kikristályosodott művészetével megirt regényében, szintiszta pezsgéssel interpretálja az *öregség* apró, nyugodalmas örömeit.

Mert minden életkornak megvannak a maga örömei. Megtaláljuk az öregséget is, nem csak valamely keserves évtizedekkel kiküzdött anyagi függetlenség árnyékot adó lombjai alatt, hanem megrokkant és tovább küzdve, a mi bizonyosságokat nem nyújtó, többé-kevésbé mindvégig felzaklatott pályánkon is.

Néha-néha, úgy zuzmarás téli alkonyodáskor, fűtött kályha mellett, legalább a holnap-holnapután gondjaitól felszabadítottan, egyre erősebb hajlandósággal a lustálkodó tétlenségre, ha visszanez a lelkünk a múltba, sok-sok elhunyt események sirhantján találja fel a csöndes visszaemlékezések gyönyörűsége virágait. Nagyakarások, izgalmas nekilendülések ideje színesen tárul elénk. Beszédesen közelít hozzánk. Ma már csak mosolyogni tudunk az ifjuság hevületein, de azért zavartalan boldogsággal gondolunk életünk ama korszakaira, mikor azt hittük, hogy mi értünk van a világ, hogy mi vagyunk az élet, hogy csak az a fontos a nagy mindenségben, ami mi körülöttünk, velünk vonatkozásban és értünk történik. Velünk, akik a legokosabbak, a legjobbak, legszerelmesebbek vagyunk ezen a sárgolyóbison. Mert akkor esküdtünk a kivételes talentumunkra, jószágunkra, önzetlenségünkön meg voltunk győződve s az öreg Szigethy Benedek bácsi óvatosan kiköszörlött vivókartájaival pecsételtük meg, fiatal vérünk hullásával, a mi nagy szerelmünk igazságait.

Mintha volna valamelyes köze a végzet-szerűségnek abban, hogy ugyanazon a helyen, ahol most a Debreczeni Független Újság nyomdaháza emelkedik, ugyanott kezdem huszonnégy évvel ezelőtt az újságírás mesterségét megtanulni, Kósa Barnától, az azóta csöndes emberré lett kuruc-lelkű, ellenlélekű lapszerkesztőtől, a régi „Debreczen” füstös, öreg butoros redakciójában s hogy ugyanott bontottam fel két évvel ezelőtt a napi hírlapírással kötött frigyem, most két éve, a Debreczeni Független Újság helyettes szerkesztői íróasztalától a csöndes heti szemlélődés nyugodalmas berkeibe vonulva vissza.

Közel negyedszázad éven keresztül lezajlott eseményeknek tengernyi sokasága emléke rajzik itt most körülöttem. Istenem mennyi küzdés, izgalom, mennyi álom, nyakatört ábránd tarka mozgófényképe vonul el ködös tekintetű szemem előtt, kezdve ama időktől fogva, hogy az ifj. Móricz Pál egykori örökét elfoglaltam az öreg Debreczen hajlított, Biedermayer-stilusu segédszerkesztői asztalánál, egészen addig, míg az ugyan-csak Móricz Pál szerkesztésével alapított Debreczeni Független Újságnál utoljára izgultam a napi események miatt, egész érdeklődéssel fordulva a homlokemre utbejáró építési felé, valamint garmond ritkában elmélkedve Haverda Máriáról, nemkülönben erősen drukkolva Tisza István minden vonalon való érvényesülése mellett.

Mert szépmemlékü Kósa Barnának mégis igaza volt, — tudja Isten azoknak az öregeknek mindég igazuk volt, — mikor erősen kétkelkedett az én kuruc mivoltomban s folyton attól rettegett, hogy valamelyik pénteki napon (a „Debreczen” akkor még — hetenként csak ötször látva napvilágot, — pénteken nem jelent meg) — mikor ő a „Debreczen” hasábjain nem vigyázhat a hazára, — eltalálom adni honunkat osztráknak, labancnak. Csodálatos, mindenekkel megalkuvó mameluk-hajlandóságomat megérezte ő már akor is, mikor én ifjonti hevületekkel még a 48-ra esküdöztem s mikor nekem volt mindenkor kötelességem Kossuth Lajost, mint hírlapírót éltetni a függetlenségi bálok s egyéb hazafias összejövetelek alkalmával. És mikor én éltettem is minden egyes alkalommal az első mondatról az utolsóig, egy és ugyanazon pohárköszöntővel. Még ma is itt zsonganak a frázisai az agyvelőmben. Valahogyan úgy kezdődött, hogy a szellő lesz majd olyan kegyes és elviszi a mi áldásunkat, messze idegenbe, Turin városába . . . Ahol persze Kossuth apánk nem egészen találta volna helyesnek, hogy én a függetlenségi bálból a Koronából elszöktem a jogászból második négyesére a Bika disztermébe s az ottani cukrászdahelyiségben cseréltem ki a fekete zakó-kabátomat, az akkorára oda szállított frakkal.

És még most sem felejttem el Kósa Barna szemrehányó tekintetét, mikor mint az akkor még élő Tisza Kálmán lapjának nagyváradi szerkesztője, látogatóba jöttem Debreczenbe. Én a sárgafekete pecsovics . . .

Most, a jubiláris évfordulón, gyönyörűséggel gondolok vissza azokra, akikkel együtt küzdöttem. Ady Endrére, aki ugyanazon a helyen irta első verseit és váltóit, ahol most a Debreczeni Független Újság szedőgépei kattognak, a lázas tekintetű Krudy Gyulára, akit a hipnozisz áldozatává lett Salamon Elláról írott debreczeni riportja révén fedezett fel a Nyírségben a zseniális költő, Gáspár Imre, a mindég siető Zoltay Lajosra, aki egy eseményes nyári napon, mikor 38 fok volt a meleg árnyékban, üvöltő, kiéhezett farkasokkal támadhatta meg a Halap felől jövő vonatot; a nagy talentumu Sipo Béla, aki a legnagyobb rekordot érte el az előleg-cédulák kiállításában, az elpolgárosodott Mile Palira, aki nemcsak mint büntügyi rendőrkapitány, hanem mint közigazgatási riporter is ritkította párját, a folyton hihetetlen történetekben utazó Szombathy Jánosra, a legdálisabb, tragikus véget ért szinkritikusra: Bereczky Lajosra . . . A lapkiadók legtipikusabb alakjai vonulnak el szemem előtt. Zichermann Hermann, akinek a lapjába Jókai Mór irt tárcát, Deák Ferenc vezércikkét és Petőfi Sándor versét, — persze csak a Hermann bácsi fantáziájában, — az öreg Kutassy Imre, aki mikor arról volt szó, hogy ki a legjobb lapkiadó, azt mondta, hogy csakis ő lehet az, mert 100.000 forintot lapkiadóskodott el . . . Amely ráfizetett vagyoni igazolta legjobban, hogy fogalma sem volt a festett haju aggastyánnak a lapkiadáshoz.

Az emlékezés ködén keresztül, tömött sorokban vonulnak fel előttem azok a báb-

biek is, akikkel együtt áruztuk a kulturát itt Debreczenben s akik valóra nem vál: ábrándjaik délibábjai után futva, felbuktak az élet akadály-sövényében.

Nagyon sokan pedig régen pihenni tértek már, örök nyugovóra.

Itt a jubileumi örömnép vigassága közt idején való lesz nekik is szentelni néhány percet az emlékezősekre apró, hervatag virágaiból. Mert hiszen ők is végiglárták a napi hírlapírás bozótos, tört-köves útjait, ők is épen úgy hevültek, izgultak, mint a hírlapírás mai, többi modernül képzett, rátermett talentumai.

És közülök olyik még az öregség apró, nyugodt örömeit sem érthette meg . . .

Szathmáry Zoltán.

Tíz év életemből.

— Küzdelmek, intimitások. —

Tíz év! . . . forró, építő álmódzások izzó kohója, ahol életem legizmosabb támasztó eszközei kaptak erőt, alakot és nemes keménységet, — kibontom vasbordátokat, letöröm testetekről a tilalom lakatot s a kiömlő lávafolyam világánál, az idő tükörében megnezem arcomat. Tudom, érzem a hosszúság évek hevülete a nagy fellángolások tüze már csak zsaratnokát hagyta hátra s kilobbanóban van az a vakmerőség is, amely egyik szélsőségből a másikba ragadt, hogy a magam kalandvagyó fantáziája újra megtalálja azt a szenvedelmes káprázatot, amelynek *bizonytalanság* a neve. Nem álltam akkor pillanatra sem. Mint a lázas erdőn által kergetett álomlátó, vegyültem véges-végletekre s vonzott a *szépnek* elérhetetlen pogányságos imádata. Voltam költő, mikor bennem hittek, tagadó aszkéta, aki elvesztette reményét, vágyát, hogy renesszánszát ille oly feltámadásnak, melyből új énnel ébred a cél, az irány és a törekvés. Tíz év alatt százszor születtem, változtattam utat, meggyőződést, hitet, most egy örökké éber iránytűje életemnek, a tökéletes, a pozitív: az *emberi* felé vonzott.

Ha most mégis kóbor kalandosa vagyok ennek a nagy futtatásnak, amit életnek hívnak a bölcsek és tapasztalatlanok, — nem a csüggedés, vagy a kishitőség degeneráló hatása ez nálam, — puhaságot sem érzek karomban, inamban; csak valami lidércfény von, káprázatot, hogy számomra még lesznek *látomások*, amelyeket beérni felér egy megállapodott élettel. Ezért nem tudom felváltani a karomat, fejemet aprópénzre szabada lelkiismeretem, amelyet mások oly sok érzékkel gyümölcsöztetnek ebben a — *gyakorlati életben*.

Ha valakit akaratomon kívül keményebben találnék megbírálni e sorokban, bocsáítson meg érte, nem én vagyok az oka, hanem a *lelkiismeretem*, melyet a kiadói élelmesség e pillanathban felmentett a szokott póráz alól s engedi megszólalni azon a hangon, melyet a természet és a kultúra jelölt ki számára.

Lázadó titánok.

A „Pannónia” kávéház egyik sarkában állott Nagy Imre a tragikus véget ért kivételes tehetségszínművész szobra. Körülré az egyetlen irodalmi színház: a Nemzeti Színház országos hírvélművészei tanyáztak. *Uiházy, Vizváry* s a hatalmas műveltségű *Bercsényi* itt adták le országot bejárta adomáikat, nagy-szerű véleményüket az aktuális irodalmi és művészeti kérdésekről. *Váradi Antal*, a jeles poéta és színműíró, mint dramaturg itt mondta el először ítéletét, mely *élet és halál* volt egy-egy meginduló magyar író pályafutásánál. De az ország első kritikusai: *Kesztyer József, Alexander Bernát, Gerő Ödön* is gyakori asztaltársak voltak s *Herczeg Ferenc, Bródy Sándor, Ilsvai József* szívesen látott emberek ott, ahol egész színműirodalomunk tartott, alakult és kapott új irányt, eszmét.

Találón jegyezte meg egyik kiváló szépírónk:

— Magyarország irodalmi és művészeti életét ebből a sarokból irányították.

Természetes, hogy mi „*lázadó titánok*” is itt ütöttünk tanyát s a napi „*picoló*” árával

zsebünkben dönteni azt. litottak a Balla Miklós kés mosoly akkortájt i színre sem Király és M Gábor Józse képviselték az egyéni akkoriban „*lág*” hasábtorom. De ellenvélem lapját s G színiakadé nógatott: — Cs

viheti vala

A több

— Vii

Zord

én még n

bemben pe

ugy lépeg

mintha es

ország sz

én bánula

— Ne

kérdezte

színiakadé

tette jóm

a városba

— rendör

— Az

zödést a

-- tűz! —

Szerz

tozás tört

multak ké

irattárba.

nak, — a

állapotban

Váradi A

szeti Aka

neki vára

— T

démiára!

— D

— D

megnyer

irodalmi

gít az iro

zeti Szín

alább ugr

tem az „

huszonöt

járt tele

gabb na

Bródy S

— borju

tom s m

Per

tenta be

kat tölt

farkassz

akkoriba

írókat, f

tem töle

Hár

titánko

diplomái

nem vo

Mert ez

Akkor l

az arac

tak:

—

ber, aki

ban Gá

Leszka

—

ruha ke

S

ruhász

színesz

mihez,

ségem

dasy J

kereke

érte.

zsebünkben, az „*ellensorok*“-ban akartuk ledönteni azt a bálványt, melyet az „*öreg*ek“ állítottak a maguk imádására, érvényesülésére. Balla Miklós, a korán elhunyt jeles poéta édeskés mosolyával, Hajó Sándor a színműíró, aki akkortájt írta a tizedik elfogadott, de évekig színre sem került vigjátékát, Lázár Dönci, a Király és Magyar színházak népszerű titkára, Gábor József operaénekes és *Sebestyén* Géza képviselték közöttünk a tekintélyt, súlyt és az egyéni érvényesülés minta útját. Magam akkoriban kezdtem verselni az „*Ország-Világ*“ hasábjain s Váradi Antal volt a protektorom. De akkor voltam igazán boldog, ha az ellenvélemény megbiccintette előttem a kalapját s Gábor József, aki akkor még csak színiakadémista volt, veregette a vállamat s nógatott:

— Csak előre, a kezdet nem rossz. Még viheti valamire!

A többiek kórusban ismételték:

— Viheti valamire!

Zord téli idő volt — jól emlékszem — és én még mindig „*paletó*“-ban jártam. A zsemben pedig alig volt egy korona. De azért úgy lépegettem a Kossuth Lajos-utcai korzón, mintha csak az a nagy sereg ember, aki az ország színe-javából kerül ki, egyenesen az én bámulásomra jött volna össze.

— Nem fázol ebben a szélverőben? — kérdezte Barna Tibor, aki abban az időben színiakadémiai növendék volt s még nem sejtette jómagammal egyetemben, hogy ebben a városban találkozunk ismét mint újságíró és — *rendőrfelügyelő*.

— Azt hiszem, holnap megkapom a szerződést a „*P. N.*“-hoz! — Ebből telik egy kis — *tűz*! — mondtam önértetesen.

Szerződés helyett azonban *szerkesztőváltás* történt, botrány, lapátvétel s én mint a multak kellemetlen akvizíciója, bekerültem az irattárba. Ha nem akartam elszegődni díjnoknak, — akár éhen is halhattam volna. Ilyen állapotban határoztam el, hogy felkeresem Váradi Antalt, aki akkor az Országos Színiakadémia igazgatója is volt s elmondom neki várattlan bukásomat.

— Tudja mit, iratkozson be a színi akadémia! — Tanácsolta.

— De nincs tehetségem!

— Dehogyan nincsen! — erősködött az ő megnyerő modorában — *rendező* lesz s akkor irodalmi ambícióit is beválthatja. Nekem segít az irodában, ezért kap 15 forintot, a Nemzeti Színházban pedig statisztát és keres legalább ugyanannyit. Estére mindiárt fel is léptem az „*Ember tragédiájá*“-ban s egy forint huszontötöt krajcár ütötte a markomat. Mindiárt tellett vacsorára és én életem legboldogabb napját értem meg: *Bercsényi Béla* és *Bródy Sándor* társaságában ehettem meg a — *borjupörköltet*. Lett ösztöndíjam, télkabátom s mint utólag kisuult, *tehetségem* is.

Persze az íróasztalom üres maradt, a tonta befagyott kalamárisomban, egész napokat töltöttem az *egyetemi könyvtárban*, ahol farkasszemem néztem Szász Zoltánnal, aki akkoriban még csak dadogva olvasta az angol írókat, filozófusokat, melyeket én úgy irigyeltem tőle.

Három gyönyörű évet éltem át céltalan titánkodással, megszereztem a színiakadémiai diplomát is, de színész soha sem lettem, mert nem volt hozzá sem kedvem, sem — *ruhám*. Mert ez az utóbbi talán fontosabb, mint amaz. Akkor legalább azt mondta Leszkay András, az aradi színház direktora, akinek ajánlottak:

— Fiam, fiam nekem nem kell olyan ember, akinek nincs *tíz öltözet* elegáns ruhája.

— De van tehetsége — állította kórusban Gáspár, Ujházy és Váradi Antal. — Am Leszkay felbigyesztette az aikát:

— Tehetség, az semmi. A színésznek ruha kell — *elsősorban*.

S mert nemcsak az írásművészetet, de a ruhaszerzést is elhanyagoltam, sem író, sem színész, de még — *rendező* sem lehettem. A mihez, mint kisuult, nemcsak kedvem, de tehetségem is volt. Később *Polgár* Károly és *Nádasy* József társulatnál mint titkár, oly sikereket értem el, hogy ma is visszavágyom érte.

De az *újságíró* kiütött belőlem. mozgalmakat vezettem, forradalmat szítottam s végre kiábrándulva a mesterkelt színek és hangulatok országából, letörtén. kiábrándulva tértem vissza a — *tollhoz*.

Nyolc nap Belgrádban.

Akkor is forrongott az utca, szidták az osztrákokat — a magyarokat veszesen és külön-külön. A lapok háborút kiáltottak. A „*Kolorác*“ szállodában sorra adták a kilincset egymásnak forradalmárok, összeesküvők. Péter király hiába várta a „*konak*“ tróntermében a diplomatákat, akik a Sándor király megöletésére borítandó „*fekete fátyol*“-t elhozzák s valamelyik udvar vendégszerető ajtaját előtte kitérítik. Elmaradtak a követek.

Különösen monarchiánk követelte a királygyilkos tisztek eltávolítását és megtorlás statualását. Pasics volt akkor is a külügyminiszter, aki éppen olyan ravasz módra körömföntött, csúrt-csavart, mint ma. A lapok telve voltak ellenünk uszító cikkekkel, a színházban szerb nemzeti drámákat játszottak, meylekben az *ellenség* szóra orkánként hangzott fel:

— Pereat Ausztria!

— Pereat Ungarszka!

De Pasics másnap megjelent *Forgács* gróf nagykövetségünkél s ártatlan arcával magyarázta, a hivatalos Szerbia a „*legkorrektebb*“-ül viselkedik monarchiánkkal szemben, a csöcselék van csak tüntető kedvében. A „*Grand Hotel*“-ben azonban, mely akkor az első modern szálló volt, tábornokokat, minisztereket láttunk vitatkozni, vajjon merre is törjenek be az országba s meddig legyen a monarchia Szerbia, meddig *Oroszország birtoka*.

— Itt már mindenki készen áll fegyvert fogni! — mondta nekem egy szerb színész *Gavrilovics*, aki ma előkelő miniszteri hivatalnok. Talán osztálytanácsos.

— De mi a magyarokkal vállvetve akarunk működni! — magyarázta *Nusics*, a „*Politika*“ felelős szerkesztője az újságírók nesztorá, olyan előkelő író és újságíró mint nálunk *Rákosi* Jenő.

— Hát akkor miért *támad* bennünket magyarokat mégis szerkesztő ur a lapjában? — kérdeztem.

— Mert ez a *közhangulat* — vallotta be őszintén.

Közhangulat! Ebből él ebben a Balkán országban minden egyed és minden intézmény. Ezzel csapnak be bennünket szerkesztők, miniszterek, diplomaták. Ott voltam, mikor a király a koronázó templomban misét hallgatott egyik őse, a hős Mihály fejedelem lelkiüdvéért. Láttam a felvonulási „*paródiát*“: az udvarmestert olyan lakkszárbán, amilyent nálunk a vidéki színházak kóristái vesznek fel, fehér parókája alól kilátszott fekete haja, az arca meg sem volt borotválva, — a testőrséget hajduöltözékben, mely a legprimitívben volt felöltözve, s a nép ezt kiáltotta a király kocsija felé:

— Adunk neked *kenyeret*, adi érte megéltetést. Vezess háboruba! — És a lapok másnap egy „*vén dísznő*“-ról írtak, aki bele ült a kövér stallumba, de nem akaria megérteni népe óhaját. A nép pedig tiz krajcárért „*burek*“-et vett (olyan mint a lepény, különböző gyümölcsökkel, sonkával töltve) s nem kívánt mást, mint — *háborút*.

Bennfentes udvari embertől hallottam, hogy a királyi család akkortájt attól félt, ha alább nem hagy a néphangulat. *Sándor király sorsára jut* a dinasztia. Mert a tisztek minden pillanatban összeesküdtek. Mi szerencse, hogy amire ma hitet tettek, holnap már visszaesküdtek. Egy kis *előléptetés, hivatal*, rögtön javított a helyzetben. Akkor is így volt. Az összeesküvők egy része elment nyugdíjba: *teljes fizetéssel* és a másik *előlépett*. Péter király és mindenkori bizalmasa Pasics örültek, hogy idehaza csönd van, a diplomáciát könnyen a falhoz állították. Hivatkozva a — *néphangulatra*.

Egy magyar színtársulat szerepe.

Hogy csinálódik a néphangulat Szerbiában, erre nézve a következő jellemző esetet említem.

Nyolc napja tartózkodtam már Belgrádban, anélkül, hogy egyik bizalmasomon kívül valaki tudta volna, mit akarok a szerb fővárosban. Targyaltam miniszterekkel, lapszerkesztőkkel és irodalmi kiválóságokkal, akik valamennyien beszéltek a német és francia nyelvet anélkül, hogy tudták volna, mért jöttem, mi a céloim, tervem: *beavattak legtitkosabb mozgalmáikba*. Megmutogatták a várost, kaszárnyákat, oktató telepeket, ahol a „*Sokol*“ tagjait avatták be a fegyverforgatásba és bombavetésbe a hadsereg tisztei:

— Látja — mondták, minálunk mindenki készül a háborura.

S másnap még hevesebb volt az uszítás osztrákok-magyarok ellen a belgrádi lapokban. Láttam, minden nap csak kárba veszett fáradság, előhozakodtam missziómmal:

— Mit szólna Mester — kérdeztem a „*Politika*“ szerkesztőjét, ha ilyen körülmények közepette, egy *magyar színtársulat* próbálkoznék a szerb nemzeti színházban?

— Azt nem tanácsolnám az uraknak! — mondta kategorikus rövidséggel.

Este pedig lapjában erős kirohanás jelent meg, melyben előre is tiltakozik minden oly „*merénylet*“ ellen, mely a monarchia bármely tájáról a „*szerb kultura lebecsülése*“ végett megkockáztatnák.

— Mennyit ígért neki? — kérdezte az én jó barátom és tanácsadóim.

— Hogy értem ezt?

— Hány dinárt próbált felajánlani sajtótámogatás címén a szerkesztőségnek?

— Ily viszonyok között?

— A viszonyoknak uram, Szerbiában senmi közük a dinárokhoz. Holnapra éppen ellenkező cikkek jelennek meg Belgrád összes hirlapjaiban, ha ön még az est folyamán intézkedik.

És *intézkedtem*. Mondhatom, sokkal kevesebb fáradsággal, mint gondoltam. Másnap a kezemben volt az engedély, mellyel *Polgár* Károly színgazgató engedélyt kapott, nem ugyan a Nemzeti Színházban. De bármely más helyén a városnak — *magyar színielőadások tartására*. Az összes lapok hemzsegték a — *magyarbarát* cikkektől s mikor tiz nappal később megérkeztünk, a hajónál majdnem nemzeti puszilózás történt és az egész utvonalon hangzott az ünneplő kiáltás:

— *Zsivili Ungarszka!*

És minden előadás, mely a legnagyobb magánszínpadon a „*Kolorác*“ orfeumban folyt le, hatalmas anyagi és erkölcsi sikert hozott ugy az igazgatóságnak, mint a társulatnak. Amíg a szerb Nemzeti Színház tagjai meg nem irigyelték a babért s izgatást kezdtek működésünk ellen.

— *Közönséges kémek!* — hiesztelték városszerte — akiket a magyar állam küldött ide. Láthatják a *felszerelésükön*, a *játékukon* és a *megjelenésükön*.

Persze, belgrádi szemmel nézve, a látszat ellenünk is szólt. Mert abban az időben olyan pompás dizlete, jelmeze és színtársulata volt *Polgár* igazgatónak, hogy országosan híre volt. Dizletei pedig Berlinben készültek s már akkor produkált plasztikus dekorációkat, amikor még Belgrádban híre hamva sem volt ilyeneknek.

De az eldobott szócska gyújtott s a kilencedik napon *menekültünk Belgrádból*. Pedig előző napon még a szerb Nemzeti Színház egyik kiváló fiatal művésze azzal szóragoztatott bennünket, hogy végig danolta a főtűcát a — *konakig*.

De már a hajóállomáshoz nem kísért el bennünket senki. Sőt előrelátásból még kora *hajnalban indultunk*, nehogy a felízgatott tömeg valami bolondot csináljon velünk. Mikor a hajó fődélzetére értünk, amelyik Herkulesfürdő felé vitt bennünket, mintha összebeszélünk volna, hangzott fel a Hymnus:

— Isten áldd meg a magyart!

Aznap délután az osztrák-magyar konzulátus előtt heves tüntetés volt, kiragasztott plakátjainkat pedig olyan színekkel illeték, amelyekkel csak a szerb nemzeti önértetet dagaszthatták. Így írt egyik belgrádi barátunk.

S ami a legjellemzőbb, ez a kis magyarbarát hangulat nem is volt drága: *200 dinárba került nyolc napra*.

Kurucok — kacagány nélkül.

A koalíciónak minden ismert politikai botlásán kívül volt egy főbenjáró hibája: a *tehetségtelenség*. Annyiközepes, sőt a színleges vonalon alul álló ember még nem volt vezető állásban, mint az ugynevezett „nemzeti kormány” birtoklása idején. Aki hangosabban szerette a hazát, erősebb volt a melle, mint nekem, vagy neked, okvetlenül mandátumot, vagy főispáni állást szerezhettek magának. A stréberek és szélmalomlovagok nemzeti színi paripákon vágtattak az ismeretlenségéből a „közéleti tevékenység” porondjára s az lett a győztes, akinek a — *hangja messzebbre elhallatszott*.

Akkor a „Békésvármegyei Ellenzék” kötelékébe szerződtek. Lapunk a hivatalos programot fujta s titkos, de be nem vallott célja, a három kiadó — szürke falusi politikusok — képviselői székbe való besegítése volt. Gyulán nyomták a lapot, szülőhelyemen, ahol a koalíciós főispán: *Döry Pál* is székelt, aki joggal kívánta, hogy az ő utján tologassuk a koalíciós szekeret. Az öreg Tolnamegyéből került a főispáni székbe, ahol nálánál alkalmasabb embert találtak ennek betöltésére. Állítólag *Apponyi Albert* kreálta, akinek hajdan pártjához tartozott.

— Nem lángész, — volt róla a közvélemény — de nem is árt senkinek!

A várost *K. Schriffert József*, egy teljesen műveletlen sváb paraszt képviselte, aki üzletet csinált mandátumából s két-három hónap is eltelt, míg egyszer megjelent az országházban. Ilyenkor is inkább kért valamit, semmint az ország sorsán forgott a lelkiismerete. Egyszer *Andrássy Gyula* grófnál volt deputációban. — Valami *gazdasági* ügy körül forgott a tárgy, amely miatt a küldöttség fennjárt. A képviselő ur ez alkalomból egyik íródeákjával ékes dikciót íratott:

— Huszonöt forintomba került, egye ki a f... e! — panasolta otthon — még sem volt foganatja!

A miniszter ugyanis csak hallgatta a „kisgazdák” és a „sekete eleji gulya” körül forgó szónoklatot, de nem értett belőle semmit sem. Nemcsak mintha a téma lett volna előtte szokatlan, de a képviselő ur is egészen elfelejtette a szónoklatot. Végre is a miniszter segítette ki a baiból:

— Igen köszönöm a megtiszteltetést, — mondta *Andrássy* — de ez a tárgy a *földmívelésügyi* miniszter urhoz tartozik. Ajánlom azonban, hogy oda is *írásban* tessék fordulni, a könnyebb *megértés* okából... És sarkon fordulva, fáképnél hagyta a szerencsétlen deputációt.

Ilyen jeles férfiak vitték akkor a szót a közéleti szereplés porondján, csoda-e, ha kátyuba jutott a nagy diadallal kiindult, de kontárok által készült koalíciós székér! S mert sok volt az eszkimó, kevés a foka, természetesen, hogy a kívülállók hamar megunták a vázrakozást. Így történt nálunk is, Békésvármegyében. Lapom csakhamar odaállt az elégedetlenkedők élére s napról-napra szenvedelmesebb hangon kritizálta a „népbolondító és áruló kormányt”, a „kátyuba jutott tehetetlen közigazgatást” és az „élősködők parlamentjét”. Egy napon pedig egyenesen az „általános titkos” mellé szegődött s rutul cserbenhagyta a kormány programját.

— Hialatlan! — mondta az egyik társzerkesztő, *Bikády Antal* dr., jelenleg a Justh-párt tagja s így az általános, titkos választójognak „hivatalból bajnoka”. — Ilven hazaárulásban én nem veszek részt s másnap *levételte* nevét a lapról. Ma azonban bizonyval esküszik rá, hogy egész életében nem volt más célja, mint kiküzdeni a népnek ezt a fenséges jogot, amely körül ő megalkuvást nem ismer.

— Ki kell tiltani a pártból! — olvasták ránk a hazaárulást mások. Amikor az ismeretes *makói gyűlés* elkövetkezett s *Justh Gyula* és *Kossuth Ferenc* egymásról le nem szakgatták a — *nemzeti kacagányt*.

Ekkor ütött a bosszuállás órája. Publicisztikai működésem legeredményesebb munkája volt ez. Megtudtam egyik résztvevőtől, hogy *Döry Pál* főispán *családi ügyben* szintén Makón járt s ott többen a résztvevők közül rábírták, ha nem is lép ki a pártból, jelenjen

meg a hallgatóság között. Másnap három hasábos cicerós vezércikket írtam mellette s majd megdermedt az ünnepléstől, amely hazaérkeztek fogadta. Rezes bandával és feliér szüzekkel mentünk eléje s mint „*megfélemlíthetetlen, önfeldőző hazafit*” diadalmenettel kísértük haza.

Megpróbált ugyan tiltakozni a „*meg nem érdemelt kitüntetés*” ellen, de mert a „*népszerepesség*” koalíciós tápszer volt, megrészegedett ettől s olyan talpraesett beszédet rögtönzött a „*politikai erkölcs*” és a „*nemzeti becsületről*”, hogy mikor másnap táviratom alapján a fővárosi lapok referálták, legott felcítáltak a fővárosba s *utílaput kötöttek a talpára*. Most is ott ácsorog a Justh-párti klubban és várja, hogy újra felvirradjon a — *dicsőség hajnala*.

Vele hullott el *Fábry Károly* gyomai, *Keckeméthy Ferenc* békési és *Haviár Dániel* szarvasi kuruc-generális is, akiknek a kacagányát ép úgy letépte a kijózanodás, amely érdemtelenül a máról-holnapra fellobbanó „*népszerepesség*” urrá tette őket. Porszemek voltak, akik semmiből támadtak, hogy az első vihar elsöpörje őket. És nem lett képviselő a „Békésvármegyei Ellenzék” kiadóból sem, akik keservesen tapasztalták, hogy a nép hálátlan nemcsak azokhoz, akikből kiábrándult, de azokhoz is, akik — *kiábrándították*.

Az utolsó választás alkalmával már nagyon drága lett a — *negyvennyolcas mandátum*.

— Nem szegény embernek való! — mondták a józanabbak.

S beszűntették a lapot is, meg az agitációt. Én is elkerültem távol, túl a Kárpátokon, ahol akkor kezdődött egy izgató hajtsza, tülekedő gigázi játék, melyből egy nagyszerű ember erős vonalai emelkednek ki különösképen.

Polgármester, aki főispánt buktat.

Ne tessék megijedni, ez sem *debreceni történet*. Bár érdekes, mint az a millió, amely a marostordai harcok határát alkotta, amelyekről oly sokat hallott és beszélt ez az ország, de amelyek eredetét, mozgató rugóját alig néhányan ismerik: a bennfentesek. Nekem megadatott a szerencse, elejétől-végig részt venni a harcban, látni annak minden bázisát, befutni a csatateret, megismerkedni a vezérekkel, hadállásokkal s amikor a harc legelkeseredettebb, az emberhajsza a legizgatottabb volt, figyelni: vajon *miért* is történik mindezt?!

És akkor a maga kemény vonásaival, okos homlokával, mély intelligenciát sugárzó szemével felém fordult egy Julius Caesarhoz hasonlatos borotvált arc, szája körül örökös szarkasztikus mosollyal és jellemző hegyes állat előre nyujtva, sima, diplomata hangon mondta:

— Én mosom kezeimet!

Bernády György dr., Marosvásárhely szabad királyi város polgármestere, ma már főispánja, egy minden téren kiváló, nagykonceptiójú, alkotó zseni érdekes feje bukkant fel előttem, aki a főispán-ellenes frakció hivatalos organumát, az „*Ellenőr*”-t szerkesztettem, *Désy Zoltán* és *Bethlen István* gróf, a Kossuth pártnak ez a két oszlopos tagja voltak a vezérek, míg az ellentábor *Teleky József* gróf zászlaja körül csoportosult.

Ne tessék azonban azt hinni, hogy itt ellenzék és kormánypárt állott szemben egymással. Legkevésbé sem! Így a mi sorainkban küzdött *Toldalagi László* gróf, volt szabadelpvi párti elnök, *Csonghvaty Lajos*, az ügyvédi kamara elnöke, szintén 67-es politikus s ellenünk *Erődy Sándor* oldalán: *Petry Zsigmond*, a Justh-párt elnöke.

— És *Bernády György* merre van? — kérdezte tőlem egy alkalommal a jelenlegi kormány egyik kiváló államtitkára.

— A háttérben! — mondtam bizalmasan.

— Akkor az marad alól, aki ennek a kiváló diplomatának — *háttal fordított*.

Ma már az ügyek régen feledve vannak, a szereplők részint kibékeltek egymással, részint háttal fordítottak egymásnak. *Désyék* és *Bernádyék* között ma a politikai harc ép oly erős, mint volt *Erődy*-vel, a fegyverek azonban *tempábbak* és *rövidebbek*, mint voltak ak-

kor, amikor az *új nemzeti ellentállás* testvérrokot szembe helyezett egymással. S akik politikailag tulajdonképpen egymás mellett harcoltak, egyénileg egymásra fenték a — *bicskát*.

Ugy-e bár, nehéz azt megérteni, hogy *Bernády György* polgármester, aki az első kerületben kardcsapás nélkül szállította *Szekely Ferenc* igazságügyminiszternek a mandátumot, a második kerületet *Désy Zoltán* volt koalíciós államtitkár, a Kossuth-párt alnöke kezére játszotta. Ez köztudomású volt a kormány előtt is s hiába állítottak munkapárti ellenjelöltet, annak érdekében hasztalan tett éjjel-napot egygyé a főispán: az illető csufosan megbukott s valamennyi tisztviselő az ellenzékre adta szavazatát.

— Hisz ez nyílt hadüzenet! — kelt ki magából *Jeszenszky* államtitkár.

— A párthűség flagráns megsértése! — tüztek *Erődyék*.

De a bennfentesek felvilágosítása után senki sem gondolt sem bosszúra, sem megtorlásra, csupán a fejét csóválta a sok politikai vezér és a különös tehetségeknél kiálló, inkább kitüntetett, mint bántó nehezetteléssel mondta:

— Érthetetlen ember. Olvan elbizakodott, hogy tőlünk sem fél!

Nem is félt. A maga erejével, kitartásával és szeniális diplomata készségével, megállította nemcsak a főispán politikai előhaladását, de az általa nagy gondnal, tudással és vaskézzel előre vitt városfejlesztési programot is, *megállította a munkát, ipart, kereskedelmet* s mintha meghalt volna a városban az élet, bebizonyította, hogy ez a város egészen az övé s *összeroppan, mikor leveszi pulzusáról a kezét*.

A Lukács-kormány ezt be is látta, mert most, mikor az üresen maradt főispáni széket betölti, szétválasztotta a város és vármegye kormányzatát s *Bernády György* drt, akinek érdemeit már „*udvari tanács*”-i méltósággal jutalmazta, beültette az őt illető *főispáni székbe*.

Bizton tudom, nem lesz ui — *nemzeti ellentállás*.

Ilyen polgármesterrel természetesen évtizedes, százados hibákat lehet orvosolni, bajokat eltüntetni s arra a *szemétdombra*, amelyet nemrég még csufoltak Marosvásárhelynek, *Bernády György* dr. polgármester felépítette azt a pompás várost, amelyet ma bámulattal csodálunk a fővárostól 13 órai gyorsvonati távolságra s amelyet joggal illet a „*székely főváros*” titulus. Ami nálunk még csak idea: *virágos aszfaltváros* már a kicsi Marosvásárhely. Amelynek van *kulturpalota*, *gőz, gáz és villamvezeték*, *városi zene-déje*, *minden rendű állami közéniskolája*, olyan városi székékháza, amely országszerte pártját ritkítja s mindez anélkül épült, hogy a város százezreket áldozott volna érte, vagy hogy vagyonát roskadásig kellett volna agyon-tábláznia, mint Debreczen városának, ahol *spórolnak az ítatőpapírral*, de százezreket pocsekólnak *felekezeti iskolai célokra*, csak azért, hogy ez a maradi város megmaradhasson — „*Kálvinista Róma*”-nak.

Uraim, ébredjenek, a huszadik században vagyunk, amikor a marosvásárhelyi polgármester már Amerikába jár, hogy — *tanulmányozza a földgáz használatának kérdését*.

Igaz, hogy ez 10—20 ezer koronába kerül, de a város milliókat nyer a szerzett özsze-kötöttesek révén, mert valóságos *amerikai gyár város épül ott* a közel jövőben. Igaz, hogy a polgármester, illetve ma főispán a városban a legelső — *mérnök, műépítész*, kereskedő, iparos, vagy amit: *akartok!* Pedig csak *patikus* volt az istenadta. Bár nekünk adta volna!

A „*Quarneró*”-hoz hajtott aztán a vérem és a sorsom. Láttam ott is vergődni, harcolni az embert. Bukni nagyokat, emelkedni por-szemeket. Mondhatom, a *tehetség érvényesült mindenütt*. Csak itt Debreczenben nehéz az utja mindenkinek, aki már unja a sógorág-komasság és *Pató Pál*os életet. Itt még van *Hortobágy-kérdés*, „*gyütt-ment*”, aki nem

Debreczenben l... csodálkozik, ho... bíró városban, része termelő: sáracsarnok ninc... kednie kell egy... se végett, amik... napirenden van... táplálkozni, de... olyan óriási a... tisztességes viz... log- és kocsiu... és rozoga, —... höz, amelyeket... Mondom, ha... tolvajnak, vagy... — polgármeste...

A „*Debrec*... tendje nézi r... mör, vagy a... rajta. Nem fél... tizedeket!

Jubil

A „*Debre*... fennállását ür... nem hivalkod... tató gondolat... nem volt me... tiszta tollal d... És hogy őszir... állva és bírál... veszik, hogy... nak tíz évi fer... változott. Mi... elvégre a po... poknál változ... mék is alkalm... küli, hogy eg... nének.

Hányan... akiknek lelké... a függetlensé... csőséges elle... zeti ideáloké... jainkat ott la... Ám az ellenz... akasztotta a... erre a végze... hevessege ké... tette el a ne... vét. Veszeke... lyévé súlyos... és az obstru... fangját felha... tetlen helyze... céljait elérh... válasz, durv... mazni kellett... lott az a ké... parlament fe... a képviselő... gére, mely... cselekszik a... tikai élet z... azon emelke... szebb politik...

Ne veg... egyes gond... változott p... mindani; h... muros”.

Ennek... „*Debreczen*... durva fegy... pontja mell... kelt és min... Irásaiban a... ellenfeleit r... lekedete va... kor javára

Városi... A modern... és emezek... hatatlanul... Nagygyá, v... erőben gaz... polgárainak... ügyeket ig...

Debreczenben látta meg a napfényt s aki elcsodálkozik, hogy ebben a százezer lakossal bíró városban, ahol a lakosság háromnegyed része termelő: *élelmiszer-uzsora* van, de vásárcsarnok nincsen. Hogy az államnak verednie kell egy *vegyvizsgálató állomás* létesítése végett, amikor az élelmiszer hamisítása napirenden van. Hogy a kisemberek nemcsak táplálkozni, de lakást kapni sem képesek, olyan óriási a *házbéruzsora* is. — Hogy sem tisztességes *vizünk*, sem tiszta, rendes *gyalog- és kocsiutunk* nincsen. *kórházunk* szűk és rozoga, — hasonlatos a városi *börtönök-höz*, amelyeket hatóságilag kellene betiltani. Mondom, ha ezen csodálkozni mer. vagy *tolvajnak*, vagy, ami ennél is kellemetlenebb: — *polgármester-jelöltnek* hiszik!

A „*Debreczeni Független Ujság*“ tiz esztendeje nézi mindezt, anélkül, hogy a csömör, vagy a neurasthénia erőt vett volna rajta. Nem félttem, beéri az elkövetkező évtizedeket!

Gyulai Zsiga.

Jubiláris üdvözlét.

A „*Debreczeni Független Ujság*“ tizéves fennállását ünnepli. És ünnepli nem zajjal, nem hivalkodással, hanem azzal a megnyugtató gondolattal, hogy tiz évi munkássága nem volt meddő, mert használt ott, ahol tiszta tollal dolgoztak a közügyek diadalán. És hogy őszinték legyünk a tiz év határán állva és bírálva a multat, sokan rossz néven veszik, hogy a *Debreczeni Független Ujság*-nak tiz évi fennállása közben politikai iránya változott. Mi ezt nem rójjuk fel hibául, mert elvégre a politikai nézetek nemcsak a lapoknál változtak, hanem a legnagyobb elemek is alkalmazkodnak a helyzethez anélkül, hogy egyéni tisztességükből vesztenének.

Hányan és hányan vannak hazánkban, akiknek lelkét egyidőben teljesen áthatotta a függetlenség eszméje. Valamikor egy dicsőséges ellenzékelt láttunk küzdeni a nemzeti ideálokért. Elmében és szívében nagyjainkat ott láttuk az ellenzéki lobogó alatt. Am az ellenzék erejében elbizakodva megakasztotta a parlament működését és amint erre a végzetes utra tévedt vezéreinek tuhevéssége következtében, egymásután vesztette el a nemzet többségének rokonszenvét. Veszekedés és gyermekes játék színehélyvé süllyesztette le a népképviselő Házát és az obstrukció minden erőszakát és fufangját felhasználta arra nézve, hogy lehetetlen helyzetet teremtsen és személyi, önös céljait elérhesse. Az obstrukcióra megjött a válasz, durvább alakban, amint azt alkalmazni kellett volna. És ezek folytán beállott az a képtelen dolog, hogy a magyar parlament fegyveres erő mellett tanácskozik a képviselői immunitás nagyobb dicsőségére, melyet látva, igazán legbölcsebben cselekszik az, aki távol tartja magát a politikai élet zürzavarától és hazafiúi bánattal azon emelkedik, hogy lesz-e e hazának szebb politikai jövője?

Ne vegyük tehát se a sajtónak, se az egyes gondolható embernek rosznéven, ha változott politikai nézete, mert el lehet mindani; hogy peccatur intra et extra muros“.

Ennek dacára meg kell adni, hogy a „*Debreczeni Független Ujság*“ nem harcol durva fegyverekkel mostani politikai álláspontja mellett sem. Politikai iránya mérsékelt és minden ízében nemzeti és magyar. Írásaiban a meggyőződés erejével harcol, ellenfeleit nem sebzí és ami dicséretes cselekedete van a másik tábornak, azt mindenkör javára írja.

Városi politikája helyes irányban halad. A modern eszmék és alkotások védelmében és emezek taljának előkészítésében fáradhatatlanul dolgozik okosan írott cikkeivel. Nagygyá, vagyonossá, szellemi és anyagi erőben gazdaggá kívánja tenni Debreczent, polgárainak megerőltetése nélkül. A közügyeket igazságosan bírálja el. Nem gya-

nusit és nem támadja a hatóságokat, a vezető embereket és nem keres csomót a káknán, mint a vidéki lapok legtöbbje. Az igazságot írja és a népszerűség olcsó dicsőségére nem áhitozik.

Ami azonban legnagyobb érdeme! nem bánt méltatlanul senkit, nem hatol be a családi szentély titkai közzé, nem utazik a szenzációban és minden cikke, minden közleménye tisztes hangon, tisztes tollal van megírva. Nem avatkozik magánügyekbe, nem állít pelengérré senkit és nem támadja a személyt, csak ennek kifogásolható tetteit. Tisztességes hangon ír mindenről és mindenkiről és lapját gyermek és felnőtt egyaránt olvashatja, mert abban a családias, tisztességes hang az uralkodó.

Becsületes tolláért éppen azért szívesen köszöntjük a „*Debreczeni Független Ujság*“-ot tiz éves jubileuma alkalmából. Ugy a szerkesztőség, mint a kiadóhivatal becsületes munkát végzett a tiz év alatt. És mivel megvagyunk győződve, hogy ettől az egyenes iránytól nem tér el a jövőben sem, azt kívánjuk, hogy betűi találják meg ezentul is az utat olvasói szívébe . . .

Koncz Ákos.

Ünnepi számnak — hétköznapi gondolatok.

Lemondok az aktualitás ingeréről: korszerű eszméket fejtegetni, avult öskeresztyén fogalmakról írok; nem illeszkedem be a mai kor irányzatába: mely uralkodásra tör, szolgálatot hirdetek; a mindennel birni kívánó modern embert áldozatra hívom s a gyűlölködő világ fagyos lelkébe a szeretet tüzcsóvját szeretném dobni; nem tetszeni, építeni óhajtok.

A mai embereket két specieresre osztatom: zsarnokokra és szolgákra. Melyik a több, ki mondhatná meg? Ugy látszik, több a szolga, de az bizonyos, legkevésbé, aki szolgál, mert más a szolgaság és más a szolgálat. Hiszen a szolga eltitkolt, vagy kimondott törekvése is, uralomra törni. A szolgaság csak átmeneti állomás az uralkodáshoz. A szolgaság teremti az előítéleteket, a megkülönböztetéseket, a rang-cimkőrságot, a társadalmi széttagoltságot, az osztály-uralmat s érdekarcot. A szolgálat, ez az etimologailag oly rokon, de etikailag más fogalmi körbe tartozó szó teremti a testvéreket, az egyenlőket, a szabadokat. A szolgaság az ember büne, szennye, a szolgálat a keresztyén erénye, tisztasága. A szolgaság megaláz, a szolgálat felemel, amaz kainbélyeget hord, emez a Krisztus fényességére elváltotzat. Nem a fizikai szolgaságot akarom sújtó szóval illetni, hiszen a legterheesebb munka igájával megkötözött ember is lehet a Krisztusban szabad s a törvények tiszteletében jut kifejeződésre a polgári szabadság; hanem aki bérért, előnyért, érvényesülésért önrendelkezési jogát, hitét, meggyőződését, egyéniségét, elhatározási szabadságát megköttözi, bérbeveti, vagy eladja; aki a megismert igazat félelemből, vagy jutalomért elárulja, aki az igazságkeresztyén vérről verejtékező Krisztus mellett a világ kincsét, gyönyörűségét kínáló sátán bilincsei után nyul, aki a bün igáját viseli, az szolga testében, lelkében, földnek terhe, ég szégyene, az emberi méltóság torzképe.

Nem lehet ezt a kérdést megkerülni, nincsen itt kibuvó; könyörtelen tételként mered minden ember elé a két ut, vagy a Krisztus szolgálata, vagy a világ szolgasága.

A Krisztus szolgálata nem tan, nem elmélet, nem abstractió, hanem élet, tehát e földre vonatkozásában olyan sociologiai követelmény, melyet meg kell valósítani; amaz új ég és új föld, melyet várunk s melynek járt már a földön az égből egy megszemélyesítője. E szolgálat, hogy az erős a gyöngét védje, az ép a bénát támogassa, a szép a maga varázslatos mosolyából egy sugárt a rutra átvetítsen, hogy a tiszta a maga lilium lelke egy szirmát a bukkottra ráhullassa, hogy

a boldog a maga megtelt szíve melegéből a szerencsétlen dermedő lelkébe egy szikrát átlopjon, hogy a vidáman ünneplő család a maga karácsonyfájáról a sötét éjszakán, melyen csak a Krisztus szíve világol, egy ruhadarabot, egy puha kalácsot a didergő, az éhes utcagyermeknek odaadjon, hogy a fényes termék ünnepekt királynője az árva szeméről egy könnyet felcsókoljon, hogy a társadalom vizein büszkén elsikló hajó egy-egy szigetparton az élet hajótöröttjeit felszedje, hogy e siralom völgyét Istenországává változtassuk, hogy az Istent az emberszeretben szolgáljuk.

Nem pusztán kenyérkérdés ez, sőt talán nem is az, hanem emberiességi kérdés. Hol a szív telve érzeménnyel, ott a kéz magától megnyílik. Nem a vagyont kell a dustól elszedni, hanem szívet kell a dusnak adni s akkor a szegénynek is lesz; nem a földet kell felosztani az emberek között, hanem az eget, hogy jusson belőle mindenkinek egy darabka s akkor a lét nagy ellentétei önmaguktól kiegyenlítődnek; nem a bércek ölet kell aranyhalmazért megmélyíteni, hanem a szívet, hogy beleférjen az emberiség, a világ, az Isten! Hol ő lakik, ott testvérek lakoznak, egymás terhét hordozók, egymásnak szeretetből szolgálók. S akkor megfordul a régi legenda, nem a kenyerek változnak rózsákká, hanem a jóság, a lélek virága borul gyümölcsbe s ad kinek-kinek, amint a szükség kívánja vala. Ez az az isteni kommunizmus, hol a lelkek közössége egyenlősít az Istenfiúság nagy testvériségével. Ez a szolgálat, a diakónia, mely mellett a szolgaság mielőbb muzeumi tárgygyá avul.

Nehéz volna e szolgálat, vagy tán lehetetlen? Ha nehéz, annál értékesebb, ha lehetetlen, annál szükségesebb, mert sokan csak, ha lehetlent kívánnak tőlük, teszik meg a lehető. De nem nehéz, nem is lehetetlen, csak emberszerető szív, kötelességtudat s Isten iránti hálaérzet kell hozzá. Aki az emberiség egy tagjának érzi magát, az megérti a kötelességet, mely az Istentől vett javakat a szolgálatban hálálja meg. Neki nem kell semmi földi javad, azért küldi ajtódba a szegényt, állítja utadba a nyomort, tárja szemé elé a sebeket, veri füled az inség jaijával, lázítja igazságérzeted a méltatlansággal, hogy küldőteit ismerd fel azokban. Mert ő még annyit sem kíván, hogy keresd az alkalmat, csak annyit, hogy ne kerüld.

A szolgálat benső indítékainak, külső hatásának, égi méltánylatának mértfokmutatója az áldozat. Mikor jót cselekszik. Adsz-e csak, vagy áldozol? Aki ideje, munkája, javai feleslegét osztja ki szokásból, hiúságból, vagy kényszerből, anélkül, hogy szívében keresztül mennének át az elhatározás szent mozzanatai, az csak ad, de aki magától szakít el olyat, mire súlyt helyez, mi neki is kellő, mit talán megszükök s teszi ezt Istenre gondolva, rávonatkozással, szíve legbensőbb ösztönzéséből, az áldoz. A föld, hogy virágot, kalászt adjon, keblét hasítja meg, a fa, hogy melegítsen, lángsírba temetkezik, a kagyló benső fájdalma szüli a gyöngyöt s az ég a porba hullatja tiszta könnyét, hogy tenyészetet biztosítson.

Áldozat nélkül nincs szolgálat. Krisztus jött, hogy ő szolgáljon másoknak s magát áldozta fel. Az emberiség legjobbainak utja az apotheózisig az áldozat vércsöppjeivel van jelezve; a polgári, a lelki szabadság héroszai a gályákon, a bilincsből, a vérpádon szolgálják milliók könnyebb jövődjét; a világ lángelméi, mint a szétrobbanó meteor, lelkiük egy-egy darabját dobják be a tudatlanság, közöny csillagtalan éjjeibe s a jótékonyság névtelen hősei s hősnői szívük egy-egy letört részecskéjével magasztosítják az adományt áldozattá. Odafent nem a jótétel nagyságát, hatását nézi az Örök Szem, hanem azt a csöpp vért, mely az áldozatra buzdulás önmérsztő vajadásában tapad reá s szenteli meg a két fillért, a darab kenyert, a résztvevő sóhajt, a könyörtőlő kezét.

Benső gyöttrődés nélkül nincs bünbánat,

önmarcangoló fájdalmak éjjelén kél az ujjászületés hajnala, a pogány szív összetörése nélkül nincs áldozat, küzdés nélkül nincs diadal, kereszt nélkül nincs glória.

A szolgálat e felséges folyama az áldozat mellékfolyóival gazdagodva, a szeretet tengerébe ömlik s az ég harmatából, angyalok könnyeseiből, a Krisztus vereitékéből táplálkozik.

Ember minden útja, ha ég felé indul, ehhez a csodás tengerparthoz vezet. Ez az a genezárethi tenger, melyen Krisztust mindenkor meglegelhetjük. Vihar el nem veri, sötét el nem fed, halál el nem nyeli; mint márványszikla az ostromló habok közt, áll a változatlanul örök múltban. Homlokán egy álló csillag: a szeretet.

Akaratlanul és alkalmoszerűtlenebb lettem, mint gondoltam. Az eddigiekkel azon kérdésre igyekeztem megfelelni, mi adja meg a lélek azon csodálatos harmóniáját, mikor béke van benne, körülötte, felette, béke önmagával, a világgal, Istennel; mi az a nyugalom, mely a Krisztus homlokán honol? Micsoda kontraszt békéről beszélni ma, mikor népek, nemzetek virága, üde ifjusága vértől piroslik a kelet hótakart mezője, mikor az igazságot a kard írja, a történelmet az ágyú diktálja s mindnyájunk békés álmát az aggodalom ölyve tépi, szakgatja: hát a mi szép hazánkra, deli ifjainkra, házi tűzhelyünkre mely nap szakad a háboru irtózatossága?

Pogány Istenek lakják még a berket, a hegyet, nekik gyúl az oltár, nekik ég az áldozat. Nem, nem a mi világunk ez, nem terem itt béke, nincs itt harmónia. Szívem megnyugvást keres, lelkem amaz isteni összhang után vágy, jöjj Jézus, mutasd fel példádban: Szolgálat, áldozat, szeretet vezetnek az égbe!

Kiss Ferenc.

Bilincs az emlék!

*Ha van tán perc, amely eszedbe jutva
Arcodba hajtja lassankint a vért,
S álommezőn át multba visszafutva
Ugy érzed: rózsaszín emlék kísért,
Ne várd meg, amíg újból visszatérne,
Csákványt vágj a lelken kaput.
És üzz ki rajt a feledés vizére
Minden percet, amely eszedbe jut!*

*Vigyázz! Az emlék olyan, mint a békó,
Mint sulyos lánc szorítja át kezéd.
Nem ment meg tőle se pardon, se vétó,
Roppant terhét biztosan megérezed.
Mozdulni próbálsz? Meggátolja lépted!
Ha megfeszíted: izmaidba vág!
És nincs erő, amellyel összetépiéd:
Minden szemét magad kovácsolád.*

*Magad kovácsoltad. Egy alkonyatkor
Magad mondtad a pernek: oh, maradj!
Örökké tartson, úgy kívántad akkor.
S most önnön multad gyenbe rabja vagy.
Könnyelműen hitetted el magaddal.
Hogy van perc, mely örökre üdvöt ad
S most szörnyűséges uzsorakamattal
Törlesztheted könnyelmű mult hibád!*

*És szóltanul viselheted a jármód.
Nincs oly erő, mely láncod szétveti.
És nincs más mód, mint csendesesen bevárnod,
Míg az idő rozsdája ellepi.
— Ha van szerencséd, akkor tán megéred,
Ha nincs szerencséd: holtodig szorit.
Mult sóhajért örökre győtri véred.
Tán akkor is, ha már a hant borít.*

*Vigyázz! Ma gondtalan nevezsz, talán mig
Emléked árján ringatod magad.
Mosolyod holnap sóhajtásra válk.
Holnapután nyomán már könny fakad!
Ne várd hát, amíg újból visszatérne.
Sietve vágj a lelken kaput.
És üzz ki rajt a feledés vizére
Minden percet, amely eszedbe jut!*

SZÁVAY ZOLTÁN.

A mi Balkán-problemánk.

Irta: Dr. Balkányi Kálmán az O. M. K. E. titkára és a Magyar Bosnyák Gazdasági Központ ügyvezető igazgatója.

Budapest, december 21.

A Balkánon óriás fergeteg süvit végig. Új államok alakulnak. Európának egy réges-régi dinasztíája megtörve szorítottatik vissza. Természetes kérdés, mily hatással lesz ez átalakulás azokra az országokra, amelyek érdekelve vannak a Balkánon. Hiszen e bonyolalmaknak okait sem találjuk meg kizárólag a hadviselő felek versengésében és azokban az adminisztratív és közjogi természetű problémákban, amelyeket a kérdés élére állítanak. E kérdések mögött jelentékeny gazdasági érdekek húzódnak meg.

De hogy vagyunk ezekkel a gazdasági érdekekkel? A világot kevés bölesességgel és sok hipokrizissal kormányozzák. Hajdanában azzal boldondították az embereket, hogy amikor kis csoportok hatalmi aspirációjának kielégítéséről volt szó, akkor nagy nemzeti eszméket toltak előtérbe és szegyenkezve tagadták el, hogy vagyoni érdekek forognak kockán. A világ okosabb lett, a népek tudják már, hogy a háboruk okai nem politikai jellegűek, hanem sok esetben anyagi érdekekre vezethetők vissza. Ezzel a diplomáciának is számolnia kell. Kapunk tehát háborukat, amelyeknek valódi okát nem árulják el, hanem a tudatlanságot, az ügytelenséget, hiúsági szempontokat fontos gazdasági érdekek jelszavává leplezi el a diplomácia.

A multkor kezembe került a „Vers les temps meilleurs” és benne Anatole Francenak egy beszéde, amit élőszóval hallottam, mikor az algesirasi konferencia idején Párisban elmondta a nagy író. „Soyez sages; enfants ou le grand Algésiras vient et vous mangera.” (Viseljétek jól magatokat gyerekek, mert megesz benneteket a nagy Algesirasz!)

Anatole France tanításában benne van a publikum csodálatos naivsága külügyi dolgokban és benne van a diplomácia primitív póza, amellyel összerángolják homlokát és fantasztikus gyermekmeséket talál ki.

Üssük csak fel a Balkán háborúról szóló mesés könyvet, melyet a serdületlen ifjuság számára talált fel Berchtold bácsi.

Az első mese címe: *a státuszkvó*. „Legyetek veszteg gyerekek. (Szakasztott ugy, mint az Anatole France meséjében.) Akárhogyan ugráltok, nem kaptok uzsonnára egy köcsög tejjel többet.”

A második mese a nagy szandzsákról szól, amely egy csunya, hosszú zacskó volt, melyet elvettek, visszaadtak, de ugy adtak vissza, hogy egy hosszú madzagra kötötték és a végét megfogták, hogy még egyszer vissza lehessen rántani, jött azonban a rácz és elvágta a madzagot s most a szandzsák végleg odaveszett.

Mese ez is. De a legszebb mese a Szaloniki-i kikötő meséje. Szaloniki, melyre szükségünk van, mint szegény özvegy asszonynak az ő imádságos könyvére, amely nélkül boldogtalan, amely nélkül templomba sem tudna járni és tökéletesen elefejté, hogy nem is tud olvasni a szegény özvegy asszony. Hát nem ilyen a szaloniki-i kikötő? Mulhatatlan szükségünk van rá, elsvadunk, elsenyvedünk, ha meg nem kapjuk s kiderül, hogy nem tudunk — olvasni az imádságos könyvből. Tehetetlenek vagyunk és erőtlenség szorongatunk egy fantomot, mint a gyerek a szappanbuborékat.

Statuszkvó, szandzsák, az ut Szalonikibe: ezek a jelszavak süvitettek végig a mi külügyi hivatalunk csarnokaiból.

E jelszavaknak azonban mostoha sorsuk lett. Nem lengő-lobogó zászlók voltak, melyeket egy ragyogó elokvenciájú diplomata kint, csak hogy népeinek gyönyörűségére lengesse őket a szél.

E jelszavak tisztára a homokszákoknak szerepét játszották, homokszákok, amiket sorban dobál ki bizonytalan léghajóiból a tetyó kormányos, hogy egy kicsit feliebb vigye járművét a szél. Először a státuszkvót kellett kidobni. Mindig nagy garral hirdettük, hogy

azért a szandzsákhoz ragaszkodunk. Oda bemenni nem szabad. A léghajó ám egyre lejjebb ment, kénytelenek voltunk ezt a homokszákokat is kidobni. Mi maradt meg: az ut Szalonikibe, az legyen megmentve. Ahoz nagy érdekünk fűződik. Mit részletezzem, elveszett az is.

Ismerik a dalt?

Ez az utca bánat-utca.

Bánat-kövel van kirakva.

Ezt énekelheti Lipót bácsi, a népszerű gyermekmese szerző és balkezes külügyminister, mert ennyi bánat még diplomatát nem ért. A bánatköveket itt státusquonak, szandzsáknak és Szalonikinek hívják.

Ne ülünk fel a jelszavaknak és a magas diplomácia böles találmányait küldjük vissza — Anatole France tanítása szerint — a gyermekmese naiv korába. Ne higyük el, hogy minden arany, ami fénylik, illetve auit gazdasági alapon aranypénz gyanánt akarnak ránk szólni.

Szárason, ridegen, az üzletember ceruzájával számítsuk ki: mit ér és mit jelent a Balkán nekünk.

Az európai államoknak igen jelentékeny érdekeik vannak a Balkánon. Az egyes Balkánországeknek is igen szövevényes módon összekuszált érdekeik vannak egymás közötti.

A monarchiának magának és benne nekünk is szükségünk van a Balkán piacra. Szükségünk van nagyobb mértékben, mint ahogy azt a törvényhozásban uralkodó rétegek egyelőre elismerik. Azonban a mi Balkán érdekeinket nem az Aegei tengeren és az Adrián uszkáló kereskedelmi flotta megrakott hajói hordozzák. A mi Balkán érdekeinket nem Görögország kikötőiben horgonyzó hajók zászlói jelzik.

A mi Balkán érdekeink nagyrészt itthon vannak.

A mi érdekünk Budapesten van, amelyet szeretnénk a Balkán népek Párisává fejleszteni, ahová eljőjenek mulatni, tanulni az ifjak, üzletet kötni a kereskedők.

A mi Balkán érdekünk Magyarországon van, amelynek gazdasági kiaknázásához egyre nagyobb mértékben van szükség a Balkán népek mezőgazdasági produktumaira.

A mi Balkán-problemánk (megmondjuk nyíltan) nem Szalonikiben és nem Alesszóban lebeg, hanem azokban az uradalmi irodákban és vadászkastélyokban, ahol két vaddisznó leterítése közt meghányják-vetik, hogy de bizony egy élő marhat sem bocsátunk be a szerb határon, mert még vagy 30 esztendeig eléldéglünk a keleti marhavész és más állati nyavalyák ürügyével.

A mi Balkán problemánk csak annyiban Balkán problema, amennyiben Balkán-szerű egy sereg intézményünk és egy csomó berendezkedés minálunk. De egyébként a nyitja nem a bolgár és nem a török fennhatóság kérdésén fordul meg, hanem az agrárizmus túltengésén és a merkantil világ éhetlenségén.

Pompejus, Caesar és Crassus.

(Olyan memoár-féle.)

Tudvalevőleg az első triumviratusnak, három férfi szövetségének tagjai voltak azok a fentirt urak, kik a Kr. e. 60—50-ik évig egymással szövetezve, nagy dolgokat vittek végbe a római világbirodalomban. Pompejus, mint a hadsereg vezére, volt a hatalom megszemélyesítője, a lángeszű Caesar az ész és a gazdag Crassus a pénz képviselte.

Midőn most a Debreczeni Független Újságtól azt a megtisztelő felszólítást nyertem, hogy, mint dilettáns munkatárs, 10 éves jubileuma alkalmából írjak valamit számára, eszembe jut fenti nevekkal kapcsolatban életemnek egy kedves epizódja, melyből aztán némi alkalmoszerű következtetéseket vonhatok.

Mikor tájban Mezöturra kerültem, Török Ignác volt ott a könyvkereskedő és nyomdatulajdonos. Tanító ember volt előbb, aztán okosabbnak látta hátat fordítani a muzsafiaknak, azaz hogy csak szerepet cserélni: a könyveknek betanítása helyett a

könyveknek nyebb is, jövő. Oh, a vidéki donosokat so megbecsülni, ralis jelentős népies iratok egy kis lapos vállalkozó sz is. —

Kiadásá Vidéke” cím dűli lapja M igazgató-tan hajlamu, elé tisztében jól rökkel rég irodalom új ták, mint ír

Ez a ke sá, mikor e Mint legfiat az iskolaszó Imre barátó hatalommá szerre csak Ignáctól po vást — bizo tyukkal, ka szerető emb ott termész kesztő, kin kimondottul sar és Cra nyíltan nem dítványozó nak akarja Pompejusza a szövetség gatag segít inkább, me csorák adá tetett. Késő Gergely Ar egy ideig, „Világossá iratot.

Kedve sors ugyan szu virágz mes mara elkedvetle Farkas Im lett Turke mamról, b náremlern vetelünk r hirtelenség sorsa trium

Eszen belém bot valami kö gies irány célt szol s melynek talmasság ki a tetsz ezek szer ezen kiví Ugy, hog a triumv szont a k írőktől fü vésbbé s

És in ből, mely legalább aminő ez dilettáns közönség kiadó. Pe ha vessz „Lelkész Sic fata

Had czeni Fü persze é érinteni. féle szó igazi ér talomna

könyveknek elárúsítását választotta. Könyvebb is, jövedelmezőbb is volt a mesterség. Oh, a vidéki könyvkiadókat s nyomdatulajdonosokat sokan nem tudják kellőképpen megbecsülni, pedig igazán néha nagy kulturális jelentőségük van: buzditanak apróbb népies iratok kiadására, áldoznak, rendszeresen egy kis lapocskát és kinyomatnak stb. Ilyen vállalkozó szellemű ember volt Török Ignác is.

Kiadásában jelent meg a „Mezőtur és Vidéke” című társadalmi, heti lap, ma egyedüli lapja Mezőturnak, Farkas Imre, akkori igazgató-tanító szerkesztésében. Poétikus hajlamu, elég jó nevű íróember, ki újságírói tisztében jól megállta helyét. Különben Törökkel rég ismerték egymást, a mezőturi irodalom újdonságait rendszeresen ők produkálták, mint író és kiadó.

Ez a kettős szövetség fejlődött hármassá, mikor engem Mezőturra papnak hívtak. Mint legfiatalabb lelkésznek, átadták nekem az iskolaszéki elnökséget, ami által Farkas Imre barátom szemében kétségtelenül nagy hatalommá lettem. Elég az hozzá, hogy egyszerre csak a már jó ismerőssé lett Török Ignáctól pompás vacsorára kapok meghívást — bizony nem minden kiadó szokott így tyukkal, kalácsal forgolódni az irogatni szerető emberek körül — és ki van még más ott természetesen, mint Farkas Imre a szerkesztő, kinek indítványára még aznap este kimondottuk a triumviratust, Pompejus, Caesar és Crassus szövetségét. Tudtam, bár nyíltan nem mondatott ki, hogy a ravasz indítványozó a caesári név dicsőségét magának akarja s én emez „Irodalmi Körnek” Pompejuszál szánattam, de hát belementem a szövetségbe s a „Mezőtur és Vidéke” hallgatótag segédszerkesztőjévé lettem. Annyival inkább, mert az időnként tartandó közös vacsorák adása Crassusnak köteleességévé tétetett. Később csatlakozott hozzánk szegény Gergely Antal is, vele együtt szerkesztettem egy ideig, ugyancsak Török kiadásában, a „Világosság” c. népies, vallásos, havi folyóiratot.

Kedves, szép idők voltak azok. A kaján sors ugyan megzavarta a triumviratus hoszsu virágzását, de emlékezete mindig kellemes marad. Jött egy csomó kiábrándulás s elkedvetlenedés, vágyakoztunk el Turról. Farkas Imre állami polgári iskolai igazgató lett Turkevében, én lemondtam nagy hatalmamról, bejöttem Debreczenbe egyszerű tanárembernek s Török Ignác kevéssel eljövételünk után, Gergely Antal megdöbbentő hirtelenséggel nem régiben meghalt. Ez lett sorsa triumviratusunknak.

Eszemben sem volt, hogy valaki valaha belém botoljék és hogy a zurnalistikához valami közöm legyen. Már t. i. ahoz a régies irányu irodalmi munkássághoz, mely célt szolgálta volna a mi szövetségünk s melynek természetesen egyedüli nagy hatalmassága a közönség, a nép, az mondván ki a tetsziket és nem tetsziket s amelynek ezek szerint csak két szövetségesre van még ezen kívül szüksége: az írókra és kiadóra. Ugy, hogy a képnél maradván, ezek képezik a triumviratust. Önként érthető, hogy viszont a közönség izlése egy jó részben az íróktól függ s így ebéli felelősségüket legkevésbé sem akarom alábszállítani.

És ime mégis abból a hármass szövetségből, melyet közönség, írók és kiadó alkotnak, legalább is ilyen nagyobb alkalommal, mint aminő ez a mostani jubileum, mint e lap dilettáns munkatársa, nem maradhatok ki. A közönség elé kell állani, mert így akarja a kiadó. Pedig az ő akarata nem kis sor, pláne, ha vesszük, hogy az általam szerkesztett „Lelkészegyesület” lap is nála jelenik meg. Sic fata tulere.

Hadd írjak hát még valamit a „Debreczeni Független Ujságról”. Politikai lap, de persze én nem politikai pártállását akarom érinteni. Az a Pompejus-Caesar és Crassus-féle szövetség érdekel, mely e téren már igazi értelmében fogandó fel s mely a hatalomnak, a publicisztai irodalomnak s a

költségeket viselő kiadóknak szövetségét jelenti. Nyíltan mondom, bizonyos fokig helyesnek tartom azt. A jó közigazgatást a lapirodalom pártolni tartozik, mert akkor lehet rend, s közügyek intézésében békesség. De viszont ellenőrzésére van hivatva annak s jaj volna, ha valaha erről a köteleességéről megfeledkeznek. A szövetség tehát csak a jó és helyes megtalálására kell, hogy irányuljon, amely nem mindig egy a hatalom akarataival s így mást akarni, mint a hatalom, nem jelent lázadást.

A „Debreczeni Független Ujság” épen azt tartotta fenn magának, hogy egyes körkérdésekben pártoktól függetlenül állást foglalhasson. Legalább hűségsegéssel egyik részről sem vádolható. S hogy hogyan teljesíti köteleességét, a felett egyéb vonatkozásaiban nem ítélkezem, de hogy református egyházi és iskolai érdekek szolgálatára kész, azt tudom. Mondható: e téren egyik szövetséges. Ime indokom, amiért a kiadó felszólításának, bárha előzetesen másként végeztem el magamban, engedelmessétem, melyből kifolyólag a „Debreczeni Független Ujságot” 10 éves jubileuma alkalmából szívesen üdvözlöm.

Debreczen, 1912. december 1.

Dr. Lencz Géza.

Debreceni tőzsde.

A mai keservesen válságos napokban mindenestre csodálkozni fognak sokan, hogy valaki most kívánja ily nehéz alapozású közigazgatási intézmény létesítését. — Azonban egyrészt ez a kívánság nem új minálunk, másrészt megvalósításához annyi munka kell még, hogy annak végeztéig remélhetőleg már csak rossz emlék lesz a mai szomorú helyzet.

Tőzsdét létesíteni, régóta erős vágy volt több vidéki városban. De a legutóbbi időikig teljesen kivánság maradt, hajótörést szenvedett azon igen befolyásos törekvésen, amely viszont a budapesti tőzsde kizárólagosságát kívánta és tudta is megvédeni. Ez ellenállást azonban újabb törvényes szabály törte meg. Nyomban rá meg is valósult két vidéki tőzsde. Az egyik a Temesvári Lloyd Társulat kebelében, ahol tulajdonképpen már régi magvetés eredménye volt, régi kísérletezés formaszerű sikere. A másik az aradi tőzsde, mely gyors és határozott akció eredményéül létesült. Hasonló törekvések mutatkoznak azonban még több nagy vidéki városban (Szeged, Miskolc stb.)

Hogy a tőzsdének mily rendkívüli jelentősége van és mily hatásai lehetnek, azt azok számára, kikhez e sorok tulajdonképpen szólnak, felesleges fejtegetni. Hiszen a modern kereskedelem legmagasabbfokú jelenségei fűződnek hozzájuk. Ha visszatekintve az időben, a legprimitív vándor csekereskedéstől maig a kereskedelem fejlődésének fő etape-jait és fejlődés irányát kutatjuk, látható, hogy a kereskedelem fejlődéstörékvése mindenkor a bizonytalan próbálgatásokból a szükségleteknek biztosabb felismerése, a forgalom egységes formálódása és rendszeres lebonyolítása felé törekedett. Ennek a törekvésnek eredményei és primitív formái voltak már a vásárok is és hosszu fejlődésen keresztül ennek a törekvésnek magasfejltségű, intézményes megnyilatkozása: a tőzsde. Csak a tőzsdének sikerült a kereskedelem tárgyainak egységes típusokba foglalása, a forgalomnak lehetőleg egységes formálása, a köznyilvánosság ellenőrzése melletti kereslet és kínálat rendszeres áralakulása, az áralakulás közhitelességű jegyzése, a tőzsdei ügyletekből eredő vitáknak gyors és megnyugtató elintézési: oly hatások, amelyek az üzletvilágra kiszámíthatatlan előnyökkel járnak.

Érthető tehát, hogy a debreceni üzletvilágnak is régi óhajta, hogy tőzsde létesüljön városunkban.

Debreczen egy országrésznek földrajzi-

lag és gazdaságilag predestinált gócpontja; de ha nem gondoskodunk arról, hogy e kedvező helyzetet minél többféleképpen, intézményesen biztosítsuk, akkor egyrészt Budapest nagy elszívó ereje, másrészt fejlődő kisebb vidéki gócpontok vonják el nexusainkat. Hogy egy debreceni tőzsdének ily célból is mily jelentősége lenne, érthető.

Történtek is már kísérletek a debreceni tőzsde létesítésére. Sőt már egyizben, évekel előbb, a Kereskedelmi Csarnok buzgó vezetősége, hogy úgy mondjuk, valószínűsítő főpróbát is tartott, miképpen tudna egy debreceni tőzsde életképesen létesülni. A főpróba eredménye kedvezőtlen volt; annak azonban nézetünk szerint az volt a valódi oka, hogy az érdekeltség nagyon jól tudta, hogy akkori szabályaink szerint teljesen kizárt volt a tőzsde elismert jellegének megszerzése, azért, ha egy hétig érdeklődtek is a próbák iránt, aztán belátták a kísérletnek azon időben reménytelenségét, oly erős volt illetékes körökben az ellenállás a vidéki tőzsdék létesítése tekintetében.

Évekkel később a kereskedelmi és iparkamara, úgy gondolkodott, hogy ha a tőzsdét intézményes egészében nem lehet megszerezni, legalább a tőzsdebiróság különösen áldásos működését fogja a debreceni üzletvilágnak megszerezni. Külföldön több országban számos kamaránál működnek kereskedelmi választott bíróságok, amelyeknek szervezetük, működésük a tőzsdebiróságokéval rokon. A debreceni kamara e külföldi példákra okulva, mozgalmat indított, hogy minden kamaránál létesüljön ily választott bíróság, mely elé a kereskedők és iparosok terjeszthessék vitás ügyeiket. Szervezeti, működési szabályzatok és munkaprogramm is teljesen kidolgozva voltak már, törvényes alapozás kieszközölése volt soron. Akkor lett aktuálissá a polgári perrendtartás reformja, amely az üzletvilágnak perei gyorsabb és az ügyek természetéhez simulóbb ellátását ígerte. Ez a reform aztán megakasztotta a kamarai választott bíróságok létesülését.

Azóta megszületett sok nehézség közt a polgári perrend reformja. Tagadhatatlan, hogy gyorsaságban hoz is némi sikert, de nem a várt mértékben. Egyéb irányban pedig számos csalódás okozója volt.

Bizonyára köztudomású és kétségtelen, hogy a magyar bíróság színvonal és buzgalom tekintetében semmi panaszra okot nem ad; azonban munkával rémületesen tulterhelt bíróságunk minden kiválósága és buzgalma számtalanszor hajótörést szenved, a mikor tőlük oly feladatokat kíván hivatásuk, amely egy képzettségüktől, munkakörüktől teljesen idegen világ, az üzleti élet ezer szövevényü kérdéstengerébe vezeti őket, ahol gyakoriak az oly kérdések, melyek kibontása a hivatásos, sokat tapasztalt üzletember szaktudását is erős próbára teszik.

Németországban évek óta, nálunk is az utóbbi években, e baj elhárításáért a bírák oly továbbképzésre törekednek, amely speciális jogi képzettségüket a gazdasági élet gyakorlati vonatkozásai megismerésével egészíti ki. Mindenesetre okos törekvés. De, hogy ezuton a kérdés teljesen megoldható volna, kizártnak tekinthető. Mert a dolog természete szerint az ily továbbképzés az amugy is nagymérvű elfoglaltság mellett rövid ideig tartó és csak a vizek felett átsuhanó lehet.

Elméleti előadásokkal nem lehet az üzleti élet gyakorlati labirintusát megismertetni. Az a kísérlet pedig, mely a gyárakban és üzletekben vezet végig a tanulni vágyókat, látszólagos sikerü. Bármily magas intelligenciájú is valaki, de egy gyár zugó gépei, sürgő munkásserege, szorgos irodai munkája, vagy egy kereskedő cég üzleti, raktári, levelező osztályai végigszemlése után csak egy hang és szinkhaosz marad emlékezetében, de lehetetlen, hogy az ipar és kereskedelem technikája, a termelés és forgalom

rületet egy nagybérlónek akarja kiadni oly kötelezettséggel, hogy az ott legalább 400 kishéberletet létesítsen egyenként 20 kat. holdnyi területtel, továbbá 3—4 középbéberletet létesítsen 1500—2000 kat. holdnyi területtel, a fennmaradó területet pedig a nagybéberlet rendszere szerint kezelje. A kishéberletek létesítésénél szociális szempontok vezetnek, hogy törpebirtokosoknak és földnélküli napszámósoknak módot adjon önálló gazdaság alapítására. Emellett a nagy- és középbéberletek számára akarja a kézi munkaerőt biztosítani. A nagybéberlet viszont azért kívánja bevonni, hogy ez a mezőgazdasági üzemen kívül gyári vállalatokat is létesítsen. Szükségesnek tartja az építkezések keresztülvitelére, az adminisztráció megkönnyítésére és a haszonbérlet biztosítására, hogy az egész területet egy személynek, vagy egy társaságnak adja bérbe, amelyik az összes beruházásokat eszközölje és az albérlőket ipari növények termelésére bírja. Szerinte a nagybéberlettől várható csak elég anyagi erő és intelligencia, hogy példát nyújthasson a közép- és kishéberletekben gazdálkodóknak és hogy ipari vállalatok által a termelést változtatossá tegye.

Egy másik figyelemreméltó javaslat ebből a második hasznosítási érából a Vinnay Gézáé. Ennek kiindulási pontja, hogy szoros kapcsolathoz kell hozni az állattenyésztést a mezőgazdasággal. Evégből legelőjárásokra akarja felosztani a Hortobágyot, most már minden ilyen járáson az ide beosztott jószágmenységnek megfelelő méretű ólakat, aklokot kell építeni, a szükséges alomszalma előállítására végett összesen 12.000 kat. hold nagyságú területet szántóvá kell átalakítani, oly módon elosztva, hogy minden legelőjárás közelébe jusson egy gazdaság. Ezeket a gazdaságokat a város vagy házilag kezelje, vagy adja bérbe oly módon, hogy fősulvt a bérlőnek a szalma előállítására kell fektetni s a szalmát és szénát az aklokhoz szállítani és innen a trágyát elszállítani a bérlő kötelesege.

A városi tanács közvetítő indítványát és az összes hasznosítási javaslatokat leveszi a napirendről az 1906-iki novemberi közgyűlés, amikor már a hasznosítást ellenzők kerülnek túlsúlyba. Csak a költségvetés tárgyalása alkalmával kerül ezután még évről-évre napirendre a Hortobágy hasznosításának dolga.

Ez volt a helyzet az 1911-ik év nyaráig. A sok eredménytelen kísérletet nem lehet azal magyarázni, hogy a tervek voltak rosszak. Azok a kifogások, amelyeket gazdaságtanilag szempontból joggal lehetett felhozni az egyes hasznosítási tervek ellen, főképen részletkérdéseket érintettek. Annak a kérdésnek az eldöntése, hogy milyen bérletkategorriák legyenek túlsúlyban, hogy az épületeket ki építtesse, maradhatott volna későbbre, ha sikerül a hasznosító pártnak először egy általános, egyöntetű határozatban megállapodni, amely kimondja, hogy a város szakít a jelenlegi legeltetési rendszerrel és a Hortobágyot, vagy annak egy részét bérbeadás útján akarja hasznosítani. Valóságilag azonban ekkor még nem a mezőgazdasági szempontok voltak az irányadók sem a hasznosítani kívánóknál, sem a hasznosítás ellenzőinél. Az iparos, kereskedő, hivatalnok és a munkásosztály, még tegyük hozzá, hogy a modernebb gazdák a Hortobágy hasznosításától várták, hogy a várost hosszabb időre meg fogja szabadítani a pénzügyi nehézségektől.

Velük szemben állottak a gazdálkodó ház- és tanyabirtokosok, akik a Hortobágyon legeltetnek. Ez a számra nézve elenvésző kisebbség (évente 8—900-an legeltetnek, de ezek közt is 120-é az ott legelő összes jószágállomány nagyobbik fele, míg az adófizetők száma mintegy 20,000) nagy befolyásánál fogva meg tudta akadályozni a Hortobágy pusztának az összességre nézve jövedelmezőbb kihasználását. Osztályharc volt azok közt, akiknek a Hortobágy hasznosítása és azok közt, akiknek érdeke a jelenlegi legeltetési rendszer fenntartása. Az érvek, amelyeket a legeltető gazdák a hasznosítás ellen felhoztak, egyáltalában nem állhatók meg a szigorú kritikát, de minden argumentumuknál

erősebb volt az ő osztályérdekük. — Minden osztálynak érthető törekvése az, hogy egy létező állapotot, amely ránézve előnyösebb, tovább is fenn akar tartani és még akkor is ellenzi a változtatást, ha abból rajta kívül még a lakosság túlnyomó részének haszna volna: a biztos jövedelmet, amely egészen az övé, nem akarja feláldozni a bizonytalanságért, még ha az tizszer, vagy huszszor akkora volna is, de nemcsak őt, hanem az egész lakosságot illeti. Ez áll arra a 120 nagygazdára, akinek tulajdona a legeltetésről szóló törzskönyv adatai szerint a Hortobágyon legelő jószágállományának nagyobbik fele.

1911-ben új mozgalom indult meg. Az impulzust a földművelésügyi kormány adta. A földművelésügyi kormány kezdett tárgyalásokat a városi tanáccsal, hogy hajlandó volna a Hortobágyon kísérleti öntözőtelepet berendezni, ha a város áldozatokat hozna. A miniszterium egy szerződéstervezetet dolgozott ki, amelynek leglényegesebb pontjai, hogy a város átengedje a földművelésügyi kormánynak 3000 hold területet a Hortobágyból kísérleti öntözőtelep létesítésére, a szivattyútelep, a csatorna és a telep belső berendezésének költségeihez 500.000 koronával járul hozzá, míg az ezt felülmúló költségeket az állam viseli, az állam díjtalanul bocsátja szakközegeit rendelkezésre a telep berendezésénél és fenntartásánál, a területet az állam fogja kezelni, ellenben a telep minden jövedelme a fenntartási költségek bevonásával (amibe a műszaki közegek fizetése nem számítható) a várost illeti. Tíz év múlva a városnak jogában áll az öntözésre berendezett területet minden befektetéssel együtt minden megtérítés nélkül az államtól visszavenni saját kezelésébe, köteles lesz azonban ez esetben a területet a szerződésben kikötött egész 50 év tartamára tovább is mint öntözőtelepet fenntartani.

Mielőtt a város a földművelésügyi miniszter ajánlata felett véglegesen határozhatott volna, Kubik Gyula budapesti mérnök fordult egy ajánlattal Debrecen városhoz. — Ajánlata nem egy részletes hasznosítási terv, inkább egy finanszírozási mód. Ha Debrecen szab. királyi város a mintegy 42.000 holdat tevő Hortobágyi pusztát használatát legeltetési és gazdasági értékesítés végett neki, illetve az általa alakítandó részvénytársaságnak 50 évre átengedi, akkor kötelezi magát, hogy olyan öntöző csatornákkal s oly mérvű vízszállítási művekkel látja el a Hortobágy pusztát, hogy azokból a pusztának alacsonyabb fekvésű, körülbelül 25—30 ezer kat. holdnyi területű hat hónapon át 4—5 köbméter másodpercenkénti vizsugár szállítása által öntöztesse és ezenkívül ezen földekre megfelelő beosztás az árvizből időről-időre 15 köbméter másodpercenkénti vizsugár szállítassék.

A Hortobágyon ezen legeltetés alá kerülő része öntözésre berendezve az ő számítása szerint 6 hónapon keresztül 30.000 számommarhának eltartására volna elegendő. A legelőbért a szerződésben kikötött minimális és maximális határok közt évről-évre a városi közgyűlés állapítaná meg, a minimális bér öt illethet, az azonfelüli eső részből 30% őt, 70% a várost fogja illetni. A legeltetéstől elvonandó 12.000 kat. holdnyi területen gazdasági épületeket és egyéb felszereléseket vállalkozó létesítené sajátjából. Ugy az öntöző-berendezéseket, mint a gazdasági épületeket az 50 év elmúltával teljesen díjtalanul jókarban adja át a városnak. A legelőbérnek fentebb érintett hánvadán kívül 260.000 korona fix évi bért ajánl fel a városnak.

Ez az ajánlat azon a feltevésen alapult, hogy a tervezett öntözési művet 5 millió koronából lehet létesíteni és hogy a legelő 180 napon keresztül legalább 30.000 számommarhának az eltartására lesz elegendő. Az ajánlat nagyon tetszett a jószágirtó gazdáknak két okból. Ha sikerül az öntözést ezen az alapon megcsinálni, akkor úgy látszott, hogy az olcsó legeltetés belátható időre biztosítva van. Ha pedig időközben kiderülne, hogy az egész számítás helytelen, a hasznosítás

ezen az alapon nem csinálható meg, akkor is a tervek elkészítésével, azok felülvizsgálásával eltelik egy néhány esztendő, így a hasznosítás dolga évekkal eltörlődik, ami szerintük előny a gazdaközönségre nézve.

A földművelésügyi miniszter azonban erélyesen fogta meg a dolgot. Mihelyt a városi közgyűlés szakvélemény kikérése végett felterjesztette a Kubik ajánlatát, szaktanácskozományt hívott egybe. Ez a szaktanácskozomány megállapította, hogy a Kubik ajánlata a részletes tervkidolgozás alapjául nem szolgálhat. Kubik ajánlatát visszavonta. A hasznosítási bizottság visszatért a 3000 holdas állami kísérleti öntözésre és a terület egy részének mezőgazdasági művelés végett való kiszakítására.

Ujabb elkeseredett küzdelem indul meg hasznosítók és jószágirtó gazdák közt. A jószágirtó gazdák népgyűlést tartanak, felsorakoztatják régi érveiket: ősi jogukat, az állattenyésztés érdekeit, perrel fenyegetőznek. A hasznosítók viszont az iparos és a munkásosztályt igyekeznek maguknak megnyerni. Az 1912. március 28-iki városi közgyűlés végre a kérdés egész komplexumát felölölő határozatot hoz. Kimondja, hogy a 42.000 holdas pusztát mai kezelése sem a házipénztár igényeit, sem a nagybirtokhoz fűzött szociális követelményeket ki nem elégíti; ezért elfogadja 1. a földművelésügyi kormánynak az állami kísérleti öntözőtelep létesítésére vonatkozó szerződéstervezetét; 2. kimondja, hogy a Hortobágy pusztából mintegy 12.000 holdat mezőgazdasági művelés végett kihasít s lehetőleg még a folyó év őszén bérbe kíván adni; 3. kikéri a földművelésügyi kormány szakközegeinek a véleményét, hogy a 12.000 holdnyi terület a Hortobágy mely részén szakítottassék ki és hogy a kihasítandó rész miként osztassék fel bérgazdaságokra; 4. ugyanazon szakértők véleményét kívánja beszerezni arra nézve is, hogy a 12.000 hold kihasítása után a legeltetésre fennmaradó rész milyen módon tehető állattenyésztési célokra alkalmassabbá.

A jószágirtó gazdák még most sem adják fel a küzdelmet. Két szervezetük, a Gazdakör és a Gazdasági Egyesület tiltakozó gyűléseket hív egybe, deputációt küld a miniszteriumokba és a határozat jóváhagyását igyekeznek megakadályozni. Még a nyár elején is biztosra veszik, hogy a földművelésügyi miniszterium, mely mindig nagy jóindulatot mutatott közlegelők létesítésének előmozdításánál, nem fogja engedni meglévő közlegelő területének megcsorbítását. Arra egyáltalában nem gondoltak, hogy a földművelésügyi kormány nem lesz hajlandó a legeltetés mai rendszerének változatlan fenntartását az állattenyésztés érdekének tekinteni és azt sem tartja az állattenyésztés érdekében elengedhetetlenül szükségesnek, hogy nagy birtoktestek, amelyek gabonafélék és kereskedelmi növények előállítására, sőt helyenként kerti művelésre és gyümölcs-termelésre is alkalmas talajjal bírnak, a belterjesebb és jövedelmezőbb kihasználástól elvonassanak.

A közgyűlési határozatnak azt a részét, hogy a mezőgazdasági művelésre kihasítandó rész még lehetőleg az 1912-ik év őszén bérbeadható legyen, mindenki kétkedéssel fogadta. A fellebbezéseknek és egy ugyszólván évtizedek óta folyó vitakérdésnek az eldöntése sokkal nagyobb körülményeket igényelt, minthogy az oly időben történhessék, hogy még a kihasítás és a bérbeadás munkálatai is a folyó év őszéig végrehajthatók lettek volna. A földművelésügyi miniszter folyó évi július hó 30-án kelt leirata azonban a hasznosító pártnak teljes igazolása volt, egyszersmind egy lesújtó kritika a pusztának jelenlegi használata felett. Kimondja a dr. Bartóky József államtitkár vezetése alatt eljáró szakbizottság előterjesztése alapján, hogy a 12.000 holdnak a kihasítását és bérbeadását nemcsak keresztülvihetőnek, hanem mielőbb foganatosítandónak is tartja.

A bérbeadásból eredő nagy jövedelem-többletet pedig az állattartó gazdák érdekeinek minden sérelme nélkül érhető el, ha a most érvényben levő legelő-rendtartás, a mi sem a törvény rendelkezéseinek, sem a mai gazdasági követelményeknek meg nem felel, hatályon kívül helyeztetik és a fennmaradó legelő használatát újból szabályoztatik.

Másfél hónappal a földművelésügyi miniszter szakvéleményének kelte után megérkezett a belügyminiszter leirata is, mely a közgyűlésnek a 12.000 hold kihasítására vonatkozó határozatát jóváhagyja.

Miután a kísérleti öntözőtelep létesítésére vonatkozó határozat is miniszteri jóváhagyást nyert, a földművelésügyi miniszter utasította a debreceni királyi kulturmérnöki hivatalt, hogy az öntözés engedélyezési és kivételi tervezetét és költségvetését készítse el, s bocsássa a város közönségének rendelkezésére, a várost pedig felhívta, hogy a tervezet alapján tegyen annak idején előterjesztést a 3000 hold kiszakítása és az öntözésre vonatkozó végleges szerződés megkötése tárgyában.

Tehát ma három irányban indult meg a munka az elhanyagolt puszták meghódítására. A földművelésügyi miniszter újabb szakbizottság Lovass min. tanácsos vezetésével alatt beható helyszíni tanulmányokat végzett és így nemsokára megismerjük a 12.000 hold kihasításának és bérbeadásának részletes tervezetét.

Elismerés illeti meg a haladó városi polgárokat, hogy 15 évi küzdelem után idáig legalább ma már eljutottunk.

Balkányi Béla.

A Debreceni Szabad Iskola.

A Debreczeni Független Ujság tisztelt kiadója azt a feladatot állította elé, hogy a lap fennállásának tíz éves ünnepe alkalmából emlékezzem meg arról az intézményről, amelynek fejlesztésében ez a lap is oly nagy szerepet játszott, hisz hasábjait mindenkor a legszivesebb készséggel bocsátotta a kulturális feladatokat teljesítő szervezet rendelkezésére. Kész örömmel engedelmeskedem a felhívásnak s amikor a Debreceni Szabad Iskoláról megemlékezem, örömmel jegyzem fel, hogy a debreceni sajtó minden organuma a legnagyobb szíveséggel jött ez iskola vezetésének támogatására. De ugyanakkor meg kell azt is állapítanom, hogy e tekintetben, a Debreczeni Független Ujság valamennyi társánál többet tett: hasábjait bőségesen bocsátotta rendelkezésünkre az egyes előadások utólagos ismertetésének, kritikáknak stb. részére is, úgy annyira, hogy mindenkor rendszeres tudósítást ad minden, a Szabad Iskolában lefolyt, eseményről s jelentősebb, a közönség szélesebb rétegeit érdeklő előadásról.

A Szabad Iskola még csak a kezdet kezdetén van bár már nyolc esztendő telt is el első megindítása óta. Előadásainak látogatottsága hatalmas arányokban növekedik, előadásainak száma évről-évre megsokszorozódik, gyakorlati, ismeretterjesztő tanfolyamokkal évről-évre bővül, az ingyenes hangversenyek, zenei előadások mindinkább élénkítik a különben sem egyhangu programot s mindezt teljesen ingyen adja ez

az iskola: Ez azonban még mind nem elegendő. Meg kell alapozni ezt az iskolát, hogy valóban minden követelménynek megfelelővel tölthesse be a maga hivatását.

Erre pedig talán első sorban az kell, hogy megfelelő előadási terem álljon rendelkezésre. Az a díszterem, amely az Ipartestület jóvoltából már néhány éve előadási teremül szolgál, nem felel meg ilyen célokra. A terem a második emeleten van, tehát nehezen közelíthető meg, ruhatár nincs a beosztása kényelmetlen s a négyzet alaku teremben sem jól előadni, sem pedig vetíteni nem lehet. Az előadási teremnek okvetlen hosszukás, négyszöges alaknak kell lennie. Ha már amfiteatralisan emelkedő padokról nem hallgathatja is a közönség az előadásokat, legalább a terem belső elhelyezése lenne szerencsésebb. De itt oly megfelelő mellékhelyiség sincsen, ahol elő lehetne készíteni a fizikai s más ilyen természettudományi előadásokhoz a kísérleteket, úgy hogy az ilyen előadásokat máshol — a ref. kollégium vagy a fémipariskola előadási termeiben — kell tartanunk, ami a közönség szempontjából kellemetlen.

Ezen mizériák láttán köszönthette oly nagy örömmel a Szabad Iskola vezetősége Debreczen sz. kir. város törvényhatósági bizottsági közgyűlésének azt az elhatározását, hogy a Bethlen-utca 3. számú telket a Szabad Iskola és a munkásgimnázium előadási termeiül szolgáló épületek emelésére átengedte. Bármily örömet okozott is ez az elhatározás, kevés a remény arra nézve, hogy a mai szomorú pénzügyi helyzetben az épületet a közel jövőben megalkotni s abban a szabad oktatás céljainak teljesen megfelelő módon berendezkedni lehetséges volna.

A másik nagy kérdés a Szabad Iskola előadási látogatásának kérdése.

A Szabad Iskola szabad oktatási intézmény, azaz azok részére van alkotva, akik az iskolákat már elvégezték, de könyvekhez nem jutnak, vagy könyvekből való tanulásra idejük kevés volta folytán rá nem érnek. Tehát a felnőtt közönség számára alkotott intézmény. Ez a közönség — és ezt szociális szempontból nem tudjuk eléggé örömmel köszönteni — ma a legtarkábbban összetett publikum. Csakhogy nem egyedül felnőttek, hanem nagy számmal gyermekek is látogatják ez előadásokat, akiket főleg a vetített képes előadások vonzanak. Senki sem kicsinyelheti azt a jelentőséget, amellyel népszerű tudományos előadások a fejlődő gyermekek lelkére bírnak, de magasabb pedagógiai célok egyáltalán nem indokollják azt, hogy ezeken az előadásokon épp a gyermekek legyenek oly nagy számmal képviselve, hogy a felnőtteket kiszorítsák. S e gyermekek nagy része inkább mulatság: az ingyen mozi, semmint a tanulás vágyából jön oda. Kizárni őket a Szabad Iskolából nem lehet és nem is kell, de kétségtelen, hogy a mesedélutánokon s a serdüllő ifjúság részére rendezendő előadásokon kívül a többi előadásokon igazán nem kívánatos a jelenlételük, hisz azok felnőttek részére valók. Ezért kell a Szabad Iskola látogatását a jövőben belépti jegyhez kötni, még pedig úgy, hogy az ingyenes látogatás további széleskörű fentartása mellett vagyonosabb egyének részére néhány koronányi előfizetési, bérleti díjat

kell megállapítani, aminek ellenében minden előadást — kivéve az idegen előadók által adottakat — a jegy felmutatása mellett látogathatnak. Ezen összegekből, valami bevétel a Szabad Iskolának is lenne, amely a fűtési, világítási stb. költségeket tisztán egyesek jótékony adományaiból fedezi, de előadóit díjazni még oly minimális összeggel sem bírja. Már pedig a tudományos tevékenység tekintetében is általános elismerésre kell jutnia annak az elvnek, hogy ingyen senkitől sem kérjünk munkát, s ha még oly kis ellenszolgáltatást tudna is biztosítani előadónak a Szabad Iskola, ezen elvnek gyakorlati keresztülvitelét valósíthatná meg.

Ezeket a reformokat kell a Szabad Iskola jövője érdekében a szervezet szempontjából keresztülvinni, amely mellett főleg a vetített képes előadások szaporítása, idegen jó előadók meghívása, gyakorlati és ismeretterjesztő kurzusok tartása s a környező vidéken is megfelelő népszerű előadások rendezése stb., stb. kell, hogy a jövőben a Szabad Iskola főfeladatát alkossa, hogy az viruhasson, gyarapodhasson s e fejlődő város kulturigényei kielégítéséhez a maga erejével is hozzájárulhasson.

Dr. Kovács Gábor.

Egy optimista filozófiáról.

Trine: Harmonia a mindenséggel.

I.

Béke, nyugalmas csönd, hit árad felénk Trine könyvéből. Rendíthetetlen bizalom az ember tökéletességében és a bizonyos boldogulásban. Egy darab művészet ez a könyv, mert első sorban s mindenek felett szép a maga fehérségében a reményeivel, szeretetével, a jóságával.

II.

A végtelen Élet s Hatalom szelleme, melyből minden ered s mely betölt mindent, melyben mi emberek is benne élünk, amellyel egyesek vagyunk; ezt állapítja meg Trine a világegyetem nagy alaptényeként. Az emberi élet alapigazsága pedig a végtelen élettel való egységünk tudatos megvalósítása.

Ezek a kiindulások, magvai és csirái a csupa napsugár, fény, s boldogság monizmusnak. Egyek vagyunk az Istennel. Mert nincs akadály annak, hogy a végtelen élet, hatalom, jóság, szeretet, bölcsesség szellemét, az összes törvények felett állót, valami határozatlan és megfejthetetlen végpont ne nevezziük Istennek. Ha lényegünk, az anyagunk ugyanaz mint a végtelen tökéletességé, akkor mi is mint részek tökéletesek vagyunk. Ha nem, úgy csak bennünk a hiba. Mert mindenki félisten, látnok s próféta. Vagy legalább is annak kellene lennie.

S itt jönnek a kisegítő tételek. A gondolatok erők, melyek bizonyos erősségi fokon okvetlen a megvalósulásba mennek át. Minden a gondolatból, ebből a láthatatlan finomságú erőből alakult ki. A világegyetem is a végtelen tökéletesség gondolaterejének a ténye. Így a boldogság ideájával való állandó foglalkozás, annak akarása meg is teremti azt. 2. Hasonló hasonlót vonz s hasonló hasonlót szü. Béke békét, szeretet szeretetet.

Mindezekből pedig következik hosszú sora a sikeres reményeknek és a biztos ered-

TUBERIN

ÖRKÉNY

Siessen addig, míg nem késő egészségét visszazerezni!

Egy jelentéktelennek látszó megbűlés az összes légzőszervek legkülönbözőbb megbetegedését vonhatja maga után. Igyekezzünk idejekorán elejét venni a bajnak, mert a könnyelmű elhanyagolás sokszor végzetessé válhatik. A megbűlésből eredő köhögés, fehérvetés, megfűlés, nehézlégzés és a légzőszervek hurutos megbetegedéseinek kitűnően bevált az orvosi előkezelések által javasolt **TUBERIN**. Mindenütt kapható. Egy üveg ára 2 korona 50 fillér, egy nagy üveg ára 5 korona. Postán legkevesebb 3 üveg rendelhető meg utánvétellel az egyedüli főraktárból:

Diana-gyógyszerár, Budapest, Károly-körút 5. szám

ményeknek. — vagyunk Istennek megnyitni jessége lesz o s egészséggel desbe hozza a tetet egészséggel gyógyítani, mert telen egészséggel lehet. A lélek o a tanító, majd utmutatást is minden iránt saját éniük es a gondolathoz szellemével. E lemi lény iga hatok be beteg ség hatolt, tel telen élet be belém áradva gyógyulás fol teljeses, hogy áramot, mely tünkét. Higyl gyulás folyam kodjunk hozzá

A végtelen

hát uralkodás

korlátlan hat

szemben. A le

mely esemén

rancsolunk s

vonzzuk. Cs

erőket, mely

hitűség, a fé

ket s akadá

nunk kell ah

ható ellenáll

lyek anyagi

eddig eszme

jelentkezik c

megszokta a

átlag alacson

hoz, hogy e

fog. — Szer

Atyának gy

vagyunk az e

ha gyűlölkö

egység tuda

meglátjuk a

de csak Iste

csesség rész

hallgatunk,

tos vezetőnk

Nincs k

egység tuda

sek lesznek

Félistenek v

világnak és

Mindez

lanság lelke

lással mond

jóhiszeműs

buzgalom

nek evangé

nokban mu

temes vallá

Wilde

nek mened

gek s a lege

szellemi gy

a ma deter

gén a mos

hogy mily

kár, hogy

azt Trine e

ciák, ennek

a gyökerei

összessége

egységét t

Isten mód

szerint a v

apsychikai

melyben a

Azután W

hogy a lel

kisérlik s

hogy a val

dolat, Niet

fejtésével,

ményeknek. — Ha elismerjük, hogy egyek vagyunk Istennel s az Isteni „belénk áradásnak” megnyitjuk magunkat, úgy az élet teljessége lesz osztályrészünk. A végtelen erő s egészséggel való egységünk tudata működésbe hozza a benső erőket, melyek a beteg testet egészséggé teszik. Tehát a lelket kell gyógyítani, megértetni vele, hogy egy a végtelen egészséggel s így egyáltalán beteg sem lehet. A lélek orvosa lesz a jövő doktora, előbb a tanító, majd mindenki önmaga. Gyakorlati utmutatást is ad Trine. „Nyugodt lélekkel, minden iránt szeretettel teli szívvél térjünk saját éniünk csendjébe, tartsuk magunkat ehhez a gondolathoz: Egy vagyok az élet végtelen szellemével. Én tehát mint szellem, mint szellemi lény igaz természetembe nem bocsáthatok be betegséget. Testemet, melybe betegség hatolt, teljesen fogékonyra teszem a végtelen élet beömlő árja iránt, mely most is belém áradva átjárja testemet és megindul a gyógyulás folyamata. Valószínűleg meg ezt oly teljesen, hogy érezzük azt a gyorsított heves áramot, melyben az életerők részesítik testünket. Higyjük el, hogy megindult a gyógyulás folyamata, higyjünk benne és ragaszkodjunk hozzá!

A végtelen hatalom részesei vagyunk, tehát uralkodásra születünk. Az egység tudata korlátlan hatalmat ad a külső eseményekkel szemben. A lelkiállapotomtól függ, hogy valamely esemény milyen hatással van rám. Parancsolunk s uralkodunk, amit akarunk azt vonzzuk. Csak hinnünk kell, az megindítja az erőket, melyekkel mindent elérhetünk. A kishitűség, a félelem csak elzárja az életerőket s akadályoz. „Gondolatban ragaszkodunk ahhoz, amit akarunk s csöndesen ható ellenállhatlan erők jönnek mozgásba, melyek anyagi alakban valósítják meg azt ami eddig eszme volt csupán.” A halál is azért jelentkezik olyan korán, mert az emberiség megszokta annak gondolatát, hogy életkorunk átlag alacsony. De ragaszkodjunk a gondolat-hoz, hogy ez nem így van s a halál késni fog. — Szeretnünk kell egymást, mert egy Atyának gyermekei vagyunk. Miután részei vagyunk az egésznek, csak mi szenvedjük meg ha gyűlölködünk. Ha a végtelen jóssággal való egység tudatában vagyunk, úgy mindenkiben meglátjuk a jót. Mert mindenki van Isten, de csak Isten láthatja meg. A végtelen bölcsesség részei vagyunk s ha benső hangra hallgatunk, az minden viszonyok között biztos vezetőnk.

Nincs korlátja az embernek, ha az isteni egység tudatában van. A csodák természetesebbek lesznek, mert mindenki prófétává válik. Félistenek vagyunk és megváltói lehetünk a világnak és önmagunknak.

III.

Mindezt a meggyőződés és a csalhatatlanság lelkes hangján olykor költői szárnyalással mondja Trine. Példákat hoz fel, amelyek jóhiszeműségén mosolyogni kell s hittérítői buzgalommal prédikálja az ember istenségének evangéliumát. Krisztusi és buddhista tanokban mutatja ki az alapjait és az egyetemes vallás alapjain jelöli meg tanítását.

IV.

Wilde szerint a mai komplikált embernek menedékei a legegyszerűbb gyönyörűségek s a legegyszerűbb örömök. Ilyen egyszerű szellemi gyönyörűség ez a könyv is. S mikor a ma deterministája mosolyog Trine hívőségén a mosolygása mellett mégis elgondolja, hogy milyen szépen volna ez így, s milyen kár, hogy nem olyan a valóság, mint ahogy azt Trine elgondolja. S jönnek a reminiscenciák, ennek a par excellence vallásfilozófiának a gyökerei. A Szeneca Istene a tökéletesség összessége. A pantheizmus az Isten és a világ egységét tanítja, Spinoza a világ tárgyait az Isten módosulásának tartja. A pantheizmus szerint a világ Istenben van mint szerves test apszichikáiban, s Isten oly szintetikus forma, melyben a világ mint tartalom jelenik meg. Azután Wundt a pszichikai dualizmussal, hogy a lelki elváltozásokat külső elváltozások kísérik s viszont. Plátó, az idea elméletével, hogy a valóság egy nagyobb intenzitású gondolat, Nietzsche az akarásnak ad ultima kifejtésével, az Übermenschével. Különben ott

az egész spiritualizmus, mely az anyagot a szellemből vezeti le.

S végül jön Pentice Mulford, a csak nemrég elhalt divatos amerikai újságíró, aki szellemesebben ugyan de szinte szóról-szóra ismétli a Trine tanítását az akarás eredményességéről. Igaz ugyan, hogy nem támasztja alá Istennel a tetteit, de Krisztusra mégis hivatkozik. „Minden akarásnak szilárd törekvésnek, komoly szándéknak teljesülését adatik.” A gondolat materializációja, a gondolaterők valóságot teremtő ereje, mind Mulford eszméi is. De gyakorlati jelentősége ennek a spirituális filozófiának kifejezetten nyilatkozik Mulfordnál. Eltekintve attól, hogy a halálról mint rossz szokásról le akarja szoktatni az emberiséget (Mecsnikov a maga életmeghosszabbító tudományával semmi ezekhez a filozófusokhoz képest.) ő, a plutokratikus hajlamu újságíró az akarás szerepét a modern élet vállalkozásainál hangsúlyozza. „Gondolatban állandóan foglalkozni kell a vállalattal állandó érdeklődések tárgya legyen javítása, örömdö emelése. Senkisémet érhet el sikert oly dologban, melyet gondolatban nem fejleszt folyamatosan. Minden nagy váltás mentálter újra meg újra átélte gondolat, mielőtt a valóság formáját felöli. Ez folytonos odagondolás mindig új erőket von a környezetből magához, mint egy odat, mely szemmel láthatólag kristályosodásnak indul.” Szóval a munka, a cselekvés eredményességébe vetett bizalom csendül fel a Mulford szavaiból is. S így találkozik Trine is, ő is az új filozófiával, a pragmatizmussal, mely a tett, a cselekvés értékét, igazságértékét hangsúlyozza. Talán nem véletlen, hogy az utilitárius iskola ez új hajtásának volt vezére és megalapítója William James is amerikai. A munka és a vallás emberei mindnyájan. Mert az Istenhitét is igazolja a pragmatizmus, mikor azt mondja, hogy az igazság két gondolat között az, a mellyel több jelenséget tudunk megmagyarázni, amely tehát hasznosabb. Így tehát az Isten gondolata a leghasznosabb, mert azzal mindent megmagyarázhatunk. Ahogy James mondja, egyszerűen azért van Isten, mert szükséges, hogy legyen.

V.

Az bizonyos, hogy az akaratszabadságra örökre rácsáfolta a modern tudomány determinizmusa és fejlődés tana. Bizony gyakorlatilag nagyon kevés értéke van annak a sok szép tanításnak, mellyel az akarat mindenhatóságának emel oltárt Trine. Mégis többet érdemel mint egy fölényes és jóakaratu lemosolygást. Tény az, hogy ha több lesz a világban a szépség, több a jószág, szeretet s bölcsesség, meg kölcsönös szimpátia és egymás megbecsülése, melyeket természet törvények vezet le Trine, úgy mérséklődni fog az élet csunyasága, tökéletesebb lesz a világ, mert több lesz benne a harmónia.

Dr. Balázs Jenő.

FELNÖTTEKNEK IS KITÜNŐ.

Valamely erősítő szer használata gyakran szükségesnek mutatkozik nemcsak gyermekeknek, hanem felnőtteknek is és pedig úgy nők, mint férfiak részére minden korban. A már évtizedek óta ismert és híressé vált Scott-féle Emulsió ilyen minőségben mindig kitűnően bevált, akár veleszületett gyengeségről, akár valamely betegség utáni elerőtlenedésről van szó. Már aránylag rövid használat után látható a Scott-féle Emulsió hatása. Észrevehető az életerő gyarapodása és különösen javul az étvágy is. Ennek folytán az általános erőgyarapodás gyorsan halad és új életkedv támad. A Scott-féle Emulsió oly kellemes és jóízű, hogy felnőtteknek sem esik nehezükre azt hosszabb időn át szedni és jól elviselni.

Egy eredeti üveg ára 2 korona 50 fillér. Minden gyógyszertárban kapható. Ha ezen lapra hivatkozza 50 fillér értékű bélyeget küld Scott és Bowne, G. m. b. H. címére Wien, VII., akkor egy gyógyszertár utján próbadaidot küldünk.

Visszapillantás 10 év gazdasági életére.

Az elmúlt 10 év a hatalmas gazdasági forrongások ideje. Minden vonalon, kezdve az agrikulturától a modern ipar legújabb

termelvényéig a repülőgépig, de kereskedelmi, közgazdasági téren is, lázas, gyors fejlődés jellemzi az elmúlt decenniumot.

Mezőgazdasági téren az elmúlt 10 esztendő kielégítő, átlagban jobb mint közepes eredményű volt. Kétszer volt az évtized alatt rekordtermés az országban, különösen 1906. évben hatalmas termés minden mezőgazdasági cikkben. Az 1909. évben jóformán semmi sem termett és 10 hónapon át a mezőgazda Magyarország külföldi (orosz és román) buzával élt. A fejlődő állattenyésztés folytán a takarmánytermés már évek óta nem fedezi a szükségletet és a körülmények szerint évek óta több-kevesebb behozatalra van szükség. Lapunk a gazdasági életnek állandó, hű fokmérője volt. Időszakonként a vetések, valamint a termés állásáról hozott szakszere híreivel informálta a nagyközönséget, továbbá a modern, intenzív gazdálkodás vívmányait kellő időben alaposan ismertette.

Ipari téren a tíz év nagyobb fejlődést mutat, mint az előző évtizedek. A modern technika legjelentősebb vívmányai e tíz év alatt keletkeztek; erre az időre esik a folytonos tökéletesítés is. Az a hatalmas gründolási láz, mely az elmúlt 3—4 évet jellemzi, kiterjedt ipari tere is, egymásután alakultak a különböző vállalatok. Eme fellendülésnél a sajtó, illetve a helyi vállalatoknál a helyi sajtó és így lapunk is kivette a maga jelentős részét. Lapunk mindig uttörője volt az ipari mozgalomnak, új alakulásoknak, felhívta a nagyközönség figyelmét hasznos ujtásokra és eredményesnek látszó új vállalatokra, éppen úgy, mint ahogy nem mulasztotta el aggályát kifejezni és óvatosságra inteni, ott, ahol szükségesnek látta. Sajnos az ezen évben beállott és most is dúló pénzügyi válság súlyos nyomot hagyott ipari téren; a gyöngébbek elbuktak, de egészséges, életképes iparvállalatokat is tönkretett a krízis és féltő, hogy ha a viszonyok rövidesen meg nem változnak, ugy ez oly súlyos hatással lesz, amelynek kiheverésére évtizedek kellenek.

A kereskedelem fejlődése karöltve járt az ipar fejlődésével. Különösen észrevehető a kereskedelem fejlődése nálunk Debreczenben, ahol a város külső képe 10 év alatt óriási változott. E helyütt meg kell emlékeznünk a kereskedelemmel kapcsolatban annak szükséges kiegészítő részéről, a banküzlet hatalmas fejlődéséről. Az utolsó 10 évben amerikai gyorsasággal alakultak nálunk pénzintézetek, bankok, takarékpénztárak, szövetkezetek, mindenfajta kereskedelmi üzletet felvéve ügykörükbe. A megindult hatalmas telekspekuláció persze alaposan ellátta üzlettel az új pénzintézeteket. Nem sokáig tartott a dicsőség. A külföldön megindult háborús szellő zárkóztottságra bírta az első pénzádó kezeket, a hatás villámgyorsasággal terjedt el, megrázta a fiatal, új, de még a régibb intézeteket is és szomorú derutot idézett elő minden vonalon.

Debreczen hatalmas pénzügyi életében, illetve ennek ismertetésében és regisztrálásában lapunk — mondhatjuk — vezetőszerepet játszott. Napi élénk közgazdasági rovatában elsőnek ismertették a debreczeni pénz- és egyéb részvénytársaságok részvényértékét, üzleti életükben előforduló változásokat, naponta pontosan hírt szolgáltatunk a budapesti értéktőzsdei üzletről, regisztráltuk az ott történt dolgokat.

Végül a közgazdasági rovat egyik állandó és fontos részéről emlékezünk meg: az árutőzsdei rovatról. E rovat az elmúlt 10 év alatt nagy változásokat mutat. Nagy ringek, cornerek hetek alatt óriási árváltozásokat idéztek elő, hogy a következő hetek más irányzatnak adjanak helyet. Lapunk a Strasser és König gabonabizományos cég értesítése alapján naponta közli a budapesti gabonátőzsde árjegyzéseit, ugy a készáru-, mint a határidőüzletről.

Fentiekben beszámoltunk nagy vonásokban az elmúlt 10 év gazdasági életéről kapcsolatban lapunkkal. Vajha a jövő decennium békésebb, boldogabb időket hozna!

Szabó Henrik.

Az épülő Debreczen.

Első közlemény.

Egy modern fejlődő városnál, amilyen most Debreczen, a bejövő idegen első benyomásait az utcák képéből nyeri. Ezekből a benyomásokból szűrődik le lelkében az a bizonyos meggyőződésszerű fölfogás, amelynek mértékével méri a város intelligenciájának, fejlődöttségének nivóját. Az utca képét pedig az épületek alakítják ki, amelyek közt végighalad az idegen a városban.

Debreczen városa hatalmas fejlődési folyamatban van most, amelyben különös sullyal bír az a kérdés, hogy milyen irányba terelődik ez a fejlődés és hogy a Piac-utca hogyan fejlődik, mert hiszen ez a legnagyobb és legfőbb utcája Debreczennek, amelyen minden a városba jövő idegennek keresztül kell haladnia. Egy sereg új épület emelkedett két év alatt Debreczenben, érdemes azok fölött szemlét tartani, vajjon helyes irányban segítik-e elő a fejlődést.

Épen azért azt tartjuk, hogy azok, akiknek izlése, művészete a paloták építésében megnyilvánul, megteremtői a modern Debreczennek.

Érdemes egy sétát tenni a Piac-utcán, hogy szemlét tartsunk az épülő Debreczen felett, hogy a fejlődés érdemei vagy a gáncs kit illetnek. Stha e sétát megtettük, azt hisszük teljes elismerés mellett nem tulozunk, ha Pavlovics Károlyt a modern Debreczen megteremtői egyikének nevezzük. Érdekes módon kapcsolódik bele az ő tevékenysége Debreczen rohamos fejlődésébe. Mint műépítész olyan építészeti művekben örökölte meg alkotó tehetségét, amelyek Debreczen külső képét formálják esztétikusan és amelyek egy-egy új eszmével, egy praktikus, vagy különös szépséggel a modern építészetet honosította és kedveltette meg Debreczenben. Az ő működésével, művészetének első termékeivel kezdődik meg és függ össze a modern és művésziesebb építkezési irány Debreczenben.

Vele kezdjük meg Debreczen modernné tétele munkásainak és ezek munkáinak ismertetését, mert egy esemény teszi aktuálissá most, hogy először Pavlovics Károly műépítész, tervezői munkásságának eredményéről szólnunk. Most bontakozik ki a Piac-utca 26-28. számú telken épült városi bérpalota. Még ott éktelenkednek a deszkáallványok, de már látjuk, élvezzük azt a pompás látványt, amelyet az impozáns és mégis finom és artisztikus palota képe nyújt. Elvezhetjük Debreczen ez új látványosságán a modernséget, ennek minden tulzása nélkül, magyarosságot, ami a detailokban, a vonalvezetésben nyilvánul meg pompásan. Az óriási tömeget

városnak s egyedül a földszinti helyiségeket eddig is 85000 koronáért adta ki a város s így a normális pénzvizonyok bekövetkeztével a város legjobb és legjövendőbb vállalata lesz ez építkezés. Az épület maga pompásan illeszkedik hozzá a Debreczeni Első Takarékpénztár épületéhez. Bebizonyította, hogy nem kell a „szomszéd lefőzésé”-nek elve alapján független házakat építeni az utca képének megsufolására, hanem törődni kell az egész utca egységességével, a szomszédsággal is.

Praktikus gondolat volt a hatvan méteres utcarészt megnyitni. Ez által több célt ért el. Elsősorban azt, hogy a kereskedőknek, akik amugy is panaszkodnak, hogy már nincs hely a Piac-utcán, itt egy egész sor üzlethelyiséget teremtett. Másodszor új, nagy forgalmi teret létesített, ahol a ragyogó kirakatok előtt intim korzó fejlődhetik ki s a Piac-utcai forgalom szabadabbá lesz.

A modern palota belső beosztásában, mindazt, mi a lakók kényelmét növelje, mind föltaláljuk: központi melegvízfűtés, vacuum cleaner, lift, gáztüzelésű takaréktűzhelyek, kulisszaszárítók, vízvezeték, villamos és gázvilágítás. A beszőgellő utca alatt, mintegy 1000 négyzetméter területű pince készül, amely egyik látványossága lesz Debreczennek.

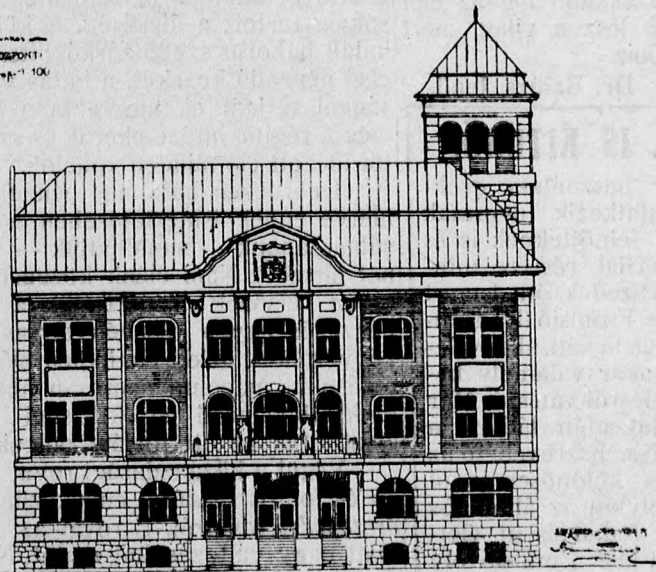
Most egy másik érdemére Pavlovicsnak akarunk rámutatni. És ez az, hogy saját iniciatívájából utcákat nyit. Az ő érdeme a Piac-utca 83-85. számú telken nyitott új utca, amelyre okvetlen szükség volt, hogy a parallel utcák e helyen is összekötést nyerjenek a Piac-utcával és egymással. Remélhető, hogy tavaszra meg lesz ez utca burkolása, csatornázása, a vízvezetéke is és akkor ez lesz a város egyik legszebb utcája, mert már most is nagyrésben kiépült. Ez utcán egyik újabb alkotása az Ungár-féle háromemeletes és manzardos bérpalota, amely előkelő, elegáns stílusával és egyszerűségével, praktikus beosztásával mintájául szolgálhat egy modern bérpalotának. Ez utca megnyitásával megmutatta Pavlovics Károly, hogy miként lehet a magánosoknak a köz számára ajándékot adni úgy, hogy maguk is megtalálják a számításaikat. Ez az utca, amelyet mindenáron meg kellett volna nyitni, ha nem itt, hát drágább helyen, legkevesebb 400000 koronába került volna a városnak, míg így 40000 koronából kiltelt az egész utcanyitás.

Egy másik utcanyitása, amelynek eszméje szintén Pavlovics-tól származott, most dőlt el. Ez az utca a Kossuth-utca 20 és 22. számú telkek közt nyitandó új utca, amely által a 20. számú telekre tervezett rendőrségi palota az egyébként 30 méteres front

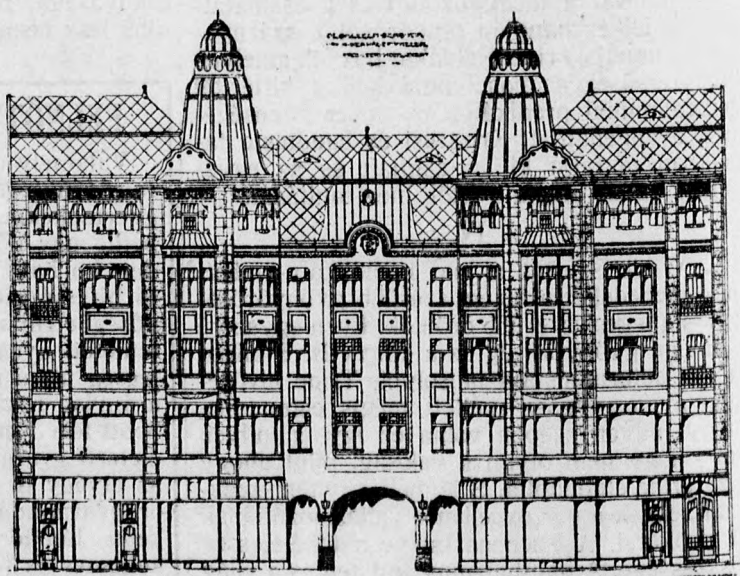

Pavlovics Károly.

DEBRECZEN
RENDŐRSÉGI PALOTA
PÁLYTERV

KOSSUTH-UTCAI HÁROMEMELETES

kellemesen osztják meg a harmadik emeleti loggiák, az enyhén kiugró erkélyek úgy, hogy az egész változatos és kedves képet nyújt és már kívülről is elárulja az óriási palota az épület lakályosságát. A kompozícióban a vertikális vonalak adják meg a jeleget, amelyek egyuttal az épület vasbeton szerkezetét is hangsúlyozzák. A Piac-utca felől fönn látjuk a manzardokat, amelyek arra engednek következtetni, hogy a tervező kitűnően kihasználta a rendelkezésre álló teret, amit igazol az is, hogy tudomás szerint az építkezés másfél milliójába került a

helyet 170 méter hosszú homlokvonalat kap, a város telke két utcára nyíló saroktelek lett és értékben megsokszorozódott. A Sas-utcától a Burgondia-utcáig egy új kereszt utca nyílik meg a színház mögött a Rózsa-utca folytatásában tervezett új, nagy forgalmi jelentőségű utcára. És mindezt áldozatok nélkül érte el a város.

Az utcanyitások, rendezések dolgában egyébként is gyönyörű szép eszmékkal szolgált Pavlovics Károly, akinek ezek bizonyítása szerint és nemcsak kitűnő műérzéke, alkotó tehet-

sége, de kiválóan szép, nagyvárosi Szent Anna-utca sel. Tudjuk, hogy még a városszabály is, kívánja a város ott 30 méteres sajátítási költségét Pavlovics Károly, hogy az egész város mellett minden létesüljön, a tel városnak is meg legszebb építője, hogy Debreczen

SZ
GÉPÉ
a Salgótarján

Deb

Főtanszakok
Tandíj: hav
Tanárok: á
Tananyag é

A tanításba
rec
na
Fe

Belrási idő
Tele

sége, de kiválóan praktikus fölfogása is van. Egyik meglepően szép, nagyvárosi stílusra törekvő eszméje Pavlovits Károlynak a Szent Anna-utca szélesítése, rendezése az árkádsoros építkezés-sel. Tudjuk, hogy ez utca szélesítését minden körülmények közt még a városszabályozási terv végrehajtásának fölfüggesztése dacára is, kívánja a város, a közönség egyaránt. Az eredeti terv szerint ott 30 méteres utca nyitvatnék, ami legkevesebb egy milliós ki-sajátítási költséggel lenne csak megvalósítható. Ezzel szemben Pavlovits Károly árkádos építkezési eszméjével módot adott arra, hogy az egész dolog még negyedrésnyi költségbe se kerüljön s amellet minden szükségletet kielégítő széles 18 méteres utca létesüljön, a telkeknek nem kellene teljesen megsemmisülni s a városnak is megmaradna értékes telke. Az árkádos utca egyik legszebb építőművészeti részlete lenne Debreczennek. Hisszük, hogy Debreczen város bölcs tanácsa épp úgy, mint a bérpalota

és a Király-utca megnyitása esetében is, megérti és méltányolja Pavlovits Károly eddig is oly kitűnően bevált, praktikus eszméit, lesz érteke belemenni egy mindeuképpen hasznos és szép terv kivitelébe. Egy csomó magánépület magán viseli Pavlovits mű-vészi egyéniségét.

Végigpillantva még egyszer e munkákon, elismeréssel kell adóznunk Pavlovits Károlynak munkásságáért. Az ilyen tevékeny-ségnek köszönhető, hogy utódainkra nem rút, izléstelen, cél-szerűtlen háztömböket hagyhat a mai kor.

A legnagyobb elismerés illeti meg Debreczen város vezető-ségét, hogy alkalmat nyújt Pavlovitsnak, hogy városunk fejlődé-sének chaosszerűségében eszméivel hozzájáruljon a modern Debreczen kiépítéséhez. (pd.)

SZÁNTÓ LÁSZLÓ

GÉPÉSZMÉRNÖK :: DEBRECZEN,

a Salgótarjáni Kőszénbánya R.-t. Hajdu- és Szabolcsmegyei képviselője.

AJÁNL kiváló minőségű salgótarjáni, petrozsényi és farkasvölgyi darabos, kocka durva, díó és akna

SZENET

szobafűtési, kazántűzelési és gazdasági célokra. TELEFONSZÁM 49 TELEFONSZÁM

Debreczeni Zenekonzervatorium

Kossuth-utca 20. sz.

Főtanszakok: zongora, hegedű, ének, cimbalom, gordonka, szavalat.

Tandíj: havonként 8 korona, középosztályokban 10, felsőbbekben 12. Beírás 5 korona.

Tanárok: állami képezítésű okl. tanárok, elismert művészek és kiváló pedagógusok.

Tananyag és módszer: azonos az orsz. zeneakadémiáéval s miután a tanárok legnagyobb része az akadémián szerzett állami oklevelet: a zenekonzervatoriumnak módjában áll ezt nemcsak hirdetni, hanem gyakorlatilag keresztül is vinni.

A tanításban és zenenevelésben elért siker eredményeképen, a zenekonzervatorium 4 éves fennállása alatt Debreczen és az összes vidéki városok legnagyobb s tanárai képezítése szempontjából legmagasabb színvonalu zeneiskolájává fejlődött.

Felvételeknek kezdők és haladók. Az órák beosztása a tanítványok elfoglaltságához alkalmazkodik.

Beírási idő: mindennap 9—12-ig, 3—6-ig, mely idő alatt bővebb felvilágosítással szolgál **P. Nagy Zoltán** igazgató.

Telefon 879.

Kossuth-utca 20. szám.

A MAGYAR ÁLTALÁNOS HITELBANK

oo DEBRECZENI FIÓKJA oo

DEBRECZEN, SZENTANNA-U. 1.

Foglalkozik az összes banküzletekkel és
elfogad betéteket könyvecskékre s
folyószámlára méltányos kamatozással.

Alaptőke K 80,000.000.

Tartaléktőke K 55,000.000.

Fenyő Sándor és Fia

DEBRECZEN, PIAC-UTCZA 63.

Alapított 1877-ben.

VILÁGHIRŰ HABIG-KALAPOK.

Férfiszabó- és divatüzlet. Legújabb bel- és külföldi gyapjuszövetek. Nagy raktár kalapok, nyakkendők és minden e szakmába vágó tárgyokban.

Saját gyártmányú FEHÉRNEMŰEK.

Átköltözés előtt

a raktáron lévő összes

férfidivat-gyapjuszöveteket

ugy hazai, mint külföldi gyártmányban, nemkülönben nagy választékú

női kosztüm-szöveteket

rendkívül olcsó áron árusítjuk.

Domán és Kurz

DEBRECZEN, KOSSUTH-UTCA 3. SZ.
Takarékpénztár régi épületében.

Zsákok, ponyvák, zsinighevederek, lópokrócok

és mindenféle jataárú legolcsóbban

FOHN JÓZSEF

zsák- és ponyva-kölcsön-üzletében szerezhetők be

Debreczen, a Kereskedelmi és Iparkamara bérpalotájában (a királyi törvényszék mellett).

Valódi csemege- és gyógy-

MÉZ

saját termés, egyedüli elárúsítása

Ifj. Weichinger és Czeglédy
Mézértékesítő Vállalat és Nagyméhészet

DEBRECZEN
VÖRÖSMARTY-UTCZA 14.

Schmidt S.

zongora, hangszer-
készítő és raktáros

Debreczen, Piac-u. 63.

Vendéglősök, hentesek és mészárosok

Műjegygyára

Részvénytársaság * Debreczen.

Atjáró-udvar

Salétrom-u. 30., Telefon 820. sz.
Erzsébet-ut. 29. 820 sz.

Emerich Vilmos

vízvezeték, csatornázás, szivattyú szerelési és cementipar-vállalata

Debreczen, Hatvan-utca 10.

Telefon 1012. szám.

Elvállalok a vízvezeték, csatornázás és cementipar körébe tartozó minden munkálatokat legújabb, leggyorsabb és minden követelményeknek megfelelő kivitelben és a legolcsóbb áron. Költségvetéseket és tervrajzokat díjmentesen készítek.

Szilágyi Andor

kárpitos
és diszító

Debreczen, József kir. herceg-u. 13.

Kész munkák raktáron.

Megrendelések gyorsan, pontosan teljesíttetnek.

Moskovits József

uri divat-szabó

ajánlja a legfinomabb

angol szöveteit

DEBRECZEN, PIAC-UTCA 26-28.

Karácsonyfára

való díszozukorkák és osemegék nagy választékban.

Disztorták

megrendelésre kaphatók.

Nagy Sándor

Debreczen, Péterfia-utca 46. szám.

NAGY

Karácsonyi vásár

férfi és női cipőkben.

Amerikai cipők

már 11 koronától kezdve, sárcipők

1 kor. 60 fillértől kezdve kaphatók.

Férfi-csizmákban óriási választék.

TÓTH BÉLA

Debreczen, Csapó-utca 92. sz.

SIMON BENŐ

Első debreczeni vízvezeték-felszerelési, központi fűtési és szellőztetési vállalata

Debreczen, Ispóty-u. 9.

Vízvezetékek évi jókarban tartását, ugyszintén angol **KLOZETTEK**

felszerelését elvállalja.

KONTSEK GÉZA

elsőrangú
fűszer- és
csemegeüzlete
DEBRECZEN
KOSSUTH-UTCA.

Gallérokat,
kézelőket,
férfi-ingeket
és mindennemű
fehérneműeket.

Polgári szabó-üzletemben

már 30 koronától kezdve divatos
öltönyöket készítek és kész munkákat
raktáron tartok.

Javítások elfogadtatnak.

Kérem a n. é. közönség pártfogását.
Tisztelettel

Horváth Gábor,

polgári szabó

DEBRECZEN, CSAPÓ-UTCA 39. SZ.

Kerületi Bank mint Szövetkezet

Debreczen, Deák Ferenc-u. 26.

1913 január 1-én nyitja meg
III. évtársulatát.

Fehértói Béla

új elsőrangú temetkezési intézete
Debreczen, Csapó-utca 4.

Elvállal minden rendű és rangú
temetések, hullaszállítások,
exhumálások rendezését a leg-
fényesebb kivitelben és a
legjutányosabb árban.

Teljesen új felszerelés!

Feltűnő szép saját készítésű sirko-
szorok nagy választékban.

Menyasszonyi
kelengyéket,
függönyöket

Fióküzlet: Arany János-u. 15. sz.
Telefonszám 732.

Feuerstein Mór

gőzmosóája
legszébben mos és vasal.

gyár és főüzlet: Piac-utca 63. Telefonszám 11-57.

Debreczenvidéki Takarékpénztár :: mint szövetkezet ::

helyisége

Debreczen,
Piac-utca
21. sz.
Sesztina-ház.

„Angol királynő“

Szálloda : Éttermek
Kávéház : Sör csarnok

Társas reggelire, ebédre vagy
lakomákra étlap, vagy megállá-
pitott árak szerint való megren-
delések mindenkor elfogadtat-
nak és figyelmesen kiszolgál-
tatnak.

Társas étkezés
személyenként 3 K-tól feljebb.

Naponta cigányzene.

==== Kiváló tisztelettel ====

Németh András
o Debreczen. o

Kitüntetve a Millenniumi kiállításon aranyéremmel.
Számos elismerő nyilatkozat.

A debreczeni Iparművészeti kiállításon állami ezüstéremmel.
Számos elismerő nyilatkozat.

BÜTOROKBAN teljes menyasszonyi kelengyék és lakberendezések minden stilusban, a legegyszerűbbtől a legdiszesebb kivitelig

óriási választékban jutányosan kaphatók

KILLER EDE butorgyáros

cs. és kir. udvari szállító Debreczen, Piacz-u. 68. sz. a. butornagyraktárában.

ÁRON MIKSA

sör-, bor- és szesznagykereskedés, pálinkafőzde

DEBRECZEN, KISHEGYESI-UT 3.

:: Debreczen--Vásártér állomás közvetlen közelében. ::

Alapított 1867-ben.

:::

Telefon 13. szám.

Dreher Antal serfőzdéi r.-t. vezérképvisellete Debreczen és vidékére.

:: Villanyerőre berendezett üzem; a legmodernebb, higienikus berendezés. ::

Naponta friss töltésű palack-sör.

Válogatott nagy raktár homoki és hegyi borokban. :: Mindenféle égetett és édesített szeszesitalok, likőrök. :: Saját főzésű seprő- és törköly-pálinkák.

Kitünő minőségű belföldi és angol tea-rumok nagy választékban.

Műszaki cikkek, szerszámok, szerszámgépek, Asbestárak, dob-sinek, malomberendezési tárgyak, csapágyfémek, hajtószi-jak, szivattyúk. OO OO

Debreczeni Közvetítő Bank Részvénytársaság áruosztálya

:: DEBRECZEN, PIACZ-UTCZA 21. ::
Telefon 1011. : :: Telefon 1011.

Gummiárak, Elektromotorok, Tisztító pamut, Famegmunkáló gépek, Olajmalomberendezések, Tejgazdasági berendezések, Pálinkafőző berendezések. :: Hazai elsőrendű, ugy-szintén porosz és sziléziai szenek, koks. ::

Gazdasági gépek, Diesel-, angol- és más rendszerű nyersolajmoto-rok, szivógázmotorok, gőzgépek, kazánok, villamvilágítási berende-zések, nyers.gép- és hengerolajok.

00 **ELSŐ DEBRECZENI** 00
GŐZCUKORKAGYÁR

00 **RÉSZVÉNYTÁRSASÁG** 00

Debreczen, Wesselényi-tér.

Ajánlja: Elsőrendű cukorka, dessert-bonbonok, karamellák és mindenféle csokoládé-gyártmányait.

Városi üzlet: Piacz-utca, Tisza-palota.

Alapított:
1858-ban.

AZ ANKER

Alapított:
1858-ban.

élet- és járadékbiztosító társaság

Magyarországi igazgatóság: Budapest, VI., Deák-tér 6. sz. Anker-palota.

Elfogad élet- és járadékbiztosításokat a legelőnyösebb feltételek és legmérsékeltebb díjak mellett.
Modern biztosítási módok.

Példa $\frac{H}{10}$ díjtáblázat szerinti biztosításra:

Egy 30 éves atya $\frac{H}{10}$ díjtáblázat szerint 10.000 K-t biztosít 25 évi tartamra. Ezért fizet 424·50 K évi díjat. (Félévi díj 216·50 K, negyedévi 110·37 K.)

Ha azonban a lejárat előtt, pl. négy évvel a biztosítás kötése után hal meg, örökösei az Ankertől kapnak:

1. A haláleset bejelentése után azonnal 1000 korona temetkezési járulékot.
2. Évi 1000 K járadékot negyedévi részletekben, a biztosítás lejárat határidejéig.
3. A biztosítás lejártakor a teljes 10.000 K biztosított összeget.

Tehát a díj fejében befizetett $424\cdot50\text{ K} \times 4 = 1698\text{ K}$ ellenében az Anker az örökösöknek 32.000 koronát fog kifizetni. — A kölcsön kamatláb 5%.

Kiszámítási tervezetekkel és felvilágosítással készséggel szolgál:

AZ „ANKER“ élet- és járadékbiztosító társaság
 debreczeni főügynöksége: Jónás Mór, Piacz-u. 58. (Iparbank-udvar.)

Általános Hitelszövetkezet Debreczen,

(Piacz-utca 68., Killer-palota.)

6 éves évtársulatokkal,
 heti 1 koronás törzsbetétek mellett nyújt tagjainak
előnyös kölcsönöket.

STEINER SÁNDOR

asztalos és kárpitos

butor-áruháza

Debreczen, Piac-utca 70. szám,
(a Royal-szálloda szomszédságában.)

Menyasszonyi kelengyék
és lakberendezések
óriási választékban a leg-
olcsóbb árakban kaphatók.

Korona Takarékpénztár és Hitelszövetkezet

Debreczen, Piac-utca 9. sz., I. emelet.

1913 január 1-én megnyílik
a 13. évtársulat

Foglalkozunk: kezes-
ségi, zálog-, jelzálog
és folyószámla-köl-
csönök nyújtásával

Heti törzsbetét 1 korona, mely
5 éven át fizetendő. Vidéki tagok
befizetéseiket postatakarék-
pénztári befizetési lapon telje-
sítetik. Szövetkezetünknek 4000
tagja van, kik hetenként 18,000
koronát fizetnek be. Vagyonunk köl-
csönökben elhelyezve 3,000,000 K.
Új tagokat bármikor felvesszünk és minden-
nemű felvilágosítást készséggel adunk

Elfogadunk betéteket:
takarékpénztári
könyvecskére és
csekk-számlára.

Első Biztosító-Intézet Katonai Szolgálat Esetére

Ő cs. és királyi Fensége József főherceg védnöksége alatt debreczeni vezérképviselőségének irodája:

Piac-utca 77. sz. : (Hutflész-ház.) : Telefon 1147.

Biztosított tőkék : 80,000.000 K. :::: Biztosítéki alapok : 30,000.000 K.

Fiúgyermek előnyös biztosítása katonai szolgálat és nagykorúság idejére. Leánygyermek hozomány- és kelengye-biztosítása. Élet- és haláleseti, özvegyi, aggkori, nyugdíj- és járadék-biztosítások a legolcsóbb díjtételek mellett. A besorozott fiúgyermek jelentékeny besorozási jutalomban, az összes biztosítottak a tiszta nyereség 60%-ában részesednek. **Háboruban** o megsebesült és rokkant tagok az intézet „Rokkant” alapjából időleges vagy állandó támogatásban részesülhetnek. o

Üzletszerző tisztviselők helyben és vidéken fix fizetés és napidíj mellett felvétetnek.

Debreczeni
Ipar és Kereskedelmi Bank

ALAPITTATOTT: 1867.

Debreczen, Szent Anna-u. 13.

Saját ház.

Magyar kir. szab. osztálysorsjáték főelárusítója.

Alaptőke: 3.000.000 korona. Tartalékok: 750.000 korona.

Betéteket elfogad takarékkönyvre és perselybetét mellett.

Kölcsönöket nyújt váltókra és ingatlanokra.

Tőzsdei megbízásokat elfogad értékpapírok vételére és eladására.

Kibocsájt hitelleveleket a külföld bármely piacára.

Bevált és elad mindenféle idegen pénznemeket.

Beszerez katonai házasági óvadékokat.

Safe deposit-ok (tűz- és betörésmentesek) különböző nagyságban **a legmérsékeltebb árban** állanak ügyfeleink rendelkezésére.

Mindennemü felvilágosítással készséggel szolgál:

Az igazgatóság.

Simonffy-
utca 55.

Ruhafestő.

Széchenyi-
utca 6.

Gőzmosó.

Wacha
Róbert

Telefon 840.

Debreczen.

Telefon 840.

Ágytöltisztító.

Vidéki megkeresések és megbízások a főüzletbe:
::: SIMONFFY-UTCA 55. SZÁM intézendők. :::

Varga-
utca 35.

Vegyi-tisztító.

Verbőczy-
utca 14.

Özv. Dankó Béláné és Tsa Ekli József

a város legrégebb s legdusabban felszerelt

temetkezési vállalata.

Üzlethelyiség Kossuth-utca 15. Telefon 322. sz.

TELEPEK: { Széchényi-utca 28. sz. } saját házak.
 { Csapó-utca 16. szám. }

Éjjeli felvétel Csapó-utca 16. sz., vagy a 66. sz. telefon utján.

Végzünk a temetkezés körébe illő bármily megbízást személyes felügyelet, elsőrangú személyzettel, méltányos fizetési feltételek és árak mellett.

Vidéki vevőink kocsija és lovai részére külön istálló és kocsiszin.

Debreczeni Butorkészítő Asztalosok Árucsarnok Szövetkezete

mint az Országos Központi Hitelszövetkezet tagja.

Ajánlja kizárólag saját gyártmányu **kisiparosok legjobb termékeit**, melyeket beraktározás előtt **a bíráló bizottság elfogad.** =====

Hálószobák, ebédlők, úri szobák, bőrgarnitúrák

minden társadalmi osztály részére. **Szigoruan szabott árak.**

A legmesszebbmenő írásbeli garancia!

Pártoljuk a szolid hazai kisipart! ➡

Hitel esetén kedvező fizetési feltételek.

Hunyady-utca 19. szám. ☐ ☐ Telefon 968. sz.

Leszámitoló és Pénzváltó Bank

===== **Részvénytársaság** =====

Foglalkozik a bankügyletek összes ágazataival a legelőnyösebb feltételek mellett.

**Debreczen, Piacz-utca
19. (volt Ranunkel-ház).**

LORILLEUX CH. ÉS TÁRSA

a világ legnagyobb és legrégebb

nyomdafestékgyára

és a

„La Bengaline“ zománczfesték,
védőfesték és kenczék gyártása.

1900. párisi világkiállításon, versenyen kívül, jurytag. 1910. brüsseli világkiállításon 2 Grand-Prix.

Iroda és raktár:

Budapest, Ferencz József-rakpart 27. Telefon 37-58.

Gyár: Budafokon.

Fényes és fénytelen festékek! Különlegességek!

Festékek

vasuti kocsik, városi és vasuti vonatok festésére.
fürdőkádak és fűtőtestek (radiateur) festésére.
hajók festésére és vizalatti festésre.
fa- vagy fémtárgyak védelére.
Különbéle szárító- és egyéb kenczék.

„La Bengaline“

használatra teljesen kész festék, mely önmagától zománczozódik.

„La Bengaline“

ellentáll minden időjárásnak és bármely anyagra használható.

„La Bengaline“

1 kiló festék 10 négyzetméter fedésre elegendő, fedőképessége és egyszerű kezelése nagy megtakarítást jelent.

„La Bengaline“

egészségügyi szempontból is megfelelő, mert üvegszerű felülete megakadályozza a por leülepedését és gyakori mosást kiáll anélkül, hogy színéből vagy fényéből veszítene.

„La Bengaline“

77-féle színárnyalatban kapható.

Árjegyzékkel kívánatra szívesen szolgálunk

Első Debreceni Mészhomokkötéglagyár Részv.-társ. Gyártelep: Diószegi-ut.

Iroda a Közgazdasági Bank és Váltóüzlet Részv.-társaság hivatalában
Városi telefon 467. **Piacz-u. 59.** Gyári telefon 1009.

Közvetlen a város alatt, kövesuttal egészen a rakodó-
helyig. — A legmodernebb gépekkel felszerelve. —
Ajánlja az építető közönségnek és építész uraknak a

Magyar Mérnök- és Építészegylet szabványainak
mindenben megfelelő, elsőrendű, kitünő minőségű,

■ fagyálló ■ mészhomokkötégláit

∞ a legjutányosabb árban. ∞

Olcsóbb és szilárdabb az égetett téglánál!

Különös erős pillértéglák. Diszfalazati színes téglák.

„PHÖNIX“

biztosító
részvénytársaság
debreczeni vezérügynöksége

DEBRECZEN,
PIAC-UTCA 53. SZ.

(Hungária-palota.) Bejárat: Arany János-u. 2.

Biztosít:

**tűz, jégkár, élet
és baleset ellen.**

Ajánlja a gazdaközönség-
nek az annyira kedvelt

általános biztosítást,

mely igen **olcsó** és
célszerűbb, mint a rész-
letenkénti biztosítás.

A JELZÁLOG ÉS HITELBANK

mint szövetkezet

DEBRECZEN, PIAC-U. 30.

1913 január 1-én nyitja meg
IV. évtársulatát.

A Népszegélyző Bank mint szövetkezet

megalakította VIII-ik évtársulatát.

Heti befizetési alap 10 fillér.

Debreczen, Piac-u. 61. Fischer-palota.

LUKÁCS VILMOS

Gyártelep : Ferencz
József-ut, az István
gözmalom mellett. ::

Iroda : Hatvan-u. 5. sz.
Telefon : 308. szám.

Ajánlja saját gyártmányu
betoncsöveit,
mintázott és egyszínű
műkölapjait.

Elvállal :

beton és terrazo burkolatok készítését. Csatornázás-
sokat, műkölépesők készítését és műkömunkákat.
Tetőfedések készítését s jókarban tartását. :: :: ::

ÉS TESTVÉRE DEBRECZEN.

Állandó nagy raktár:

Beocsni, portland és ro-
mán-cement, egeresi stuc-
catur és alabastrom gipsz.
Elszigetelő lemez. Valódi
aszfalt fedőlemez. :: Kő-
fedőlemezek. Carbolneum
tűzálló (chamoto) téglá,
disztégla, építőkezi és
mindenféle gazdasági cik-
kekből. :: :: ::

Gőzfürészek : Debreczen, Gilvács. (Szatmárm.)
Erdőkezelőség : Oláhgyűrűs. (Szatmármegye.)

Gőzfűrész- és épület faáruraktáram

Alapított 1891.

Debreczen, Homokkert 258. sz. a.
(a Közraktár mellett).

Ajánlom a legjobb minőségű friss, faragott és fűrészelt épü-
letfa, deszka, lécz, zsindely és gömbfákkal dusan felszerelt
raktáramat. Elsőrendű fatermelőkkel és a legnagyobb fű-
részgárákkal folytatott összeköttetésemnél fogva és saját
fűrészem által előállított faanyagok által azon kellemes
oo oo helyzetben vagyok, hogy oo oo

nagyon előnyös árak mellett

igen jó minőségű anyagokkal szolgálhatok és kérem egy
o próbavásárlással erről szives meggyőződést szerezni. o

Kiváló tisztelettel

Debreczeni faáruraktár. HORVÁTH JÁNOS.

Telefon 131. szám.

Ingyenértékesítő Részvénytársaság

Szentanna-u. 13. sz., az Ipar és Kereskedelmi Bank helyiségében.

Vesz és elad
mindennemű ingatlanokat.

Debreczen-nyirbátori h. é. vasut.

MENETREND.

Érvényes 1912. évi november hó 10-ik napjától.

O D A			Debreczen Máv. pályaudvar—Nyirbátor			V I S S Z A				
V. v. 2 I—III.	V. v. 4 I—III.	V. v. 6 I—III.				V. v. 1 I—III.	V. v. 3 I—III.	V. v. 5 I—III.		
553	1248	705	Ind.	Debreczen Máv. pályaudvar előtér		Érk.	757	307	909	
557	1252	709		Salétrom-utca		↑	753	303	905	
602	1257	714		Külsővásártér			748	258	900	
609	104	721		Baromvásártér kitérő			741	251	853	
612	107	724		Honvédsáttortábor			738	248	850	
617	112	729		Nagyerdő elágazás			733	243	845	
625	120	737		Debreczen erdőéri lak			725	235	837	
631	126	743		Gazdasági akadémia			720	230	832	
638	133	750		Pusztapallag			714	224	826	
647	142	759		Dombostanya			705	215	817	
701	200	813		Hajdusámson			656	206	808	
706	205	818		Hajdusámsoni tanyák			645	155	750	
715	214	827		Tamási puszta		↓	636	146	741	
727	226	839		Aradvány puszta			624	134	729	
740	239	852	Érk.	Nyiradony		Ind.	610	120	715	
—	925	—	Érk. Ind.	NAGYKÁLLÓ			Ind. Érk.	1130	—	—
745	245	857	Ind.	Nyiradony		Érk.	607	115	709	
751	251	903		Szakolykert		↑	602	110	704	
808	311	921		Nyirmihálydi			551	1259	653	
816	319	929		Nyirgelse		↓	537	1248	636	
836	338	945		Nyirbogát			521	1232	620	
852	354	1001	Érk.	Nyirbátor		Ind.	504	1215	600	
955	448	—	Érk.	Nyiregyháza		Ind.	350	1029	452	
				Mátészalka						
O D A			Debreczen Máv. p. u. előtér—Gazdasági akadémia.			V I S S Z A				
Sz. v. 102 II—III.	Sz. v. 104 II—III.	Sz. v. 106 II—III.	Sz. v. 110 II—III.	Sz. v. 108 II—III.		Sz. v. 101 II—III.	Sz. v. 103 II—III.	Sz. v. 105 II—III.	Sz. v. 109 II—III.	Sz. v. 107 II—III.
650	—	—	—	—	Ind.	Debreczen Máv. p. u. előtér	Érk.	—	—	1156
654	—	—	—	—		Salétrom-utca	↑	—	—	1152
659	—	—	—	—		Külsővásártér		—	—	1147
706	—	—	—	—		Baromvásártér kitérő		—	—	1140
709	—	—	—	—		Honvédsáttortábor		—	—	1137
720	—	—	—	—		Nagyerdei elágazás		—	—	—
722	—	—	—	—		Debreczen Nagyerdő	↓	—	—	—
724	—	—	—	—	Érk.	Helyi vasut végállomás	Ind.	—	—	—
É kező és induló villamos-vasuti csatlakozások.										
737	1021	455	630	1101	Ind.	Helyi vasut végállomása	Érk.	815	1106	533
738	1022	456	631	1102		Debreczen Nagyerdő	↑	814	1110	532
739	1023	457	632	1103		Nagyerdei elágazás		813	1119	531
748	1032	506	641	1112		Debreczen erdőéri lak	↓	804	1120	522
752	1036	510	645	1116	Érk.	Gazdasági akadémia	Ind.	800	1121	518

Megjegyzések:

1. A vonatok közép-európai idő szerint közlekednek.
2. Az este 6⁰⁰-tól reggel 5⁵⁹-ig az indulási és érkezési idők a percek aláhúzásával vannak jelölve.
3. Az időadatok mindig a nyíl irányában olvasandók.
4. A 104, 106, 108, 110. és az ellenirányú 101., 103., 105. és 109. számú vonatok Nagyerdő helyi vasuti megállónál villamos kocsikhoz csatlakoznak.

Az igazgatóság.

K ö n t ö s g á t i

TÉGLAGYÁR

Részvénytársaság

Debreczen.

Szállít

**elsőrendű
téglát** jutányos
áron.

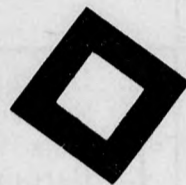
Irodája: Piac-utca 77. sz. alatt, I. emelet.

Debreczeni Bank

Részvénytársaság

Piacz-u. 77.

(I. emelet.)

Foglalkozik

**a banküzlet min-
den ágával.**

Bankegyesület Részvénytársaság

Debreczenben, Piac-utca 72. sz. (saját ház).

Alaptőke 1,500.000 korona.

Foglalkozik

a banküzlet összes ágala-
taival.

Leszámítol

váltókat, utalványokat, nyílt
tétéleket stb.

Törlesztéses

vagy kamatozó kölcsönt nyújt
bekebelezés mellett földbir-
tokokra és házakra.

Előleget ad

értékpapírokra, arukra stb.

Átvesz

tőzsdei megbízásokat.

Elfogad

betéteket könyvecskékre, fo-
lyó (chek) számlákra, pénz-
tárjegyekre és

Vállalkozik

minden egyéb bankügylet kö-
tésére is.

Az Igazgatóság.

Közgazdasági Bank és Váltóüzlet

Részvénytársaság

Debreczen

Piacz-utca 59. szám.

Hitelleveleket ad

bármely európai bankpiacra és eszközöl
idegen értékű átutalásokat.

ÁRUOSZTÁLYA

foglalkozik minden a terményüzlet körébe
vágó ügylet lebonyolításával.

Mindennemű felvilágosítással készséggel szolgál

az Igazgatóság.

Stern József és Testvére kefégyár r.-t. városi raktára

DEBRECZEN, PIAC-UTCA 22. SZÁM ALATT.

Ajánlja saját gyártmányu háztartási

keféáruait

a legelőnyösebb gyári áron.

Illatszerek, bőrárak, fésük

igen nagy választékban kaphatók.

Girtsis József és Társa

műbutor- és épület-asztalosok

Debreczen, Boldogfalvi-u. 6.

Elvállalunk

minden e szakmába vágó

10--38

Telefon

műbutorok

elkészítését, u. m.:

10--38

hálószoba, ebédlő,
szalon és irodai
berendezéseket.

Hajdumegyei Népbank

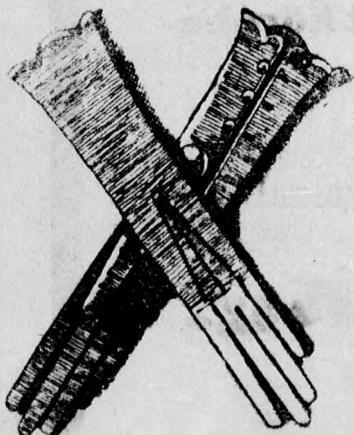
mint szövetkezet

Debreczen, Piac-utca 69.

Megyeházzal szemben

1913.--X. évtársulatát megnyitotta.

Beiratások bármelyik hétköz-
napon a hivatalos órák alatt
elfogadtatnak.

Ha fázik a keze,

el ne mulassza felkeresni

SCHÖN SÁNDOR

keztyű, kötszer és orvosi műszertárát

Piac- és Csapó-u. sarok,

hol a legjobb kivitelű téli szövött, kötött és bőr bélelt keztyűk óriási választékban vannak felhalmozva.

Téli szövött női keztyűk	—40 fillértől	feljebb
Téli szövött férfi keztyűk	—60 fillértől	feljebb
Téli bőr bélelt női keztyű	2.— koronától	feljebb
Téli bőr bélelt férfi keztyűk	2.— koronától	feljebb

Saját gyártmányu glacé-, szarvasbőr- és antilop-keztyűk
minden kivitelben.

LÁSZLÓ ÉS FENYŐ

műszaki üzlete

DEBRECZEN, HUNYADI-UTCZA 13. SZ.

Telefon: 859. szám.   Sürgőnycim: „Technika“.

Uj önműködő villamos házi-vizszivattyuink

a városi vízvezetékek összes előnyeit nyújtják azok részére, kiknek nincs módjukban házukat, telküket városi vízvezetékekkel ellátni, külö-

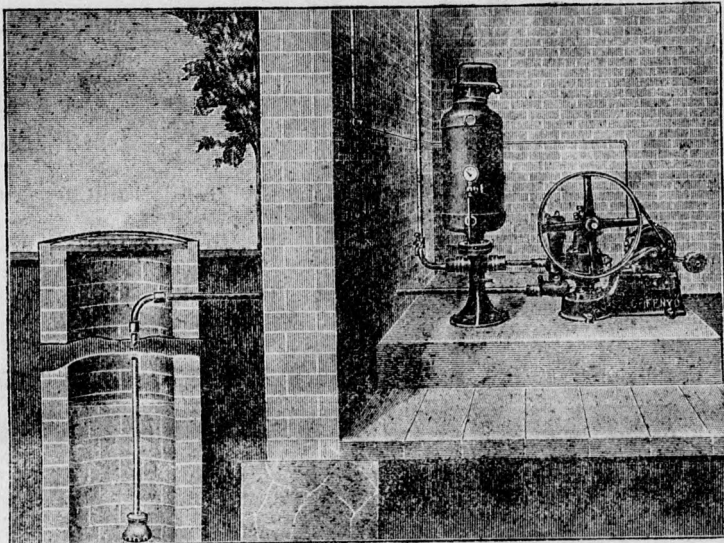
  nősen, mert egy ily szivattyu-berendezés

beszerzési költsége minden eddig ismert más rendszerünél kevesebb.

Nincs többé szükség

TARTÁNYRA

a padláson vagy a pinczében, tehát állandóan baktériummentes, friss kutvizet kapunk, mely nyáron nem meleg, télen nem hideg.

Szivattyuink egyszerű szerkezetüknél fogva mindenütt beváltak és teljesen

üzembiztosak,

kezelést nem igényelnek, tehát függetlenítenek a személyzettől.

Városi-házak, nyaralók, kastélyok, szállodák, gazdaságok és ipartelepek

a csővezeték bármely csapján minden időben

önműködőleg

tetszés szerinti mennyiségű vizet nyernek.

Raktáron tartunk: Vizvezetési anyagokat és szerelvényeket, fürdőkály-

hákat, kádakat, angol closetteket stb. Wolfner-féle gépszijakat. Kirchner-féle famegmunkáló gépeket, Garwens-féle szivattyukat, Ganz-féle villamos motorokat, mindenféle ipari gépeket,

  szerszámokat és műszaki cikkeket.

KÉRJEN ÁRAJÁNLATOT!

Stern József és Testvére kefégyár r.-t. városi raktára

DEBRECZEN, PIAC-UTCA 22. SZÁM ALATT.

Ajánlja saját gyártmányu háztartási

keféáruait

a legelőnyösebb gyári áron.

Illatszerek, bőráruk, fésük

igen nagy választékban kaphatók.

Girtsis József és Társa

műbutor- és épület-asztalosok

Debreczen, Boldogfalvi-u. 6.

Elvállalunk

minden e szakmába vágó

10--38

Telefon

műbutorok

elkészítését, u. m.:

10--38

hálószoba, ebédlő,
szalon és irodai
berendezéseket.

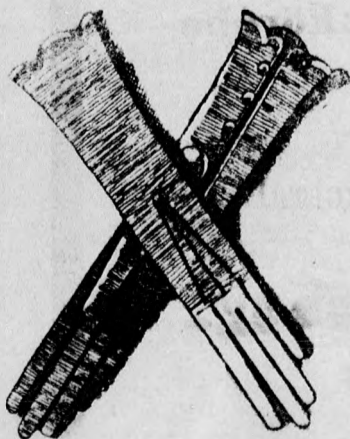
Hajdumegyei Népbank

mint szövetkezet

Debreczen, Piac-utca 69.
Megyeházzal szemben

1913.--X. évtársulatát megnyitotta.

Beiratások bármelyik hétköz-
napon a hivatalos órák alatt
elfogadtatnak.

Ha fázik a keze,

el ne mulassza felkeresni

SCHÖN SÁNDOR

keztyű, kötszer és orvosi műszertárát

Piac- és Csapó-u. sarok,

hol a legjobb kivitelű téli szövött, kötött és bőr bélelt keztyűk óriási választékban vannak felhalmozva.

Téli szövött női keztyűk	— .40 fillértől	feljebb
Téli szövött férfi keztyűk	— .60 fillértől	feljebb
Téli bőr bélelt női keztyű	2.— koronától	feljebb
Téli bőr bélelt férfi keztyűk	2.— koronától	feljebb

Saját gyártmányu glacé-, szarvasbőr- és antilop-keztyűk
minden kivitelben.

LÁSZLÓ ÉS FENYŐ

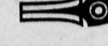
műszaki üzlete

DEBRECZEN, HUNYADI-UTCZA 13. SZ.

Telefon: 859. szám.   Sürgönczim: „Technika“.

Uj önműködő villamos házi-vizszivattyuink

a városi vízvezetékek összes előnyeit nyújtják azok részére, kiknek nincs módjukban házukat, telküket városi vízvezetékekkel ellátni, külö-

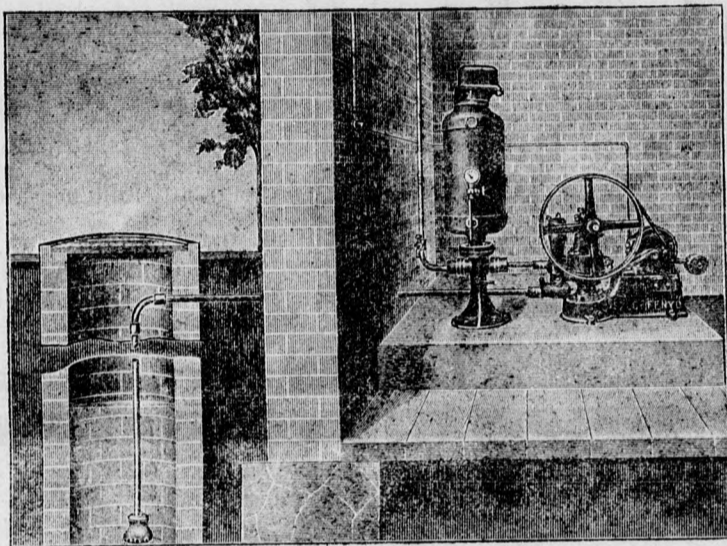
  nősen, mert egy ily szivattyu-berendezés

beszerzési költsége minden eddig ismert más rendszerünél kevesebb.

Nincs többé szükség

TARTÁNYRA

a padláson vagy a pinczében, tehát állandóan baktériummentes, friss kutvizet kapunk, mely nyáron nem meleg, télen nem hideg.

Szivattyuink egyszerű szerkezetüknél fogva mindenütt beváltak és teljesen

üzembiztosak,

kezelést nem igényelnek, tehát függetlenítenek a személyzettől.

Városi-házak, nyaralók, kastélyok, szállodák, gazdaságok és ipartelepek

a csővezeték bármely csapján minden időben

önműködőleg

tetszés szerinti mennyiségű vizet nyernek.

Raktáron tartunk: Vizvezetési anyagokat és szerelvényeket, fürdőkály-

hákat, kádakat, angol closetteket stb. Wolfner-féle gépszijakat. Kirchner-féle famegmunkáló gépeket, Garwens-féle szivattyukat, Ganz-féle villamos motorokat, mindenféle ipari gépeket,   szerszámokat és műszaki cikkeket.

KÉRJEN ÁRAJÁNLATOT!

Telefon 276. :: :: Telefon 276.

VILLAMOS FAVÁGÓ, PORSZIVÓ ÉS PARKETFÉNYEZŐ R.-T.

A nagyközönség szives figyelmét felhívjuk
villamos erőre berendezett

**favágó, porszivó
és parketfényező
! gépeinkre !**

Iroda: József kir. h.-u. 28.

Tisztelettel: Villamos Favágó, Porszivó Parketfényező R.-T

H KISBIRTOKOSOK HITELSZÖVETKEZETE

DEBRECZEN, PIACZ-UTCZA 31.,
:: a városházával szemben ::

**1913 január 1-én nyitja meg
harmadik évtársulatát.**

Heti törzsbetét 1 korona.

IGAZGATÓSÁG:

Elnök:

DR. BALTAZÁR DEZSÓ

ref. püskök.

BERGER MÓRICZ

id. HÓDY BÉLA

NAGY JAKAB

alelnök.

DR. GÁSPÁR GÉZA

DR. SZÁSZ ADOLF

DR. NYIRI ERNŐ

NYIRI GÉZA

PAVLOVICS KÁROLY

MISKOLCZY LAJOS

ERBER ERNŐ

NÉMETH ANDRÁS

DR. HÓDY BÉLA

ügyv.-igazgató.

jogtanácsos.

DEBRECZENI TERMÉNY-ÁRURAKTÁR
ÉS GYÁRIPAR RÉSZVÉNYTÁRSASÁG

Habarcsgyára.

Telefonszám 58.

Telefonszám 58.

Megrendelésre bármily mennyiségben szállítja egy köbmétert tartalmazó kocsijaiban a legjobb kötőképeségű habarcsot. ::

Ocean G. G. B.

vizjelü okmány, minisz-
ter, irodai és fogalmi

PAPIROK

Péterfalvai
magyar gyártmány

minden jobb papirke-
reskedésben kaphatók.

Török pezsgőgyár Péterfia-utcza 61.

Karácsonyi és ujévi ünnepekre ajánlja pezsgőit és borait.

Gyártmányai az összes jobb kávéházakban és vendéglőkben kaphatók.

Pezsgő főraktár Kontsek Géza fűszer- és csomageüzlete.

Pezsgők és borok nagyban és kicsinyben a Péterfia-u. pincében kaphatók. Házhoz szállítás.

1897 Alakult 1897

POLGÁRI TAKARÉK- ÉS SEGÉLYSZÖVETKEZET Debreczen, Piac-u. 73. sz.

A szövetség célja a hetenkénti törzsbetétek elfogadása és annak kamatoztatása által a takarékoságot előmozdítani és tagjait olcsó és a heti betétek által is könnyen törleszhető kölcsönök által segíteni.

Betétek a vidéken is könnyen eszközölhetők, amennyiben a vidéki tagok a szövetséget postatakarékpénztári cheque-számláját vehetik igénybe.

A szövetséget minden év január havában új évtársulatot alakít hat évi időtartamra, melynek elteltével az évtársulat feloszlik és minden tag megkapja az általa befizetett tőkét a felmerült haszonnal együtt.

Az 1913. évi XVII. évtársulatba való beiratkozások naponként eszközölhetők a Szövetséget hivatalos helyiségében.

Minden törzsbetét **20** fillér hetenkénti befizetésre kötelez.

! Új szalámi !

Vidoni Testvérek és Társuk

szalámigyárából minden jobb fűszerkereskedésben és hentesáru-üzletben kapható. ::

Gyár Debreczenben.

KONCZ

Telefon 701.

fest és vegyileg tisztít

mindennemű ruhát, valamint csipke- és szövetfüggönyöket kifogástalanul.

Debreczen

Arany János-u. 10.

Már minden gazda ismeri.

Ha kitűnő termést akar

keresse fel a

**= DEBRECZENI =
MEZŐGAZDASÁGI GÉPGYÁRAT.**

Hazai Drill párossoru és Hortobágy Drill páratlansoru

vetőgépek

minden sortávolságban.

Uj!

**Napoleon Drill kombinált
műtrágyaszóró-vetőgép.**

Uj!

Bárkinek adunk egyet kipróbálásra. Kezelését ingyen bemutatjuk. Első-
rendű gazdaktól elismerő oklevelek. **Ekék, boronák, szecskavágók,
morzsolók, kukoricaültetők, ekekapák és egyéb gazdasági gépek.**

Kérjen árjegyzéket.

TELEFON 7--51.

⋮

TELEFON 7--51.

VERSENYKÉPES ÁRUK

ELSŐRENNDŰ A CZÉLANYI AG

OLCSÓ ÁRANK.

ALFÖLDI TÉGLA- ÉS AGYAGIPAR RÉSZVÉNYTÁRSASÁG DEBRECZEN

Évi termés 8 millió.

Ajánl első- és másodrendű

CSERTÉGLÁT

a legjutányosabb árban.

A téglá ugy minőségre, valamint méretére nézve minden kívánalmaknak megfelel. — Megrendelések eszközölhetők a gyár ügyvezetési irodájában,

Heltai és Balázs czégnél

Hunyadi-utca 10. szám alatt.

Telefon 1127. szám.

:: ::

Gyári telefon 963. szám.

Gazdasági és Kereskedelmi Bank Szövetkezet

Debreczen, Kossuth-utca 11. szám. Kardos-ház.
(A Kölcsönös Segélyző-egylet volt helyiségében.)

Elnök : Ügyv.-igazgató : Alelnök :
Bíró Pál. Kardos Lipót. Dr. Horváth Károly.

Elfogad jegyzéseket az 1913. év
január elsején kezdődő
harmadik évtársulatra.

Egy törzsbetét **50** fillér, mely összeg
legalább **100** korona kölcsönre jogosít.

MÁYER JENŐ ÉS BÉLA

fűszer- és csemegeüzlete

DEBRECZEN,
Piac-u. 33.

Fűszer-és csemegeárak
legelőnyösebben szerezhetők be.

ELSŐ MAGYAR KŐ- ÉS KÖNYVNYOMDAI FESTÉKGYÁR

BERGER ÉS WIRTH

BUDAPEST, IX., Márton-u. 19.

Telefon: József 6—35.

Hengerek öntése la-
pos és körforgásu gé-
pekhez. :: Olcsóbb és
jobb a háziöntésnél.

„Patent“, „Victoria“
és „Bianca“ henger-
anyag kockázott és
sima táblákban. ::

Fiokgyárak : LIPCSE, BARMEN, BERLIN, FLORENCZ,
PÉTERVÁR, PÁRIS, NEW-YORK. :: ::

Általános Forgalmi Bank

részvénytársaság
DEBRECZEN, Piac-utca 68. szám alatt.

Alaptőke 4,000.000 korona.

Foglalkozunk a takarékpénztári és banküzlet körébe vágó összes ügyletekkel, úgymint:

Elfogadunk takarékbetéteket

betétkönyvekre és checkszámlára.

Kölcsönöket adunk

váltókra és folyószámlára.

Törlesztéses kölcsönöket nyújtunk

földbirtokra és bérházakra igen előnyös feltételek mellett.

Óvadékkölcsönöket adunk

vállalkozóknak és bérlőknek.

Financirozunk

mezőgazdasági, ipari és kereskedelmi vállalatokat.

Hitelegyletünk

leszámítol tárcaváltókat.

Terményosztályunk

előleget ad a jövő évi termésre és vesz mindennemű szemes terményt.

Áruosztályunk

elad waggonszámra tüzfát, faszenet és meszet és vesz mindennemű vasuti talpfát.

Biztosítási osztályunk

tűz-, élet-, jég-, üveg- és baleseti biztosításokat köt a legcélrabb feltételekkel.

Felvilágosítást mindenkor készséggel ad

az igazgató.

A DEBRECZENI KERESKEDELMI R.-TÁRSASÁG

Debreczen, Piacz-utca 49.

Foglalkozik a műszaki szakmába vágó összes berendezések és létesítmények szállításával, ugyszintén az idevágó anyagok és áruk szállításával is.

Műszaki osztálya által eddig létesített telepek a következők:

Kövér Antal Hajduböszörmény, nyersolajmotor-telep	Egri Ábrahám Vámspéres teljes malom-berendezés
Gere Gyula Kaba, " " "	Roth Ábrahám Felsőviznice " " "
Weinberger Mór és Ignác Iriny " " "	Weisz Dávid Érolaszi " " "
Baumann Sámuel Alsótótfalu " " "	Fehér István Böszörmény " " "
Műjégyár r.-t. Debreczen " " "	Varga Testvérek Kisujszállás " " "
Fémárugyár r.-t. Debreczen " " "	Flamm Ignác Tiszafüred malom-berendezés
Ferenczy Ernő Mikepércs " " "	Ferenczy Ernő Mikepércs " " "
és számos kisebb 20 HP-n aluli telep.	Rónay István Karczag " " "
Kövér Antal Böszörmény teljes malom-berendezés	Burger Jenő Büdszentmihály olajmalom
Gere Gyula Kaba " " "	Roth Ferenc Nyiregyháza malom-berendezés,
Weinberger Mór és Ignác Iriny " " "	stb. stb.
Baumann Sámuel Alsótótfalu " " "	

Azonkívül számos kisebb, nagyobb malom-, lakatos-, asztalos- és famegmunkáló gépek.

Elsőrangú kenő- és hengerolajok.

Debreceni Faipar Részvénytársaság

Tűzifa-osztálya :

Telefon 156. sz.

raktáron tart állandóan és a legolcsóbb árban házhoz szállit **mindenféle**

tűzifát

feldarabolva mázsaszámra vagy **hasábokban** ölszámra.

Szobafűtésre kiválóan alkalmas

porosz szenet

a legmérsékeltőbb árban szállit

A tűzifa-osztály telefon-száma I. évi április hó 20-tól: 156

Butor-osztálya:

Interurban-Telefon 544. sz.

KÉSZIT:

tömörbuterokat

bükkfából, hálósobákat és ebédlöket, továbbá

bankberendezéseket

a legszebb és legizlésebb kivitelben.

Épületfa-osztálya:

Telefon 511. sz.

raktáron tartja az építkezésekhez szükséges

összes faanyagokat, deszkákat, fényezett és tűrészelt fákat mindenféle méretben.

Asztalosoknak

bükk-, jávor-, szil-, cseresznye- és mahagoni fát a legolcsóbban árusít.

ALFÖLDI TAKARÉKPÉNZTÁR

**DEBRECZENBEN,
Piac-utca, saját ház.**

**A Pesti Magyar Kereskedelmi Bank affiliált intézete.
Alaptőke 2,400.000 korona. Tartalékok 1,500.000 korona.
Betétállomány: 9,000.000 kor.**

Foglalkozik:

Jelzálogkölcsonök adásával, folyószámla-előlegek és váltóhitelek nyújtásával, értékpapírok adásvételével.

Elfogad betéteket

takarékpénztári könyvecskékre és csekk-számlára, továbbá perselybetét mellett.

Saját áruraktárában

beraktároz árukat s azokra mérsékelt feltételek mellett előleget nyújt.

Leszámitol tárcaváltókat

hitelrészeg egylet keretében is és a kebelében alakult

Köztisztviselői hitelrészeg egylet

fizetési előleget nyújt 10, 15 és 20 év alatt esz-közleendő visszafizetésre.

Safe-deposit (magán letét-rekeszek).

Affiliált intézetei:

Kabai Takarékpénztár rt., Nádudvari Takarékpénztár rt. és Hajdunánási Gazdasági Bank rt. Fiókintézet Vámspércsen.

„Hortobágy” gőzmalom

Aufricht Alajos és Vilmos, Debreczen.

Malomtelep és iroda: Mester-u.

végén, Bösörményi-ut 1.
(Villamos vasúti megállóhely.)

oo TELEFON 179. SZÁM. oo

Városi lisztraktárai:

Csapó-utca 6. szám. || Deák Ferencz-utca 22. sz.
Telefon 15. szám. Telefon 1149. szám.

„Rismacsi” gazdaság

Telefon 591. **Debreczen.** Telefon 591.

Tejgazdasága:

Szállít megrendelésre tisztán kezelt palackozott teljes tejet.

Telefon 591. sz.

Konyhakertészete:

Szállít megrendelésre idényszerű konyhakerti veteményeket és nemesfajta gyümölcsfákat.

Telefon 591. sz.

Beszüntetett zálogház

A Debreczeni Gazdák Bankja

r.-t. tulajdonát képező Kossuth-u. 11. sz. a. lévő

zálogházát

véglegesen beszünteti;

az ott elzálogosított tárgyak felek által lejáratkor **okvetlen kiváltandók**, mivel azok meghosszabbítva nem lesznek és így elárvereztetnek.

A zálogház összes helyisége 1913. év május elsejére

haszonbérbe kiadó.

XXX-ik évtársulat.

A Debreczeni Kölcsönös Segélyező-Egylet

mint szövetkezet korlátolt felelősséggel, alakult 1884-ben, saját új épületében **Kossuth-utca 8. szám**

A XXX-IK ÉVTÁRSULATOT

1913 január hó 1-től nyitja meg.

A tagok száma 12000-et meghaladja, akik 15000 törzsbetéti könyvecskére több mint 120000 törzsbetétet fizetnek. **A szövetkezet üzleti tőkéje a hét millió koronát meghaladja.**

Minden belépő tag kötelezi magát, hogy a jegyzett heti vagy havi törzsbetéteket egy vagy több hétre, illetve hónapra előre pontosan befizeti.

Egy heti törzsbetét 40 fillér, egy havi törzsbetét havi 5 korona.

Egy-egy évtársulat 6 évre alakul. A fölszámolás alkalmával minden tag befizetett tőkéjét és az alapszabályilag reá eső haszonrészt visszakapja és így az élvezett kölcsönök után fizetett kamatok nagyrésze haszoneredmény alakjában visszatérül.

A havi törzsbetétek után a haszonrészt évenként a közgyűlés állapítja meg. A haszonrész évenként március hónapban kerül kifizetésre.

Minden törzsbetét után belépéskor 40 fillér beiratási díj fizetendő, mely a tartalék-alapok gyarapítására szolgál.

Összes tartalékunk a 600,000 koronát meghaladják.

Vidéki tagok postatakarékpénztári befizetési lapokkal fizethetnek.

Debreczen, 1912. évi november hó.

Az Igazgatóság.

Debreczeni Hitelbank Részvénytársaság

Debreczen, Piacz-utca, Széchenyi-utca sarok.

Kölcsönöket adunk

váltókra, kötelezvényekre és folyószámlára a legelőnyösebb kamat mellett.

Elfogadunk takarékbetéteket

betétkönyvecskére és checkszámlára.

Jelzálog-kölcsönöket ad

földbirtokra és házakra.

Óvadékkölcsönöket ad

vállalkozóknak és bérlőknek.

Elfogadunk tőzsdei megbízásokat

értékpapírok vételére és eladására.

Kölcsönöket nyújtunk

tőzsdén jegyzett értékpapírokra, valamint vidéki pénzüzetek részvényeire.

Leszámítolunk tárcza-váltókat

az intézet kebelében alakult hitelrészes csoportban.

Ércpénzek és külföldi bankjegyek beváltása.

Felvilágosítással készséggel szolgál

az Igazgatóság.

Debreczen szab. királyi város

Világítási vállalata

városi üzlet Piac-utca 81. szám alatt.

Elvállalja

légszesz és villamos vezetékek és felszerelések berendezését

világítási és ipari célokra.

Gázkonyhákban és főzőknél az elhasznált légszesz legfeljebb egyharmadrész áru, mint a fatüzelés költsége. Légszeszkályák és fürdőberendezések könnyű és veszélytelen kezeléssel, füst, korom és szemet nélkül.

Szép és olcsó csillárok, lámpák és hozzávaló felszerelések kaphatók.

Elsőrendű pirszen (kokszt)

házhoz szállítva, olcsóbban mint bárhol és

Tiszta porosz kőszén

megrendelhető

a légszeszgyárban, vagy a városi üzletben,
valamint épületek és fagyarak megvédésére való

Fekete kőszén kátrány tetszés szerinti mennyiségben.

Mindennemű felvilágosítással szívesen szolgál az igazgató: DEBRECZENI JENŐ, gépészmérnök.

Telefon: gyári 74. sz.

Telefon: Városi üzlet 90. sz.

Mihalovits Jenő gyógyszerháza

„a Kigyóhoz“ Debreczen.

Mihalovits Jenő gyógyszerháza „a Kigyóhoz“ Debreczen.

Legjobb bajuszpedró a híres
DEBRECZENI
„CZIVIS“ bajuszpedró.

mely nem tép, de jól összetartja és
nőteti a bajuszt!
Egy doboz ára 40 fillér.

A bőr ápolása kötelesség az egész-
ség érdekében s erre legalkalmasabb
szer a

Mollitergin,

mely megőrzi a bőr (az arc- és kézbőr-
nek) **üdeségét, hamvasságát, rózsaszin-
ben játszó fehérségét.** Megszünteti a
kézhörösséget. Az eldurvult, kirepede-
zett és szélkifujta arcot vagy kezét, a
legrövidebb idő alatt **fehérré és puhává
teszi!** Poudert alá is igen ajánlható!

**Hatása gyors és biztos! Mint bőr-
ápoló szer páratlan!**

**Teljesen fémmentes
és ártalmatlan!**

Egy üveg MOLLITERGIN ára
1 korona.

A bel- és külföldi
gyógyszerkülönlegességek
hasonszenvi gyógyszerek,
kötszerek,
szépitő-szerek,
gyógyszer-ujdonságok
legnagyobb raktára
Debreczen és vidékére.

A Dr. BORSOS-féle hajszesz

teljesen **ártalmatlan** növényi anya-
gokból készülő hajerősítő, mely ki-
váló eredménnyel használható ugy-
a **hajhullás** vagy a **hajvégek meg-
törése** és széthasadozása, mint a
fejekorpásodása vagy a haj **molyo-
sodása** ellen.

A haj növést előmozdítja! Legjobb
óvszer a hajbetegségek ellen. Sem
a fejbőrt, sem az ágynevet **nem
piszkolja Hatása biztos!**

Egy üveg Dr. Borsos féle hajszesz
ára 1 korona.
Kettős (nagy) üveg 2 korona.

Mihalovits Jenő

gyógyszertára és gyógyszerészeti műlaboratoriuma

DEBRECZEN, Főpiacz 31., a városházzal szemben.

Mihalovits Jenő gyógyszerháza
„a Kigyóhoz“ Debreczen.

Mihalovits Jenő gyógyszerháza „a Kigyóhoz“ Debreczen.

a debrecz
cin

Fürst C
Lederer Lui
mos ifj. 20
zsó 20 K, L
ifj. Weichin
Sesztina Je
Zsigmond
lovits Kár
Lichtblau A
Dezső 10 K
K, Neumann
Müller Sánd
czelné 10 K
gári tak. és
10 K, özv. I
szöv. 10 K
dor 10 K, K
10 K, dr. N
Erber Ernő
záné 6 K, M
nyitzky An
Miksa 5 K,
lérbank szö
vits Sándor
5 K, Sándor
mond 3 K,
mági Sám
réné 20 K,
Freund Jen
Sebők Ernő
Horvát Sár
Bankegyesi
kés Lajos
Lipót 10 K,
ton 10 K, C
zet 10 K, ö
10 K, Grau

I

F

sör, 1
o ke
Deb

o

S

női

Ve

Debr

Telefon

656.

vizve

„O

A fiat

helye.

borok.

Ki

és ta

óhajt

F

polgár

Elszámolás

a debreczeni izr. nőegyesület „Bálmegváltás címen” eszközölt gyűjtéséről:

Fürst Ödön és neje 40 K, Molnár Antalné 30 K, Lederer Luiza 20 K, Reiner Mór 20 K, Schwartz Vilmos ifj. 20 K, dr. Kemény Mór 20 K, dr. Baltazár Dezső 20 K, Lusztig Károly 20 K, Szántó Gyözőné 20 K, ifj. Weichinger Károly 20 K, Mihalovits Jenő 20 K, Sesztina Jenő 20 K, Hartstein Samuné 20 K, Mandel Zsigmond 10 K, Sipos Ferenc 10 K, Pavlovits Károly 10 K, Székely Albert 10 K, Lichtblau Albert 10 K, Frank Rezső 10 K, dr. Szöllős Dezső 10 K, Nagy Sándorné 10 K, dr. Spitz Lipót 10 K, Neumann M. (Deutsch) 10 K, Csanak József 10 K, Müller Sándor 10 K, Csanak János 10 K, Biró Marczelné 10 K, Hajdumegyei népbank m. sz. 10 K, Polgári tak. és segélyszöv. 10 K, Debreczeni bank r.-t. 10 K, özv. Reichmanné 10 K, Tiszavidéki mezőgazdák szöv. 10 K, Gutfreund Sámuelné 10 K, Radó Sándor 10 K, Kenyeres Sándorné 10 K, Szőke Sándorné 10 K, dr. Nyíri Ernőné 10 K, dr. Geiger Miklós 10 K, Erber Ernő 10 K, Haas Fülöp és fia 6 K, Hajós Gézáné 6 K, Márkus Jenő 5 K, Jost Ferenc 5 K, Kaszanyitzky Andor 5 K, dr. Brunner Lajos 5 K, Markus Miksa 5 K, Thaisz Artur 5 K, Katz Herman 5 K, Filérbank szöv. 5 K, Fenyő Sándor és fia 5 K, Pavlovits Sándor 5 K, Mandel Jenő 5 K, dr. Szász Adolfiné 5 K, Sándor Ármán 4 K, Löbl Gyula 4 K, Révész Zsigmond 3 K, Bészler és Dávid 3 K, Feketéné 3 K, Halmágyi Sámuel 3 K, Schwarcz Dániel 2 K, Hajdu Imréné 20 K, Glück Venczelné (Budapest) 20 K, dr. Freund Jenő 20 K, Általános forgalmi bank 20 K, dr. Sebők Ernőné 10 K, dr. Balkányi Edéné 10 K, dr. Horvát Sándorné 10 K, dr. Hegedüs Jenőné 10 K, Bankegyesület r.-t. 10 K, Tihanyi József 10 K, Békés Lajos 10 K, dr. Jakobovits József 10 K, Mandel Lipót 10 K, dr. Csath Sándor 10 K, dr. Grausz Márton 10 K, Ormódy Lajos 10 K, Takaré- és Hitelintézet 10 K, özv. Kola Jánosné 10 K, Moskovits Adolfiné 10 K, Grausz Ilona 6 K, Weinberger Lajosné 5 K,

Groszmann és Mandel 5 K, Papp testvérek 5 K, Killer Ede 5 K, Rosenberg Albert özvegye és fiai 5 K, Frank Ede 5 K, dr. Kardos Samuné 5 K, Jónás Mórné 5 K, Weisz Maurus 5 K, dr. Polgár Dániel 5 K, Mezőgazdasági bank m. sz. 5 K, Bechert Manóné 5 K, Kertész Miklós 5 K, Központi drogueria 5 K, Molnár Ferenc 5 K, Benyáts Emil 5 K, Kontsek Kornél 3 K, Lévy Gyula 3 K, Csillag Arthur 3 K, Rázsó István 3 K, Pákozdy Sándor 3 K, Rosenberg Emil 2 K, özv. Riesz Lipótné 2 K, Mentze Henrik 2 K, Deutsch Lajos 2 K, Rose Dezső 2 K, Mihály Sámuel 2 K, Schön Sándor 2 K, dr. Ujfalussy Géza 2 K, N. N. 1 K, Stern József és Tvére (üzlet) 1 K, N. N. 1 K, Forrai Ernő 50 K, dr. Balkányi Miklós 50 K, Fischbein Ignác 40 K, Debreczeni Hitelbank 40 K, Stern Józsefné 20 K, Berger Mór 20 K, Fleischmann Sándor 20 K, Meisels Vilmosné 20 K, Geiger Simonné 20 K, Mayer Jenő és Béla 10 K, Donogán és Somossy 10 K, Békés Gyuláné 10 K, Kenyeres Károlyné 10 K, Drucker Mórné 10 K, Debreczeni gazdák bankja 10 K, Wiener Adolf 10 K, dr. Szántó Sámuel 10 K, Debreczeni Kölcsonös Segélyező-Egylet 10 K, Kardos László 10 K, dr. Markovits Elemér 10 K, Hegedüs Sándor 10 K, Sándor Imre 10 K, Mandel Samuné 10 K, Grosz Nagy Ferenc 10 K, dr. Berger Andor 10 K, dr. Leitner Adolfiné 8 K, dr. Dobó Dezsőné 5 K, Kelen Jenőné 5 K, Domán és Kurz 5 K, Bosznay J. és Társa 5 K, Kontsek Géza 5 K, Löwy Bernátné 5 K, Áron Jenő 5 K, Halász Nándor 5 K, Preiser Salamonné 4 K, Dicsőfi József 3 K, Gyürky Sándorné 2 K, Vass Gyula 1 K, Fodor Fülöp 1 K, Debreczeni Jenőné 20 K, Rosinger Józsefné 20 K, Rosinger Lajos 20 K, Fisch Lajosné 20 K, Debreczeni ipar- és keresk. bank 20 K, Rosenfeld Salamonné 20 K, Gara Alajosné 20 K, dr. Czákó Zsigmondné 20 K, Debreczen Belvárosi tkp. r.-t. 10 K, Würzburger Mór 10 K, Osztrák magyar bank 10 K, Holländer Adolf és fia 10 K, Ernst Vilmosné 10 K, Emerich Zsigmondné 10 K, dr. Tarján Leó 10 K, Gróf Degenfeld József 10 K, Magyar Általános Hitelbank 10 K, dr. Vajda Józsefné 10 K, Ritter Ignácné 10 K, Lukács Samuné 5 K, Lestyán Adorjáné 5 K, Mandel Ernőné 4 K, Ernst

Péterné 4 K, özv. Vargha Ferencné 4 K, dr. Irinyi Istvánné 4 K, „Adria” biztosító társulat 3 K, Fried Lajosné 3 K, özv. dr. Popper Alajosné 20 K, dr. Nagy Zoltán 20 K, Hajnal Samuné 20 K, Lukács Árminné 10 K, dr. Moskovitz Miksáné 10 K, dr. Strelinger Gyözőné 10 K, dr. Fejér Ferencné 10 K, dr. Szenes Zsigmond 10 K, Szabó Henrikné 10 K, Pavlovitsné 5 K, Auszterlitz Árminné 5 K, Stern Miksáné 5 K, Bernáth Jenőné 2 K, Flamm Mártonné 2 K, Lőfkovits Arthur és neje 20 K, Kühne mezőgazdasági gépgyár 10 K, dr. Kenyeres Elekné 10 K, Hartstein Kálmánné 10 K, Debreczeni Lajos 10 K, dr. Engel Ignácné 10 K, özv. Falk Árminné 10 K, Engel László 5 K, dr. Derekas István 5 K, dr. Balázs Bertalané 5 K, Tafler Ignácné 4 K, dr. Lukács Béláné 3 K, Hochstädter Ernőné 2 K, Fried Samuné 20 K, özv. Rozenfeld Jakabné 20 K, Meisels Samuné 20 K, Falk Lajos 10 K, Gerő Dánielné 4 K, dr. Nágel Zsigmondné 4 K, Lusztig Mórné 3 K, Turay Farkas 2 K, dr. Goldman Ármán 2 K, Mórincz Mihályné 1 K, N. N. 1 K, Horváth Tamásné 1 K, Hoffmann L. 1 K, Nagy Albertné 10 K, dr. Weisz Józsefné 10 K, dr. Grosz Pálné 10 K, Hochfelder Jakabné 10 K, Bleyer Adolfiné 10 K, Aufricht Vilmosné 10 K, Nagy Ferenc 10 K, Deutsch Irén 5 K, özv. dr. Hütter Károlyné 5 K, dr. Hajnal Dezsőné 5 K, Kun Jenőné 5 K, Ehrenfeld Miksáné 5 K, Ungváry Józsefné 5 K, Balla Jenőné 5 K, özv. Fischbein Ignázné 3 K, Link Lipótné 3 K, Éliásné 3 K, Neumann Nándor 2 K, ifj. Csengeri Ignátz 2 K, Oláh Ignácné 2 K, özv. Lédig Lajosné 2 K, Glück Izidorné 2 K, összesen 2254 korona, azaz Kettőezerkétszázötvennégy korona

Midőn ezen kimutatást nyilvánosságra hozzuk, hálás köszönetet mondunk, úgy a kegyes adakozóknak, mint a gyűjtést oly lelkiismeretes buzgósággal végzett hölgyeknek.

DR. BALKÁNYI MIKLÓSNE,
elnök.

BEVÁSÁRLÁSI FORRÁSOK:

Fischbein Jenő
sör-, bor-, pezsgő- és ásványvíz-nagykereskedése és kismértékbeni elárúsítása
Debreczen, Hatvan-u. 30.
Telefon 10-51.

Schwarz M. L.
30 év óta fennálló
női- és férfi divatüzlete
Minden idényre cikkek.
DEBRECZEN, Piac-u. 52.

Venyige Adolf
szobafestő és mázó
Debreczen, Arany János-utca 41.

Telefon 656. **Pollák Samu** 656.
vízvezetési és villamossági szerelési vállalata
Debreczen, Piac-u. 43.

„OTTHON“-KÁVÉHÁZ
SAS-UTCA 2.
A fiatalság és polgárok legkellemesebb találkozási helye. Kifőzött kávéházi italok. Hamisítatlan fajborok. Minden este zene. :: Rosenberg Simon, kávé.

Ki szép és tartós **czipót**
őhajt venni, vagy rendelni, az bizalommal keresse fel
FALUSI KÁROLY
polgári és katonai cipésmestert, **Csapó-u. 41.**

Varga Imre
fűszer- és vegyes kereskedése, dohánytőzsde és dugaszolt szeszes italok kimérése
Debreczen, Atilla-tér 3. szám.

Arany, ezüst ékszer,
valamint műtővös munkák legszolidabban, legpontosabban készülnek
Dénesnél, : Halköz 4.

Vadász Andor, Debreczen.
Iroda: Piac-utca 79. :: Telefonszám 10-40.

Prima porosz szalon köszönet
50 kg.-os leólmozott zsákokban házhoz szállított.
Szállít továbbá vagonszámra és kötésre belföldi és porosz köszönet, kocsizot, kovács-szenet. ::
Gépek, motorok, malomberendezések, olajok, műszaki cikkek.

Marx János sütődéje
(Telefon 866. szám.)
Debreczen, Csapó-utca 18. sz.

Grünwald Jenő
fűszer- és vegyeskereskedésében
DEBRECZEN, MÉLIUSZ-TÉR 6. SZ.
hordós káposzta kapható.

BÉLYEI JÁNOS
férfi és női cipész
DEBRECZEN, Széchenyi-u. 47.
!! Megrendelések 24 óra alatt készíttetnek. !!
Javítások elfogadtnak.

Mese szép nyakkendők 50 fillérért
oo egyedül oo
STARK SÁNDORNÁL
oo kaphatók. oo
DEBRECZEN, PIAC-U. 7. SZ.

ROSENBAUM SÁMUEL
o fűszer- és vegyeskereskedése, o dugaszolt italneműek elárúsítóhelye
Debreczen, Árpád-tér 17.

ELSŐ DEBRECZENI BŐRÖNDGYÁR
Ajánlja saját készítményeit: utitáskák, bőrönd és bőrdisztribúciók. Javításokat elfogad.
KÖNIGSBACH N., bőröndös
Debreczen, Gróf Degenfeld-tér 3. sz.

WEINBERGER IGNÁCZ
o épület- és disztribúciós, o vízvezetési felszerelési vállalata.
Debreczen, Halköz 1.
Karbantartások és javítások elfogadtnak.

Burg Ignác
épület- és disztribúciós, vízvezetési felszerelési vállalat
Debreczen, Csapó-u. 40.

10 szög 50 fillér,
azonal minden szög
5 fillér, a legkisebb
hirdetés 50 f.

APRÓ HIRDETÉSEK

Vastag betűből azed-
dett minden szög 10
fill. Apró hirdetések
előre fizetendők. n

Elsőrangú kölcsönös életbiztosító-társaság
alkalmat nyújt oly

lelkiismeretes és igyekvő uraknak,
akik eredményes üzletszerzői és szervezői
közreműködést biztosítanak

jól díjazott állás

elnyerésére. Kimerítő ajánlatokat csakis
komoly, megbízható reflektánsoktól kér
»Äusserst konkurrenzfähige Einrichtungen«
jelige alatt **Eduard Braun** hirdetési iroda
Wien, I, Rotenturmstrasse 9.

Levelezés

Házassulandók figyelmébe! Férjet keres-
nek: 28 éves vagyos, csinos orosz
hölgy, 22 éves német árva 400,000 korona
vagyonnal, 18 éves egyedül álló porosz
k. a. 100 000 vagy., 38 éves független
gyermektelen özvegy 120,000 kor. vagyon-
nal, számos vagyos magyar hölgy, gaz-
dag amerikai hölgyek és sok száz vagyos
nő Európa egyéb országaiból. Ko-
moly érdeklődőknek (ha vagyontalanok is)
díjtalan felvilágosítást ad Schlesinger, Ber-
lin 18.

**Modern leány idős, gazdag uriember sür-
gős barátságát keresi „Egy igazi nő“ jel-
igére kér levelet a kiadóhivatalba.**

**Bankhivatalnok, egy okos leány szórakoz-
tatására vágyik. Jelige: „Nagyon fogom
szeretni“ levelek a kiadóhivatalba kül-
dendők.**

**Urak! Ki lenne állandó, igazi barátja, egy
nem szép, de finom lelkű, fiatal özvegy-
asszonynak. Választ a kiadóhivatalba
kér „Csak a ma a miénk“ jeligére.**

**Fess, szőke asszony, katonatiszt barátságát
keresi. „Édes téli esték“ jeligére kér leve-
let a kiadóhivatalba.**

**Szomorú, barna leány, uriember édes és ve-
szélytelen ismeretségére vágyik. Választ
kér „Most vagy soha“ jeligére a kiadóhi-
vatalba.**

**Okos, 20 éves urileány éltesebb intelligens
ember ismeretségét keresi. házasság cél-
jából. Komoly, teljes címmel ellátott le-
velekre reflektálok „Szerény“ jeligére a ki-
adóhivatalba.**

Állást keres

**Cimbalom tanárnő magán órákat vállal.
Cím leadandó kiadóhivatalban.**

**Irodai teendőknél jártas leány, azonnali be-
lépésre állást keres. — Cím a kiadóhiva-
talanban.**

**Irodai alkalmazást keres kereskedelmi vég-
zett intelligens urileány. Ajánlatokat kérek
»Szolid leány« jeligére a kiadóhivatalba.**

**Mérleg munkálatok elvégzését, esetleg 1—2
órát könyvelést elvállalnék. Cím a kiadó-
hivatalban.**

**Elsőrendű szalonba gyakorlott varrónő há-
zakhoz ajánlkozik. Reáliskola-u. 6.**

**Ügyvédi irodába ajánlkozik gyors- és gép-
író, Boldogfalva-u. 8. szám.**

**Gépész stabil, dinamómotor kezelő állást ke-
res. Magyar-u. 7.**

**Varrónő házakhoz ajánlkozik. Tizenhárom-
város 19.**

**Kiszolgáló lánynak ajánlkozik 14 éves leány.
Tizenháromváros 19.**

**Házvezetőnőnek ajánlkozik 33 éves, csinos,
jó megjelenésű, fiatal asszony. Cím a
kiadóhivatalban.**

Üzlethelyiség

Üzlethelyiség csizmadiaszin mellett (bőr-
rőfösnek stb kiváló) színház, zenede, Ura-
nus között májusra bárminek (kivánatra
kettőbe) kiadó, éves lakás (kivánatra bu-
torozva) azonnal kiadó. Csapó u. 19.

**Kiadó üzlet a Piac-u. 77. szám alatt. Értekez-
hetni a tulajdonossal ugyanott.**

**Régi fűszerüzlet eladó. Erzsébet-u. 42. sz.,
bármilyen szakma árulásra.**

Állást kap

**Egy fizetéses házmester felvétetik. Cím a
kiadóban.**

**Azonnali belépésre állást keres mérlegké-
pes, magyar és német levelezésben jártas
könyvelő. Bejáró könyvelést és levelezést
is elfogad. Cím a kiadóhivatalban.**

**Egy idősebb embert felveszek. Cím a ki-
adóhivatalban.**

**Két csinos leány jegyszédőnek felvétetik
azonnal az Apolló-mozgósínházban. Je-
lentkezni a színháznál délelőtt 8—12-ig,
délután 2—6 óráig.**

**Tisztességes megbízható embert keresek.
Cím a kiadóban. Sok kereset biztosítva.**

**Ügyes pénzbeszedő kerestetik óvadékkal.
Ajánlatokat adják főposta posterestante
„Tisztességes“ jelige alatt.**

**Fiatalfőnök segéd azonnali belépésre keres-
tetik. Cím a kiadóhivatalban.**

**Vidéki embereket, hajdumegyeieket, felve-
szek. Napi 3 korona kereset. Cím a kiadó-
hivatalban.**

Különféle

**VALODI gr. Keglevich cognac kapható
a Deutsch üzletekben.**

**Gyermekjátékok, franciababák, babakocsik,
hintalovak, plüs- és posztó-állatok, tár-
sasjátékok, porcellánedények, chinaezüst
ajándéktárgyak legnagyobb választék-
ban meses olcsón, Schwarz M. L.-nél
Piac-utca 52., a megyeház mellett.**

**„Kolibri“ hüvelyt karácsonyra feltétlenül ve-
gyen mindenki. Kapható Farma-
thynál Fűvészkert-utca 14. (Püspöki
palotához 5-ik ház.)**

**Ki szép és tartós c... t óhajt venni vagy ren-
delni az bizalommal, keresse fel Falusi Ká-
roly polgári és katonai cipész mestert,
Csapó-u. 41.**

**Vízvezeték, csatornázás, központi fűtéseket
szakszerű kivitelben iótállás mellett. —
Tervrajzot és költségvetést díjtalanul ké-
szítek. Házak évi iókarban tartását cse-
kely díjazásért elvállalom. Gyenes Antal,
Miklós-utca 29. sz. Telefon szám 379.**

**Új szálloda. Merkur-szállodát Hatvan-u.
61. sz. a., melyet ujonnan a legnagyobb
kényelemmel és eleganciával berendeztem
és modern kávéházamat megnyitottam. —
Hónapos szép szobák kaphatók. Szives
pártfogásba ajánlom. Üzletvezető vagy bérlő
kerestetik a kávéházra és a szállodára.
Esetleg külön-külön. Emerich Arnold.**

**Maczkó koma és mindenféle képes mese-
könyvek! Zsoltárok, imakönyvek!
Karácsonyra megérkeztek a gyönyörű dísz-
kötésben rendkívüli árleszállítással kap-
hatók Harmathynál Fűvészkert u. 14.
(Püspöki palotához 5-ik ház.)**

Welsz Ferencz gépzemre be-
rendezett asz-
falos műhelye. Modern konyha és előszoba
berendezések készen is kaphatók. József
kir. herceg-u. 7. Telefon 10—90.

**Gazdasági vetőmagvak olcsón beszerezhe-
tők Fohn József zsáküzletében, Deák Fe-
renc-utca, az iparkamara bérpalotájában.**

**Új gázszterek eladók, két szobás lakás
kiadó Degenfeld-tér 2. sz. I. e.**

**Hatvan-utca 35. szám alatt elveszett egy
kékes zöld ebédli szőnyeg, aki nyomra
vezet, jutalomban részesül ugyanott.**

**Telefon-könyvecskék, csakis Debrecen és
ezen hálózatához tartozó községeket tar-
talmazók, felakasztható zsinórral, mai na-
pig lezárva, 40 fillérért kaphatók lapunk
kiadóhivatalában.**

**Lóokrócok, kocsitakaró-ponyvák. legol-
csóbban Fohn József zsáküzletében. Ke-
reskedelmi és Iparkamara bérpalota. (A
kir. törvényszék mellett.) Telefon 492.**

**Ha szándékszik pénzt takarítani, ugy ol-
vassa el e hirdetést. Gyermek cipők 20/25
tartós, téli belés 2 kor. 40. Gyermek czi-
pők 26/28 tartós, téli belés 3 kor. Fiu és
leány cipők 29/34 tartós, téli belés 4 kor.
Fiu csizma 4 kor. 40.-től feljebb. Fiu ruha
4 kor. 40.-től feljebb. A legtartósabb férfi
női cipők nagy választékban. Kalapok,
sapkák és férfi divat cikkek nagyon ol-
csón Klein Izsó nál, Csapó-u. 18.**

**Ha nincs pénze és szüksége van vászon.
asztalterítő, szövet és csipke-függöny, futó
és nagy szőnyegre. Paplan és flanel taka-
rók, férfi és női felöltők, kész férfi-, fiu öl-
tönyre vagy tükkör, kép és butor a mai
naptól fogva olcsón lesz eladva. hogy
mindenkinek saját érdeke, hogy egy pró-
babevásárlást eszközöljön. Tisztelettel
Kaiser Salamon. Telefon 685.**

**Egy női íróasztal és egy leher új vas-
ágy eladó József kir. herceg-utca 21.**

**Önt is érdekli! Női és férfi kabátok óriási
raktár végett heti vagy havi részlet-
fizetésre is gyári árban kaphatók. Vászon,
kanavász, szövetek soha nem létezett olcsó
árakban. Koha Hermann utóda Zemliner
Arthur, Hatvan-u. 17.**

Házak-Telkek

**Eladó ház. Derecskén a főtéren egy három
szobás, üvegezett előszoba, fürdőszoba,
konyha, spájz, nyitott folyosó és pincéből
álló modern külsővel ellátott ház elkötő-
zés miatt azonnal eladó. A vételhez ele-
gendő 7000 korona készpénz. Cím a ki-
adóhivatalban.**

**Bocskay-kertben 7 hold szőlő. elköltözés
miatt, kedvező fizetési feltételek mellett,
félföldes részletekben is, eladó. Értekezni
lehet Hadházy Dezsőnél. József kir. her-
ceg-utca 33.**

**Ház (külön udvar) kiadó esetleg eladó. —
Ugyanott eladó félrövid zongora, mosdót,
felsőülő gyermekkosci. Nyomatató-u. 14.**

**Eladó tanya az Ujföldön a városhoz közel
11 hold, kedvező fizetési feltételek mellett,
Késes-u. 86.**

Lakás

**Egyszobás lakás kiadó január 1-re. Barna-
utca 13.**

**Modern lakás kiadó a Piac-utcán. Cím a ki-
adóhivatalban.**

**Csinosan butorozott különbejáratu szoba
kiadó. Piac-u. 58., II. em. 30.**

**Különbejáratu utcai szoba kiadó. Csapó-u.
52. sz. alatt.**

**Egy nagy szoba, konyha kiadó. Hüvelyes-u.
8. szám.**

Fehér
bársonypuha
kezek
Friss
viruló
arcbőr

Dr. DRALLE-féle
MALATTINE

által érhető el. Zsiradékmentes bőrkrem. Glycerin és méz. Segít egy éjen át.

Csodálatos hatása

merev és szakadozott bőrre.

Ára K - 70 és 1.21.

Kapható az összes illatszerkereskedésekben, drogériákban, finomabb fodrászüzletekben, valamint a gyógyszertárakban.

Georg Dralle, Bodenbach a. E.

Megbecsülhetetlen

és megfizethetetlen gyógyszerül szolgál **rheuma, köszvény, hú- és okozta hasogatódás, nyilallás és szuródásoknál a kiváló hatása**

Csillag növényesszész.

Hírét és közkedveltségét különösen annak köszönheti, hogy fent nevezett bajoknál kitűnő hatása van és már rövid ideig használat után javulás és gyógyulás áll be.

Ára 70 fillér.

Gyomorgyengeség, szélgyors, fejfájás, köhögés, mellszorulás és több naponként előforduló bajnál

„Stella növényesszész fluid“-nak 1 üveg ára 40 fillér.

Mindkét kitűnő gyógyhatású szer több évi tapasztalás és kipróbálás után került forgalomba. Kiváló hatásuk rendkívül kedvelté és ismerette tette ugyanarra, hogy a legelterjedtebb házi szereknek tekinthetők.

Kapható a készítő **REICHARD SÁNDOR Csillag gyógyszertárában Debreczen, Árpád-tér.**

Luna

kötő, asszonyok és leányok részére

kimutatható igazolványokkal az összes női orvosi tanárok melegen ajánlják. — Utánzások ezen előnnyel nem bírnak. Ismertetéseket küld a **Luna Ióraktár Wien, IX., Pramergasse 3.** A Luna-kötő az összes idevágó üzletekben kapható. — **Debreczeni raktárak:** Nagy András és Vitárus Sándor kőtszerészeknél; Goldstein Karolin és Braun Adolfné fűzőkészítőknél.

Amerikai Czipő Részvénytársaság

American Shoe Company Ltd.

Debreczen, Piac-u. 44. sz.

!! 1085 !! Helyi, megyei és interurbán telefonszám !! 1085 !!

Elsőrendű valódi amerikai női-, férfi- és gyermekczipő-különlegességek kizárólagos raktára.

Divatos formák! Kérje képes árjegyzékünket. Kitűnő anyag!

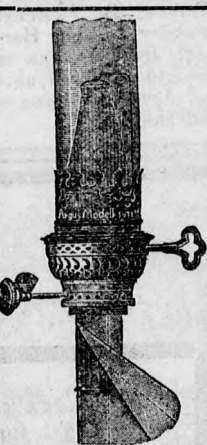

No lám . . . Ez a valódi **Jacobi antinicotin**

szivarka-hüvellyel

Nagybani eladás **Adolf és Alexander Jacobi, Wien VIII.**

Mindenütt izzófény! (Pótolja a szénázt és a villamos világítást) **Mindenütt kápráztató fényes világosság!**

Petroleum-izzófény-égő
„ARGUS“

Modell 1911.

Aranyérmek: Paris, London.

Az 1911-es modellel végre sikerült egy égőt előállítanunk, amely az összes követelményeknek megfelel. Ez a leg-tökéletesebb és egyetlenegy más rendszer még csak meg sem közelíti. Azonnal ég, szagtalan, olyan világos, mint a legszépséges, egy liter 15-18 óráig ég.

Könnyebben kezelhető, mint a közönséges lámpa. **Mindenütt alkalmazható**, csak a mendence csavarnyilásának átmérője közlendő. **Ára hálóval és lámpaüveggel 7.50 korona.** Pót-izzótest 50 f. Pót-lámpaüveg 40 f. Az összes rendszerű izzótestek saját gyártása. Árjegyzéket világítási cikkekről, petroleum-kályhákról és újdonságokról ingyen és bérmentve. Fizetőképessé képviselők és kereskedők kerestetnek.

GASLÜHLICHT-INDUSTRIE. Hauptdepot: **Josef Hirsch** Wien, VIII., Kochgasse 3.

NAGY LAJOS hirdető irodájából.
IRODÁK: Budapest, Nagymező-u. 8., a Terézvárosi templommal szemben és Debreczen, Csapó-u. 13. sz.

Itt volna egy nagyon kedvező

háztételi alkalom!

A városból leendő elköltözés miatt most nagyon olcsó árért meg lehet kapni! Villamos közlekedés! Az Árpádtéri villamos megállóhoz egy pár percre! Nagyon olcsóért és kedvező fizetési feltételek mellett meg lehet kapni

A Csapó utca végén levő Uj-Móricztelepen, Dobó-utca 33. szám alatt van ez a szép nagy sarokház, 5 ablakkal az utcára, hatalmas nagy telekkel. Tulajdonosa: Galló Sándor ur és neje.

A Dobó-utca most már járdával és villanyvilágítással van elátva, éppen e ház előtt ég a villanylámpa. A telek nagysága 325 kvadrától, 180 kvadrától termő szőlő és gyümölcsös. Az épület, mely csertéglából van építve és cseréppel fedve, magában foglal egy rendbeli 3 szobás lakást, üvegezett folyosóval, konyha, spájz, jövizű szivattyus kut., három kamarahelyiség, külön baromfi-udvar stb.

Koppasztott lúd- és kacsatoll,

toll,

félpehely és pehely, tehér és szürke, megvétélre kerestetik egy németországi ágytollgyár által, készpénzfizetés mellett. Mintákat ár-megjelöléssel és a készlet megnevezésével kér

Ische Ottó, Központi-szálloda Budapest.

Gyönyörű karácsonyi ékszerek
meglepő olcsón
SÁNDOR ÁRMIN
órák és ékszerész
Plac-utca 41. (Dreher sörcsarnok mellett.)

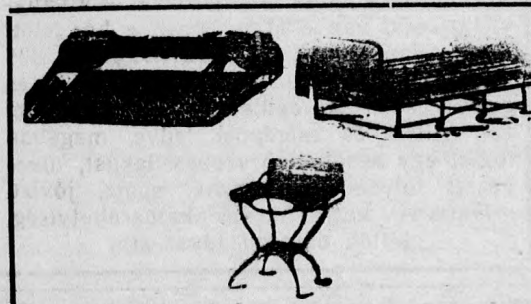
GUTORI FÖLDES KELEMEN
aradi gyógyszerész által készített
Margit-crème
legjobb arckenőcs, mely 2-3 nap alatt ifjítja és szépíti az arcot

Margit-Crème egyedüli szer szeplő, májfoltok, pattanások, bőrtarka (Mitesser), ráncok, kiltések stb. ellen.
Margit-Crème páratlan szer bőrpattanások, wimmerlik, arc- és kézvérsődés, napbarnítás ellen.
Margit-Crème bámulatos hatása abban rejlik, hogy bőrre kenve, ez rögtön felveszi és ez okozza azon csodás átalakulást, hogy egy szeplővel, vagy májfoltokkal fedett arc 2-3 nap alatt fehérré lesz, teljesen ártalmatlan, nem zsíros, az arc nem lesz fényes, azért nappal is használható.

A Földes-féle Margit-Crème ára: nagy tégely 2 kor., kis tégely 1 korona.
Margit-puder fehér, rózsás vagy krém színben 1 kor. 20 fillér.
Margit-szappan darabja 70 fillér

Csakis akkor valódi, ha minden doboz gutori FÖLDES KELEMEN
gyógyszerész Arad, felirata és címe rajta van ellátva. Utánzatoktól óvakodjunk!

Kapható Debreczenben: Balázs Ödön, Gró z Nagy Ferencz, Kubek Sándor, Mihalovits Jenő, Muraközy László, Mauthner Alfréd, Józsa és Jóna. Hajdúszoboszlón: Barbócz Zsigmond. — Hajdúszoboszlón: Erecsey Gábor gyógyszerésztárkban.

VASBUTOR- és sodrony-ágybetét-készítő
NEUMANN J.
Debreczen, Péterfia-u. 7.
Telefon 694. sz.

Készíték a legkényesebb izlést is kielégítő és legegyszerűbb vasbutort és sodrony-ágybetéteket. Mindennemű javítást el-
oo vállalok. oo

UradalmaK Központi Tejesarnoka
NYUGOTI-U. 24.
Telefonszám 737.

Megrendelésre légmentes palackokban, tisztán kezelt uradalmi teje-
ket házhoz szállít. Ugyszintén kávétejszint, habtejszint és teavaját is.
:: Nagybani szállításokat kedvezményes ár mellett elfogadunk. ::

Ujdonság! Törv. védve Styria-
UNIVERSAL
kötőgép
az összes pamutvastagságok
kötésére, akár finom, akár durva.
„Styria“-kötőgépgyár Grác 102.
Ismertetések irgyen. Lego'c öbb ár.
Részletfizetésre is. Képv. s. e. esetnek

Milók
hasznájják
köhögé
re edtség, katarrhus, elnyálkásodás, görcs és szamárhurut ellen
KAISER-féle Mell-Karamellákat
3 fenyővel
6050. közzig bizonyítvány orvostól és magár ostól biztosítják a iert.
Rendkívül jó ízű és kellemes BOMBON.
Osomsgja 20 és 40 fil. Doboz 60 fil. Kapható: Mihalovits J., Gró z Nagy Ferenc, Dr. Szelényi Árpád, Kubek Sándor, Muraközy László, Har-sányi Lajos gyógyszerészeknél, J zsa és J na és Központi drogeriákban Ujfehértó: Trón Gyulá-nal, Ér-Mihályfalván Mátrai Ákosnál. Derecs-kén Benkő Sándornal.

WASHALL
legjobb mosószer
Washall Company Wien
II. Kurzbauergasse 3.

Kapható **Friss Sándor** kereskedőnél Debreczen.

NEIGE DE FLEURS
„**VIRÁGHÓ**“
az ujfajta, tudományosan készült
kéz- és arczkrem
a jelenkor legjobb hygienikus pipereszere.
Tuba 80 fil. Eltudenütt kapható. Doboz K 1-60.

Legalkalmesabb bevásárlási forrás férfi-, fiu- és o leánygyermek o
ruhákban
Neumann M.
cs. és kir. udvari és kamarai szállító
Debreczen, Piacz-u. 51.

Holland-Amerika Vonal, Rotterdam
Németalföld-Amerikai Gőzhajózási Részvénytársaság Ma-gyarországon bejegyzett cég.
Hetenkénti hajójáratok
Rotterdam-Newyork-Kanada között.
Iroda: Budapest, VII., Thököly-ut 10.

AD
A Horgony
::
kitün
süte

Eláru

AZ

reán
emel
hozz

F

A M
Piacz
G yüm
::

Eg

A Debreczeni Kenyérgyár R.-t.

(előbb Orosházi Kenyér sütőgyár).

A Horgonyi Károly-féle jóhírnevű péküzletét átvevén, a volt tulajdonos szakszerű vezetésének fenntartásával, eddigi üzletkörét kibővítette s jelenleg

kitűnő házi kenyeret, Graham kenyeret, friss süteményeket, kétszersültet, jour kenyereket készít.

Házi kenyereket sütésre elvállal

(Széchenyi-utca 49. szám alatti gyárban naponta délelőtt 9—12-ig.)

Elárúsító helyek: Simonffy-u. 2. és Batthyány-u. 15. sz.

Az építettő és építő közönség figyelmébe.

Tisztelt vevőközönségünk szives pártfogása azon kellemes kötelességet róttunk reánk, hogy az igények kielégítésére gyárunk termelőképességét legalább 50%-kal emelni vagyunk kénytelenek; a midőn ezt halás szízzel tesszük, b. tudomására hozzuk, hogy nagyobbított üzemünk folytán módunkban lesz:

az eddigi közkedvelt **hódfarku cserepeinken**

az eddigi közkedvelt **hornyolt cserepeinken**

az eddigi közkedvelt **fali tégláinkon** kívül még egy igen szép és könnyű

FRANCIA CSEREPET

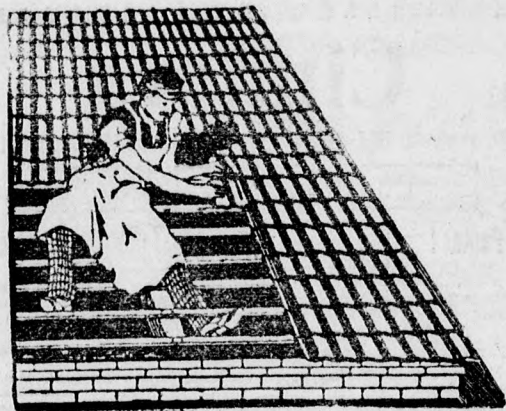
és a legkényesebb igényeknek is megfelelő

nyers falazati téglát

t. vevőinknek méltányos áron rendelkezésére bocsátani.

Tisztelettel

Karczagi Agyagipar.

A MEZŐGAZDASÁGI BANK MINT SZÖVETKEZET DEBRECZEN,

Piacz-utca 38. szám. A Dordrecht életbiztosító-társaság vezérképviselősege.

Gyümölcsözött a tagok takaré- és folyószámla-betéiteit. — Kölcsönöket nyújt jelzálog biztosíték, értékpapír fedezet és kezesség mellett **előnyös feltételek** és **jutányos kamatláb mellett 5 és 10 évre.**

Egy törzsbetét 20 fillér. Egy üzletrész 50 korona.

I g a z g a t ó s á g :

DR. MAGOSS GYÖRGY,
elnök.

ifj. BOZZAY PÁL,
vezérigazgató.

GEIGER SIMON,
alelnök.

AUSZTERLITZ ÁRMIN
BLEYER ADOLF
DR. DÓCZY EMIL
ERNST VILMOS.

FARKAS JÓZSEF
SZ. JÁRMY TAMÁS
KUPFERSTEIN JAKAR

LEITNER DEZSÓ
STERN PÉTER
WIENER ADOLF
UNGVÁRY JÓZSEF.

NAGY LAJOS hirdető irodájából.
IRODÁK: Budapest, Nagymező-u. 8., a Terézvárosi templommal szemben és Debreczen, Csapó-u. 13. sz.

Uri megélhetés! Biztos kenyér! Haláleset miatt

eladó ház!

Jó menetelű hentes-mészáros és fűszerüzlettel Hadházon. Minden elfogadható árért és kedvező fizetési feltételek mellett!

Ez a ház Hadházon Bocskay-tér 1223. sz. alatt van. Tulajdonosa Lovas Imre ur. Az épület az üzlethelyiségeken kívül magában foglal két szobát, konyhát, nagy kamarát üvegezett verandát. Van továbbá jévizű kókur, istálló 5 darab jószágra, kocsi-szín, jégverem 125 szekér jégre. Van továbbá egy különálló cserepes épüle ben egy szobás lakás és egy modern fürdő helyiség, alatta pince, cseppel fedett sertésöl 8 drb sertésre, nagy telek, gyümölcsös, virágos és baromfiudvar, gazdasági kert. Ezen ház 5 utcára sarkallik. Az üzleti berendezések és az áruraktár leltár mellett veendők át.

NIGRIN

a legjobb cipőkrém az egész világon. Az

eddig világhírű wiksznek vitriol nélküli gyártása is.

St. Fernolent, Wien III.
cs. és kir. udvari szállító. — 80 éves gyári énnállás.

632 Telefonszám 632

Halmágyi

főüzletében

Debreczen, Piac-utca,

a főpostával szemben,

tulzsufolt raktár miatt az alábbi cikkekből

NAGY OCCASIO

eladást rendez, melyre az igen tisztelt vásárló közönség figyelmét felhívja

- Női felöltő hosszú, színes . . . K 20'—
- Női felöltő hosszú, fekete . . . K 18'—
- Női felöltő hosszú, sötétkék . . . K 16'—
- Női felöltő „szőrményak . . . K 30'—
- Angol costum, színes . . . K 30'—
- Szőrme garnitúra, Muff és Boa . . . K 16'—
- Plüschkabát hosszú . . . K 90'—
- Bársonykabát . . . K 30'—
- Delain- és szövetpongyola . . . K 19'—
- Bársonybluz, színes . . . K 6'90

Eredeti párisi és berlini

MODELLEK

rendkívül olcsó árban. Ugyazintén bluzok, pongyolák, costumok, női és leány felöltők, intézeti ruhák, városi bundák, szőrmekabátok és seaplüsch felöltők őrliási választékban.

Olcsó árak. Szolid kiszolgálás.

! Estélyi köpenyek !

Hol lehet?

olcsón és jól bevásárolni?

Csakis a

KISTEMPLON-BAZÁRBAN

Rózsánál:

- Szil peluches kabát . . . 100 K
- Hosszu bársony kabát . . . 50 K
- Rövid . . . 30 K
- Hymalaja Raglán legfinomabb . . . 40 K
- Angol double kabát . . . 28 K
- Színes „ Raglán . . . 16 K
- Backfisch Raglán minden színben . . . 14 K
- Gyermekkabát Raglán minden színben . . . 11 K

Nagy választék női kalapokban.

„Mona Lisa” minden színben csak 5 korona. Puha filc bársony kalapok 10 korona.

Őrlési választék

posztó-, selyem és bársony bluzokban.

Magyar Fém- és Lámpaarugyár

Részvénytársaság
debreczeni fiókja

Piac-utca 85.,

a Royal-szállóval szemben.

Ajánlja

az őszi időnyre a legujabb stylusu

petroleumlámpáit, villany- és légszeszesillárait, valamint

diszműtárgyait

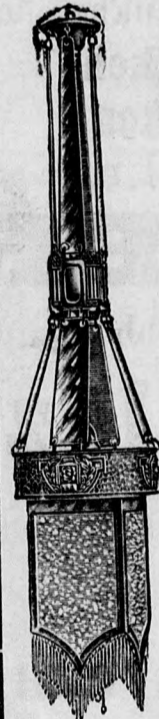
a legelőbb kivitelűtől a legpazarabbig.

Hazai gyártmány.

Ujdonságok megérkeztek

Valódi Királyolaj.

Kérjük a nagyérdemű közönséget, raktárunkat becses látogatásával megtisztelni.

valódi

KAUCSUK-CIPŐSAROK DOBOZA,

MINŐSÉGE: ARANY

Semmering

2 órányira Béctől.
3000 láb a tenger színe fölött.

Elsőrangú téli sport hely.

Panhans szálloda a hozzátartozó János főherceg nagyszállóval, 400 szoba. Legnagyobb kényelem. Az Osztrák Téli sportkör székhelye. December közepétől március végéig naponként két hangverseny, sporttársasjátékok. művészi akadémiai, humorisztikus esték, jelmez- és jégünnepek, 1 mester-ski-ugrómérkőzés (Európában a legszebb), 4 gyakorló-ugrómérkőzés, 1 mű-bob futópálya, 4 rödlipálya. Villamos felvonó, mely a kiindulási ponthoz való visszajutást a sportszerszámokon (bobsleigh és rödl) lehetővé teszi; nagy skiterületek. Korcsolyázóter. Minden vasárnap téli sportünnepélyek, naponként rödlifutás, skiugrás. Téli sport-tanítók Skikjöring-utazások, gyinkhanajátékok. Farsangi ünnepek.

1913 **Megjelent** 1913

A MAGYARORSZÁGI SZÁLLODÁK, VENDÉGLŐK ÉS KÁVÉHAZAK

Cimtára

II. évfolyama 1913. évre. — Tartalmaz 1200 helységből:

2286 szálloda címét | 11.239 vendéglő címét | 2261 kávéház címét

Pontos! **Összesen 15.785 címet!** Megbízható!

A cimtárban jelezve van a tulajdonos neve, az üzletek címe és berendezése, világítása, fűtés, omnibus, a szállodai szobák száma. A helység lakosainak száma, vasút, posta, táv-írat és telefon állomás, gyógyfürdők stb. stb.

Ára 10 korona.

Megrendelhető a Magyarországi szállodák, vendéglők és kávéházak cimtára kiadóhivatalánál:

1913 Budapest, V., Pozsony-ut 4/d. szám. 1913

SZABÓ LAJOS FIAI cégnél karácsonyra nagy árleszállítás.

- Téli ruhaszövet 115 cm. széles métere K 2.— Karácsonyi ára **1 K 20 f**
- Angol divalaszövet 135 cm. széles métere K 3.40 Karácsonyi ára **2 K 20 f**
- Double kosztümjelme 140 cm. széles métere K 5.— karácsonyi ára **3 K — f**
- Francia gyapjú Delin métere K 1.80 Karácsonyi ára **— K 90 f**

- Blouse és ruhahelymek métere K 3, 4, 6.— Karácsonyi ára **1, 2, 3 K**
- Színes bársonyok métere K 2.50 Karácsonyi ára **1 K 40 f**
- Jó mosó cosmanosi kartonok métere 90 fill. Karácsonyi ára **— K 44 f**
- Divat flanel vелеzek métere K 1 karácsonyi ára **— K 55 f**

Kézitáskák, köpenyek, sálók, kendők rendkívüli leszállított árban!

945 945 945
945 945
TELEFON: 945.
SZÉN ÉS TŰZIFA
legolcsóbban
Szügyi Sándornál,
„Hungária“-malom mellett.
945 945 945
945 945 945

Friedmann Sámuel
bádogos és vízvezeték-szerelő

:: műhelyét áthelyezte ::

József kir. herceg-u. 60. szám alá, ahol mindennemű vízvezeték-, épület- és műbádogos munkákat jutányosan készít bádogos mesterek részére is.

huzott drótszállal.

Kb. 75 százalék áram megtakarítás.

TÖRHETELLEN

Magyar

SIEMENS-SCHUCKERT-MŰVEK
Budapest, VI., Teréz-körút 36.

Kapható: **MOLNÁR TESTVÉREK**-nél Debreczen,
Egyház-tér 2. szám.

NAGY LAJOS hirdető irodájából.
IRODK: Budapesten, Nagymező-u. 8., a Terézvárosi
templommal szemben és Debreczen, Csapó-u. 13. sz.

Végtelen olcsóért!
Minden elfogadható áron eladó!
A Nagyállomás-szal szemben levő

Boldogfalvai-kertben, Egyletkert-utca 12-ik szám alatt levő óriási nagy telkű ház. Kévs készpénzzel megvehető. Gyönyörű helyen fekszik. Kitűnő utja van. Tulajdonosa **Kallós Antal** mozdonyfűtő ur és neje.

BAJOR IGNÁCZ
BUDAPEST
ÉPÍTKEZÉSI VÁSÁNYAGOK
ÉS GÉPEK RAKTÁRA.
TELEFON: 14-38.

Budapest, V., Szemere-u. 20.

Legolcsóbb, legszebb
és legalkalmasabb
karácsonyi ajándékok

Eredeti francia, angol és amerikai illatszer-
szer-ujdonságok, piperecikkek, izlésesen
diszített illatszer-k a z e t t á k

beszerezhetők

„Kossuth Lajos“
gyógyszertárban : Debreczen,
Piacz-utca 30.

Postai megrendelések azonnal elintéztetnek

A legszebb és legolcsóbb
karácsonyi és újévi ajándéknak

művészi kivitelű fényképek és fényképes levelezőlapok, valamint nagytások a legrégebb kép után is feltűnő olcsó árak mellett

Takács Vincze műtermében,
Egyház-tér 3., a Nagytemplom mellett.

ARANYBÁNYA.
Ónálló ekzisztenciát szerezhet igyekvő niember vagy hölgy egy szétküldési hely

főkvezetője

gyanánt. Evi kereset 6000—8000 korona, zigoruan t szeszéges dolog, mindenkinek alkalmas, akár falon, akár városn lakik. Bolthelyiség n m szükség. Hivatásának felhagyása nélkül melék-foglalkozásul üzhető. Tudakozódhaini az életleírás közlése melé t. Filialeiter Nr. G. 121. alatt. Annoncen-Expedition „Propaganda“ Wien, XIII/8.

Donogán és Somossy
DEBRECZEN, Kistemplombazár

Nagy karácsonyi vásár.

Elsőrendű hibátlan áruk leszálló litott olosó árakon.

Karácsonyra
nagy árleszállítás!

Grünfeld Adolf és Társa

férfi- fiu- és gyermekruha-áruhában

Debreczen,
Kistemplom mellett.

Megkezdődött a
nagy karácsonyi vásár

ugy az alant felsorolt, mint a kimaradt áruk mélyen leszállított árban kerülnek eladásra.

Eredeti francia fűzők	K 1 60-tól
1 Barehet blouz	K 1 50 „
1 Delin blouz	K 2 50 „
1 Gyapjuszövet blouz	K 3 „
1 Csipke blouz	K 3 40 „
1 Flanel pongyola	K 5 „
1 Gyapju pléd	K 3 50 „
Gyermekruhák	K 1 50 „
Selyem férfi nyakkendő.	K—70 „
1 pár szarvasbőr keztyű	K 1 90 „

Csipke, selyem, gáz, marquiset. —
Bársony és posztó blouz **különlegességek.**
Bársony, szövet és barehet GYERMEKRUHÁK-ban óriási választék. Uri, női DIVAT FEHÉBNEMŰEK, HARISNYÁK. Leánykabátokban nagy választék.

Reichmann divataruházában
Debreczen, Piacz-utca 85. Royallal szemben.
A karácsonyi vásár tart dec. 31-ig.

Vigyázz! Rékre festett kirakat. Vigyázz!

Karácsonyra nagy árleszállítás!

Mindenkinek érdeke, hogy most üzletemet, ebben a rossz pénzviszonyokban fölkeresse, mert aki nálam vesz, sokat-takarít meg. Igen sok áru érkezett a karácsonyi árusításra minden áruból.
Kérem a kirakatokat megtekinteni!

1 mtr 120 c. széles kosztüm szövet mtr most	— kor. 72 fill.
1 mtr francia grenadin bordürrel is	1 kor. 10 fill.
1 mtr bársony több színben most	1 kor. 20 fill.
1 drb selyem schál igen szép	2 kor. 10 fill.
1 drb gazé selyem schál igen divatos	2 kor. 60 fill.
1 mtr selyem batiszt ujdonság	— kor. 34 fill.
1 drb gallérvédő most csak	— kor. 40 fill.
1 drb gallérvédő selyem sok színben	1 kor. 20 fill.
1 drb női ing finom sifonból csak	1 kor. 36 fill.

1 drb gyermekruha szép kivitel	1 kor. 36 fill.
1 mtr selyem minden szín	— kor. 90 fill.
140 c. széles kosztümkelme minden szín-és kivitelben meglepő árban.	
1 drb vattás paplan 1 személyes	4 kor. 20 fill.
1 mtr barehet, flanel 75 c. széles	— kor 36 fill.
Diszek, csipkék, szőnyegek , függönyök, kötények , harisnyák , bolérok , hencser takarók, blouse kelmek , tricok, schál kendők, vásznak , zefírek mind meglepő jutányos árban.	

Ifj. Molnár Lukács

Kossuth- és Batthyány-utca sarok, a színházzal szemben

Linoleum

gyári raktár.

Telefon: 6--44.

Haas Lipót Debreczen, Piac-u. 58. sz., megyeház mellett.

Olcsó karácsonyi árak.

Linoleum szőnyeg-osztály:

1 mtr Linoleum-szőnyeg 67 cm	K 1.70
1 » Linoleum-szőnyeg 90 cm	K 2.15
1 » Parafa-linoleum 67 cm	K 1.95
1 » Parafa-linoleum 90 cm	K 2.60
1 □ mtr Linoleum-szőnyeg	K 2.50
1 □ mtr Parafa-linoleum	K 2.85
1 □ mtr Sima-linoleum	K 3.45
1 □ mtr Inlaid-linoleum.	K 4.50
1 drb Linoleum-szőnyeg ^{200/250}	K 17.—
1 » Linoleum szőnyeg ^{200/300}	K 21.—
1 » Parafa-linoleum	K 14.25
1 » Parafa-linoleum ^{200/250}	K 17.10
1 » Linoleum-mosdóelő ^{300/95}	K 1.90
1 » Linoleum-mosdóelő ^{70/100}	K 2.90
1 » Parafa-mosdóelő ^{70/115}	K 3.—
1 » Parafa-mosóelő ^{90/130}	K 4.50

Szövet szőnyeg-osztály:

1 mtr Juta-szőnyeg 65 cm la	K —80
1 » Juta » 90 » la	K 1.75
1 » Brüsszeli» 70 » la	K 2.70
1 » Brüsszeli» 90 » la	K 3.85
1 » Velvet » 70 » la	K 5.90
1 » Velvet » 90 » la	K 8.50
1 » Ridderminsterszőnyeg 90 » la	K 4.80
1 » Hollandszőnyeg 90 » la	K 5.50
1 » Juta Smyrna-szőnyeg ^{200/300} cm	K 16.25
1 » Perzsa im. » ^{200/300} »	K 27.—
1 » Tapestry » ^{175/250} »	K 22.50
1 » Tapestry » ^{200/300} »	K 33.75
1 » Biskra » ^{175/250} »	K 44.—
1 » Biskra » ^{200/310} »	K 64.—
1 » Velvet Special » ^{200/310} »	K 72.—
1 » Argaman » ^{200/300} »	K 97.—

UJ! Amerikai motor vitzartány nélkül. **UJ!**
 UJ! = Olcsó és feltétlenül megbízható. =

Bächer - Melichár

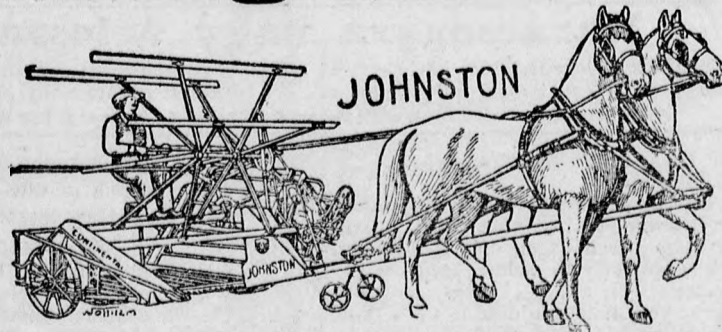
gépgyárak fióktelepe kizárólag

Ráhmer Sándornál

Debreczen, Piacz-u. 43., a Dreher mellett.

Egyedül itt kaphatók a világhírű „Avery” négyzetben ültető

tengerivetőgépek.

Az eredeti Melichár UNICUM DRILL
 vetőgép és az „Imperator” kom-
 binált vetőgép (sorba vet, sorba
 trágyáz).

A „JOHNSTON” kévekötő-aratógép (Debreczenben
 ezekből 150 darab van már használatban). Bächer-
 ekék, szecs kavágók, répavágók, morzsolók stb.

Lánczkutak, mosógépek.